

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06835

GEORG BRANDES UN PETER
KROPOTKIN

Vladimir Grosman

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

געארן בראנדעם
און
פעטער קראפטקי

וולאדימיר גראסמאן

געארט בראנדעם

און

פעטער קראפטקי

פארט
1961

1961

VLADIMIR GROSSMAN

GEORG BRANDES

ET

PETER KROPOTKINE

PARIS

הילע און צייכענונג

פון

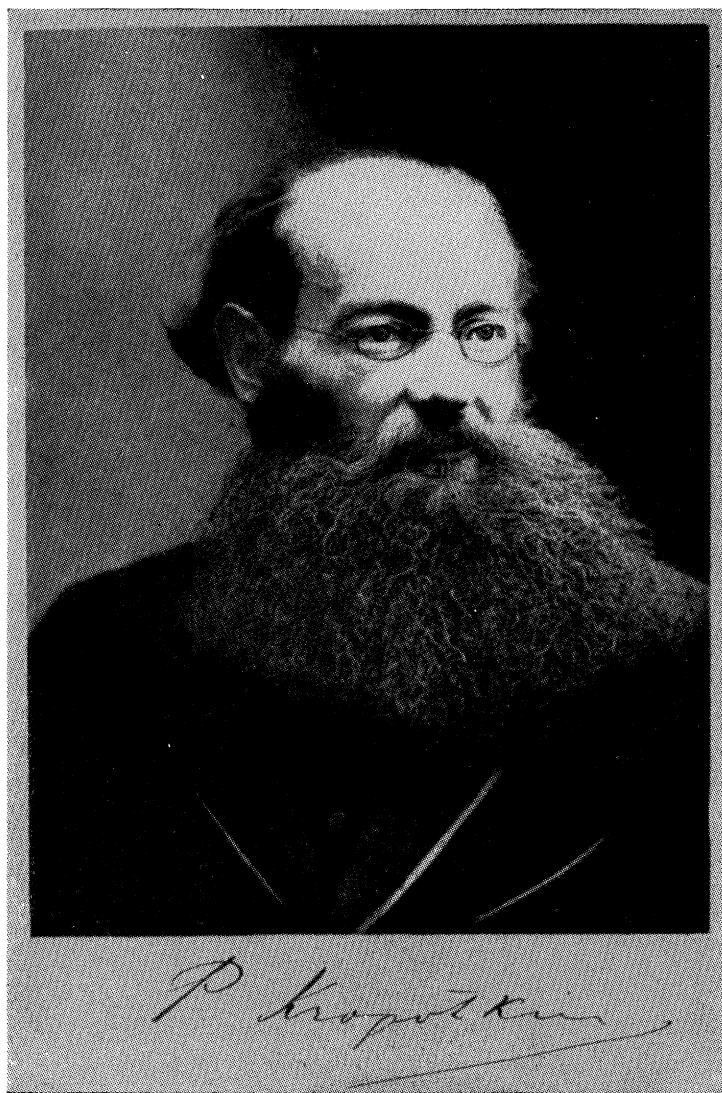
בען

Copyright VI. GROSSMAN, Paris 1961.
Imprimerie des « Editions Polyglottes »
232, rue de Charenton — Paris-12^e.
PRINTED IN FRANCE

דאָס בוך איז געווידמעט פריינט,
וואָס האָבן געהאַלפן עס אַרויסגעבן.

געארטן בראנדעס

פֿעטער קראפֿאָטקין

געאָרג בראַנדעס און פעטער קראַפּאַטקין

1.

די אינטימע קאַרעספּאַנדענץ צווישן די צוויי גרויסע פּערזענ־
לעכקייטן איז אויסערגעווענלעך אינטערעסאַנט ניט נאָר דערמיט,
וואָס די בריוו־שרייבערס, ביידע גייסטרייכע אידעאָליסטן, האָבן
געהאַט צו זאָגן איינער דעם אַנדערן וועגן די געשעענישן אין זייער
צייט, נאָר אויך דערמיט, וואָס זיי האָבן געהערט צו צוויי וועלט־
פּרעמדע פעלקער. ביידע זיינען געבוירן אין 1842, איינער אין אַ
שטאַרק אַסימילירטער יידיש־דענישער משפּחה אין קאַפּענהאַגען,
דער אַנדערער, אין אַ הויז פון דער העכסטער רוסישער אַריס־
טאַקראַטיע, אין דער משפּחה פון די פירשטן קראַפּאַטקין, אין
מאָסקווע.

געאָרג בראַנדעס האָט באַלד ביים פאַרענדיקן דעם קאַפּענ־
האַגענער אוניווערסיטעט גענומען אַן אַקטיוון אַנטייל אין דעם
קאַמף קעגן דער גייסטיקער רעאַקציע אין זיין לאַנד; אין אַ פאַר
יאָר אַרום איז ער געוואָרן אַ באַקאַנטער ליטעראַטור־היסטאָריקער
און קריטיקער, אין פאַרלויף פון זיין ווייטערן שטורמישן לעבן
אַ מחבר פון מאָנומענטאַלע ווערק, אַ פירנדער ליטעראַרישער, פון
וועלט־פאַרמאַט, וואַרטזאַגער.

פעטער קראַפּאַטקין, דערצויגן אין אַ מיליטערישער שולע,
האַט אָנגעהויבן אַלס קאַמערפּאַזש פון דעם צאַר אַלעקסאַנדער דעם
צווייטן, געוואָרן אַ וויסנשאַפּטסמאַן, פאַרכאַפט געוואָרן פון אַ רע־
וואַלוציאַנערן שטורם, אַנטלאָפּן פון רוסלאַנד, באַקאַנט געוואָרן אין

דער גארער וועלט אלס דער וויכטיקסטער טעארעטיקער פון אנאָר-
כיום, אלס וויסנשאַפטסמאַן און שרייבער.

קען מען זיך פאַרשטעלן צוויי מער פאַרשידענע סביבות און
פערזענלעכקייטן!

מיר ווייסן וואָס רוסלאַנד האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט אין די
צייטן פון ניקאָלאַי דעם ערשטנס הערשאַפט (1825-1855). ערשט
אין 1861 דעקרעטירט אַלעקסאַנדער דער צווייטער די באַפרייאַונג
פון די רוסישע פּויערים פון דער שקלאַפּעריי — עטלעכע יאָר נאָך
דער מפּלה פון רוסלאַנד אין דער קרימער מלחמה. עס ווערט
פּראָקלאַמירט די "עפאָכע פון די גרויסע רעפּאָרמען", אָבער קיין
שום רעפּאָרמען קענען שוין ניט איינהאַלטן דעם גאַנג פון דער
רעוואַלוציאַנערער באַוועגונג.

פּעטער קראָפּאָטקין פאַרלאָזט דעם גלאַנץ פונעם לעבן ביים
הויף און פאַרט אַוועק קיין אַזיע, אין ווייטן סיביר, וואו ער גיט
זיך אָפּ מיט לייב און לעבן מיט וויסנשאַפטלעכע געאָגראַפישע
שטודיען, נעמענדיק אַן אַנטייל אין וויכטיקע בערג-עקספעדיציעס.
דער צוקונפטיקער מחבר פון "פעלדער, פאַבריקן און ווערק-
שטאַטן", פון "ברויט און פרייהייט", פון "קעגנזייטיקע הילף", פון
"אנאַרכיסטישע פּילאָזאָפיע" און אַ רייע אנדערע, גרונטלעגנדע
ווערק, באַקענט זיך מיט די גרויזאַמע רעאַליטעטן פון רוסישן
פּאָלקסלעבן, די יאָרן פון פאַרשן און באַקענען זיך מיט דער
רוסישער ליטעראַטור, מיט די ווערק פון טשערנישעווסקי און
הערצען, די יאָרן פון זיצן אַ געפאַנגענער אין דער פּעטראָפּאָל-
לאָוסקער פּעסטונג און זיין דראַמאַטישן אַנטלויפן פון רוסלאַנד,
האַבן געפורעמט דעם טיפן דענקער, געלייטערט זיין כאַראַקטער,
פאַרטיפּט און אויסגעברייטערט זיין מענטשלעכקייט. אין זיינע באַ-
רימטע "זכרונות פון אַ רעוואַלוציאַנער" שילדערט ער אַלץ וואָס
ער האָט געזען און איבערגעלעבט אויף דעם לאַנגען וועג.

נאָך יאָרן אין אַ פּראַנצויזישן געפּענגניש אַן אַ פאַרוואַס און
אַן אַ פאַרווען, באַזעצט זיך פּעטער קראָפּאָטקין אין ענגלאַנד און
לעבט דאָ איבער דרייסיק יאָר צייט. פונדאָנען מאַכט ער זיינע
נסיעות אין פאַרשידענע לענדער, פונדאָנען פאַרט ער צוריק קיין

רוסלאַנד, אין סאַמע אָנהויב פון דעם היינטיקן סאָויעטישן רעזשים. אין רוסלאַנד שטאַרבט ער, אין 1921.

אַנדערש איז געווען דער לעבנס־וועג פון געאַרג בראַנדעס. דאָס קליינע דענעמאַרק, אַמאָל אַ גרויסע מלוכה, ווערט אין 1864 באַפאַלן פון פרייסן, דאָס פרייסן פון ביסמאַרק און מאַלטקע. צוויי יאָר שפעטער פירט פרייסן אַ מלחמה קעגן עסטרייך און אין 1870-1871 פראַוואַצירט פרייסן די מלחמה קעגן פראַנקרייך. די מלחמה ענדיקט זיך מיט דער פראַקלאַמירונג פון דעם נייעם דייטשן רייך אינעם שפיגלזאַל פונעם פאַלאַץ אין ווערסאַל.

די פראַנקאָ-פרייסישע מלחמה ענדיקט זיך מיט צונעמען ביי פראַנקרייך די צוויי פראַווינצן, עלזאַס און לאַטרינגען. דער דייטשער מאַרש האָט זיך אָבער, ווי געזאַגט, אָנגעהויבן מיט דערנידריקן דענעמאַרק און צונעמען ביי אים צוויי אַלטע דענישע פראַווינצן, שלעזוויג און האַלשטיין. פונדאָנען האָט זיך אָנגעהויבן דער מאַרש פון פאַן־גרמאַניזם.

די נאַציאָנאַלע קאַטאַסטראַפּע פון דענעמאַרק האָט געמוזט פירן צו אַ גייסטיקער באַנייאונג פונעם לאַנד, צו אַ קולטור־רענע-סאַנס אינעם ברייטן זין פונעם וואַרט. דאָס האָט געהייסן קאַמף קעגן דער רעאַקציע און איר הויפט־פעסטונג, די פראַטעסטאַטישע קירכע. געאַרג בראַנדעס ווערט דער גייסטיקער פירער פון דער נייער שטורם־ און דראַנג־פּעריאָדע. זיינע ערשטע לעקציעס אין דעם אוניווערזיטעט פון קאָפּענהאַגען געוידמעט דער פראַנצויזישער "עמיגראַנטן־ליטעראַטור", רופן אַרויס אַ גרויסע באַוועגונג. די לעקציעס זיינען דער אָנהויב פון די זעקס בענדער "הויפטשטרע-מונגען פון דער אייראָפּעאישער ליטעראַטור אין ניינצענטן יאָרהונ-דערט", אַ ווערק וואָס ווערט איבערגעזעצט פאַקטיש אין אַלע קול-טור־שפראַכן. דאָס ווערק ווערט באַזונדערס שטאַרק פאַרשפרייט אין רוסלאַנד און אין דייטשלאַנד.

שוין אַלס יונגער געלערנטער ווערט געאַרג בראַנדעס באַפרייני-דעט מיט דעם ענגלישן פילאָזאָף דזשאַן סטיוואַרט מיל, מיט דעם פראַנצויזישן ליטעראַטור־היסטאָריקער היפּאָליט טען, מיט רענאַן, עטלעכע רייזעס איבער אייראָפּע מאַכן אים באַקאַנט מיט אַ וועלט

פון פאליטישע, סאציאלע און קולטורעלע באוועגונגען, וועלכע זיינען אינגאנצן פרעמד סקאנדינאווע. ער און זיין ברודער עדוארד, אויך א געלערנטער און א פובליציסט פון ערשטן ראנג, ווערן די צענט-ראל-פיגורן פון דעם דענישן קולטור-רענעסאנס. עס איז א שווערער קאמף, די אפענע און פארבארגענע יידנפיינט לייגן צו א האנט צו דער פערמאנענטער קאמפאניע קעגן געאָרג בראַנדעס.

חץ די "הויפטטרעמונגען" דערשיינען אַנדערע וויכטיקע ווערק פון געאָרג בראַנדעס: "פערדינאנד לאַסאַל" (1877), "דיראַ-עלי" (1877), "סערען קירקעגאָר" (1877), "דענישע דיכטער" (1877). ער באַטייליקט זיך אין דער פרעסע. ער פאַרטידיקט די אינטערעסן פון פינלאַנד קעגן רוסלאַנד, די אינטערעסן פון די אַרמעניער קעגן דער טערקיי, די אינטערעסן פון די פלאַמאַנדער אין בעלגיע קעגן די וואַלאַנען. בשעת דעם בערלינער קאָנגרעס נעמט ער אויף די פראַגע וועגן דער לאַגע פון יידן אין רומעניע.

געאָרג בראַנדעס איז אַן אַנגענומענער גאַסט אין די ליטעראַ-רישע סאַלאַנען פון פאַריז, וואו ער קומט אין באַרירונג מיט דער עליטע פון אייראָפּע. זיין רייזע קיין רוסלאַנד און זיינע פאַרלעזונגען אין פעטערסבורג און מאַסקווע פאַרוואַנדלען זיך אין אַן אמת'ן טריאומף. די פריינטשאַפט מיט אַ רייע גלענצענע רוסישע פּערזענ-לעכקייטן, די ערנסטע קענטשאַפט פון דער רוסישער ליטעראַטור און געשיכטע, רופן אַרויס ביי אים אַ גאַנץ באַזונדערן אינטערעס פאַר די געשעענישן אין רוסלאַנד. אַ דענישע פרינצעסין ווערט די פרוי פון אַלעקסאַנדער דעם דריטן און קאַפּענהאַגען ווערט אַ צענטער פון וויכטיקע פּאָליטישע פאַרבינדונגען מיט רוסלאַנד. דער קאַמף קעגן דעם אַלטן צאַרישן רעזשים אין רוסלאַנד ווערט דאָ נאַכגע-פאַלגט מיט אַ פאַרכאַפטן אַטעם. ביידע, אי פעטער קראַפּאַטקין, אי געאָרג בראַנדעס, האָבן דערלעבט צו זען דעם צוזאַמענברוך און דאָס פאַרשווינדן פון דעם צאַרישן רעזשים...

געאָרג בראַנדעס האָט זיך באַקענט מיט די אידעען פון פעטער קראַפּאַטקין אַ סך פריער, איידער זיי האָבן זיך געטראָפּן. ער האָט געקענט ניט ווייניק רוסישע פּערזענלעכקייטן, צווישן זיי דעם פילאַ-זאָף וולאַדימיר סאַלאַוויאַוו און פראַפּעסאָר מאַקסימ קאַוואַלעווסקי.

אבער פעטער קראָפּאַטקין איז געווען פאַר אים אַ קאָפּיטל פאַר זיך. אין זיינע "איינדרוקן פון רוסלאַנד" (1888) דערמאָנט בראַנדעס קראָפּאַטקיןס נאָמען אין פאַרבינדונג מיט דער פראָפּאַגאַנדע, וואָס איז אין 1872 געפירט געוואָרן אין רוסלאַנד בנוגע די אידעען פון דער קאָמונע.

געאָרג בראַנדעס האָט זיך פאַראינטערעסירט מיט קראָפּאַטקיןס אידעען און מיט זיינע ווערק אַדאַנק די אַרטיקלען אין די נאָרווע-גישע זשורנאַלן. אין אַ בריוו צו פרידריך ניטשע, דאָטירט 17-טער דעצעמבער 1887, שרייבט בראַנדעס: "איך פיל מיך אַביסל געטראָפן דערפון, וואָס אין אייערע שריפטן פטרט איר עס אָפּ אַזוי שנעל און העפטיק אַזעלכע פענאָמענען, ווי: סאַציאַליזם אַדער אַנאַרכיזם. דער אַנאַרכיזם פון פירשט קראָפּאַטקין איז, צום ביישפּיל, ניט נאַריש".

מען דאַרף נישט פאַרגעסן, אַז בראַנדעס איז געווען דער, וואָס האָט פאַר ניטשען געעפנט דעם וועג צו דער וועלט-ליטעראַטור. רוסלאַנד האָט אינטערעסירט און געצויבערט געאָרג בראַנדעס ניט דערפאַר, ווייל ער האָט געגלויבט, אַז פון דאַרט וועט קומען די אויסלייזונג — "עקס אַריענטע לוקס", — נאָר ווייל דאָס מערק-ווירדיקע געמיש פון ווילדקייט און געהויבנקייט האָט אינטריגירט.

2.

פון דער קאַרעספּאָנדענץ צווישן געאָרג בראַנדעס און פעטער קראָפּאַטקין איז ניט שווער צו קומען צום אויספיר, אַז ניט אַזוי פיל די אידעען פון זיין רוסישן פריינט, ווי זיין באַצויבערנדע פער-זענלעכקייט, זיין קריסטאַל-קלאַרע מענטשלעכקייט האָבן פאַרכאַפט און פאַסצינירט געאָרג בראַנדעס. די דאָזיקע מענטשלעכקייט איז דאָך געווען דער יסוד, די גרונט-סובסטאַנץ פון קראָפּאַטקיןס אידעען וועגן געזעלשאַפט און סאַציאַלן יושר. אין דעם באַקאַנטן אַריינפיר צו קראָפּאַטקיןס "זכרונות פון אַ רעוואָלוציאָנער", שרייבט געאָרג בראַנדעס: — "עס זיינען היינט דאָ נאָר צוויי גרויסע רוסן, וועלכע רעפּרע-

זענטירן דאָס רוסישע פּאָלק און וועמענס אידעען געהערן דער גאַנצער מענטשהייט, דאָס זיינען, לעאָן טאַלסטאָי און פעטער קראָ- פּאַטקין, טאַלסטאָי האָט אונדז אָפט דערציילט אין אַ דיכטערישער פּאַרם געוויסע מאַמענטן פון זיין לעבן. קראָפּאַטקין גיט אונדז דאָ צום ערשטן מאל, ניט באַנוצנדיק זיך מיט קיין דיכטערישער פּאַרם, אַ קורצן איבערזיכט פון זיין גאַנצן לעבן. ווי ראַדיקאַל פאַרשידן די צוויי מענטשן זאָלן ניט זיין, קען מען פאַרט זען אַ פאַראַלעל אין זייער לעבן און זייער באַנעמען דאָס לעבן. טאַלסטאָי איז אַ קינסטלער, קראָפּאַטקין איז אַ וויסנשאַפּטסמאַן, אָבער אין לעבן פון יעדן פון זיי קומט אַ צייט, ווען זיי קענען זיך ניט צופרידנשטעלן מיט דער אַרבעט, וועלכער זיי האָבן זיך ביז איצט אינגאַנצן אָפּגעגעבן. טאַלסטאָי ווערט פאַרכאַפט פון זיינע רעליגיעזע אידעען, קראָפּאַטקין פון זיינע סאָציאַלע אידעען.

— "ביידע האָבן זיי ליב די מענטשהייט, ביידע פאַרדאַמען זיי אויף דעם שאַרפּסטן אופן די גלייכגילטיקייט פון מענטשן, דאָס פעלן פון פאַרטיפּן זיך, די ברוטאַליטעט פון די העכערע קלאַסן. ביידע ווערן זיי אויף דעם אייגענעם אופן באַהערשט פון דעם פּראָבלעם, וואָס שטעלט מיט זיך פאַר דאָס לעבן פון די אונטער-דריקטע און עקספּלואַטירטע. ביידע זעען זיי אין דער וועלט מער געמיינהייט ווי נאַרישקייט. ביידע זיינען זיי פון זייער נאַטור פּאַצי-פיסטן און קראָפּאַטקין איז דער, וואָס איז מער פּאַציפיסט ווי דער אַנדערער... דער מחבר דערקלערט זיך פאַר אַ רעוואָלוציאַנער און דאָס איז דער ריכטיקער נאָמען פאַר אים, אָבער מען טרעפט זעלטן אַזאַ הומאַנען און אַזאַ ווייכן רעוואָלוציאַנער..."

.3

געאָראַג בראַנדעס איז געשטאַרבן דעם 19-טן פעברואַר 1927 אין קאַפּענהאַגען אין אַן עלטער פון 85 יאָר. ער האָט איבערגע-לאָזן נאָך זיך אַ ריזיקע ליטעראַרישע ירושה. חוץ די ווערק, וועלכע מיר האָבן פּריער דערמאָנט, חוץ די דריי בענדער "שעקספּיר", האָט ער אין משך פון די לעצטע צוואַנציק יאָר פון זיין לעבן אָנגעשריבן

א רייע מאַנומענטאַלע ווערק, וועלכע ער האָט געגרייט צענדליקער יאָרן: צוויי גרויסע בענדער "געטע", צוויי "וואַלטער", צוויי "יוליוס צעזאַר", צוויי "מיקעל אַנדזשעלאָ", עטלעכע זייער שאַרפע קריי-טישע ווערק וועגן קריסטנטום: "אורקריסטנטום", "די סאַגאַ וועגן קריסטנטום" און "אַפּאָסטאַל פּאַול": שאַרפע אַנטי-קריסטנטום-ווערק.

פאַר די עטלעכע און דרייסיק יאָר, וואָס זיינען אוועק נאָך דעם טויט פון דעם גרויסן דענקער און שרייבער, איז ביז איצט נאָך נישט דערשינען קיין מאַנומענטאַל ווערק וועגן זיין לעבן און זיין ווערק, זיין גייסט און איינפלוס אין לאַנד איז נאָך אַלץ זייער גרויס, אָבער די דיסטאַנץ איז נאָך, ווייזט אויס, צו נאָענט, כדי קענען אָפּ-שאַצן זיין אויפטו.

אין זיינע יונגע יאָרן איז בראַנדעס געווען פאַרכאַפט פון סערען קירקעגארדס קריסטנטום און האָט אפילו געטראַכט וועגן אַריבער-גיין צום קריסטנטום, אָבער זיין באַקאַנטשאַפט מיט שפינאָזאַ און מיט דער פּילאָזאָפּיע פון דעם אַמסטערדאַמער דיאַמאַנטן-שלייפער האָט געענדערט זיין געדאַנקען-גאַנג, געענדערט אויף שטענדיק. זיינע פּילאָזאָפּישע שטודיעס האָט ער געמאַכט זייענדיק אין אוניווערזי-טעט אונטער דעם איינפלוס פון אַ באַקאַנטן דענישן שפינאָזאַ-פאַר-שער פּראָפּעסאָר ברעכנער. זיין באַגייסטערונג פאַר שפינאָזאַ, זיין גייסטיקער ראַדיקאַליזם און זיין אויסגעשפּראַכענע אַנטי-קריסטלעכע איינשטעלונג האָבן נישט ווייניק בייגעטראָגן דערצו, אַז ער זאָל שטענדיק זיין אַ צילברעט פאַר זיינע קעגנער און פאַר אַלץ וואָס איז געווען אַנטי-יידיש אין דעם סקאַנדינאַווישן צפון.

געאַרג בראַנדעס האָט איבערגעלאָזן חוץ זיינע גרויסע ווערק אויך אַן אַנדערן אוצר: זיין אומגעהויער-גרויסע קאָרעספּאָנדענץ מיט פריינט, מיט הונדערטער שרייבער פון דער גאַנצער וועלט. עטלעכע יאָר נאָך זיין טויט האָבן די ליטעראַטור-געזעלשאַפטן פון די סקאַנדינאַווישע לענדער אַרויסגעגעבן אַכט בענדער פון זיין און פון זיין ברודערס עדוואַרד קאָרעספּאָנדענץ מיט די נאָרדישע שריי-בער — אַ קאָרעספּאָנדענץ, וועלכע קען אין אַ געוויסן זין באַ-טראַכט ווערן ווי אַ מין ענציקלאָפּעדיע, וועלכע נעמט אַרום דעם

גייסטיקן אויפקום פון די סקאנדינאווישע פעלקער אין פארלויה פון די לעצטע הונדערט יאר. מיט עטלעכע יאר צוריק האט מען אנגע- הויבן ארויסגעבן אויף פראנצויזיש זיין קארעספאנדענץ מיט די מערב-איראפעאישע שרייבערס. דער ערשטער באנד נעמט ארום די קארעספאנדענץ ס'רוב מיט פראנקרייך און איטאליע — גאנצע 523 זייטן מיט א צוגאב פון א בוך נאטיצן און אויפקלערונגען, וואס פארנעמען 189 זייטן. עטלעכע יאר שפעטער איז ארויס פון דרוק דער צווייטער באנד, אין וועלכן עס געפינט זיך די קארעס- פאנדענץ צווישן געארג בראנדעס און קראפאטקיין פון זינט זיי האבן זיך באקענט אין לאנדאן אין 1895 ביז קראפאטקינס טויט אין 1921 אין סאוועט-רוסלאנד. פאקטיש איז די קארעספאנדענץ אנגעגאנגען פון 1896 ביז 1919.

.4

דער דענישער ליטעראטור-היסטאריקער, פראפעסאר פאול קריגער פונעם אוניווערזיטעט אין ארהוז, די צווייטע גרעסטע שטאט אין דענעמארק, פארדינט א גרויסן דאנק פאר דעם אויפן, ווי ער האט ארויסגעגעבן די בראנדעס-קראפאטקיין-קארעספאנדענץ, ווי אזוי ער האט זי צוגעגרייט צום דרוק און צוגעגעבן די נייטיקע אנא- טאציעס און אויפקלערונגען. די ארבעט האט גענומען עטלעכע יאר. עס זיינען אפגעדרוקט אלע בריוו חוץ די גאר קורצע און ניט-וויכ- טיקע בריוועלעך. די בריוו האבן זיך געפונען אין פארשידענע לענ- דער, ס'רוב אין ענגלאנד, אין בריטישן מוזעאום, און אין רוסלאנד. פריילינג 1954 איז פראפעסאר קריגער איינגעלאדן געווארן צו קומען קיין לענינגראד און דא האט ער באקומען די פאטא-קאפיעס פון קראפאטקינס בריוו. אין רוסלאנד האט פראפ. קריגער אויך באקו- מען א טייל פון בראנדעסעס בריוו צו קראפאטקינען.

אינגאנצן זיינען אין בוך פאראנען 65 בריוו פון בראנדעסן צו קראפאטקינען און פון קראפאטקינען צו בראנדעסן. דער ער- שטער בריוו פון בראנדעסן האט די דאטע: קאפענהאגן, 22-טער מאי

1896. דער לעצטער בריוו פון קראָפּאַטקינען איז דאַטירט, דמיט־
ראָוו מאַסקווער גובערניע, 28־טער אַפּריל 1919.
די גאַנצע קאַרעספּאָנדענץ איז פּובליקירט אין אַריגינאַל, ד. ה.
פּראַנצויזיש.

צום בוך זיינען צוגעגעבן אַ פּאַר פּאַטאַגראַפֿיעס: אַ פּראַכטפּולע
פּאַטאַגראַפֿיע פון קראָפּאַטקינען אויפגענומען אין 1899, אַ פּאַטאַ־
גראַפֿיע פון נעקראַסאַווס אַ פּערז, אַנגעשריבן פון קראָפּאַטקינען
אַליין אינעם אַלבוּם פון עדיט, בראַנדעסעס טאַכטער: ("זאַוועדי
מעניאַ וו סטאַן פּאַגיבאָיושטשיך זאַ וויסאַקאַיע דעלאַ ליובווי") *
און קראָפּאַטקינס פּראַנצויזישע איבערזעצונג, און חוץ דעם אַ פּאַ־
טאַגראַפֿיע פון קראָפּאַטקינען אין האַפּאַראַנדאַ, פּינלאַנד, אין יוני
1917, בשעת זיין אַנקומען צוריק קיין רוסלאַנד. אויפן בילד זעט
מען אַ היפש ביסל באַגאַזש און אַ גרופּע אַרום אַ מענטשן מיט אַ
גרויסער, ברייטער רוסישער באַרד, און אַ ברייטן זומערהוט.

האַפּאַראַנדאַ איז אין אַלטע צייטן געווען דער לעצטער נאַרדי־
שער פּונקט, וואָס מען פּלעגט אַריבערפּאַרן, ווען מען האָט פּאַרלאַזט
רוסלאַנד. פּינלאַנד האָט דעמאָלט געהערט דעם צאַריסטישן רוס־
לאַנד. אויך דער שרייבער פון די שורות (וול. גר.) איז געווען אין
האַפּאַראַנדאַ, ווען ער האָט אויף שטענדיק פּאַרלאַזט רוסלאַנד אין
מאי 1915...

בראַנדעס' און קראָפּאַטקינס ערשטע באַגעגעניש איז פּאַרגע־
קומען ביי סערגיי סטעפּניאַק אין הויז, אין לאַנדאַן, בראַנדעס האָט
זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט סטעפּניאַקס פּערזענלעכקייט. ווען
סטעפּניאַק איז מיט אַ פּאַר וואַכן שפּעטער, דעם 23־טן דעצעמבער
1895, אומגעקומען — ער איז געגאַנגען לייענענדיק אַ בוך און איז
דערהרגעט געוואָרן פון אַ צוג — איז דאָס פּאַר די קראָפּאַטקינס
געווען אַ שרעקלעכע געשעעניש. אויך פּאַר בראַנדעסן, וואָס האָט
געקענט די ווערק פון אַט דעם זעלטענעם מענטשן. ווי געזאַגט,
בראַנדעס האָט שוין דעמאָלט געהאַט פּאַרבינדונגען מיט רוסישע

* "פיר מיך אוועק אין לאַגער פון די, וואָס קומען אום פאר דעם דער־
הויבענעם אַקט פון ליבע".

פערזענלעכקייטן און געהאט א באגריף וועגן רוסישע רעוואָלוציאַ-
נערע גייסטער.

שוין די ערשטע בריוו פון די צוויי קאַרעספּאַנדענטן באַווייזן,
אז זיי האָבן נישט געוואָלט, אַז דאָס זאָל זיין אַ צופעליקע באַקאַנט-
שאַפט, אָן ווייטערע קאַנסעקווענצן. די קאַרעספּאַנדענץ האָט תיכף
באַקומען די וואַרימקייט פון אַן אינטימער פּריינטשאַפט.

בראַנדעס פּאַרמולירט פּאַרוזיכטיק זיין קוק אויף דער קראַפט
און עיקרדיקן באַדייט פון דער אינדיוידועלער, פון דער איינצלנער
פערזענלעכקייט, ווי אַ דעצידירנדיקער פּאַקטאַר אין די געשיכטלעכע
פּראָצעסן, און קראַפּאַטקין דערקלערט אים אויספירלעך זיין קוק אויף
פּאַלק, וואָס טראַגט אין זיך די נייע דעצידירנדיקע אידעען און
וואָס די פירנדיקע פערזענלעכקייטן ברענגען צום אויסדרוק. יעדער
פון זיי איז געבליבן ביי זיינע אידעען. קיינער פון זיי האָט ניט
פאַרוזוכט אַרויפצווינגען אויף דעם אַנדערן זיינע אייגענע אידעען
און זיינען פונדעסטוועגן געבליבן אויף שטענדיק אינטים-פאַרבונד-
דענע פּריינט. דאָס איז געווען אַ זעלטענער פּאַל פון פולשטענדיקער
אידעען-טאַלעראַנץ.

ערשטער קאפיטל

דער ערשטער בריוו פון געאָרג בראַנדעס צו קראָפּאָטקין

קאָפּענהאַגען, מאי 22, 1896.

זינט מיר האָבן זיך מיט אייך געטראָפּן ביי אונדזער אומגליק־
לעכן פריינט סטעפּניאַק, בין איך פאַרנומען מיט אייך. ווען איך
האָב אייך געזען צום ערשטן מאל, האָב איך נאָר געקענט אויסצוגן
(פון אייערע ווערק), געדרוקט אין אַ נאָרוועגישן זשורנאַל ("נייע
צייטשריפט") און וועגן אייך אליין נאָר די קליינע ביאָגראַפיע, וואָס
סטעפּניאַק האָט געשריבן. דערנאָך האָב איך געפרואווט זיך מיט
אייך צו באַקענען. אין דייטשלאַנד האָב איך מיר איינגעשאַפט דר.
לאורענציוסעס "קראָפּאָטקינס מאַראַל־לערע און איר שייכות צו
ניטשען" — אַ שלעכט ווערק און בלויז די אויסצוגן פון אייערע
ביכער, וואָס דער מחבר ציטירט, האָבן אַ ווערט. הער נאזארבעק
האָט פריינטלעך מיר צוגעשיקט אייער "די דעראַבערונג פון ברויט".
אייך האָב באַשטעלט עטלעכע פון אייערע קליינע בראַשורן: "דער
לוינאַרבעטער", "צו דער יוגנט", אַ יאַרהונדערט פון דערוואַר־
טונגען, "די תּפּיסות". איך האָב נאָך ניט געלייענט אייער בוך
וועגן מאַראַל (געמיינט מן הסתם "אַנאַרכיסטישע מאַראַל" — וול.
גר.), אויך נישט די "לאַזונגען פון אַ רעוואַלט". דאָס אַלץ איז דאָ
שווער צו באַקומען, מ'איז אזוי ווייט פון גרויסע שטעט. וואָס דאַרף
אייך נאָך לייענען, כדי אייך צו קענען?
אייך האָב געלייענט סטעפּניאַקס צוויי ביכער: "קעניג סטאַרק"

און "די קאריערע פון א ניהיליסט", א גייסטרייך און ניט קיין גע-
וויינלעך ווערק. איך קאן צו זיך ניט קומען פון דער אבידה, כאטש
איך האב אים בלויז ווינציק געקענט.

אין אייערע שריפטן איז פאראן בלויז איין זאך, וואס וואונדערט
מיד אביסל, — אייער אבסאלוטער גלויבן אין פאלקס-חכמה. איך
וואלט וועלן קאנען טיילן אייער מיינונג. געוויינלעך זאגט מען, אז
ס'איז פאראן נישט מער ווי איין רוס, וואס האט אזא געהויבענעם
צוגאנג, דאס איז לעאן טאלסטאיי, עס זיינען אבער פאראן צוויי,
ווייל איר זענט דאך אויך א רוס.

איך באמבארדירט מען מסתמא מיט בריוו, איך באקום לערך
צוואנציק א טאג. איך האב מורא אייך צו שרייבן, כדי ניט פארגרע-
סערן אייער לאסט. מיין ניט שרייבן אייך איז ניט קיין ענין פון
סנאבזום, נאָר צוליב אַ גרויסן אינטערעס (אין אייך). צי טוט מען
ניט עפעס צו שאפן אביסל געלט פאר פרוי פאני סטעפניאק, כדי
א פאר יאר איר אביסל גרינגער מאכן דאס לעבן?

איר דערמאנט זיך אפשר, אז אין אַוונט, ווען איך האב געהאט
דאס גליק צו פארברענגען ביי אייך עטלעכע שעה, האט איר מיר
צוגעזאגט אַנשרייבן עטלעכע שורות פאר מיין טאכטער עדיט? אויב
דאס איז אייך ניט אומאנגענעם, שרייבט אן אייער נאמען אויף
אייער א קארטל, און שיקט עס מיר צו — מיט דער גרעסטער בא-
וואונדערונג פאר אייך, אייער איבערגעגעבענער,

געאָרג בראַנדעס

דאס וואַרימע, שטענדיק-באוועגטע האַרץ פון פעטער קראַפּאַט-
קין האט געמוזט שטאַרק אויפנעמען און שטאַרק רעאַגירן אויף די
דעליקאַטע טענער פון די ווערטער פון דעם 54-יאַריקן באַרימטן
דענישן שרייבער. קראַפּאַטקין האט געמוזט זיכער האָבן אַ גענויע
פאַרשטעלונג וועגן דער פערזענלעכקייט פון זיין נייעם קאַרעספּאַנ-
דענט. עס קומט

דער ערשטער בריוו פון פעטער קראפאטקין צו בראנדעס

וויאלא קאטעדזש, בראמליי קענט, מאי 29, 1896.

”טייערער הער בראנדעס,

איך קאן איך גארניט איבערגעבן ווי שולדיק איך פיל זיך קעגן איך און אייער עדיט. מען דארף גאר ניט פראוון צו געפינען א תירוץ. איך וועל איך נאר זאגן, אן איך דערמאן זיך ניט קיין צייט אין מיין לעבן, ווען איך האב געארבעט אזוי פיל, אן שום איי-בעררייט, סידן איך ווער דערצו געצוואונגען, ווי אין די לעצטע אכט אדער ניין חדשים. ווי נאר איין ארבעט איז פארענדיקט, הייבט זיך אן א צווייטע ארבעט. מיט א דריי טעג צוריק, נאך דעם ווי איך האב פארענדיקט אן ארבעט, האב איך זיך געפילט גאנץ צעבראכן און מארגן פאר איך אויף א פופצן טעג קיין דזשערסי.

איך בעט איך, זאגט פרייליך עדיט, אן שוין א לאנגע צייט ווי איך וואלט פאר איר אָנגעשריבן די פאר ווערטער, אבער איך ווייס קיינמאל ניט וואס איך זאל (אין אזא פאל) אָנשרייבן. ציטאטן פון רוסישע דיכטער זיצן מיר אין קאפ מיין גאנץ לעבן, אבער דאס איז דאך רוסיש. איך האב אָנגעשריבן אזא דעדיקאציע און דערנאך די לעצטער ווערטער, אזעלכע שיינע, פון ”פאוסט”.

דער טויט פון אונדזער פריינט סטעפניאק האט אונדז פאר-שאפט א סך צער. איך האב אים געקענט זינט אן ערך 1872, אדער 1873, ספעציעל זינט 1880 אין זשענעווע און איך האב אים שטארק ליב געהאט. איך ווייס ניט, צי איך וועל ווען עס איז טרעפן א מער גערעכטן, מער איידעלן מענטשן. אט די אייגנשאפט איז ביי אים געווען דאס דעצידירנדיקע; ער האט מיך דערמיט שטארק פאר-כאפט אין זשענעווע, ווען מיר זיינען ביידע געווען מיטגלידער פון אן ערנגעריכט צווישן חברים. דאס איז געווען יענע הויכע גערעכט-טיקייט, טיף-מענטשלעכע, וואס פארשטייט ווי זיך צו רעכענען מיט דער נאטור פונעם מענטשן. זיין באשיידנקייט און זיין קוראזש קענט איר — ער האט זיך ארויסגעוויזן נאר אין זיין ראמאן. ער האט מיר

תמיד געזאגט, אז דער שרייבער פון ראמאנען שילדערט בלויז זיך אליין.

פרוי סטעפניאק געפינט זיך אין א שרעקלעכן צושטאנד. איי דער זי איז געפארן קיין לאנדאן, האט זי פארבראכט עטלעכע טעג ביי אונדז. ס'איז געווען שרעקלעך זי צו זען, צו הערן זי וויינען אין די נעכט און רופן שטילערהייט: "סערזש...". איר, הער בראנדעס, איר קאנט פארשטיין די דערשטיקטע ליידן, אן די אויסערלעך טראגישע מאניפעסטאציעס. זי וויינט זעלטן, נאר אין די ארעמס פון א פריינט. אייערנעכטן בין איך געגאנגען זי זען אין קראק העם היל; ס'איז א גאנץ קליין דארף צווישן אידענברידזש און וועס טערהעם, הויך אויף א קליין בערגל, פונואנען מען קאן זען צוויי אדער דריי געגנטן. אין א קליינעם קאטעדוז דארט וואוינט זי צוזאמען מיט אליוו גארנעט, די טאכטער פון דר. גארנעט פונעם בריטיש מוזעאום און ניט ווייט געפינט זיך דאס הויז פון אליווס ברודער. אליוו איז איינע פון די וואונדערלעכסטע יונגע ענגלישע מיידלעך פונעם נייעם דור, וואס זיינען אזוי איבערגעגעבן פאנין. זי האט איר געהאלפן אריבערטראגן דאס דאזיקע שרעקלעכע יאר. פרוי סטעפניאק זעט אויס רואיקער — אבער דאס איז תמיד ווען פרעמדע זיינען דערביי...

סטעפניאקס בוך וואס ווערט צום מערסטן געלייענט איז "דאס אונטערערדישע רוסלאנד", וואס ער האט געשריבן אין איטאליע-ניש — "רוסיא סאטעראנעא", ארויסגעגעבן, גלייב איך, אין מי לאנג. דאס בעסטע איז דארט זיין אייגענער כאראקטער. דאס זיי נען קורצע כאראקטער-סקעטשן און עפיזאדן פון דער באוועגונג. פון זיינע ביכער האב איך "רוסלאנד אונטער די צארן", וואס איך וואלט אייך געשיקט, אויב איר ווילט עס האבן. איך האב אייך געשיקט, טייערער הער בראנדעס, דאס וואס איך האב פון מיינע בראשורן און ביכלעך; פון פאריז וועט אייך גראווי שיקן די "די לאזונגען פון א רעוואלט", וואס איך האב דא ניט. אויב אנארכיזם אינטערעסירט אייך, וועט עס פאר מיר זיין א פארגעניגן אייך צו שיקן דאס וואס איך האב פון באקונין — אזעלכע זאכן, ווי: "גאט און די מלוכה", "די קנוטא-גערמאנישע אימפעריע" א. א. דער אנארא-

כיום וועט איך בלי ספק פאראינטערעסירן, מחמת דאָס איז אַ באַ-
וועגונג פול מיט לעבן, זייער טיפּזיניק; דער אַנאַרכיזם דרינגט אַרײַן
אין אַלץ ברייטערע און ברייטערע קרייזן.

איר זאָגט, אָז איר זענט דערשטוינט פון מיין אַבסאָלוטן גלויבן
אין דער קלוגשאַפט פון פּאָלק, זאָגן "אַבסאָלוט" איז אפשר צו
שטאַרק, אָבער עס זיינען פאַראַן צוויי זאַכן, וואָס האָבן געמאַכט
אויף מיר אַן איינדרוק אין מיינע שטודיעס און אין מיין לעבן: צו-
ערשט, וואָס אַלע געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס פון די פעלקער,
זיינען אַ פּראָדוקט פונעם קאָנסטרוקטיוון זשעני פון די פעלקער,
פון די פּאָלקסמאַסן, די הערשנדיקע מינדערהייטן האָבן בלויז פּראָ-
פּיטירט פון די אינסטיטוציעס, געבראַכט זיי אין אַרדענונג און
אַראַנזשירט די געזעצן לטובת די מינדערהייטן, די רעליגיעס, די
געזעצן, זיינען ניט עפעס אַנדערש ווי נאָר דער אויסדרוק פון
פּאָלקס-מאַראַל, פון די געוואוינהייטן פון פּאָלק, צוזאַמען מיט די
געזעצן וואָס זיינען געשאַפן לטובת די רעגירנדיקע מינדערהייטן.

ווייטער, אָן דעם איך זאָל זיך מאַכן די מינדסטע אילוזיעס
וועגן דער קוואַליטעט פונעם פּאָלקסמענטשן, אים באַטראַכטן פאַר
בעסער ווי די געבילדעטע מינדערהייט, בין איך שטענדיק פאַס-
צינירט פונעם געזונטן שכל הישר פון די פּאָלקס-באַשלוסן אין די
דערפער, אין די גרופן א. א. וו., ווען עס קומט זיי אויס צו ענט-
פערן אויף באַשטימטע פּראָגן, און סוף-כל-סוף, ווען מען טראַכט
זיך אַרײַן אין דעם, וואָס די גרעסטע דענקער האָבן געזאָגט, געפינט
מען אויס, אָז דאָס בעסטע ביי זיי זיינען די אידעען, די האַפּענונג-
גען, די אידעאַלן, וואָס זיינען אין אַ פאַרנעפּלטער פאַרם געווען
ביים פּאָלק.

אַ פּאָלק קאָן באַגיין גרויסע פעלערן, אַזוי איז עס ווען אַ
פּאָלק באַוואונדערט אַ נאַפּאָלעאָן, אַ בולאַנזשע, אָבער אויב מען
זאָל זיך רעכענען דערמיט, אָז אין זיין באַוואונדערן נאַפּאָלעאָנען,
האַט דאָס פּאָלק אַרויסגעוויזן זיין נעגאַטיווע באַצייאונג צו לאַמאַר-
טינס רעפּובליק און אָז דאָס איז אויך אַ רעזולטאַט פון דעם, וואָס
אין פאַרלוף פון דריי הונדערט יאָר האָט די מלוכה און די קירך
קולטיווירט ביים פּאָלק דעם קולט פון אויטאָריטעט, קאָן מען פאַר-

שטיין דעם פעלער. (הערצען) האָט עס אזוי שיין און גוט געשיל-
דערט, ספעציעל אין זיין בוך "פונעם לינקן ברעג". דעם קולט
פון אויטאָריטעט האָט די מינדערהייט אינספירירט די מאַסן (וועגן
דעם זאָגן עדות די קאָמונעס פון 12-טן יאָרהונדערט און די באַ-
וועגונגען פונעם 16-טן יאָרהונדערט, וואָס האָבן ניט געהאַט אַזאַ
קולט).

איך האָב עס אזוי פיל מאָל געזען ביים פּאַלק, אזוי פיל מאָל
געזען ביי איינפאַכע אַרבעטער, וואָס האָבן קוים געקאָנט שרייבן,
אזוי פיל מאָל געזען ביי איינפאַכע רוסישע פּויערים — דאָס איז
ווען מען האַלט זיך מיט זיי ווי גלייכע... איך קאָן דאָס ניט באַ-
שרייבן, ס'איז ניט קיין גוט ברודערשאַפט, ניט גלייכהייט, אפשר
איז עס פשוט איינפאַכקייט — אויף יעדן שריט ווערט מען דער-
שטוינט פון זייער שכלדיקייט. די מאַסן פאַרמאָגן גייסט, פאַרשידן
ביי יעדן אינדיווידום. באַנעמען דעם גייסט, אויפקלערן און אַנאָ-
ליזירן אים איז אפשר דער גרעסטער דינסט, וואָס מען קאָן טאָן
פאַר דער מענטשהייט.

איך האָב דאָס קיינמאָל ניט געקאָנט גוט אויפקלערן אין מיין
שרייבן. מיין בעסטע אַרבעט אין דעם פרט איז די סעריע אַרטיקל-
לען "קעגנזייטיקע הילף" (ביי חיות, ביי ווילדע, ביי די באַרבאַרן,
אין דער שטאַט פון מיטלאַלטער און אין די נייע צייטן), אַכט אַר-
טיקלען וואָס זיינען געדרוקט אין "ניינטנטה סענטשורי", זינט
דעם סוף 1890 — דאָס לעצטע אַרטיקל איז גראַד היינט דערשינען.
אין אַ יאָר אַרום וועל איך זיי דרוקן ווי אַ בוך. איך באַדויער וואָס
איך האָב ניט ביי מיר די סעריע, אַפילו ניט די קאַרעקטורן. איך
האָב זיי געזוכט, אָבער ניט געפונען. די "סאָסיעטע נאוועל" אין
בריסל האָט איבערגעזעצט די ערשטע פיר אַרטיקלען.

הכלל, מען דאַרף פאַרענדיקן דעם דאָזיקן לאַנגן בריוו. איר
פרעגט, וואָס איז דאָ געטאָן געוואָרן פאַר פרוי סטעפּניאַק, די ענג-
לישע פריינט האָבן געשאַפן צוויי הונדערט פונט, וואָס מען האָט
איר איבערגעגעבן אויף דרוקן די ווערק פון איר מאַן אויף רוסיש.
דאָס איז וואָס מען האָט געטאָן. זי וועט שפעטער דרוקן דעם ראַמאָן

אויף רוסיש, איבערגעזעצט גענוג גוט פון א פריינט און איך האָב
 עס קאַריגירט אויף וויפיל עס האָט זיך געלאָזט טאָן.
 טייערער הער בראַנדעס. מיר האָבן זיך מיט אייך געזען בלויז
 איין און איינציק מאל, אָבער דאָס איז געווען גענוג, כדי איך זאָל
 דערפילן ניט נאָר באַוואַנדערונג פאַר אייך, נאָר אויך פריינט-
 שאַפט, צו אייך און צו דער יונגיטשקער פריינדין, וואָס איך האָב
 אַזוי ליב פונקט ווי מיר האָבן ליב אונדזער איינציקע סאַשאַ.
 מיט די בעסטע געפילן פאַר אייך ביידע,
 פעטער קראַפאַטקי.

אַ געדאַנק קומט מיר אַקאַרשט. פאַרוואָס שרייבט איר קיינמאַל
 ניט פאַר די ענגלישע זשורנאַלן? מען וועט אייך שטאַרק ליב האָבן
 אין ענגלאַנד. צוויי זשורנאַלן "ניינטין סענטשורי" און "קאַנטעמ-
 פאַרערי" וואַלטן זיכער געווען באַגייסטערט צו האָבן אייערע אַר-
 טיקלען און דאָ זיינען דאָ אויסגעצייכנטע פריינט, וואָס וואַלטן גע-
 קאַנט מאַכן גוטע איבערזעצונגען. — אַליוו גאַרנעט צום ביישפיל
 און אַנדערע. דאָ איז אויך פאַראַן אַ פרוי, אַ דאָקטאָר, וואָס האָט
 איבערגעזעצט פון שוועדיש די ביאַגראַפיע פון (סאַפּיאַ) קאַוואַלעוו-
 סקאַיאַ און איבערגעזעצט זייער גוט. דאָס וואַלט אייך געבראַכט
 אַ גרויסן עולם סימפּאָטישע לייענער.

✽

מיר האָבן דאָ געבראַכט, אַן שום קיצורים, די ערשטע צוויי
 בריוו, פון געאַרג בראַנדעס און פעטער קראַפאַטקי. די בריוו רעדן
 אַליין פאַר זיך. מען דאַרף צו זיי ניט האָבן קיין שום קאַמענטאַרן.
 ביידע זיינען אין דעם אייגענעם, רייפן עלטער און ביידע האָבן
 שוין די ביטערע און די גוטע דערפאַרונג אין לעבן הינטער זיך.
 געאַרג בראַנדעס איז כמעט שטענדיק געווען אַנטוישט, אַפט פאַר-
 ביטערט, אָבער קיין מאל ניט געטראַכט אויפצוגעבן דעם קאַמף
 פאַר די אידעען, אין וועלכע ער האָט געגלויבט. פעטער קראַפאַט-
 קין האָט ניט געהאַט קיין צייט פאַר זיין אַנטוישט. לעבן האָט גע-
 היסן ביי אים קעמפן, גלויבן און קעמפן.

צווייטער קאפיטל

אין די ערשטע טעג פון אויגוסט 1876 איז קראָפּאָטקין אָנגע-
קומען פון פּינלאַנד און נאַרוועגן אינעם ענגלישן פּאַרט הול, אונ-
טער דעם פּאַרשטעלטן נאָמען אַלעקסיי לעוואַשאָוו. די רוסישע און
דייטשע פּאָליציי האָבן אים אַרומגעזוכט אין מזרח-דייטשלאַנד, זיי-
ענדיק זיכער, אַז דער אַנטלאָפּענער באַהאַלט זיך דאָ אויס. ער
האַט אָבער ניט געקענט מיטאַמאַל אַריבערפּאַרן קיין לאַנדאָן, ווייל
רוסישע אַכראַנע-אַגענטן וואַלטן אים דאָ געקענט טרעפן. ער באַ-
זעצט זיך אין עדינבורג, לעבט באַשיידן און אָפּגעזונדערט און
ערשט שפּעטער, אַלץ אונטער אַ פּאַרשטעלטן נאָמען, באַקומט ער
וויכטיקע ליטעראַרישע און וויסנשאַפּטלעכע פּאַרבינדונגען — ביז
מען באַקומט צו וויסן ווער דער יונגער וויסנשאַפּטסמאַן איז: ער
ווערט געבעטן צו שרייבן וועגן עטלעכע רוסישע ביכער, וועלכע
זיינען אַרויס אונטער זיין אמתן נאָמען.

צוואַנציק יאָר שפּעטער, ווען געאַרג בראַנדעס באַקאַנט זיך
מיט פעטער קראָפּאָטקין, אין הויז פון סטעפּניאַק, איז די וועלט
אַן אַנדערע. עס איז אַן אַנדער רוסלאַנד און די צוויי נייע פּריינט
זיינען גרויסע וועלטבאַרימטע דענקער, מען קען זאָגן צוויי גרויסע
אידעען-פּירער.

זומער 1896 האָט דער סאַציאַליסטישער אינטערנאַציאָנאַל אָפּ-
געהאַלטן אין לאַנדאָן יענעם היסטאָרישן קאָנגרעס, וואָס אויף אים
האַט די מערהייט דורכגעפירט די רעזאָלוציע אויסשליסן פונעם
קאָנגרעס די אַנאַרכיסטן און איבעררייסן מיט זיי אַלע באַציאָונגען.
די אַנאַרכיסטן האָבן דעמאָלט אַראָנזשירט אַ ריי מיטינגען און,

פארשטייט זיך, אַז קראַפּאַטקין איז אויף די פאַרזאַמלונגען געווען
איינער פון די הויפט־רעדנער.

ביידע, געאָרג בראַנדעס און פעטער קראַפּאַטקין, האָבן אין
יענעם פעריאָד איבערגעלעבט יאָרן פון אינטענסיווער אַקטיוויטעט.
עס האָט פון ביידן ממש געשפרודלט מיט גייסטיקייט, וואָס איז
געווען פונקט אַזוי רייך ווי אוניווערסאַל; ביידע האָבן זיי דעמאָלט
רעאַגירט אויף אַלע וויכטיקע אַקטועלע געשעענישן. חוץ זיינע
גרויסע ליטעראַרישע ווערק, האָט בראַנדעס דעמאָלט געדרוקט
אויך פּאָליטישע אַרטיקלען אין דער באַרימטער קאַפּענהאַגענער
צייטונג "פּאָליטיקען", געגרינדעט פון זיין ברודער עדואַרד, אַ באַ־
קאַנטער סעמיטאָלאָג, אַ פּובליציסט און דראַמאַטורג.

פעטער קראַפּאַטקין איז דעמאָלט באַקאַנט געוואָרן ווי אַ באַ־
רימטער געאָגראַף. אַ יאָר נאָך דעם לאַנדאַנער קאָנגרעס איז ער
אויפגעטראַטן מיט וויכטיקע וויסנשאַפטלעכע פּאַרטראַגן אין טאָ־
ראַנטאָ, קאַנאַדע, אויף דער יערלעכער קאַנפּערענץ פונעם "ברי־
טישן פּאַרבאַנד פאַר וויסנשאַפטלעכן פּראָגרעס".
אַ קורצע צייט נאָך דעם סאַציאַליסטישן קאָנגרעס אין לאַנדאָן,
שרייבט קראַפּאַטקין צו בראַנדעסן, וועלכער האָט יענעם זומער
באַזוכט לאַנדאָן.

קראַפּאַטקינס בריוו צו בראַנדעסן

אוסט קאַרנוואַרטהי, נאַענט צו טאַטנעס,
דעוואַן, 21 אויגוסט, 1896.

"טייערער הער בראַנדעס,

ווידער געהאַנדלט ניט ריכטיק, אייך ניט געשריבן אַזאַ לאַנגע
צייט. דער קאָנגרעס אין לאַנדאָן האָט ביי אונדז צוגענומען די
גאַנצע צייט און ווען איך בין שוין אַוועק פון בראַמלי כדי דאָ,
אינעם קליינעם דאָרף זיך אַפרוען, האָט עס גענומען פּופצן טעג
בין איך בין פטור געוואָרן פון דער קראַנקייט — די זעלביקע
קראַנקייט, וואָס איך האָב שוין פריער געהאַט.

איך דאנק איך הארציק פאר אייער פינעם סואוועניר — דאס ווערטערבוך* — און פאר אייערע "איינדרוקן פון לאַנדאָן". מיט דער הילף פונעם גרויסאַרטיקן ווערטערבוך (ס'איז אויסגעצייכנט), וועל איך איך קאַנען לייענען (אייערע אַרטיקלען) און דאָס וועט זיין פאַר מיר אַ ניי פאַרגעניגן. אייערע "איינדרוקן" האָב איך שוין געלייענט און איך דאָנק איך פיל מאָל פאַר די גוטע ווערטער, וואָס איר האָט מיר דאָרט געווידמעט. איר דערציילט אַזוי לעבעדיק וועגן אייער באַזוך ביי סטעפניאַק, אַז זיין גאַנצע פינע געשטאַלט שטייט פאַר מיינע אויגן ווי לעבעדיק. איך בעסער איצט אויס, בשותפות מיט פרוי סטעפניאַק, וואָס געפינט זיך אַלץ אין קראַקהעם היל, אין קענט, די רוסישע איבערזעצונג פון זיין "דאָס לעבן פון אַ ניהיליסט". די איבערזעצונג איז געמאַכט אין רוטלאַנד פון אַ פריינדיק, וואָס באַהערשט ניט די שפראַך גענוג גוט און דאָס פאַרריכטן (פון דער איבערזעצונג) גייט אָן אומגלייכלעך־לאַנגזאַם. עס זיינען אינגאַנצן נאָר פיר דרוקבויען.

וואָס מיך וואונדערט איז צו זען וויפיל דער ראַמאַן געווינט, ווען מען לייענט אים אויף רוסיש, אַפילו מיט די פעלערן פון דער איבערזעצונג. ער איז דאָך געשריבן אויף ענגליש, אָבער ער איז אַזוי רוסיש אין זיין געבוי און אין דעם זין פון יעדער פראַזע, אַז דאָס וואָס קלינגט אַזוי מערקווירדיק אויף ענגליש איז אויף רוסיש גאַנץ נאַטירלעך.

ווי ריכטיק זיינען אייערע באַמערקונגען וועגן לאַנדאָן, וועגן דער ענגלישער קונסט! איך האָב געזען "ראַמעאַ און דזשוליעט" מיט אירוווינג און העלען טערי און זיכער וואָלט איך אויך געמאַכט די זעלביקע באַמערקונגען — ווי קאַלט די "דזשוליעט" איז, איר עלטער, דאָס פעלן פון דראַמאַטישקייט. וואָס ס'איז שייך אויך־ווינגס־ראַמעאַ איז ער געווען מיזעראַבל! ס'איז זייער אינטעליגענט (ווען מען הערט אים, פאַרשטייט מען די לאַנגע מאַנאַלאָגן פון ראַמעאַ דעם אמתן איטאַליענער מיטן שטראַם איטאַליענישע ווער־

* קראַפאַטקין האָט זיך גענומען לערנען דעניש, כדי צו קענען לייענען די ווערק פון בראַנדעס אין אַריגינאַל, ד. ה. אין דעניש.

טער), אבער וואָס פאַר אַ האַרטע שטימע? ער שפּילט שעקספּיר, בעת דאָס וואָס שעקספּיר זאָגט, איז שוין גענוג, אַן דעם אַז מען זאָל עס דאַרפן שפּילן. אַבער וואָס וואָלט געשען איר זאָלט געווען זען איר וויינגס שפּילן מעפיסטאָפּעלן אין "פּאַוסט"! איך בין אַנט-לאָפן נאָכן צווייטן אַקט און אינדערהיים האָב איך געזאָגט מיין פּרוי, אַז איך וואָלט שוין בעסער געוואָלט זען די קאַריקאַטור פּונעם "קליינעם פּאַוסט", וואָס מען האָט געשפּילט אין לאַנדאָן. (דער "קליינער פּאַוסט" איז אַן אָפּעראַ-בוף פון 1869 מיט דער מוזיק פון הערווע, אַ פּאַראַדיע אויף גונאַס אָפּערע). וועגן די אַנדערע — האָט איר אַליין שוין געזאָגט.

מיר געפּינען זיך איצט אין אַ גאַנץ קליינעם דאָרף, ביים דאָרט, אין אַ וואונדער-שיינער געגנט, צווישן מענטשן וואָס מיר האָבן זייער ליב. אונדזער קליינע סאַשאַ פּירט אַ האַלב-ווילד לעבן מיט די מיידעלעך פּונעם דאָרף. זי איז דאָ מיטאַמאָל אויסגעוואַקסן. מיין פּרוי פּילט זיך זייער גוט. איך מוז זיך אַבער אומקערן קיין לאַנדאָן, כדי אַ וואָך צייט אַרבעטן אינעם בריטישן מוזעאָום. דער-נאָך קום איך צוריק קיין בראַמלי.

ווען זעען מיר זיך ווידער, טייערער הער בראַנדעס, מיין פּרוי און איך, אַפּילו סאַשאַ און ראָזאַ? מען האָט אייך אַזוי ליב, אַז ס'זועט פאַר אונדז זיין אַ גרויס, גאָר אַ גרויס פאַרגעניגן, אייך ווידער צו זען אין לאַנדאָן. מיר אַלע דאָ שיקן אונדזערע בעסטע גרוסן אייך און אונדזער יונגער פּריינדין עדיטה.

איער פ. קראַפּאַטקין

האָט איר אַ געלעגנהייט זיך צו באַקענען מיט דער יינגער בעלגישער ליטעראַטור? איך האָב איבערגעלייענט ד'אַיקהודס "בי-טערן ציקל". ער מאַכט אויף מיר דעם איינדרוק פון אַ גרויסן טאַלאַנט — אמת פּלעמישע בילדער, אויב זיי זיינען אַפּילו דאָ און דאָרט שלעכט פּרעזענטירט אין די לעצטע סקיצן פּונעם בוך.

גראַד האָט אין יענער צייט בראַנדעס זיך באַשעפּטיקט ניט בלויז מיט דער בעלגישער ליטעראַטור, נאָר אויך — דער עיקר —

מיט די פאליטישע קאמפן אין בעלגיע. ס'איז אים געווען צום הארצן דער קאמף קעגן דער וואלאנער מאיאריטעט, וואס די פלע-מישע מינאריטעט האט געפירט פאר איר גלייכבארעכטיקייט, פונקט ווי ער איז שארף און סיסטעמאטיש אויפגעטראגן פאר דעם בא-פרייאונגס-קאמף פון די ארמעניער, וואס האבן שרעקלעך געליטן פון דער אלטער טערקיי, אזוי האט ער אויך געקעמפט פאר פוילן קעגן דעם סאוויעטישן רוסלאנד. די לידן פון די פלעמער אין בעל-גיע, אין סאמע צענטער פון אייראפע, זיינען ניט גענוג באקאנט געווען מחוץ די גרענעצן פון בעלגיע און בראנדעס האט גענומען שרייבן וועגן דעם. דאס זיינען געווען די יארן נאך דעם בערלינער קאנגרעס אין 1878, ווען געאָרג בראַנדעס האָט געוועקט דעם אינ-טערעס פון אייראָפּע צו די לידן פון די יידן אין רומעניע. אַ שריי-בער מיט אַ וועלט-נאָמען, ווערט געאָרג בראַנדעס באַקאַנט ווי דער אומדערמידלעכער און אומקאמפראמיסלאזער באשיצער פון נאציא-נאלע מינדערהייטן. דער רוב ליינער זיינע געפינען זיך אין רוס-לאנד, אין דייטשלאנד, אבער דאס שטעלט ניט אפ זיינע אטאקעס קעגן די רעגירונגען פון אט די לענדער, קעגן רוסלאנד, פאר דער אונטערדריקונג פון פּוילן, קעגן דייטשלאנד-פרייסן פאר דער ברוטאלער באהאנדלונג פון דער דענישער מינדערהייט אין די פרי-ערדיקע דענישע פראווינצן שלעזוויג און האלשטיין, איצט א טייל פון פרייסן. בראנדעס האט אין בערלין גופא עפנטלעך געהאלטן שארפע רעדעס קעגן דעם דייטשן רעזשים. ניט יעדן האט מען עס דערלויבט.

אט די ראל פון א פאליטישן קעמפער קעגן דער אונטערדריקונג פון נאציאנאלע מינדערהייטן, שטעלט אים אויך פנים לפנים מיט א גרויסע צאל קעגנער. אין דענעמארק גופא האט ער ניט ווינציק ערנסטע שונאים. דאס שרעקט אים אבער ניט אפ, פארקערט, ער איז צופרידן דערמיט וואס ער האט ארויסגערופן אזא קעגנערשאפט, דאס איז פאר אים געווען דער בעסטער באווייז ווי ביי א סך אונטער-דריקער איז דאס געוויסן ניט געווען אינגאנצן ריין.

די אינטימע פריינטשאפט צווישן קראפאטקין און בראנדעס איז ניט געווען דער רעזולטאט בלויז דערפון, וואס דער לעצטער האט

זיך באַגייסטערט פאַר דער פּערזענלעכקייט פונעם רוסישן דענקער, פאַר זיין ענציקלאָפּעדישער בילדונג, פאַר זיין הומאַניזם און פון דעם וואָס ער אַליין, בראַנדעס, איז אַזוי שטאַרק געפּעלן געוואָרן קראַפּאַטקינען. בראַנדעס האָט געהאַט אַ טיפּן אינטערעס פאַר דער רוסישער ליטעראַטור און אירע בויער. ער איז געווען אין רוסלאַנד און פּערזענלעך געקענט אַ סך רוסישע מענטשן פון ראַנג. אין 1909 האָט מען אין מאַסקווע אויפגעשטעלט אַ גאַנאַל-מאַנומענט. בשעת די פייערונגען, האָט פּראַפּעסאָר אַלעקסעי וועסעלאָווסקי איבערגע-לייענט אַ רעדע פון געאַרג בראַנדעס אויף פּראַנצויזיש. אין זיין אַנאַליז פון גאַנאַלס ווערק, פון זיינע ערשטע קורצע דערציילונגען ביז צום "רעוויזאָר" און צו "די טויטע נשמות", האָט בראַנדעס מיט אויסנעמיקער ברייטיקייט און טיפּן וויסן דערמאָנט פּושקינען, בע-לינסקי, סאַלטאַקאָוו, דאַסטאַיעווסקי און געמאַכט ביז גאַר וויכטיקע פאַרגלייכן צווישן זיי און די מייסטערס פון אַנדערע וועלט-ליטע-ראַטורן; מען האָט געמוזט איינזען, אַז בראַנדעס איז גוט באַהאַונט אין דער רוסישער ליטעראַטור. נאַטירלעך האָט דאָס געשפּילט אַ גרויסע ראָל אין דער פּריינטשאַפּט צווישן די קראַפּאַטקינס און בראַנדעסן.

אַן אויסערגעוויינלעכע באַגייסטערונג האָט ביי די קראַפּאַטקינס אַרויסגערופן דער אַרטיקל וואָס געאַרג בראַנדעס האָט נאָך טור-געניעוווס טויט אָפּגעדרוקט אינעם נאַרוועגישן בלאַט "מאַרגענבלאַט" דעט", פונעם 11-טן און 12-טן סעפטעמבער 1883 און וואָס איז שפּעטער פאַרעפּנטלעכט אין "דער מאַדערנער גייסט". אין אַ בריוו פון 6-טן אַפּריל 1897, שרייבט

סאַפּיע קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעסן :

"...דערמאָנט איר זיך, וואָס טורגעניעוו האָט געזאָגט ביים פאַרלאָזן דעם מוזעאום, וואוהין ער איז געקומען זען די באַרעליעפּן, אויסגעגראָבן אין פּערגאַם? "זוי גליקלעך איך בין", האָט ער געזאָגט, "וואָס איך האָב זיי געזען איידער איך וועל שטאַרבן". און איך וועל באַנצן די אייגענע ווערטער: נאָכדעם ווי איך האָב איבערגעלייענט

דאס וואָס איר האָט געשריבן וועגן טורגעניעוון, און איך וועל צו
אָט די ווערטער גאַרניט צוגעבן. איך האָב געלייענט וואָס איר האָט
געשריבן, בין שטאַרק גערירט, און מיט דאַנק צו אייך...
דער אמת איז, אַז בראַנדעס האָט במשך צענדליקער יאָרן ניט
אויסגעלאָזט אויסן אויג טורגעניעווס ליטעראַריש שאַפן. אין זשור-
נאַל וואָס ער און זיין ברודער עדואַרד האָבן אַרויסגעגעבן אין
קאָפּענהאַגען — "דאָס נייַצנטע יאַרהונדערט", האָט ער שוין אין
יוני 1875 געשריבן וועגן טורגעניעווס גרויסע ראַמאַנען "רויך"
("דים") און "די אַדעל-נעסט" ("דוואַריאַנסקאַיע גניעזדאָ"). ער האָט
דעם מערבֿ-איראָפּעאישן לייענער אויפגעקלערט וואָס סע מיינען
די הויפט-פיגורן פון די ראַמאַנען, די ביטערע לאַגע פונעם רוסישן
פּויערטום און די אומבאַקאַנטע אידעאָלאָגיע פון "ניהיליזם", ווי אַ
ספּעציפיש רוסישע דערשיינונג...

אין ציטירטן בריוו שטעלט זיך סאַפיע קראַפּאַטקיין דערנאָך אָפּ
אויף גאַר אַן אַנדער פּערזאָן און גאַר אַן אַנדער פּראָבלעם וואָס צו
אים האָט געאַרג בראַנדעס געהאַט זייער אַ נאַענטע שייכות — דער
ענגלישער פּילאָסאָף דזשאַן סטיוואַרט מיל, דער קעמפּער פאַר פּרויער-
עמאַנציפאַציע.

איידער מיר ברענגען דאָ דעם המשך פון סאַפיע קראַפּאַטקינס
רירנדיקן בריוו, מוזן מיר באַקענען דעם לייענער מיט אַ פאַר
וויכטיקע און אינטערעסאַנטע פאַקטן.

געאַרג בראַנדעס האָט זיך מיט דעם ווערק פון דזשאַן סטיוואַרט
מיל גוט באַקאַנט נאָך זייענדיק גאַר אַ יונגעראַמאַן. ער האָט איבער-
געזעצט אויף דעניש מילס באַרימט בוך "די שקלאַפּעריי פון די
פּרויען" ("דהי סובדזשעקשאַן אָוו ווימען"). דאָס בוך איז דערשינען
אויף דעניש סוף 1869 און האָט אַרויסגערוּפן אַ היציקע פּאַלעמיק,
לאַנגע דיסקוסיעס. הענריק איבסען, דער מחבר פון "נאָראַ", האָט
אייגנטלעך פאַרטיידיקט די זעלביקע אידעען וואָס מיל האָט פּראַקלאַ-
מירט. אָבער ער האָט ניט שטאַרק ליב געהאַט, ניט מילן און ניט
זיין בוך. אָבער צווישן מילן און דעם יונגען בראַנדעס האָט זיך

אָנגעהויבן אַ קאַרעספּאַנדענץ און אַ פּערזענלעכע באַקאַנטשאַפּט. דורך אַגב, די באַקאַנטשאַפּט צווישן דעם, צו יענער צייט, באַרימטן ענגלישן דענקער און דעם יונגן און זייער שטורמישן דעניש-יידישן פּובליציסט, האָט זיך אָנגעהויבן אויף אַ גאַנץ מערקווירדיקן אופן. דער יונגעראַמאָן, האָט שוין אויך געהאַט אַ שטיקל נאַמען ביי זיך אינדערהיים, ערשט געענדיקט דעם אוניווערסיטעט מיט אַ גאַל-דענעם מעדאַל און איז צום ערשטן מאָל געקומען קיין פּאַריז. ער איז דעמאָלט אַלט געווען 28 יאָר. אין אַ שיינעם פּרימאַרגן, יולי 1870, האָט צו אים, אין זיין באַשיידן קליין צימערל, אין אַ קליינעם האַטעל אויפן לינקן ברעג פון דער סענע, אַרױפגעקלעטערט אַן עלטערער מאַן און זיך נאַכגעפרעגט אויף בראַנדעסן — דאָס איז געווען דזשאָן סטיוואַרט מיל. די באַקאַנטשאַפּט האָט זיך אָנגעהויבן מיטן פּאַרבעט צו קומען קיין לאַנדאָן, דאָס איז געווען בראַנדעס' ערשטער באַזוך אין לאַנדאָן. דער ענגלישער פּילאָסאָף האָט באַקומען ניט נאָר אַן ערנסטן און איבערגעגעבענעם תּלמיד, נאָר אויך אַ באַגייסטערטן אַגיטאַטאָר און קעמפּער. בראַנדעס איז אויך געווען דער, וואָס האָט אין סאַמע אָנהייב אויסגעקעמפּט דעם וועג פאַר הענריק איבסען: "נאַראַ" און "העדאַ גאַבלער" זיינען צוערשט אויפגעפירט געוואָרן ניט אין נאַרוועגן, נאָר אין קאַפּענהאַגען. בראַנדעס איז געווען דער אמתער פּאַנען-טרעגער פאַר דעם נאַרוועגישן דראַמאַטורג וואָס איז גראַד ביי זיך אינדערהיים ניט געווען דער-פּאַלגרייך.

מע קאָן דעריבער פאַרשטיין די ווערטער פון סאַפּיע קראַפּאַטקין אין איר פּריער דערמאַנטן בריוו צו געאַרג בראַנדעסן:

"די אייגענע געפילן פון דאַנקבאַרקייט באַהערשן מיך, ווען איך לייען דאָס וואָס איר שרייבט וועגן דזשאָן סטיוואַרט מיל. עס דאַרף אייך ניט וואונדערן וואָס אַ רוסישע פּרוי איז אַזוי ליידיג-שאַפּטלעך אינטערעסירט אין אַן ענגלישן פּילאָסאָף, ווען מען דערמאַנט זיך וואָס פאַר אַ כאַראַקטער עס טראַגט אין רוסלאַנד די באַוועגונג פאַר דער אומאַפהענגיקייט פון דער פּרוי, פאַרשטייט

מען וואָס דזשאַן סטיוואַרט מיל באַטייט פאַר אונדז. אין זייער קאַמף פאַר אומאַפּהענגיקייט, האָבן רוסישע פּרויען הויך געטראָגן די פּאַן פון אומאַפּהענגיקייט פאַר דער גאַנצער מענטשהייט, אַזוי ווי מיל האָט עס פאַרשטאַנען. בעת מען האָט דערשטיקט דאָס קול פון אונדזערע פאַרטידיקער, פון דער פּרייהייט, אין די גרובן און שנייד-פעלדער פון סיביר, האָט מען ניט געקאַנט דערשטיקן די דערהויבענע רייד פון אַן ענגלישן שרייבער, די רייד וואָס וועקן דעם גייסט און דאָס האַרץ פון אונדזער יוגנט. ווי איר ווייסט, האָט אַ גרויסער טייל פון דער דאָזיקער יוגנט געענדיקט איר לעבן ווי מאַרטירער, אין קאַמף פאַר דעם גליק פון דער גרויסער מענטשלעכער משפּחה. דאָס איז די סיבה פאַרוואָס איך לייען ווידער און ווידער אַמאַל די פּיינע שורות וועגן דזשאַן סטיוואַרט מיל..."

דער וואָס איז ווען ס'איז געשטאַנען נאָענט צו געאַרג בראַנדעס ווייסט, וואָס פאַר אַ פּייער די ווערטער פון סאַפּיע קראַפּאַטקין האָבן געמוזט אַנצינדן אין האַרצן פון דעם סענסיטיוון, אַבער ניט סענטי-מענטאַלן דענשיידישן דענקער. די דענישע ליטעראַטור איז באַ-רייכערט געוואָרן מיט אַ ריי איבערזעצונגען פון מילס ווערק. אַ סך האָט געהאַט צו זאָגן די שטימע פון דעם דענישן פּילאָסאָף העפּדינג, וואָס איז אויך געווען אַ באַוואַנדערער פון דזשאַן סטיוואַרט מיל, אַבער עפעקטיווער פון אַלעמען איז געווען דאָס וואָרט פון געאַרג בראַנדעס, וואָס האָט זיך אַליין געקאַנט באַגייסטערן און אַרויסרופן באַגייסטערונג ביי זיינע צוהערער און לייענער. דאָס איז געווען דער מאַגנעטיזם, וואָס האָט מיט אַן אויסערגעוויינלעכער קראַפט אים צוגעצויגן צו די קראַפּאַטקינס.

דריטער קאפיטל

שווער איז געווען דער איבערגאנג פונעם מיטלאַלטער צו די נייע צייטן : דער גייסטיקער, דער פּאָליטישער און מער פון אַלץ דער ווירטשאַפּטלעכער, דער אינדוסטריעלער. דער טעכנישער פּראָגרעס און די אַנזאַמלונג פון גרויסע פּראָפיטן אין די פּאַרמעגלעכע קלאַסן האָט ניט באַדייט קיין פּאַרבעסערונג פון דער האַפּנונגסלאָזער, מיזע־ראַבלער לאַגע פון די אַרימע קלאַסן. יעדער פּאַרווך זייערער צו רעוואַלטירן איז אומברחמנותדיק דערשטיקט געוואָרן, אָבער זייער צאָרן איז געוואַקסן. לאַמיר דאָ דערמאָנען דאָס באַרימטע ליד פון היינריך היינע "די שלעזישע וועבער":

"אין פינצטערן אויג קיין טרער ניט צו זען,

זיי זיצן ביים וועבשטול און קריצן די ציין :

"דייטשלאַנד, מיר וועבן דיין טויטנטוך,

מיר וועבן אַריין דעם דרייפּאַכן פּלוך —

מיר וועבן, מיר וועבן!

"אַ פּלוך דעם גאַט, צו וועמען איז נויט

מיר האָבן געבעטן, געזעסן אָן ברויט :

מיר האָבן אומזיסט געהאַפּט און געוואָרט ;

מען האָט אונדז פּאַרלאַכט און פּאַרשפּאַט און גענאַרט —

מיר וועבן, מיר וועבן!

"אַ פּלוך דעם הערשער, דעם הערשער פון רייך,

וואָס אונדזער פּרייד און לייד זיינען אים גלייך,

וואס רויבט אונדזער אַרבעט און זויגט אונדז און שינדט,
און לאַזט אונדז אַצינדער דערשיסן ווי הינט —
מיר וועבן, מיר וועבן!
"דאָס שיפל פליט, דער וועבשטול קראַכט,
מיר וועבן פליסיק טאָג און נאַכט —
אַלט־דייטשלאַנד, מיר וועבן דיין טויטנטוך,
מיר וועבן אַריין דעם דרייפאַכן פלוך,
מיר וועבן, מיר וועבן!"

היינריך היינע, אַ וואַרימער אָנהענגער פון סען סימאָניזם,
וועלכער האָט געזען דעם אויפקום פון דער דאָזיקער קוואַזי־סאָציאַל־
ליסטישער באַוועגונג און איר אונטערגאַנג, האָט אין דעם ליד נאָר
איבערגעגעבן דעם טיפן צאָרן פון די פאַראַרימטע מאַסן, אָבער
דאָס לעבן, פול מיט פיין און ליידן, האָט געזוכט אַן אויסוועג. קיין
אויסוועג איז נישט געווען און דעריבער האָט אין אויפרייס געפאַלגט
נאָך דעם אַנדערן. די אומגליקלעכע האָבן געמיינט, אַז דאָס פראַבלעם
קען פאַרענטפערט ווערן מיט טעראָר.
במשך די לעצטע צען יאָר פונעם פריערדיקן יאָרהונדערט
האָט מערב־איראָפּע איבערגעלעבט אַ ריי סענסאַציאָנעלע טעראָר־
ריסטישע אַטאַקעס. מערץ 1892, האָט ראַוואַשאַל, וואָס זיין אמתער
נאָמען איז געווען פראַנסואַ קעניגשטיין, געוואָרפן אַ באַמבע אין
פאַריז אויף דער געביידע וואו עס האָבן זיך געפונען די ריכטער
פון די פראַצעסן קעגן אַנאַרכיסטן. אין חודש יולי פונעם זעלביקן
יאָר, איז אויסגעפירט געוואָרן דער טויט־משפט איבער ראַוואַשאַל.
דעם 9טן דעצעמבער 1893, האָט וואַיאַן געוואָרפן אַ באַמבע
אין פאַריז, אין פאַרלאַמענט. צוויי חדשים שפעטער האָט מען איבער
אים אויסגעפירט דעם טויט־אורטייל.
דעם 24טן יוני 1894, האָט דער איטאַליענישער אַנאַרכיסט
קאַזעריאַ דערהרגעט אין ליאָן, פראַנקרייך, דעם פראַנצויזישן פרעז־
זידענט קאַרנאַ. צוויי חדשים שפעטער איז קאַזעריאַ גיליאַטינירט
געוואָרן.
דעם 10טן סעפטעמבער 1898, האָט דער איטאַליענישער אַנאַר־

כיסט לואיזשי לוטשעני דערהרגעט אין זשענעווע די עסטרייכישע קייזערין עליזאבעט. לוטשעני איז אין 1910 געשטארבן אין א שוויצארישער תפיסה.

אין שייכות מיט א העכערונג פון די פרייזן אויף ברויט, זיינען, 1898, אין איטאליע אויסגעבראכן אומרוען, וואס די מאכט האט דערדריקט מיט ברוטאלע רעפרעסיעס.

פינצטערע נייעס פון רוסלאנד האבן צירקולירט לאנג פארן מאָרד פון אלעקסאנדער דעם צווייטן, אין 1881. די רעאקציע האָט געהערשט אין דייטשלאַנד און אין עסטרייך. די אַטאָמאָן-אימפעריע פונעם "רויטן", בלוטיקן טערקישן סולטאַן, האָט מיט זיך פאַרגע-שטעלט אַ שוואַרצן פּלעק. די לופט אין אייראָפּע איז געווען אָנגע-לאָרן מיט פּולווער. מ'איז געשטאַנען פאַרן צוזאַמענברוך פון די גרויסע אימפעריעס. קלאָר איז אָבער די לאַגע ניט געווען.

די באַקאַנטשאַפט צווישן געאַרג בראַנדעס און פעטער קראָ-פּאַטקיין וואָס איז געוואָרן וואָס ווייטער אַלץ טיפּער און ערנסטער, קאָן מען פאַרשטיין און אַפּשאַצן נאָר ווען מען האָט אין זינען די דעמאָליטיקע אַלגעמיינע פּאָליטישע און סאָציאַלע לאַגע אין אייראָפּע. ביידע, בראַנדעס און קראָפּאַטקיין, זיינען געווען פאַראינטערעסירט אין די גרויסע אַלגעמיינע הומאַניטאַרע און סאָציאַלע פּראָבלעמען, אין זייער אַנטוויקלונג אין דער צוקונפּט.

האַרבסט 1898, האָט דער דענישער דיכטער יאַהאַנעס יאַרגענסען, אַ קאַטוילישער קוואַזי-מיסטיקער — זייער אַ זעלטענע דערשיינונג אינעם פּראָטעסטאַנטישן צפון-אייראָפּע — אָפּגעדרוקט אין דער גרויסער קאַנסערוואַטיווער צייטונג "נאַציאָנאַלטידענדע" אַן אַרטיקל אונטערן קעפל: "דער פּאַקטישער פאַרברעכער". דער וואָס האָט דערהרגעט די קייזערין עליזאבעט, האָט יאַרגענסען געשריבן, איז געווען ניט מער ווי אַן אינסטרומענט אין די הענט פון די אַנאַר-כיסטישע אַנפירער, ווי קראָפּאַטקיין. שולדיק זיינען אָבער אויך די יעניקע, וואָס זינגען פאַר אים שבחים, אין ערשטער ריי — געאַרג בראַנדעס.

דאָס איז נאָר איינס פון די פּערלען אין דער אַנטי-קראָפּאַטקיין און דער אַנטי-בראַנדעס קאַמפּאַניע.

אין אן אַרטיקל אין דער ליבעראַלער צייטונג "פּאָליטיקען", מיט עטלעכע טעג פריער, האָט בראַנדעס באַצייכנט דעם מאָרד ווי אַ שוידערלעכן, משוגענעם אַקט. ער האָט אונטערגעשטראַכן די אינטעליגענץ און קולטור פון דער דערמאָרדעטער קיזערין, איר אינטערעס פאַר פּאָעזיע, באַזונדערס פאַר היינריך היינע; זי האָט אפילו באַשטעלט ביים דענישן סקולפּטאָר האַסעלריס אַ היינע-סטאַטוע וואָס זי האָט אַוועקגעשטעלט אין איר שלאַס אַכילעיאָן אויף קאַרפּו.

ווי אַ פּאָליטישער שרייבער איז געאַרג בראַנדעס תמיד געווען אַ מענטש פון גרויסן קוראַזש. ער האָט זיך ניט גערעכנט מיט די רכילות וואָס מען האָט בייזוויליק און סיסטעמאַטיש פאַרשפּרייט וועגן אים און אויך ניט מיט סטראַשוונקעס. דאָס האָט ער באַוווּזן ניט נאָר אויף די עלטערע יאָרן בעת דער ערשטער וועלט-ממלחמה, ווען ער האָט געהאַט דעם גרויסן קאַנפּליקט מיט זיין אַלטן פּריינט קלעמאַנסאָ, נאָר אויך סוף פּריערדיקן יאָרהונדערט בעת דער שאַרפּער דעבאַטע וועגן אַנאַרכיום און די אַנאַרכיסטישע וואַרטוואַגער. אין אַ סעריע אַרטיקלען אין "פּאָליטיקען" שרייבט ער וואַרעם וועגן דער פּערזענלעכקייט פון פּעטער קראַפּאַטקין (דעם 26-טן סעפּטעמבער 1898, דעם 5-טן אַקטאָבער א. א. וו.) בראַנדעס פּראַטעסט-טירט קעגן דער שרייבעריי פון יאָהאַנעס יאַרגענסען און קעגן דער גאַנצער העצע, וואָס ער שטעמפּלט ווי אַ געמיינע פאַרם פון דע-מאַנאַגיע.

ווי געזאָגט, איז בראַנדעס צוגעוואוינט געווען צו אַ פּערמאַ-נענטער קאַמפּאַניע קעגן אים זינט ער האָט געהאַלטן זיין ערשטע לעקציע אין קאַפּענהאַגענער אוניווערסיטעט: די לעקציע איז געווען געווידמעט דעם פּראַנציוזישן נאָוועליסט פּלאָבער, דעם מחבר פון דעם באַרימטן ראַמאַן "מאַדאַם באַוואַריי". די קאַנסערוואַטיווע פרעסע איז אַרויס אויף מאַרגן מיט אַ געשריי, אז דער יונגער פּראַפּעסאָר האָט געפּרעדיקט "פּרייע ליבע". בראַנדעס האָט תּיכּף געענטפּערט, אַז ער האָט אין זיין לעקציע ניט גערעדט וועגן ליבע, ניט נאָר וועגן "פּרייער ליבע", נאָר בכלל וועגן קיין שום ליבע. זיין דער-

קלערונג האָט אָבער ניט געהאַלפֿן און די העצע וועגן פרייער ליבע
איז אָנגעגאַנגען יאַרנלאַנג.

נאַטירלעך האָט אַ גרויסע ראַל געשפּילט דאָס וואָס בראַנדעס
איז געווען אַ ייד. אַ נאַרוועגישער פּראָטעסטאַנטישער גלח, שפּעטער
אַ בישאָף, האָט געדרוקט אַ גרויסע אָפהאַנדלונג, אין וועלכער ער
האָט געזאָלט באַוווּיזן, אַז די גאַנצע ליטעראַרישע אַקטיוויטעט פֿון
געאָרג בראַנדעס האָט נאָר איין צוועק — אונטערגראַבן און פאַר-
ניכטן דאָס קריסטנטום.

איז דעריבער ניט קיין ווונדער, וואָס די כוואַליע מיט טעראַ-
ריסטישע אַקטן איז פאַר די העצערס געווען אַ פיינער ביסן און
בראַנדעס איז קיינמאָל ניט געווען איבעראַשט, ווען די קאַמפּאַניע
קעגן אים איז צעבלאָזן געוואָרן.

אַ גרויסע שטערונג פאַר דער אַרבעט פֿון אונזערע ביידע קאָ-
רעספּאַנדענטן איז געווען זייער אַפטע קראַנקהייט. אי קראַפּאַטקין,
אי בראַנדעס האָבן געליטן פֿון פאַרשידענע קראַנקהייטן זייער אַפט
און זייער לאַנג. עס איז צו באַוואונדערן זייער אויסגעהאַלטנקייט און
דעם געוואַלטיקן דראַנג צו אַרבעט. דער פּראָצעס פֿון זייער שאַפֿן
איז אַ ספּעציעלער פענאָמען.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמליי, קענט.

דעם 28 יוני 1898.

טייערער הער בראַנדעס,

האַט חלילה ניט קיין פאַראיבל וואָס עס זיינען שוין אַוועק יאָרן
זינט איך האָב אייך געשריבן. פאַר מיר ליגט איצט אַ לאַנגער בריוו,
איך גלייב, אַז איך האָב אים אָנגעשריבן מיט אַ פאַר יאָר צוריק.
דער בריוו איז ניט פאַרענדיקט און ניט געווען אַוועקגעשיקט; און אַ
צווייטער בריוו צו מיס בראַנדעס, אויך ניט פאַרענדיקט און אויך
דאָ געבליבן. האָט ניט קיין פאַראיבל. די גאַנצע צייט האָב איך
געארבעט, שטענדיק געשריבן, צופיל געשריבן, הגם איך בין ניט

געווען געזונט, באזונדערס ווינטער צייט, און טאקע ערנסט קראנק. אויב א צופאל וואלט מיך נישט געבראכט קיין קאנאדע, אין שייכות מיט ענינים פון דער "בריטישער פעדעראציע פאר וויסנשאפטן", און דערנאך א קורצע צייט איבער די פאראייניקטע שטאטן מיט פארטראגן וועגן אנארכיזם (אין פילאדעלפיע און אין ניו-יארק זיינען צו יעדן פארטראג געקומען איבער פינף טויזנט מענטשן), וואלט איד מן הסתם געווען שלעכט געענדיקט. אבער די דריי חדשים פונעם קאנגרעס, די רייווע איבערן אטלאנטיק און שפעטער איבערן גאנצן קאנטינענט ביז וואנקואווער און איבער די סטעפעס פון מאנטיאבא, האבן מיך צוריק געבראכט צום לעבן.

איך האב איך אזוי פיל צו זאגן, אז איד ווייס נישט פון וואס אנצוהייבן. פריער פון אלץ, טויזנטער מאל א דאנק איך פאר אייער שיינער הקדמה צום בוך "די דעראבערונג פון ברויט". ס'איז אזוי פיין פון אייער זייט געבן זיך די מי צו שרייבן — איך בין זייער שטאלץ דערויף, אז איד דאנק איך פילמאל. און דערצו נאך א הקדמה וואס וועגן איר האבן איך געשריבן מיט א צוויי-דריי וואכן צוריק.

איר וויסט, ווי דערשלאגן, ערגער ווי דערשלאגן, איך געפין נישט קיין אנדער ווארט, פרוי סטעפניאק איז געווען ווען איר מאן איז געשטארבן. ארבעט און די ליבע צו איר מאנס ווערק, האבן זי אביסל אויפגעלעבט. ווען זי האט מער נישט געוואלט לעבן און נאר געטראכט וועגן טויט, זיינען מיר באשטאנען און אויסגעפועלט ביי איר, זי זאל ארויסגעבן סערגייס ווערק אויף רוסיש. זי האט איבערגעזעצט — ווידער און ווידער דאס איבערגעזעצטע איבערגעזעצט — דעם ראמאן "דאס לעבן פון א ניהיליסט" און די לעצטע קארעקטור פון דעם לעצטן בויגן איז איצט ביים דרוקער. נישט געקוקט אויף די פעלערן פון דער איבערזעצונג וועט דער ראמאן, אויף רוסיש, האבן פאר די רוסן א גרעסערע צוציאונגס-קראפט ווי אויף ענגליש. עס זיינען דארט דא האלבע ווערטער, וואס א רוסישער מענטש וועט זיי פארשטיין אויף רוסיש א סך לייכטער.

מיר האבן געטראכט וועגן א הקדמה און איך האב איר געראטן מאכן א קורצן אריינפיר און דערביי זיך באנוצן מיט אן אויסצוג

פון דעם, וואָס איר האָט געשריבן וועגן דעם ראַמאַן אין "די איינדרוקן פון לאַנדאָן". איך האָב דעם פראַגמענט איבערגעזעצט אויף רוסיש. אָבער, ניט זיכער צי מיין איבערזעצונג איז אַ ריכטיקע, שיק איך אייך דאָס אויף פראַנצויזיש. איך בעט אייך, גיט אַ קוק צי ס'איז קאָרעקט, עס קאָנען זיין פעלערן אָדער, אַז איך האָב די ווערטער שלעכט פאַרשטאַנען (צוויי ווערטער האָב איך ניט געקאָנט געפינען אין דעם ווערטערבוך, וואָס איר זענט געווען אַזוי גוט מיר צו שיקן און איך בין אייך דערפאַר זייער, זייער דאַנקבאַר — מן הסתם האָב איך געמאַכט אַ פעלער ביים זוכן די ווערטער). און אויב עס וועט אייך זיין צום האַרצן, וועט איר אפשר עפעס צוגעבן אָדער ענדערן. דער אמת איז, אַז פרוי סטעפניאַק האָט אייך געוואַלט וועגן דעם שרייבן, זי האָט עס אָבער ניט געוואַגט צו טאָן.

און נאָך איין נייעס וועגן סטעפניאַקס ליטעראַרישער ירושה. איר ווייסט אפשר, אַז ער האָט איבערגעלאָזט אַ דראַמע. אַנדערש געזאָגט, אַ רוס האָט געשריבן דראַמאַטישע סצענעס, און סטעפניאַק האָט זיי אַראַנזשירט פאַר דער בינע. ער האָט דערפון געמאַכט אַ דראַמע אין פיר אַקטן, "דער געטויפטער", אויף רוסיש. פרוי סטעפניאַק האָט די פיעסע איבערגעזעצט אויף ענגליש און מיט אַ פופצן טעג צוריק האָט מען זי אויפגעפירט אין לאַנדאָן. ס'איז געווען בלויז איין פאַרשטעלונג, כדי צו קאָנען פאַרזיכערן די קאָפירייט־רעכט אין אַמעריקע, פאַרן דרוקן די דראַמע. אָבער די אַקטיאָרן — טשאַרינגטאָן, אַן אויסגעצייכנטער מענטש, און אירווינג, דער זון וואָס האָט פאַרבראַכט דריי וואָכן אין רוסלאַנד און אַנגעשריבן די דראַמע "פעטער דער גרויסער" — האָבן געוואַלט דערפון מאַכן עפעס רעכטס. זיי האָבן געאַרבעט ווי די נעגער צען צוועלף טעג און דערגרייכט אַן אַבסאָלוטן דערפאַלג. — שטעלט אייך פאַר ווי גליקלעך סטעפניאַק וואַלט געווען צו זען די פיעסע אויף דער בינע. די דראַמע וועט מסתמא ניט געשפילט ווערן: עס איז אַ מין "אַפּאָלאָגיע פון פאַרברעכן", ווייל דער פּאַטער פון דער העלדין, די ניהיליסטקע, דער הרגעט דעם שפּיאָן, כדי צו ראַטעווען זיין טאָכטער. דער ענגלישער פרעסע וועט עס זיכער ניט געפעלן ווערן. אָבער ניט געקוקט אויף עטלעכע קליינע פעלערן פון די דעבוטאַנטן, פאַרמאַגט די פיעסע אַ

סך דראמאטיזם (א ביסל צו פיל) און גיט די ארטיסטן אלע מעג-
לעכקייטן צו שפילן און אויפרודערן, ווירקן אויפן עולם — דאס איז
דאכט זיך, שוין א סך. אוירווינג האט פארשטאנען צו שאפן אן אמת
רוסישן טיפ, הגם ער האט צופיל דראמאטיזירט. גראף מענטיראָף
(איגנאטיעו) געשפילט פון טשארינגטאָן, איז געווען גרויסארטיק.
דער ניהיליסט — אוממעגלעך! קאטיא — זייער גוט; די מוטער —
אויסגעצייכנט.

וואָס ס'איז נוגע מיך אליין, קאָן איך איך אויך דערציילן אַ
נייעס. אין באַסטאָן האָט אַן אַמעריקאַנער פריינט (וואַלטער היינס
פּיידזש) אַראַנזשירט דאָס דרוקן פון מיינע מעמואַרן אין "אַטלאַנטיק
מאַנטלי", אַנגעהויבן פונעם סעפטעמבער-העפט. איך האָב שוין
אַוועקגעשיקט "די קינדער-יאָרן" (לייב-אייגנטום: 1842 אָדער ריכ-
טיקער 1850—1857). ס'איז דאָס לעבן פון אַ רייכער פאַמיליע,
שקלאַפֿן-באַזייער אין מאַסקווע און אויפן לאַנד. — די שולע פון
דער עפאָכע 1857—1862 — דאָס אויפבליען פון ליבעראַליזם, דאָס
אַפשאַפן פון לייב-אייגנטום, אַלעקסאַנדער דער צווייטער וואַקלט
זיך, די גרויסע שרפה אין פעטערבורג, די רעאַקציע. דערנאָך וועט
קומען סיביר, פעטערבורג, דער אינטערנאַציאָנאַל, ניהיליזם, א. א. וו.
אַ, ווי גליקלעך וואַלט איך געווען, ווען איר וואַלט געלעבט
אין לאַנדאָן. איך וואַלט זיך אַנגעזעצט אויף אייך און פאַר אייך גע-
לייענט טיילן פון די זכרונות. איך האָב קיינמאַל זינט מיין 18-יאָריקן
עלטער ניט געשריבן קיין נאָוועלן, איז דאָס איצט פאַר מיר אַ גאַנץ
נייער זשאַנר און עס קומט מיר אַן ניט זייער גרינג: איז עס גוט אָדער
איז עס שלעכט? איך ווייס גאַרניט. עס געפעלט מיר און עס געפעלט
סאָפיען, אָבער גראַד זיינען דאָס די צוויי ריכטער, וואָס מען דאַרף
באַזייטיקן. און חוץ דעם — שרייבן אויף ענגליש! אמת, איך שרייב
צוערשט אויף רוסיש און דערנאָך קירץ איך און זעץ איבער אויף
ענגליש.

טייערער הער בראַנדעס, איר דאַרפט מיר מוחל זיין דעם דאָזיקן
לאַנגן בריוו און אונדז צו וויסן געבן עפעס וועגן זיך אליין און וועגן
מיס עדיט. קומט איר ניט ביידע קיין לאַנדאָן? ווען איר זאָלט אַהער
קומען, וואַלט סאָפיע זיך וואַרפן איך אויפן האַלדז. איר קאָנט זיך

גארניט פארשטעלן וואָס פאַר אַ גרויסן, וואָס פאַר אַ געהויבענעם פאַרגעניגן איר האָט איר פאַרשאַפט מיט די "מאָדערנע גייסטער". זי האָט זיך אַזוי שטאַרק געקוויקט מיט אייער אַרטיקל וועגן טור-געניעוו, אַז איצט האָט איר אין איר אַ נשמה, וואָס איז אייך אינגאַנצן איבערגעגעבן. סאַשאַ איז שטאַרק אויסגעוואַקסן און איז געוואָרן אַ פיין מיידל; נאָכן זומער, וועט זי בלייבן דריי חדשים אין בעלגיע צו לערנען פראַנצויזיש. אויך זי האָט אייך זייער ליב. שרייבט אונדז נאָך וועגן עדיט און גיט איר איבער אונדזערע גרוסן. מיט די בעסטע און אויפריכטיקסטע גרוסן, טייערער הער בראַנדעס, און מיט די בעסטע וואונטשן, אייער איבערגעגעבענער פּענטער קראַפּאַטקין".

אַ פאַר טעג שפּעטער, דעם 3 יולי 1898, שרייבט

געאָרג בראַנדעס צו פּעטער קראַפּאַטקין

"טייערער הער קראַפּאַטקין,

די וואָך בין איך צוריקגעקומען פון אַ זעקס־חדשימדיקער רייזע אין איטאַליע. איך בין געפאַרן כדי פאַרבעסערן מיין געזונט. פינף חדשים פונעם יאָר 97 האָב איך פאַרבראַכט אין בעט געפערלעך קראַנק (אַן אינפלאַמאַציע אין ביידע פיס וואָס איז דערגאַנגען ביז צו דער לינקער לונג). ביסלעכווייז איז מיר געוואָרן בעסער אָן אַ סך האַפענונגען אויף דער צוקונפט. איך האָב אַקאַרשט אַרויסגע-שיקט פרוי סטעפּניאַק מיין בוך, באַלד ווי איך האָב דערהאַלטן אייער ליבן און פריינטלעכן בריוו.

פרייטאָג האָב איך אייך אַרויסגעשיקט צוויי ביכער, דאָס ערשטע איז די איבערזעצונג (ליידער אַ פאַרקירצטע) פון "ניהיליסט" וואָס איך האָב געלאָזט דאָ צוגרייטן און די דייטשע איבערזעצונג פון מיין בוך "איינדרוקן פון פוילן". איך האָף, אַז זיי וועלן אייך געפעלן. דאָס בוך וועגן פוילן וועט אייך ספּעציעל אינטערעסירן אויב איר וועט האָבן צייט צום לייענען.

וואס ס'איז שייך סטעפניאקס בוך, קאנט איר עס אראנזשירן
ווי איר ווילט. איר קאנט צושרייבן אדער אויסמעקן ווי איר וועט
עס געפינען פאר נייטיק, איך האב צו איך דעם גרעסטן צוטרוי.
איך בין איבערצייגט, אז אייערע "זכרונות" וועלן זיין געוואלטיק
אינטערעסאנט; אייער לעבן איז געווען גרויס און רייך — דאס
איז דערביי דאס וויכטיקסטע.

מיין עדיט האט דעם לעצטן חודש פארבראכט מיט מיר אין
איטאליע; זי איז איצט א גרויס מיידל פון 19 יאר, א היפש ביסל
שיין. זי האט געזען פלארענץ, פיזא, סיענע, פיסטאציא, ווענעדיג,
וועראנא, מילאנא. אזוי ווי זי האט שוין פריער געזען בערלין,
פאריז און קריסטיאניא (אזוי האט פריער געהייסן די היינטיקע
אסלא) האט זי פאר איר עלטער שוין א סך געזען; ווען איך בין
אלט געווען 19 יאר, בין איך געווען אן ארימער סטודענט און האב
נאר געהאט געזען קאפענהאגען און געטעבארג.

גיט איבער פרוי קראפאטקין און מיס סאשא די בעסטע גרוסן.
איצט פארבלייב איך דא און וועל ארבעטן. אבער לאמיר האפן,
אז עס וועט קומען א צייט, ווען איך וועל האבן דאס פארגעניגן
איך ווידער צו זען.

אייער געארג בראנדעס.

צווישן די צוויי פריינט הייבט זיך איצט אן אן אפטע און אינ-
האלטסרייכע קארעספאנדענץ.

פערטער קאפיטל

ווי א ליטעראטור-היסטאריקער און קריטיקער, איז געאָרג
בראַנדעס ניט געווען קיין פּאַנאַטישער דאָגמאַטיקער, וואָס אויב ער
איז איינמאַל געקומען צו אַ געוויסער מסקנאַ, רירט ער זיך מער
בשום אופן ניט פונעם אָרט. דערפאַר טאַקע האָבן זיינע קעגנער,
און אפילו ניט נאָר קעגנער, אים אָפט פאַרגעוואָרפן, אַז ער איז
ניט קיין וויסנשאַפּטלער, נאָר אַן "אַגיטאַטאָר". פאַרשטייט זיך, אַז
אַזאַ פאַרוואָרף איז געווען ניט מער ווי שטות. דער מחבר פון די
ווערק וועגן געטע און וואַלטער, וועגן מיקעל אַנדזשעלאַ און צעזאַר,
דער פאַרשער פון שעקספיר, איז שוין גראַד יאָ געווען אַ שרייבער
מיט וויסנשאַפּטלעכע מעטאָדן, מיט פאַרשונגען און שטודיען, וואָס
ער האָט זיי אָפּגעגעבן צענדליקער יאָרן. ס'איז אָבער אויך ריכטיק,
אַז בראַנדעס איז געווען אַן אַגיטאַטאָר; ער האָט געלעבט אין זיין
שרייבן און דערמיט האָט ער פאַרכאַפט דעם לייענער; עס האָט
אין אים תמיד געברענגט אַ פייער אין זיין לאַגיק און אין זיין
אַרגומענטירן, און דער לייענער האָט געגלייבט אין זיין ערנסט און
אויפריכטיקייט. ניט אומזיסט האָבן זיינע שריפטן, געשריבן אין אַ
שפראַך (דעניש), וואָס איז זייער ווייניק באַקאַנט, געהאַט אַזאַ קאָ-
לאַסאַלן און אַזאַ אוניווערסאַלן דערפאַלג.

אַ באַגייסטערטער באַוואַנדערער פונעם איצט פּאַפּולערן דענישן
פּילאָסאָף סערטן קירקעגאָרד און פון זיינע קריסטלעכע אידעען,
ווערט בראַנדעס שפּעטער פאַרכאַפט פון שפּינאַזאַ, און באַטראַכט
זיינע פּילאָסאָפּישע אידעען ווי דאָס אמתע ליכט, דעם אמתן וועג-
ווייזער אין מענטשלעכן דענקען און וויסן.

ביי שפינאָזאַ האָט בראַנדעס באַקומען דעם באַגריף פון פּאַנ־טעאיזם. שפינאָזאַס "עטיק", מיט אירע מאַטעמאטישע פאַרמולן, האָט ער געלייענט מיט התלהבות און באַגייסטערונג. פּאַנטעאיסטישע פּילאָסאָפיע איז פאַר אים געוואָרן "מער ווי רעליגיע, ווייל זי האָט פאַרנומען דעם אָרט פון רעליגיע". אין זיין אויטאָביאָגראַפיע ("לעוונעד", 1, זייט 114) שרייבט ער: "ביי העגעל איז דאָס וויכ־טיקסטע געווען נאָר זיין געדאַנקענגאַנג, אויסשליסלעך דער פּראַצעס פון דענקען. דאָ אָבער האָט פאַרכאַפט די פּערזענלעכקייט (פון דעם פּילאָסאָפּ), דער גרויסער מענטש, איינער פון די גרעסטע אין דער געשיכטע. מיט אים איז אַריין אין דער געשיכטע פון דער וועלט אַ נייער מין מענטש... דער פּאַנטעאיסט..."

שפינאָזאַס פּאַנטעאיזם איז געוואָרן בראַנדעס'עס רעליגיע אויף זיין גאַנץ לעבן.

צוערשט אַ קעגנער פון פּרויען־עמאַנציפּאַציע ווערט בראַנדעס שפּעטער באַאיינפלוסט פון דזשאַן סטיוואַרט מיל און ווערט איינער פון די וויכטיקסטע קעממפּער און פּראַפּאָגאַנדיסטן פאַר פּרויען־רעכט. ער איבערזעצט מילס ווערק, ער פאַרשפּרייט זיינע אידעען, ער אָפּעלירט צום מענטשלעכן וויסן און געוויסן.

די דאָזיקע אייגנשאַפט, דאָס זוכן דעם אמת, די פּרייהייט, די טיפּקייט פון זיינע איבערצייגונגען און דאָס אומדערשראַקענע פּראַ־קלאַמירן זיינע אידעען, האָט געמוזט זיין דער עלעמענט וואָס האָט געווירקט אויף פּעטער קראַפּאַטקין און וואָס האָט געמאַכט בראַנדעסן אַזוי ליב און טייער ביי די קראַפּאַטקינס. די צוויי גדולים האָבן געהאַט פאַרשידענע מיינונגען וועגן אַ סך ענינים, אָבער מענטשלעך און גייסטיק זיינען זיי געווען געקנאַטן פונעם זעלביקן טייג און זיי זיינען געוואָרן אַלץ נאָענטער און נאָענטער צוזאַנאַנד.

פעטער קראָפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ בראַמליי, קענט.

1 יולי 1898

”טייערער הער בראַנדעס,

איך דאַנק אייך פון טיפן האַרצן פאַר דער איבערזעצונג פונעם
”ניהיליסט” און פאַר אייער בוך וועגן פוילן. איך האָב זיך תיכף
אָוועקגעזעצט ליינענען דאָס בוך. אַ ווי פיין דאָס איז! אַלץ וואָס
איר שרייבט וועגן די פּאָליאַקן, איז אַזוי ריכטיק; איך, וואָס האָב
געגלייבט, אַז איך קען זיי, שטויס זיך אָן יעדעס מאָל אויף עפעס
אַזוינס וואָס איז פאַר מיר אַ נייעס! ווער פון אונדו האָט ניט געזאָגט
און איבערגעזורט אַז די פּאָליאַקן זיינען ”די פּראַנצויזן פון דער
סלאַווישער וועלט!” דערפאַר זיינען אייערע באַמערקונגען אַזוי
ריכטיק און באַרירן דעם סאַמע קערן פונעם פּראָבלעם. ביים ליינענען
אייער בוך האָב איך צום ערשטן מאָל פאַרשטאַנען, אַז דער וואָס איז
אַ קענער פון ביכער איז אויך אַ קענער פון מענטשן.
איך קאָן אייך ניט זאָגן ווי שטאַרק מיר האָבן זיך געערגערט
ווען מיר האָבן זיך דערוואוסט אַז איר זענט אַ לאַנגע צייט געווען
ערנסט קראַנק. דער קלימאַט פון דענעמאַרק איז אפשר צו פייכט
פאַר אייך.

איר דאַרפט זיך אַפרוען. וואָס פאַר אַ גרויסע נערוון-קראַפֿט
דאַרף אייך קאָסטן, ווען איר כאַראַקטעריזירט עפעס אין עטלעכע
ווערטער, ווי איר האָט עס געטאַן אין ווין און אין וואַרשע! מסתמא
רוט איר זיך קיינמאָל ניט אָפּ ווי עס דאַרף צו זיין. מיס עדיט וואָלט
זיך איצט געדאַרפט אָפּגעבן מיט אייך און פון צייט צו צייט אַפּרייסן
אייך פון דער אַרבעט. טייערער פריינט, גיט אַכטונג אויף אייער
געזונט: איר האָט נאָך אַזוי פיל צו זאָגן דער וועלט.

טויזנט מאָל אַ דאַנק קומט אייך פאַר דער דערלויבעניש זיך צו
באַנוצן מיט דער הקדמה צו סטעפּניאַקס בוך. פרוי סטעפּניאַק איז
איצט ביי אונדו. זי שרייבט אייך און וויל אייך בעטן איר זאָלט
דערלויבן צו ענדערן די לעצטע שורה וואָס האָט אייגנטלעך מער

א שייכות צו סאלאוויאָוון וואָס ער שילדערט ווי אַ באַטייליקטן אין אַטענטאַט און צו אַנדערע טעראָריסטן ווי צו אים. די אידעע איז געווען זיינע און ער האָט פאַראויסגעזען אַלע איינצלהייטן. מיין פרוי שיקט אייך אַ סך אַ סך גרוסן. סאַשאַ — דאָס אייגענע. זי לעבט איצט אין איר אייגן וועלטל, אין אירע אייגענע האַלב־קינדערשע געדאַנקען.

איך שיק אייך מיינע וואַרימסטע גרוסן און ווינטש אייך געזונט ווערן, אויך אונדזערע בעסטע גרוסן מיס עדיט.

אייער

פעטער קראַפּאַטקיין.

סאלאוויאָוס ניט געלונגענער אַטענטאַט אויפן צאַר אַלעקסאַנדער דעם צווייטן, איז פאַרגעקומען דעם 14טן אַפּריל 1879. סאלאוויאָו האָט געשאַסן אויפן צאַר פינף מאָל, האָט אים אָבער ניט געטרפן. סאלאוויאָוון האָט מען געהאַנגען. סטעפּניאַקס ראַמאַן שילדערט אין שטאַרקע פאַרבן די געשעענישן אַרום דעם אַטענטאַט. אין אַ שריפט וואָס איז אַרויס אין זשענעווע, 1879, אונטערן נאָמען "דער פּראַצעס סאלאוויאָוו. דאָס לעבן פון אַ רוסישן סאַציאַליסט", האָט קראַפּאַטקיין באַגרייט סאלאוויאָוון פאַר זיין אַקט וואָס האָט אויסגעדריקט דעם האָס פון אַלע קלאַסן אין רוסלאַנד צו דעם אויטאָקראַטישן רעזשים. נאָך דעם ווי אַלעקסאַנדער דער צווייטער איז דערהרגעט געוואָרן אין 1881 איז קראַפּאַטקיין אַרויסגעשיקט געוואָרן פון דער שווייץ. אַ יאָר שפעטער ווען קראַפּאַטקיין איז געווען אין ליאַן בשעת דעם רעוואַלט פון די אַרבעטער אין די זידן־פּאַבריקן, איז ער דאָרט אַרעסטירט געוואָרן און איז אַפּגעזעסן אין געפענגניש פון 1882 ביז 1886.

קראַפּאַטקינס געפענגניש־יאָרן אינעם פּראַנצויזישן געפענגניש איז געווען אַ זשעסט פון חנפענען דער אַזיאַטישער רעגירונג פון דער רוסישער סאַמאָדערזשאַויע מצד דער פּראַנצויזישער רעפּובליק, אַ שענדלעכער זשעסט, צוליב פּאָליטישע מאַטיוון. פּראַנקריידיס ליי־בעראַלע קרייזן זיינען געווען אויפגעבראַכט, אָבער אַלע אינטערווענצן זיינען יאָרגלאַנג געווען אומזיסט, דאָס וויכטיקסטע דערביי איז געווען : קראַפּאַטקינס גייסט איז ניט געבראַכן געוואָרן.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

קאָפּענהאַגען, 15 סעפטעמבער 1898.

”טייערער הער קראַפּאַטקין,

היינט לייען איך אין אַ דענישער צייטונג אַן אַרטיקל וואָס הייסט ”דער אמתער פאַרברעכער“. אינעם אַרטיקל ווערן מיר ביידע אַטאַקירט, איך אויף אַ זייטיקן אופן, ווייל איך האָב וועגן אייך געשריבן מיט סימפּאַטיע — דאָס איז אָבער ניט וויכטיק — אָבער איר ווערט באַפּאַלן אויף דעם געמיינסטן און ברוטאַלסטן אופן, ווייל איר, הייסט עס, און נאָר איר, זענט דאָס דער, וואָס האָט מיט אייער דאָקטרין אינספּירירט דעם מאָרד פון קאַרנאַ און פון דער קייזערין פון עסטרייך און איר — וואָס ס'איז וויכטיק — האָט געגעבן ראַזאַ-שאַל און וואַיאַן זייערע קענטענישן אין כעמיע ”דורך אייער קלוב און אייער דרוקעריי“. זיכער האָט איר ניט געהאַט ניט דאָס ערשטע און ניט דאָס צווייטע. ניט אמת?

טייערער פריינט! שענקט מיר צען מינוטן פון אייער צייט און שרייבט מיר אַ פאַר שורות, וואָס איך זאָל קאָנען דרוקן; וואָס דענקט איר וועגן מאָרד פון דער קייזערין און וואָס פאַר אַ שייכות האָבן די געשעענישן מיט אייער דאָקטרין.

אייער איבערגעגעבענער

געאָרג בראַנדעס.

לאָמיר ניט פאַרגעסן, אַז די קאַרעספּאַנדענץ וועגן די אַטענ-טאַטן, און די אַזוי גערופענע ”דאָקטרינען“ — וואָס פאַר אַ פיין וואָרט אפילו פאַר היינטיקע צייטן! — קומט פאַר סוף 1898, די עפּאַכע פון דער שוואַרצער רעאַקציע. אויף געאָרג בראַנדעס' בריוו ענטפערט קראַפּאַטקין, ניט מיט אַ פאַר שורות, נאָר מיט אַ לאַנגער אויפקלערונג. דאָס איז ניט קיין בריוו, דאָס איז אַ דאָקומענט וואָס באַלויכט די גאַנצע געשטאַלט פון אַ גרויסן מאַן, זיין מענטאַליטעט, זיין גאַנצן מהות.

פעטער קראפאטקין צו געאָרג בראַנדעס

22 סעפטעמבער 1898

”טייערער הער בראַנדעס,

איך בין אזוי צוגעוואוינט צו לייענען אין צייטונגען פון אַ געוויסן סאָרט, אַז איך בין די סיבה און דער אויפהעצער פון אַלע אַקטן און רעוואָלטן, אַז איך האָב שוין אויפגעהערט זיי צו שענקען די מינדסטע אויפמערקזאַמקייט. איך וואָלט זיך ניט געוואונדערט עס זאָל זיך אַרויסשטעלן אַז די מעשה לוסטענני איז צוגעפאַרברט געוואָרן אין לאַנדאָן. אַרטיקלען פון דעם מין ווערן גוט באַצאָלט פון די רוסישע אַמבאַסאַדעס!

דערביי זיינען מענטשן לרוב אזוי צוגעוואוינט צו גלייבן די מעשיות וואָס ווערן פאַבריצירט פון געוויסע פּערזאָנען און אַלע געשעענישן אין עפנטלעכן לעבן צושרייבן דעם אויפטו פון אַ פאַר פּערזענלעכקייטן, אַז פּראוואון זיי איבערצייגן, אַז דאָס איז ניט אזוי וואָלט פשוט געווען פאַרלוירענע צייט. זיי אַליין זיינען בלויז מאַריאַ נעטן, אי ווי קאַנען זיי באַטראַכטן די מענטשהייט אַנדערש ווי מאַריאַ נעטן, וואָס אַ פאַר מענטשן באַוועגן?

ווי איך, ווי דער גאַנצער וועלט, האָט אויך מיר פאַרקלעמט דאָס האַרץ ווען איך האָב דערהערט וועגן טויט פונעם נייעם קרבן אין סאַציאַלן קאַמף — די קייזערין פון עסטרייך, אַן עלטערע אומגליק־לעכע פרוי, וואָס האָט פאַרלוירן איר זון (איר זון, דער קרוינפּרינץ רודאָלף, איז דעם 30־טן יאַנואַר 1889 אומגעקומען אינאיינעם מיט זיין געליבטער, מאַריאַ וועטשעראַ, אין דער אזוי־גערופענער מייער־לינג־דראַמע, אַ שלאָס ניט ווייט פון ווין. — 17. 1876). זי האָט גע־קאַנט אַרויסרופן נאָר רחמנות־געפילן ביי די וואָס האָבן געקענט די געשיכטע פון איר אינטיים לעבן, פרויען און קינדער וואָלטן אויף יעדן פאַל געדאַרפט געשאַנעוועט ווערן אינעם שרעקלעכן קאַמף־פּעריאָד וואָס מיר מאַכן איצט אַדורך און אין די נאָך שרעקלעכערע קאַמפּן וואָס גרייטן זיך ערשט.

אויב עס וואָלט נייטיק געווען אָפּגעבן מיין לעבן כדי צו שפּאַרן

בלויו אַ טייל קרבנות וואָס פאלן אַרום אונדז די לעצטע דרייסיק יאָר אויף די גאַסן און אויף די עשאַפּאַטן, וואָלט איך דאָס באַלד געטאַן. דאָס איז דאָך אַבער ניט גענוג. מען דאַרף לאָזן די מענטשן זיך פאַרטראַכטן.

אַנאַליזירט דעם פּאַל לוסשעני. געבוירן הינטער אַ פּלויט, אויף אַ פאַריזער גאַס, האָט ער קיינמאַל ניט געקענט ניט קיין פּאַטער, ניט קיין מוטער. ער איז דערצויגן געוואָרן אין אַן אַנשטאַלט פאַר געפונענע קינדער, צוערשט אין פאַריז, דערנאָך אין פאַרמאַ. דאָרט האָט מען אים אַרויסגעוואָרפן אויף דער גאַס ווען ער איז אַלט געוואָרן צען יאָר, ער זאָל זיך זוכן זיין שטיקל ברויט — דאָ ווערט מיין האַרץ פאַרקלעמט נאָך מער ווען איך גיב אַ טראַכט וועגן אַזעלכע קינדער! ווען ער ווערט איין און צוואַנציק יאָר אַלט, געפינט ער זיך אין אַ קאַזאַרמע, וואו מען לערנט אים די קונסט פון הרגענען: הרגענען גוט, ניט שאַנעווען ניט דעם פּאַטער, ניט די מוטער, ניט קיין פרויען און ניט קיין קינדער, מען קלאַפט אים אין קאָפּ אַריין, אַז מען מוז הרגענען צוליב דער טובה פונעם פּאַלק. מען האָט אין אים אַריינגערעדט, אַז דאָס מענטשלעכע לעבן איז גאַרניט ווערט. דערנאָך שיקט מען אים הרגענען קיין אַפריקע. ער ווערט אַ דינער ביי אַ קאַוואַלעריע־אַפיציר — דאָ דערוואוסט ער זיך, וואָס ס'איז אַזוינס רעספּעקט פאַר אַ פּרוי! צולעצט איז ער אין דער שווייץ צווישן די פליכטלינגע פון איטאַליע פונדאָנען ער איז אַנטלאָפן נאָך די הונגער־רעוואַלטן און נאָך דעם מאַרדעווען — וואָס לערנט ער זיך דאָ אויס? אַז ביסלעכווייז הרגעט מען אויס הונגערדיקע פּויערים; אַז אין מילאַנאָ האָט מען דריי טעג נאַכאַנאַנד געשאָסן אויפן פּאַלק און אויסגעהרגעט הונדערטער אַרבעטער; אַז מען האָט אַוועקגע־שטעלט קאַנאָנען אויף די גאַסן און זיך ניט געקיימערט פּרעגן וועגן דעם, צי די קינדער וואָס זיינען געטראָפן געוואָרן פון די קוילן זיינען פאַראַנטוואָרטלעך פאַר דעם אויפשטאַנד און פאַרוואָס עס זיינען גע־בליבן אַזויפיל יתומים; אַז די רייכע פּרויען פון מילאַנאָ באַפּוזן די סאַלדאַטן מיט בלומען און זאָגן זיי: "ווערט פטור פון דעם המון, שלאָגט ווי עס דאַרף צו זיין!"

שטעלט אייך פאַר, טייערער הער בראַנדעס, אונדזערע אייגענע

קינדער זאלן דארפן פירן אזא לעבן, באקומען אזעלכע איינדרוקן ;
צי וואָלט ביי זיי ניט איינגעשלאָפן יעדער געפיל פון רחמנות, צי
וואָלטן ביי זיי זיך ניט אויפגעוועקט געפילן פון האָס קעגן די רייכע
וואָס טראַכטן קיינמאָל ניט וועגן דער אַרימקייט וואָס מיט איר ווערט
באַצאָלט זייער רייכקייט ?

מען זאָגט עס אָפט, אַז די היינטיקע געזעלשאַפט טאַנצט אויף אַ
וואולקאַן און דאָס איז אַן אמת. מען מאַכט זיך ניט קיין פאַרשטעלונג
וועגן דער שנאה וואָס זאַמלט זיך אין די הערצער פון די אַרימע.
איך קען זיי ; זיי זיינען שרעקלעך ! און דערצו — די גאַנצע סיסטעם
פון גערעכטיקייט און פון מיליטער בלאָזט זי דען ניט אַריין אַן
אויפהער אין זייערע אויערן דעם געדאַנק : "וואָס פאַר אַ ווערט עס
האַט דאָס מענטשלעכע לעבן ! אַוועק מיט די סענטימענטן ! אויב מען
קאַן אין אַ שיינעם טאַג גיליאַטינירן מיט איין מאָל אַ הונדערט מענער
און פרויען און דערביי פאַרניכטן הונדערט טויזנט, כדי דורך אזא
טערראַר צו ראַטעווען די געזעלשאַפט — דאַרף מען זיך ניט אַפּשטעלן
און טאָן דאָס."

דערנאָך וואונדערט מען זיך וואָס עס געפינען זיך אזעלכע
געבעכדיקע מענטשן, וואָס חזון איבער די ווערטער און זאָגן דערביי,
אַז מען דאַרף אַ מאָל אומברענגען אויף די גאַסן הונדערט מענער
און פרויען און אויסהרגענען הונדערט טויזנט פון דער בורזשואַזיע,
כדי איבעראַנדערשן די געזעלשאַפט ?

זאָל מען גלייבן אין דעם מאַגישן כוח פון די עקזעקוציעס ? —
דאָס איז דער ערשטער פרינציפ פון דעם היינטיקן קרעדאָ. די פאַלי-
טיקער, די גייסטלעכע, די פילאָסאָפן אַקצעפטירן דאָס. מען וויל,
אַז די אַרימע זאָלן אינטואַטיוו בעסער פאַרשטיין די לאַגע, זיי זאָלן
אויפגעבן זייער גלויבן און זיי זאָלן ניט זאָגן ווי לוטשעני האָט זיך
געזאָגט : "שלאַג וועמען דאָס זאָל ניט זיין פון די רייכע — וועלן
אַנדערע דערווען די סאַציאַלע אומגערעכטיקייט". — ס'איז אַן אַבסורד
דאָס צו פאַרלאַנגען פון זיי !

אין די זעלביקע טעג, ווען מען רעדט אַזוי פיל פון דער עסטריי-
כישער קייזערין זיינען דאָ אין ענגלאַנד פיר טעג נאַכאַנאַנד געמאַכט
געוואָרן פיר פראוון אַרויסצורופן אייזנבאַן-קאַטאַסטראַפּעס. ניט

ווייט פון נאַרטהעמפּטאַן. מען האָט אַוועקגעלייגט גרויסע שטיינער אויף די רעלסן פון פאַרשידענע אייזנבאַן קאַמפּאַניעס, כדי עקספרעס צוגן זאָלן אַראָפּ פון וועג. עס וואָלט געקאָנט זיין עפעס אַ סך שרעק־לעכער ווי דער טויט פון איין פּערזאָן; די פּרויען און קינדער, וואָס וואָלטן אומגעקומען, די פּאַטערס פון די אַרבעטער־פּאַמיליעס, וואָס וואָלטן דערהרגעט געוואָרן אויב דער עקספרעס וואָלט אין פולן גאַנג זיך געווען אָנגעשטויסן אָן די שטיינער־מאַסן, אָדער אַנדערע שטערונגען וואָס מען האָט אויפגעשטעלט אויף די רעלסן. — ווער האָט עס געטאַן? זיכער זיינען דאָס ניט געווען, ניט קיין סאַציאַליסטן און ניט קיין אַנאַרכיסטען. אָן שום ספק האָט דאָס געטאַן איינער, וואָס ביי אים אין האַרצן האָט זיך אָנגעזאַמלט אַ טיפּער האָס קעגן דער גאַנצער געזעלשאַפט און וואָס האָט זיך געזאָגט: "שלאַג אויף יעדן פּאַל, דאָס וועט צווינגען אַנדערע זיך צו פאַרטראַכטן וועגן אומרעכט לגבי אונדז". דאָס איז דער וואַלקאַן אויף וועלכן מען טאַנצט.

פאַרוואַונדן דאָס האַרץ פון אַ פּרוי נאָר דערפאַר ווייל אַט דאָס האַרץ האָט קיינמאַל זיך ניט געשלאָגן פאַר די לייזן פון דער מענטש־הייט — זיכער איז דאָס שרעקלעך. אָבער אַזוי איז עס אויך ווען מען זעט די שחיתות וואָס זיינען פאַרגעקומען אין איטאַליע, אַזוי איז עס אויך ווען מען לערנט מענטשן ניט צו האָבן קיין דרך ארץ פאַר דעם מענטשן. און אַז מען מעג הרגענען מענטשן פאַר דער טובה פון דער מענטשהייט — עס וועלן פּאַלן אַלץ נייע און נייע קרבנות; אויב אפילו מען זאָל גיליאַטינירן די אַלע, וואָס נעמען זיך אָן דעם צד פון די אַרימע, וועט מען זיך פאַרט פאַרטראַכטן וועגן דער פּסי־כאַלאַגיע וואָס די אומגליקלעכע לאַגע האָט געשאַפן און מען וועט האָבן דעם קוראַזש צו זאָגן דאָס וואָס מען ווייסט.

טייערער פּריינט, דאָ האָט איר מיין ענטפּער. אויף אייער פּריינט־לעכער פּראַגע, האָב איך געמוזט זאָגן דאָס וואָס איך האָב געטראַכט וועגן דעם ענין. טוט דערמיט וואָס איר ווילט. איך וואָלט איך גע־ענטפּערט מיט צוויי־דריי טעג פּריער אָבער מיר געפינען זיך איצט אין אַ קליינעם דאָרף, אין קראַקהעם היל, ביי פּרוי סטעפּניאַק, אונדזער קליינע סאַשאַ האָט דאָ געכאַפט אַ קאַקליוש און נאָך איר מיין פּרוי וואָס האָט עס קיינמאַל ניט געהאַט זינט אירע קינדער־

יארן. מיר זיינען אוועק אויף א דריי־פיר וואַכן אויפן לאַנד, ווייל סיי־ווי־סיי וואַלט סאַשאַ ניט געקאַנט גיין אין דער שולע. איך בין אויך קראַנק — שוין אַ חודש ווי איך קאָן בכלל נישט אַרומגיין: נעוואַלגיע און סציאַטיקע.

איך אַרבעט איצט אַ סך אויף מיינע זכרונות. די ערשטע קאַפיטלען זיינען שוין דערשינען אינעם סעפטעמבער־נומער פון "אַטלאַנטיק מאַנטלי" אונטער אַ געשמאַקלאַזן נאָמען "די אויטאָביאָגראַפיע פון אַ רעוואַלוציאַנער" !!! דאָס האָט געטאָן דער רעדאַקטאָר. איך האָב אים טעלעגראַפיש געבעטן ענדערן דעם טיטל און שרייבן: "וועגן איינעם אַ לעבן". ווען איך וועל באַקומען דעם אַקטאָבער־נומער וועל איך אייך אַרויסשיקן ביידע נומערן — דאָס איז מיינ ערשטער פּרואוּו צו שרייבן "שיינע ליטעראַטור" און מען מוז עס נעמען מיט חסד.

מיר ביידע שיקן אייך די בעסטע גרוסן, אייך צו מיס עדיט.

אייער איבערגעגעבענער

פ. קראַפּאַטקיין.

איר האָט זייער גוט געטאָן מיט אייער עצה פרוי סטעפּניאַק איבערצוזעצן אייער גאַנצע הקדמה. עס איז אַ סך בעסער און פאַר מיר איז דאָס אַן אמתער פאַרגעניגן איבערצוזעצן די הקדמה. אונזער אַדרעס איז: ביי פרוי סטעפּניאַק, קראַקהעם היל, נאַענט אידענברידוש, קענט".

ניט געקוקט אויף קראַפּאַטקינס טעלעגראַמע, איז דער טיטל "זכרונות פון אַ רעוואַלוציאַנער" פאַרבליבן און אויך דאָס בוך איז אַרויסגעקומען אונטער דעם זעלביקן טיטל.

פינפטער קאפיטל

צייטן בייטן זיך, אבער פעלקער בייטן זיך ניט אזוי גיך ווי מען מיינט געוויינלעך. דערפאר בייטן זיך ניט אזוי גיך און אזוי פונדאָ מענטאל די מעטאָדן פון אפילו גאַנץ נייע און גאַנץ אַנדערע טאַטאַ ליטאַרע רעזשימען. אין די אַלטע צאַרישע צייטן האָבן די דיפּלאָ מאַטישע מיסיעס פון דער רוסישער רעגירונג, די אַמבאַסאַדעס און די קאַנסולאַטן, זיך אַפט אַפּגעגעבן מער מיט פּאַליציי־אַרבעט ווי מיט דיפּלאָמאַטיע. אין אויסלאַנד האָבן געלעבט, געלעבט און געאַרבעט פּאַליטיש, מאַסן רוסישע עמיגראַנטן. די רוסישע רעוואָלוציאָנערע פירער האָבן זיך געפונען אין פראַנקרייך, ענגלאַנד, שווייץ א. אַנד. די רוסישע אַכראַנע האָט געהאַט אין אויסלאַנד אַ גאַנצע אַרמיי אַגענטן, וואָס האָבן רק געפאַרשט די טעטיקייט און באַשעפטיקונג פון די עמיגראַנטן. די אַכראַנע האָט וועגן זיי געוואָלט וויסן אַלץ, וואָס מען קאָן נאָר באַקומען צו וויסן. קורץ, מען האָט דעמאָלט, ד. ה., מיט זעכציק, זיבעציק אָדער אַכציק יאָר צוריק, געטאָן דאָס זעלביקע וואָס עס טוט דער היינטיקער רוסישער רעזשים. מען האָט זיך באַצונט מיט אַגענטן, פּראָוואַקאַטאָרן, מיט פּראַוואַן "באַזייטיקן" די וואָס מען האָט געהאַלטן פאַר באַזונדערס געפערלעך; מען האָט געפעלשט און געגנבעט דאָקומענטן. גרויסע סקאַנדאַלן אַרום דער פּאַליציי־אַרבעט פון די רוסישע דיפּלאָמאַטישע מיסיעס זיינען אין דער סענסאַציאָנעלער, קרימינעלער כראָניק פון די דעמאָליטיקע וויכ־טיקע צייטונגען, ניט געווען קיין נאָווינע. מ'איז צו זיי געווען צוגעוואוינט.

אַ פאַר טעג נאָכדעם ווי קראַפּאַטקין האָט אין אַן אויספירלעכן

בריוו צו בראַנדעסן געשריבן וועגן שייכות צווישן די ביטער-
 שווערע לעבנס-באדינגונגען פון די גרויסע מאַסן און די סיסטע-
 מאַטישע, בלוטיקע רעוואַלטן, שרייבט ער ווידער צו זיין פריינט
 וועגן דער פרעסע-קאָמפּאַניע, קעגן אים, ווי דעם פּערזענלעך פּאַר-
 אַנטוואָרטלעכן פּאַר די קרבנות פון די רעוואַלטן און אפילו פּאַר די
 אינדיוידועלע טעראָריסטישע אַקטן. אין אַט דעם בריוו קלערט
 קראַפּאַטקין אויף די ראַל פון די צאַרישע דיפּלאַמאַטישע מיסיעס אין
 די העצערשע אַקציעס קעגן אים.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

קראַקהעם היל, נאַענט צו אידענברידוש, קענט.
 29 סעפטעמבער 1898.

”טייערער פריינט,

איך דאַנק אייך פון טיפּן האַרצן פאַר דעם בוך ”יונגט-פּאַעזיע“
 און פאַר די פריינטלעכע שורות, וואָס מיט זיי האָט איר באַגלייט מיין
 בריוו אין ”פּאַליטיקען“ (די גרויסע צייטונג אין קאָפּענהאַגען). איך
 האָב געפילט אייער האַרץ אין יעדער שורה, וואָס איר האָט גע-
 שריבן, און נאָך עפעס, — וויפיל מאָל אייך אליין איז עס אויסגעקומען
 פילן דעם עקל פאַר אַזאַ טעגלעכער פרעסע, ווי מיר זען זי היינט.
 אין מיין בריוו האָב איך אייך דערציילט אַן אַנעקדאָט, וואָס איך
 האָב אים שפּעטער אויסגעלאָזן, כדי ניט מאַכן דעם בריוו צו לאַנג,
 אפשר דערמאָנט איר זיך דעם פּראַצעס אין פאַריז קעגן אַ גרופּע
 רוסי. אַן אַגענט פון דער רוסישער רעגירונג, לאַנדזעווען האָט ער
 געהייסן, האָט אין פאַריז אַרגאַניזירט אַ קרייז פון רוסישע יונגעלייט
 כדי צוגרייטן באַמבעס קעגן צאַר. מען האָט זיי אַרעסטירט —
 נאַטירלעך ניט לאַנדזעווען — און מען האָט זיי פאַרמשפּט. ערב דעם
 פּראַצעס האָט די טעלעגראַפישע אַגענטור דאלציעל אַרויסגעשיקט
 דער פרעסע פון אַלע לענדער אַ טעלעגראַם, אַ צייטונגס-קאַלום אַן
 ערך, וואו עס ווערט דערציילט, אַז אויפן פּראַצעס, וואָס וועט אויף
 מאַרגן זיך אַנהייבן, וועט דערווייזן ווערן, אַז דעם גאַנצן קאָמפּלאַט זאָל

איך האָבן אַרגאַניזירט, אָז די באַמבעס זאָל מען האָבן פאַבריצירט אין האַראָו, ביי מיר אין אַ שפייכלער הינטער מיין קיך, און אַז איך אליין טאַקע זאָל עס האָבן באַוווּזן דעם קאַרעספּאַנדענט. איך זאָל אויך האָבן געזאָגט אים, דעם קאַרעספּאַנדענט, "אויב עס וועט ניט געלינגען מיט די באַמבעס, האָב איך פאַר דעם צאָר אַלעקסאַנדער דעם דריטן צוגעגרייט אַזאַ סאָרט אייער מיט סם כדי אים צו פאַרגיפטן". און אַט אַזוי אַ גאַנצן קאַלום. און דאָס זאָל זיין אין לאַנדאָן, וואו די ענגלישע פּאָליציי ווייסט אַלץ! פאַרשטייט זיך, אַז אויפן פּראָצעס איז מיין נאָמען בכלל ניט דערמאַנט געוואָרן, פון די אַנגעקלאַגטע קען איך קיינעם ניט, אפילו ניט בלויז פון הערן.

קלאָר, אַז די טעלעגראַם האָט אַרויסגעשיקט די רוסישע אַמבאַסאַדע — איר קאַנט זיך פאַרשטעלן, אַז דאָס באַצאָלט זיך מן הסתם גאַרניט שלעכט.

די גרויסע צייטונגען דרוקן ניט אַזאַ טעלעגראַם — אויס מורא פאַר אַ פּראָצעס — אָבער די פּראָווינציעלע צייטונגען און די "ניו יאָרק העראַלד" פון פאַריז און לאַנדאָן דרוקן אַזעלכע ניס גאַנץ אויספירלעך.

אַ פּרוי וואָס איז צו אונדז געקומען קיין האַראָו מיט אַ פאַר טעג שפּעטער, דערציילט אונדז: — "איר ווייסט, זאָגט מיר אַ רע-דאַקטאָר פון אַ צייטונג: איר האָט אַ סך מוט, אויב איר דערלויבט זיך צו פאַרן קיין האַראָו, וואָס וועט פאַסירן אויב זייערע באַמבעס וועלן אויפרייסן?"

טייערער פּריינט, דאָס באַשטעטיקט נאָר דאָס, וואָס איר האָט אַמאָל געזאָגט וועגן דער מענטשלעכער נאַרישקייט.

ווי איך וואָלט עס וועלן פאַרשטיין פּאַעזיע אויף דעניש! איך וועל דאָס אָבער דערגרייכן, איין זאך, "זומערנאַכט", האָב איך שוין דעשיפּירט און, דאַכט זיך, פאַרשטאַנען. איך מוז עס דערגרייכן. ווען מען פאַרשטייט די ערשטע צוויי-דריי זאַכן, פאַרשטייט מען שוין אויך די אַנדערע.

ווי האַלט עס איצט מיט אייער געזונט? איר זאָגט גאַרניט וועגן דעם. איך וויל האָפּן צו הערן פון אייך וועגן דעם גוטע נייעס.

איך בעט אייך גיט איבער פון מיר מיס עדיט א סך גרוסן און
נעמט אן אונדזערע בעסטע גרוסן און וואונטשן.
אייער איבערגעגעבענער
פעטער קראפאטקין".

טיילן פון אט דעם קראפאטקין-בריוו, האט געאָרג בראַנדעס גלייך
אַפגעדרוקט אין "פאָליטיקעז". ס'איז געווען ריכטיק, וואָס קראַפאָטקין
האָט בראַנדעסן דערמאָנט זיין אייגענע מיינונג וועגן דעם, וואָס
צייטונגען האָבן צומאָל געקאָנט אָפּטאָן מיט דרוקן פולשטענדיק
אויסגעטראַכטע ליגנס. מיט אַזאַ סאַרט ביזווייליקער ליגנס-קאַמ-
פאַניע האָט געאָרג בראַנדעס געהאַט צו טאָן צענדליקער יאָרן, זינט
ער האָט, 1871, אָנגעהויבן אין קאָפּענהאַגענער אַוניווערסיטעט זיינע
באַרימטע לעקציעס פונעם ציקל "הויפט-שטרעמונגען אין דער אייראָ-
פּעאַישער ליטעראַטור פונעם 19-טן יאָרהונדערט".
אַזוי איז עס איצט געווען מיט די באַמבעס, וואָס מען האָט
פאַבריצירט ביי קראַפאָטקינען אינדערהיים...

וואָס ווייטער ווערט קראַפאָטקין אַלץ מער און מער פאַרכאַפּט
פון געאָרג בראַנדעס' גייסטיקער פּילזיטיקער רייכער קאָמפּעטענץ
אויף פאַרשיידענע געביטן. קראַפאָטקין וויל וואָס מער זיך באַקענען
מיט בראַנדעס' ווערק אין אַריגינאַל און ער פאַרנעמט זיך ערנסט
מיט דערלערנען די דענישע שפּראַך. צווישן בראַנדעס' באַוואַנדערער,
זיינען קיין סך אַזעלכע פּראָזעליטן ווי קראַפאָטקין ניט געווען. פאַר-
שטייט זיך, אַז דאָס האָט געמוזט פירן דערצו, אַז אַט די צוויי —
מיר מוזן דאָס באַטאָנען אַן איבעריק מאַל — אַזוי פאַרשיידענע
גייסטער זאָלן אַלץ מער און מער זיך דערנענטערן צוזאַנאַנד.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפאָטקין

קאָפּענהאַגען, 4 אָקטאָבער 1898

"טייערער פּריינט,

אַ דאַנק אייך פאַר אַלץ, וואָס איר האָט געטאָן און פאַר די צוויי
בריוו, וואָס איר האָט באַווייליקט מיר צו שרייבן. איך האָב אייך

אַרויסגעשיקט פיר ביכער: (1) "יוגנט-פּאַעזיע", (2) "יוליוס לאַנגע", (3) "הויפט-שטרעמונגען", (4) "הענריק איבסען", אַלע אַרויסגעקומען אין 1898. אויב איר וועט נעמען אין באַטראַכט, אַז איך האָב במשך אַט דעם יאָר אָפּגעדרוקט אַ פּאַר הונדערט גרעסערע אַרטיקלען און אַז אַ העלפט פונעם יאָר האָב איך געמאַכט נסיעות, וועט איר מוזן איינזען, אַז איך אַרבעט.

וואָס שייך מיין געזונט, קאָן איך זיך ניט באַקלאַגן. די קראַנקייט, וואָס איז געווען ביסמאַרקס סוף, האָט מיך אויסגעמיטן. איך באַוועג זיך פּאַמעלעך און אַרויפּשטייגן די טרעפּ קומט מיר אַן שווערלעך. דאָס זיינען אַלץ די נאַכווייענישן פון דער אינפלאַמאַציע אין די ווענעס. עדיט איז איצט אַלט 19 יאָר. זי איז מיט מיר געווען אין איטאַליע ביז יוני — איך האָב געוואַלט זי זאָל זען פּלאַרענץ, סיענע, פיזע, פּיסטאַיאַ, וועראַנאַ, ווענעדיג, דערנאָך איז זי עטלעכע וואַכן געווען אין נאַרוועגיע — זי איז יונג און פּריילעך.

לייענט דאָס קליינע געדיכט "לעבנס-שטייגער". דאָס איינציקע וואָס עס וועט אייך ניט געפעלן, איז דער רוף "הערשן זאָלסטו!" די פּאַעמע "דער ענגלישער גאַרטן אין מינכען" כאַראַקטעריזירט מיך פון יענע יאָרן, ווען ס'איז אַנגעגאַנגען אַ שטורמישער קאַמף. די דאָזיקע געדיכטן זיינען דאָ שטאַרק געפעלן געוואָרן, אפילו מיינע קעגנער. דאָס בוך וועגן יוליוס לאַנגע האָט דאָ געהאַט זייער אַ גרויסן דערפאַלג. איך וואַלט געוואַלט, אַז איר זאָלט עס קאָנען לייענען. פאַרגעסט ניט צו שיקן אייערע זכרונות באַלד ווי דאָס בוך וועט אַרויסקומען.

איך קוש די קליינע סאַשאַ און גיט איבער פון מיר טויזנטער גרוסן פּרוי קראַפּאַטקין און פּרוי סטעפּניאַק.

אייער איבערגעגעבענער

געאַרג בראַנדעס."

יוליוס לאַנגע איז געווען געאַרג בראַנדעס' אינטימסטער פּריינט זינט זייערע סטודענטן-יאָרן. די צוויי חברים האָבן זיך ניט געקאַנט זאַט אַנרעדן; זייערע שמועסן האָבן תמיד געהאַט צו טאָן מיט וויסנ-שאַפטלעכע שטודיעס און קונסט-געשיכטע. לאַנגע איז געווען אַ

טיפיש נארדישער מענטש, מיט א טעמפעראַמענט וואָס איז געווען פונקט דער היפוך פון בראַנדעס' שפרודלדיקער היציקייט. לאַנגע איז געווען אַ באַדייטנדיקער קונסט־היסטאָריקער, באַזונדערס פון אַלט־גריכישער קונסט. ער איז זיכער געווען דער, וואָס האָט ביי בראַנדעסן אַרויסגערופן אַזאָ גרויסן און טיפן אינטערעס פאַרן העלעניזם און העלענישער קולטור.

פון געאָרג בראַנדעס' אויטאָביאָגראַפֿיע, קאָן מען אַרויסזען, אַז יוליוס לאַנגע, אינאיינעם מיט אַנדערע נאָענטע חברים, איז געווען צווישן די, וואָס האָבן בראַנדעסן געוואָלט ווידער און ווידער איבער־צייגן, אַז ער, דער באַגייסטערטער באַוואַונדערער פון סערען קיר־קעגנאַר, דאַרף אַריבערגיין צום קריסטנטום. די רעאַקציע מצד בראַנדעסן איז געווען אַ פאַרקערטע: גראַד מחמת דעם מאַנגל אין טאַקט ביי זיינע פריינט, האָט ער איינמאַל פאַר אַלעמאַל אַ סוף געמאַכט צו די שמועסן וועגן זיין אָננעמען די קריסטלעכע דאָגמע. ער האָט אָבער אויך געהאַט אַ טיפערע סיבה אַט דעם שריט ניט צו מאַכן: בראַנדעס האָט גרונטלעך דורכגעשטודירט שפינאָזאַס ווערק, און איז זיין לעבן־לאַנג פאַרבליבן אַן אַנהענגער פון שפינאָזאַס פּילאָסאָפֿיע. עס איז מיט בראַנדעס געשען דאָס, וואָס איז אין זיין צייט געשען מיט שפינאָזאַ אַליין. נאָכדעם ווי דער חרם איז אויסגערופן געוואָרן אויף דעם דענקער און ער איז געבליבן אַן אַרויסגעשטויסענער פונעם יידנטום, האָבן זיינע ענגלישע פריינט און נאָכפּאָלגער אים געבעטן צו מאַכן דעם לאַגישן פּאָלגנדן שריט און אַריבערגיין צום קריסטנטום. שפינאָזאַ האָט זיי געענטפערט, אַז ער באַדויערט צו זען, ווי ווייניק זיי האָבן פאַרשטאַנען זיינע אידעען. אויף בראַנדעס האָט קיינער ניט אַרויסגערופן קיין חרם, אָבער די אַלטע אינטימע פריינט־שאפט האָט זיך געשפּאַלטן און ער איז געבליבן אַליין.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראָפּאָמקין

קאָפּענהאַגען, 28 דעצעמבער 1898.

״טייערער פריינט,

איך וויל אייך אויסדריקן מיין טיפן דאַנק פאַר דעם פאַרגעניגן.

וואס עס האבן מיר פארשאפט די דריי נומערן פון "אטלאַנטיק מאַנטלי". אייער אויטאָביאָגראַפֿיע איז זייער אינטערעסאַנט. אַלע פּערזאָנען וואָס איר ברענגט אַרויס, זיינען געשילדערט מיט אַן אויסערגעוויינלעכער קראַפט און איר האָט געפונען די ריכטיקע מאַס צווישן צופיל און צו ווייניק. איר מאַלט פּרעכטיקע סצענעס, ווי, למשל, די סצענע ווי איר שטייט פאַרן צאַר, אָדער די שטעלן וואו איר שילדערט בידערן פונעם פּאַזשן־קאַרפּוס.

זייט מיר מוחל, וואָס איך שרייב מיט אַ בליישיפט. איך ליג אין בעט מיט אַ נייער אַנטצינדונג אין די ווענעס. דאָס יאָר ענדיקט זיך פאַר מיר טרויעריק.

צוויי מאָל, אין אַקטאָבער און אין נאָוועמבער, בין איך געפאַרן קיין פּוילן (גאַליציע) און קיין אונגאַרן, וואוהין מען האָט מיר פאַרבעטן. צוויי מאָל האָב איך זיך צוריקגעקערט מחמת דער קראַנקייט פון מיין מוטער. נעכטן איז זי געשטאַרבן. זי איז פאַר מיר, ביז צום היינטיקן טאָג, געווען אַלץ. זי איז אַלט געווען אַכציק יאָר. איך פיל אייער צער, איר האָט פאַרלוירן אייער מוטער אין די קינדער־יאָרן.

אין גאַליציע האָט מען מיר געמאַכט אַוואַציעס. איך בין געווען דער גאַסט פון דער שטאָט קראַקע און פון לעאַפּאָלד. אין אַט דער שטאָט האָב איך געקראָגן אַ וואונדערלעכן באַגריסונגס־אַדרעס אין נאַמען פון צוויי טויזנט פּוילישע פּרויען. איך ווייס ניט, צי איר קענט מיין בוך וועגן פּוילן, וואָס האָט דאָס אַלץ גורם געווען. ס'איז דערשינען אויף דייטש, און דעם האַרבסט אויך אויף פּויליש.

איך האָב באַקומען אַ פּריינטלעכן בריוו פון ה' נאַזאַרבעק מיט אַ צוזאַג מיר צו שיקן זיין בוך. עס טוט מיר לייד ביז צו וואָס פאַר אַ גראַד ער האָט זיך געענדערט. זיין בוך האָט איך דערווייל ניט באַקומען. איך בעט אייך, דערמאָנט אים זיין צוזאַג. איך האָב אים האַרציק ליב.

באַטראַכט זיך נאָר, וואָס פאַר אַ גורל! איך בין אַהער צוריק־געקומען כדי צו זיין מיט מיין מוטער. אָבער גראַד די לעצטע וואָך פון איר לעבן האָב איך זי ניט געזען און אפילו ניט געווען ביי איר לויב.

גיט איבער מיינע הארציקע גרוסן פרוי סטעפניאק און פרוי
קראפאטקיין, אויך דער קליינער סאשא.

אייער

געאָרג בראַנדעס׳.

געאָרג בראַנדעס׳ מוטער האָט אין זיין לעבן געשפילט אַן
אויסערגעוויינלעכע ראָל: מיט איר פלעגט ער זיך באַראַטן וועגן אַלע
זיינע פלענער, איר פלעגט ער דערציילן וועגן אַלי, וואָס ער האָט
אונטערגענומען. ווי שפעט אין דער נאַכט עס זאָל ניט געווען זיין,
פלעגט ער, אויף זיין צוריקוועג פון אַ פאַרטראַג, צוערשט אַרויפגיין
צו דער מוטער, וואָרן ער האָט געוואוסט, אַז זי וואַרט אויף אים.
ווען ער איז צום ערשטן מאָל געווען אין פאַרזי, פלעגט ער פון
דאָרטן שרייבן זיין מאמען כמעט יעדן טאָג. אַט די בריוו זיינען
שפעטער אָפגעדרוקט געוואָרן ווי אַ בילאָגע צום ״פּאָליטיקען״ און
אַרויסגעקומען אויך אין בוכפאַרם.

אין זיינע זכרונות דערציילט בראַנדעס, אַז ער איז, נאָך אַ קליין
קינד, איינמאָל געקומען אַהיים מיט אַ געוויין און געפרעגט די מוטער,
וואָס ס׳איז אַזוינס ״אַ ייד״, ווייל די קינדער אויפן הויף האָבן אים
לאַכנדיק אַזוי אַנגערופן. ״וואָס איז דאָס אַ ייד?״ די מוטער האָט
אים גענומען אויף די הענט, אים צוגעטראָגן צו אַ שפיגל און געזאָגט:
— זעסטו, אַט דאָס איז עס!...

דאָס קינד האָט זיך שטאַרק דערשראַקן...

די זכרונות פון פעטער קראַפאָטקיין האָבן, ווי באַקאַנט, געמאַכט
אַ קאָלאָסאַלן רושם. דער באַנד איז דערשינען מיט אַ וויכטיקער
הקדמה פון געאָרג בראַנדעס. ער האָט געשריבן, אַז דאָס איז דאָס
אינטערעסאַנטסטע בוך וואָס ער האָט ווען ס׳איז געלייענט. דאָס בוך
איז איבערגעזעצט געוואָרן אין אַלע שפראַכן. מען האָט דאָס בוך
געלייענט מיט אַ געוואַלטיקן אינטערעס. דאָס בוך האָט אויסערגע-
וויינלעך פּאָפּולער געמאַכט דעם נאָמען פעטער קראַפאָטקיין.

די באַגייסטערונג פון די פּאָליאַקן פאַר בראַנדעסן האָט ניט
געהאַט קיין גרענעץ. ווען ער פלעגט קומען קיין פּוילן — ניט נאָר

אין גאליציע, נאָר איך קיין וואַרשע — האָט מען אים אויפגענומען ווי אַ נאַציאָנאַלן העלד. אין יענע יאָרן פון שוואַרצער רעאַקציע, איז עס איז געווען ביז גאָר וויכטיק, ווען אַ שרייבער פון געאָרג בראַנדעס' ראַנג האָט גערעדט צו דער גרויסער וועלט וועגן דער לאַגע פונעם פאַריאַכטן פּוילן, און גערעדט האַרציק און אַפעלירט צו דער פּרייער וועלט. דער פּלאַם פייערדיקער ראַמאַן צווישן בראַנדעסן און פּוילן האָט זיך אָבער געענדיקט גאָר ניט שייַן. דער פאַרטיידיקער פון אונ-טערדריקטע סאַציאַלע מינדערהייטן האָט זיך דערלויבט צו רעדן צו די פּאָליאַקן וועגן די אוקראַינער פון גאליציע — אונטערדריקטע פון די פּאָליאַקן. עס האָבן זיך אַ שאַט געטאַן פּוילישע פּראָטעסטן קעגן זייער אָפּגאַט, אַלץ שאַרפּערע און שאַרפּערע. אויס אָפּגאַט!

בשעת דער ערשטער וועלט-מלחמה, ווען וואַרשע איז געוואָרן דער צענטער פון דער רוסישער אַרמיי מיט ניקאָלאַי ניקאָלאַיע-וויטשן בראַש און מען האָט אָנגעהויבן טרייבן הונדערטער טויזנטער יידן, אָנגעהויבן רויבן און מאַרדן, האָבן די פּאָליאַקן צוגעלייגט אַ האַנט צו דעם ריזיקן רוסישן פּאַגראַם אויף יידן. דער דאָזיקער אויסדרוק איז צו מילד. די פּאָליאַקן האָבן פאַרגיפּטעט די לופּט מיט שנאה צו יידן און זיינען געוואָרן די מיטבאַטייליקטע אינעם פּאַגראַם, די הויפּט-מיטבאַטייליקטע. געאָרג בראַנדעס האָט דעמאָלט אָפּגעדרוקט אינעם "פּאָליטיקען" אַ סעריע שאַרפע אַרטיקלען, ניט סתם מיט פּראָטעסטן קעגן דער אויפּפירונג פון די פּאָליאַקן, נאָר איך מיט אַ מאַסע פּאַקטן.

דעמאָלט האָט זיך אָנגעהויבן אַן אָפענע אַטאַקע קעגן דעם אַמאַ-ליקן פאַרטיידיקער פון פּוילישע נאַציאָנאַלע אינטערעסן. עס זיינען ניט געווען גענוג זידלערייען, גענוג געמיינקהייטן, וואָס מען זאָל ניט האָבן באַנוצט אין דער אַטאַקע. איין גרופּע פּאָליאַקן, האָט זיך אפילו געוואָנדן צום קאָפּענהאַגענער אוניווערסיטעט און פאַרלאַנגט, אַז מען זאָל אים פון דאָרט באַזייטיקן. בראַנדעס איז דעמאָלט שוין אַלט געווען איבער זיבעציק...

שוין דאָס אַליין, וואָס געאָרג בראַנדעס האָט אַרויסגעוויזן אַזאַ גרויסן אינטערעס פאַר די געשעענישן אין רוסלאַנד און פּוילן און דאָרטן געהאַט אַזוי פיל וויכטיקע פאַרבינדונגען, — איז פאַר קראַ-

פאטקינען געווען אן אויסערסט וויכטיקער ענין. דאָס האָט בייגע-
טראָגן אַז ביידע, קראָפּאַטקין און בראַנדעס זאָלן קעגנזייטיק זיך
בעסער פאַרשטיין און אַ סך לערנען איינער פונעם צווייטן. און ס'איז
דערפאַר כלל ניט קיין חידוש, וואָס דווקא פון קראָפּאַטקינען האָט
בראַנדעס זיך אויך דערוואוסט וועגן דער יידישער אַרבעטער-באַווע-
גונג אין פּוילן.

פּעטער קראָפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמלי, קענט.

30 דעצעמבער 1898.

”מיין טייערער גוטער פריינט,

איך קאָן אייך ניט איבערגעבן ווי טרויעריק עס האָט מיך געמאַכט
איינער בריוו. דאָס וואָס איר דערציילט איז באמת טראַגיש. פאַרלירן
אַ מוטער וואָס מען האָט שטאַרק ליב און זיין געצוואונגען צו לייַדן
ניט ווייט פון איר און ניט קאַנען אפילו זי זען — לייַדן פיזיש און
נאָך מער מאַראַליש! טייערער פריינט, איך פאַרשטיי וועמען איר
האַט פאַרלוירן. אַ מענטש ווי איר, האָט געמוזט האַבן אַן אויסערגע-
וויינלעכע מוטער, אַזוי איז עס, בדרך כלל, אין לעבן. אַן אויסער-
געוויינלעכע מוטער — אַן שום צווייפל!

דער פּאַטער קאָן דאָס יאָ אַדער ניט זיין, אָבער די מוטער מוז
עס זיין.

אָבער וואָס איז דאָס פאַר אַ מעשה מיט דער אַנטצינדונג אין די
ווענעס, וואָס פאַרפאַלגט אייך מיט אַזאַ אימפעט? זיינען די דאָק-
טוירים מאַכטלאָז קעגן דעם; איז דען ניטאַ עפעס אַ ספּעציעלער
דיעטע-רעזשים, אַן אַלגעמיינע היגיענע וואָס זאָלן פאַרהיטן, אַז די
קראַנקייט זאָל זיך ניט אומקערן? ניט לאַנג צוריק האָב איך פונסניי
געלייענט טורגעניעווס קאַרעספּאַנדענץ. ס'איז מיר דערביי אויפ-
געפאַלן, אַז אַ דאַנק דעם, וואָס ער האָט זיך דערנערט בלויז מיט
מילך, איז ער פטור געוואָרן פון גרויסע ווייטיקן, וואָס זיין אומהייל-
באַרע קראַנקייט האָט אים פאַרשאַפט און פאַרהעלטנישמעסיק גע-

בליבן ביים געזונט. צום באדויערן זיינען אונזערע דאקטוירים צו ווינציק היגעניסטן! א קלוגער האמעאפאט וואלט איך אפשר געקאנט געבן א גוטע עצה — ניט מיט זיינע פילן, נאר מיט היגענע וואס זיי, די האמעאפאטן, שטודירן אויס בעסער ווי אנדערע דאקטוירים.

איך קאן איך ניט איבערגעבן ווי עס טוט מיר וויי ביים געדאנק — מיר אלע דריי ליידן פון דעם, ווייל סאשא האט איך אויך שטארק ליב — אז אונדזער פריינט מוז ליגן קראנק אין בעט און די ארימע פרייליך עדיט מוז דאך אזוי ליידן, וואס זי קאן איך ניט באפרייען פון די ווייטיקן.

טויזנט מאל א דאנק איך פארן בוך "פאלסקא". איך קען זייער גוט דאס בוך, ווייל איר האט דאך לעצטן פרילינג מיר געשיקט דאס בוך אין א דייטשער איבערזעצונג. איך האב נאך ערגעץ וואו א בריוו, א לאנגן בריוו, וואס איך האב אנגעהויבן איך שרייבן און איך זאגן, וואס פאר א שטארקן איינדרוק עס האט אויף מיר געמאכט און וואס פאר א פארגעניגן עס האט מיר פארשאפט לייענענדיק און איבער לייענענדיק ווידער געוויסע זייטן. איך האב אפילו באלד געשריבן קיין אמעריקע און פארגעשלאגן ארויסצוגעבן דאס בוך אויף ענגליש. איך האב עס געשריבן צו א פארלעגער, ער איז אן אויסגעצייכנטער מענטש.

איך קען די פאליאקן און איך האב צווישן זיי א סך פריינט; איך האב געמיינט אז איך קען זיי (די פאליאקן) אבער אין אייער בוך געפין איך אזעלכע פיינע און אין דער זעלבער צייט אזעלכע ריכטיקע כאראקטעריסטיקעס; איך הייב איצט אן גלייבן, אז אין דער אמתן קען איך זיי ניט אזוי דורך און דורך.

אינעם בוך זיינען פאראן אזעלכע שיינע זייטן, אז איך האב דאס בוך ליב באקומען אזוי ווי איך האב ליב זייער ווינציק אנדערע ביכער — הערצען, "מאראל" פון גויא, טורגעניעוו און אייערע ביכער, טייערער פריינט.

איך האב א סך מאל אנגעהויבן צו לייענען (אייער) "יוליוס לאנגע" און דאס בוך וועגן איבסענען; איך האב אבער דערביי אזוי שווער געארבעט אז דער קאפ איז מיר געווארן אויסגעמאטערט; דעניש מאכט מיך גיך מיד, אזוי אז איך קען פאר א מאל איבער-

זייענען בלויז עטלעכע זייטן. דער פיזיאלאג וואָס האָט אויסגערעכנט אויף וויפיל הייסער עס ווערט די טעמפעראַטור פון אונדזער מוח בשעת מען זעצט איבער פון אַ פרעמדער שפראַך, האָט ריכטיק גע- רעכנט און דערפאַר טאַקע פיל איך צו אייך אַ פריינטשאַפט. מיט די "הויפטשטרעמונגען" (דייטש) גייט עס אַ ביסל בעסער. איך דאַרף פאַרענדיקן מיינע זכרונות וואָס אויף זיי האָב איך אַ סך געאַרבעט. איך האָב אָנגעהויבן אַ גרעסערע אַרבעט וועגן אייער בוך "פוילן", איך האָב אַט די אַרבעט ניט פאַרענדיקט. נאָר דערפאַר וויל איך האָב געוואַלט עפעס זאָגן וועגן די פוילישע סאַציאַליסטן, וויס איך אָבער ניט ווי צו פאַרמולירן מיינע געדאַנקען. איך פאַרשטיי גוט אייער קריטיק. אָבער איך דאַרף דאָ זאָגן אַ פאַר ווערטער לטובת זיי. (אין זיין בוך "איינדרוקן פון פוילן" פון 1886, האָט בראַנדעס געשריבן, אַז אַלץ וואָס די פוילישע סאַציאַליסטן ווילן און טוען, קומט בלויז צונויף רוסלאַנד, און אַז אַלע זייערע סטרייקן ענדיקן זיך מיט אַ דורכפאַל — 11. 11. 1881). איך וויל זאָגן, אַז דאָס וואָס דאַרט איז ניט געווען קיין סאַציאַליזם האָט געבראַכט שאַדן דעם אויפ- שטאַנד פון 1863. יענע צייטן זיינען אָבער שוין לאַנג אַוועק! חוץ דעם וועט פאַר אייך אינטערעסאַנט זיין אַן אַנדער ענין: מיר האָבן איצט אין רוסלאַנד אַן ערנסטע אַרבעטער-באַוועגונג, אַ זייער שטאַרקע אפילו און אָנגעהויבן האָט זי זיך אין פוילן. אומלעגאַל, געטראָגן פון די פוילישע אַרבעטער, וואָס שטייען אויף אַ לפי ערך העכערן קולטור-ניוואָ, האָט די אַרבעטער-באַוועגונג פון וואַרשע און לאַדז פאַרכאַפט אויך אַ ריי שטעט אין ליטע און די דאַרטיקע באַוועגונג פון די יידישע אַרבעטער (קורסיוו מיינער: וול. גר.). פון ליטע איז די באַוועגונג אַריבער קיין רוסלאַנד. די געשיכטע איז אומברחמנותדיק אין דעם ווי אַזוי זי טיילט איין די ציוויליזאַציע לויט קלאַסן; צי ווייסט איר, אַז דער ליטווישער אַדעל איז אין 1854 געווען דער איינציקער קלאַס וואָס האָט געפאַדערט דאָס אַפשאַפן פון לייב- אייגנטום. בשעת דער רוסישער אַדעל האָט אויף זיינע פּעריאָדישע צוזאַמענפאַרן, ניט געוואַלט הערן אפילו וועגן באַפרייען די פויערים. איך האָב געפילט, אַז אַלץ וואָס איר זאָגט איז ריכטיק; איך האָב בלויז געוואַלט פון מיי זייט אויך זאָגן אַ גוט וואַרט וועגן די

פוילישע סאציאליסטן. דאָס איז אַ בראַוו פּאַלק! און ווי שיין איז עס פון אייער זייט אַזוי צו פילן און אַזוי באַזאָרגט זיין. אָבער גענוג! ס'איז צו ברוטאַל אַרױפּצױנגען אויף אייך אַזאַ לאַנגן בריוו. טױזנט, טױזנט מאָל אַ דאַנק אייך, טײערער פּרײנט, פאַר אייערע אויפּמונטערנדיקע װערטער װעגן מײנע זכּרונות. די װערטער זײנען מיר טײער װײל זײ קומען פון אייך. דאָס קאַפּיטל װעגן די קינדער־יאָרן איז דאָס לײכטסטע. עס װעט זײן אַ סך שװערער זיך אָפּצױ־שטעלן אויף דער פּסיכאָלאָגיע פון דער אַנטװיקלונג, אויף די גע־שעענישן אין דער סביבה, דאָס איז ניט אַזױ איינפאַך. איך װעל שרײבן פּרוי סטעפּניאַק, סאַפּיע שיקט אייך אַ סך, אַ סך גרוסן, סאַשאַ אויך — אויך צו אייער עדיט. איך װײנטש אייך פון טיפּן האַרצן איר זאָלט אינגיכן געזונט װערן און אַלע בעסטע װאונטשן אייך און עדיט.

האַרציק, אייער

פּעטער קראַפּאַטקין.

געאָרג בראַנדעס צו פּעטער קראַפּאַטקין

קאַפּענהאַגען, דעם 22 מערץ 1899.

”מײן טײערער פּרײנט,

איך האָב היינט באַקומען דעם זעקסטן נומער (פון ”אַטלאַנטיק מאַנטלי“) מיט אייער אויטאָביאָגראַפּיע און אויפן אָרט געלייענט מיטן גרעסטן פאַרגעניגן. ווי שיין און טיפּזיניק איז דאָס, װאָס איר זאָגט װעגן דער באַפּריידיקונג װאָס מען פּילט װען מען געפּינט אויס דעם אמתן צוזאַמענהאַנג (אין דער װעלט), און ווי נאָך מער שיין און נאָך טיפּזיניקער איז דאָס, װאָס איר שרײבט װעגן דער אַרײמער באַפּעלקערונג פון פּינלאַנד און אירע גױטן.

איר האָט מיך אַביסל פאַרגעסן און דאָס איז ניט מער ווי נאַטירלעך בײ אייערע צאָלרײכע באַקאַנטשאַפּטן. אָבער איך האָב קײנמאַל ניט דערהאַלטן דעם פּינפּטן נומער און דאָס פעלט מיר, כּדי צו קאַנען אייער לעבן, איך בעט אייך שיקט מיר דעם נומער װאוּ עס מוז זײן די שילדערונג פון אייער רײזע קײן סײביר.

איך נייטיק זיך איצט אין אביסל מיטגעפיל ווייל אט שוין מער ווי דריי חדשים ווי איך ליג אין בעט. שוין כמעט הונדערט טעג ווי איך בין ניט געשלאָפן ווי מען דאַרף שלאָפן. ווי נאָר די אַנטצינדונג פון די ווענעס הערט אויף אין איין זייט, הייבט זיך דאָס אָן אין דער צווייטער זייט. און די דאָקטוירים קענען ניט קיין אַנדער מיטל ווי דאָס אַבסאָלוטע ניט באַוועגן זיך, אָבער טאַקע אַבסאָלוט, וואָס דאָס איז כמעט אוממעגלעך און טוט שטאַרק וויי. אפשר קאָנט איר שאַפן פאַר מיר עפעס אַ מיטל וואָס זאָל מיר העלפן.

איך האָב אָנגעשריבן (אַ מאַניפעסט) אָן אויפרוּף צו דייטשלאַנד וועגן די ליידן פון מיינע אַרימע לאַנדסלייט (די דענען) וואָס זיינען אַרויסגעשטויסן געוואָרן פון (דער אַמאַליקער דענישער פּראָווינץ) שלעזוויג און די וואָס ליידן אין שלעזוויג. איך האָב עס ניט געטאָן סתם פון זיך אַליין. די דענישע מיטגלידער פונעם דייטשן רייכסטאַג און די צוויי פאַראיינען פון די דענישע סטודענטן, די קאָנסערוואַטיווע און די ראַדיקאַלע, האָבן זיך צו מיר געוואַנדן ווי צו אַ דענישן מענטשן וואָס איז גוט באַקאַנט אין אייראָפּע און מיך געבעטן שרייבן. עס איז אוממעגלעך דאָס צו דרוקן אין דייטשלאַנד. די צייטונגען און די אַזוי גערופענע זשורנאַלן האָבן מורא צו פאַרלירן זייערע אַבאָנענטן, הגם זיי פאַרזיכערן מיך, אַז זיי זיינען פולשטענדיק מסכים מיט מיר. דעם ערשטן אַפּריל וועט מײן אַרטיקל פּובליקירט ווערן אין זשורנאַל "רעווי די פאַריז". אָן ענגלישער רעדאַקטאָר, מר. סניי-דער, האָט ביי מיר געבעטן אַ קליינעם עסעי, וואָס ער וואַלט וועלן אַרויסגעבן ווי אַ בראַשור, האָב איך אים געשיקט דאָס אַרטיקל אין אַ זייער גוטער ענגלישער איבערזעצונג. ער וואַלט בעסער וועלן פון מיר אַ ריין ליטעראַרישע סקיצע, ער האָט מיר נאָך ניט גע-ענטפערט צי ער וועט דעם אַרטיקל דרוקן. גוט, איך שרייב אים, אָן אויב ער וויל עס ניט דרוקן, זאָל ער עס אייך צושיקן.

אויב עס וועט טאַקע אַזוי זיין, בעט איך אייך אָפּצודרוקן עס אין די זשורנאַלן וואו איר שרייבט, "פאַרטנייטלי", "קאָנטעמפּאָרערי" אָדער "אַטלאַנטיק".

איך שיק אייך דאָ אַ קליינע זאַך אויף דעניש. איר וועט זען, דאָס איז אַן אומשולדיקע זאַך, — נאַזאַרבעק האָט מיר געשיקט זיין

גלענצנדיק בוך, איך האָב דערווייל געלייענט בלויז אַ העלפט, איך
בין שוואַך.

האַרציק, אייער

געאָרג בראַנדעס.

דער אַרטיקל פון געאָרג בראַנדעס איז סוף כל סוף געדרוקט
געוואָרן אין אַ סך פּלעצער, אפילו אין בערלין וואו מאַקסימיליאַן
האַרדעג, דער באַרימטער דייטש־יידישער שרייבער, האָט עס פּובלי־
צירט אין זיין ניט ווייניקער באַרימטן זשורנאַל "צוקונפט", אין
"רעווי דע דע מאַנד" אין פאַריז, אין "קאַנטעמפּאַרערי רעווי" אין
לאַנדאָן. דער אַרטיקל איז איבערגעזעצט געוואָרן אויך אויף טשעכיש,
פּויליש און רוסיש.

געאָרג בראַנדעס האָט געהאַט אויסצושטיין אַ סך עגמת נפש
פון זיינע דענישע מיטברוגער פאַר ניט זיין גענוג דעניש־פּאַטריאַ־
טיש, ווי ער האָט געהאַט שטענדיק אויסצושטיין גענוג זלזולים פון
יידן פאַר ניט זיין קיין "אמת גוטער" ייד. פון ביידע זייטן האָט מען
אים שטענדיק פאַרפּאַלגט מיט טענות און מען פלעגט אים דערפירן
צו אַזאַ צושטאַנד, אַז ער פלעגט אַמאָל פאַרלירן דאָס געדולד און
ענטפערן אויף אַן אופן, וואָס האָט ערשט דעמאָלט אַרויסגערוּפן די
שאַרפּסטע פּראָטעסטן קעגן אים.

דאָס קליינע דענעמאַרק האָט גרויסע פּאַטריאַטן, אָבער מען
האַט קוים געקענט געפינען צווישן זיי איינעם מיט אַזאַ וועלט־נאַמען
ווי געאָרג בראַנדעס האָט געהאַט און מיט אַזוי פיל מוט, ווי ער
האַט אַרויסגעוויזן אין בערלין אין די צייטן פון דער געפערלעכסטער
פּרייסישער רעאַקציע. ער איז דאָן שאַרף אַרויסגעטראָטן קעגן דער
דייטשער רעגירונג פאַר באַהאַנדלען ברוטאַל די דענישע מינדערהייט
אין שלעזוויג, די קליינע דענישע פּראָווינץ וואָס דייטשלאַנד האָט
צוגענומען ביי דענעמאַרק בשעת דער מלחמה פון 1864. אַז זיין
קאַמף לטובת די דענער פון שלעזוויג איז ניט געווען אַזוי גרינג
דורכצופירן, באַווייט דער פּאַלגנדיקער בריוו פון קראַפּאַטקיין.

פעטער קראַפֿאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ. בראַמלי, קענט.

23 מערץ 1899.

“טייערער פריינט,

היינט האָב איך באַקומען צוריק פון מר. סניידער אייער אויסגע־
צייכנטן אַרטיקל, “דענעמאַרק און דייטשלאַנד”. סניידער זאָגט מיר,
אַז איר וועט זען דאָס אַרטיקל זאָל מסתמא ווערן געדרוקט אין
“פאַרטיטלי רעוויז”, אָדער אין אַן אַנדער זשורנאַל. אזוי ווי איך
קען ניט דעם רעדאַקטאָר פון “פאַרטיטלי”, אָבער איך קען גוט
דעם רעדאַקטאָר פון “ניינטינטה סענטשורי” נאַועלט, האָב איך אים
געשיקט אייער אַרטיקל און געזאָגט אַלץ וואָס איך האָב נאָר געקאָנט
זאָגן וועגן יעדער שורה וואָס איר שרייבט. איך האָב אים געבעטן,
ער זאָל מיר תיכף ענטפערן, איך ווייס נאָר, אַז נאַועלס איז איצט
קראַנק מיט אינפלוענציע, ווי גאַנץ לאַנדאָן, און איך אַליין בין אויך
קראַנק.

די גאַנצע צייט האָב איך אייך געוואַלט שרייבן, אָבער די זכרונות
פאַרנעמען מיין גאַנצע צייט און מיין גאַנץ לעבן. עס בלייבט מיר
קוים צייט צו ענטפערן אויף בריוו, אפילו אויף דרינגענדע בריוו
(איין פריינט שרייבט מיר: “אַלע אייערע בריוו מאַכן דעם איינדרוק,
ווי זיי וואַלטן געשריבן געוואָרן בשעת אַ שרפה”).

דעם צענטן פון יעדן חודש איז דער לעצטער טערמין, ווען
איך דאַרף אוועקשיקן דעם נייעם קאַפיטל פון די “זכרונות”, און
ווען איך זע, אַז איך בין פאַרשפעטיקט, איז דעם צענטן אָדער עלפטן
אייל איך זיך אין דער לעצטער מינוט צו דער פאַסט אָן אויסגע־
מאַטערטער, נאָך דעם ווי איך האָב פאַרבראַכט שלאַפֿלאָזע נעכט.
איך זע שוין דאָס פנים פון מיין דאַקטאָר און איך הער זיינע “פאַר־
ווארפן”.

אָבער מער פון אַלץ, מיין טיערער פריינט, וויל איך וויסן
ווי איר פילט זיך? זענט איר שוין פטור פון אייער קראַנקייט? ווי
פילט איר זיך איצט? די פעסטע שריפט פונעם בריוו זאָגט מיר

עפעס. אבער איך וויל הערן פון אייך עטלעכע אויפמונטערנדע
ווערטער.

מיין פרוי און איך שיקן אייך און פרייליין עדיט א סך גרוסן,
און מיר וואונטשן אייך געזונט.

אייער הארציק איבערגעגעבענער,

פנטער קראפאטקין.

צוויי טעג שפעטער שרייבט קראפאטקין ווידער צו געאָרג בראַנ-
דעס. די בריוו טראָגן אַ וואַרימען, אַ סענטימענטאַלן אינטימען
כאַראַקטער, אַבער צווישן די אויסדרוקן פון פּערזענלעכער פּריינט-
שאַפט פאַרגעסן זיי ניט וויכטיקע פּאַליטישע פּראָבלעמען. גאַנץ
סקאַנדינאַוויע איז געווען באַטייליקט אין דעם קאַמף פאַר דער באַ-
פּרייאונג פון פינלאַנד פון די לאַפעס פונעם רוסישן צאַריזם, און
געאָרג בראַנדעס איז געווען דער וויכטיקסטער וואַרטזאָגער אין
נאָמען פון דער סקאַנדינאַווישער עפּנטלעכער מיינונג. זיין רייזע
קיין העלסינגפּאַרס, די הויפטשטאָט פון פינלאַנד, וואו עס האָט זיך
געפּונען דער רוסישער גענעראַל גובערנאַטאָר, האָט זיך פאַרוואַנדלט
אין אַ מאַניפעסטאַציע וועלכע האָט אָפּגעהילכט אין דער גאַנצער
וועלט.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ. בראַמלי, קענט.

25 מערץ 1899.

”זייער טייערער פּריינט,

נעכטן האָב איך אייך געשריבן און היינט באַקומען מיר אייער
גוטן בריוו וואָס האָט אונדז שרעקלעך באַזאָרגט. דערזעענדיק אייער
אַרטיקל אין דעם שטאַקהאַלמער “אַפּטאַנבלאַדעט” (וואָס מען האָט
מיר געשיקט אין פאַרבינדונג מיט די ענינים פון פינלאַנד) האָב
איך געמיינט, אַז איר זענט שוין געזונט און איצט לאַזט איר אונדז
גאַר וויסן, אַז איר זענט פאַרמשפּט צו בלייבן צוגעשמידט צום בעט.

עס מוז זיין פאַר אייך אַ פייניקונג! איין זאך איז פאַר מיר אַ טרייסט: איך זע וואָס פאַר אַ געוואַלטיקע קראַפט פון ווילן און רעזיסטאַנץ איר באַזיצט, און אייער כתב־יד איז אַזאַ פעסטער. עס מערקט זיך אַ נערוועזיטעט אין דעם און דאָס מוז זיין אַ רעזולטאַט פון דער קראַנקייט. ווי שטאַרק וואַלטן סאָפיע און איך געוואַלט זיין מיט אייך און העלפן אייך אין אייער קאַמף קעגן דער קראַנקייט!

אין דער אייגענער צייט וואָס איך האָב אייך געשריבן נעכטן האָב איך אויך אַוועקגעשיקט אייער אַרטיקל צום ה' נאָועלס פון דער "ניינטינטה סענטשורי"; איר האָט ניט דערמאָנט זיין נאָמען אין אייער בריוו און איך פרעג זיך צי איך בין ניט באַגאַנגען אַ פעלער וואָס איך האָב אים געשיקט אייער אַרטיקל. עס איז פאַראַן נאָך איין שוועריקייט: אויב נאָועלס וועט זיך דערוויסן, אָן דאָס אַרטיקל וועט דערשיינען אין דער אייגענער צייט אויף פראַנצויזיש (דאָס איז נאָר אַ פשוטער געדאַנק ביי מיר) קאָן דאָס זיין אַ שטערונג פאַר אים אָנצונעמען דאָס אַרטיקל.

אין יעדן פאַל, ווי איך וועל נאָר באַקומען זיין ענטפער — און איך האָב אים געבעטן צו ענטפערן אַזוי גיך ווי מעגלעך, — וועל איך זיין ענטפער אייך שיקן. האַפנטלעך וועט ער אָננעמען דאָס אַרטיקל — עס איז אַן אויסגעצייכנטער אַרטיקל: אַלץ איז אין אים ניי און אַזוי גוט געזאַגט.

זייט מיר מוחל וואָס איך האָב אייך ניט געשיקט דעם פעברואַר־נומער פון "אַטלאַנטיק". איך גרייט צו אַ וויסנשאַפטלעכן אַרטיקל פאַר נאָועלסן, און צוליב דעם האָב איך פאַרלוירן דאָס געפיל פון צייט. איך האָב אייך נישט געשיקט דעם נומער, און אויך ניט צו מיין שוועגערין פון פאַריז, דאָס איז דער אמת! איך וועל אייך אַרויס־שיקן די איינציקע קאָפיע וואָס מיר האָבן אין הויז.

איך דאַנק אייך פאַר די גוטע ווערטער וואָס איר זאָגט מיר וועגן פינלאַנד. דאָס איז די פסיכאָלאָגיע פון אַזוי פיל פון אונדזערע מענטשן, וועלכע האָבן פאַרלאָזן די וויסנשאַפט צוליב פּאָליטישע אַקטיוויטעטן. אייערע ווערטער, געשריבן אין בעט, ניט געקוקט אויף אייער קראַנקייט, רירן אונדז ביז אין די טיפענישן פון האַרצן. מיר ביידע, אַדער ריכטיקער געזאַגט, אַלע דריי, שיקן אייך אַ

סך, א סך גרוסק, אויך צו מיס עדיטה, וועלכע איז מסתמא מיט אייך.
איך דריק אייך שטארק די האנט, טייערער פריינט.
פעטער קראפאטקין".

ביי אונדז אין הויז איז אן אמתער שפיטאל. איך האב אָנגעהויבן
מיט דער אינפלוענציע, ראָזע נאָך מיר און איצט איז סאַשאַ קראַנק".

זעקסטער קאפיטל

מיר געדענקען אלע דעם איינדרוק וואס פעטער קראפאטקינס באַרימט בוך "זכרונות פון אַ רעוואָלוציאַנער" האָט אויף אונדז געמאַכט. מיר געדענקען דעם פיינעם אַריינפיר צום בוך, געשריבן פון געאַרג בראַנדעס. דאָס דאָזיקע פאַרוואַרט האָט, אזוי צו זאָגן, אַ געשיכטע הינטער זיך. בראַנדעס איז געווען געוואַלטיק אימ־פאַנירט פון דער פעטער קראַפּאַטקין פּערזענלעכקייט און ער האָט אַלץ געוואַלט טיפּער און טיפּער אַריינדרינגען אין אים. האָט ער דאָס אויך געשריבן און געזאָגט קראַפּאַטקינען, אַז ער וויל אים דערקענען. ווען קראַפּאַטקינס זכרונות האָבן זיך אָנגעהויבן דרוקן, האָט זיי בראַנדעס געלייענט מיט אַ גאָר גרויסן אינטערעס. דאָ האָט ער געהאַט דעם אמתן קוואַל פון דערקענען דעם גרויסן רוסישן מענטש. דערפאַר באַקומט אַזאַ גרויסן אינטערעס דער פּאָלגנדער בריוו.

געאַרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

קאַפּענהאַגען, 28 מערץ 1899.

"טייערער פריינט מיינער, איך האָב מורא צונעמען אייער צייט, אָבער איך מוז אייך שרייבן עטלעכע שורות און דאַנקען אייך פאַר דעם פינפטן קאָפיטל פון אייער אויטאָביאָגראַפיע. גלייבט מיר, אַז איר האָט ניט קיין מער אויפּמערקזאַמען לייענער ווי איך. איך הויב אָן אייך צו קענען און דאָס פאַרשאַפט מיר פאַרגעניגן. איר פאַרדינט, אַז מען זאָל אייך קענען. מען קאָן ניט זיין מער באַשיידן ווי איר זענט עס אינעם בוך; איר ווייזט אַרויס אַזאַ גרויסקייט, אַז

דאָס לייענען טוט איינעם גוט און עפנט פאַר אים נייע האַרײזאָנטן. וואָס מיך פאַרכאַפט, איז דאָס וואָס איר זייט אין דער זעלבער צייט אַ וויסנשאַפֿטלעכער טעאָרעטיקער פון אַ גרויסן ווערט און אַ וויכ־טיקער פּראַקטישער מענטש, אַ פאַרשער, אַ מענטש וועלכער ווייסט ווי לאָזן זיך פאַרשטיין אפילו פון מענטשן אָן קולטור. דאָס פאַרשאַפט מיר פאַרגעניגן, ווי אַלץ וואָס איז זייער שיין.

איר האָט געהאַט אַ גראַנדיעזן לעבן. מיין לעבן, ווי טעטיק עס זאָל ניט האָבן געווען, זעט מיר אויס אַזוי קליין אין פאַרגלייך מיט אייער לעבן. פריער פון אַלץ, האָט איר געזען די וועלט אַ סך מער ווי איך. איר זענט געבוירן אין אַ גרויסן לאַנד, איך — אין אַ גאָר קליינטיקן; איר זענט פון אייער געבורט אָן אַרײן אין אַ הויכער סביבה, איך ניט.

אין די לעצטע נומערן (פון דער אויטאָביאָגראַפיע) וועלכע שילדערן דאָס גרויסע בילד, רעדט איר צו ווייניק וועגן זיך אַליין און צו פיל וועגן דעם לאַנד און וועגן דער אַלגעמיינער לאַגע. איך וואָלט וועלן האָבן אַ נאָענטערן פּסיכאָלאָגישן איינבליק אין אייער נשמה. איך, וואָס באַוואַנדער אַזוי ווייניק, באַוואַנדער איך אויפֿריכטיק. איך וואָלט וועלן האָבן אַ נאָך אינטים בליק פון אייך. איך פאַרשטיי אָבער זייער גוט די שוועריקייטן, איך וואָלט אויך ניט געקאָנט דערציילן וועגן זיך אַליין; איך וואָלט גאָרניט ניט געקאָנט זאָגן. איר אָבער האָט געלייזט דאָס שווערע פּראָבלעם.

טויזנט דאַנקען מיט סאַשאַ פאַר אָפּגעבן מיר די איינציקע קאַפּיע פונעם זשורנאַל וואָס איז פאַרבליבן. איך שטעל זיך אונטער איר שוץ און איך בעט זי: זעט, אַז מען זאָל מיך ניט פאַרגעסן ביי די ווייטערדיקע נומערן.

איך האָב אַ סך געשריבן ליגנדיק אין בעט אַ קראַנקער. אָבער איך וועל ניט וואָגן צו שיקן עס אייך אויף דעניש, ס'איז דאָך שווער צו לייענען. היינט אין אַוונט ברענגען מיר יונגע לייט פון שלעזוויג צו מיין קראַנקן־בעט אַן אַדרעס מיט אַ דאַנק, זייער קינסטלעריש אַראָנזשירט.

איך דאַנק אייך און האָב אייך ליב מיטן גאַנצן האַרצן.
געאָרג בראַנדעס.

דער דאזיקער אויסערגעוויינלעך-סענטימענטאלער בריוו איז זייער כאראקטעריסטיש פאר געאָרג בראַנדעס דעם מענטשן. איך צווייפל, צי עס איז געווען אן אנדערע פּערזאָן, חוץ זיין מוטער, צו וועלכער ער איז געווען אזוי שטאַרק צוגעבונדן ווי צו פעטער קראָפּאַטקין.

בראַנדעס פלעגט חדשים לאַנג ליגן אַ קראַנקער אין בעט מיט אַ ווייטאַג אין אַ פּוס, אָבער דאָס האָט קיינמאַל נישט אָפּגעשטעלט זיין אַרבעט און זיין דורשט נאָך וויסן. מען פלעגט טראָגן צו אים גאַנצע פעק מיט ביכער פון דער קעניגלעכער ביבליאָטעק. ער האָט נאָכגעפּאָלגט אַלע געשעענישן אין דער וועלט, רעאַגירט אויף זיי און אויף זיין אייגענעם אופן גענומען אַן אַנטייל אין זיי. דאָס איז געווען, וואָס קראַפּאַטקין האָט אזוי שטאַרק באַוואונדערט אין אים.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

קראַקעס היל, ביי עדינברידזש, קענט, 19 אַפּריל 1899.

“זייער טייערער פריינט,

אייער קאַרטל האָט אונדז געפונען ביי דער פרוי סטעפּניאַק, מיר זיינען אַנטלאָפּן אַהער נאָך דעם ווי מיר אַלע דריי, ריכטיקער געזאָגט, אַלע פיר, זיינען קראַנק געווען מיט אינפּלוענציע. איך האָב תּיכּף געשריבן צו נאָועלס און פאַרלאַנגט, ער זאָל מיר לאָזן וויסן, וואָס איז זיין באַשלוס וועגן דעם אַרטיקל. ער האָלט געוויינלעך די אַרטיקלען זייער לאַנג איידער ער ענטפּערט. מיר זיינען פשוט פאַרצווייפלט צוליב דעם, וואָס איר זענט נאָך אַלץ קראַנק. האָט איר גוטע דאָקטוירים אין קאַפּענהאַגען? מיט אייער קאַלאַסאַלער וויטאַליטעט וואָלט איר שוין באַדאַרפט קאַנען שטיין אויף אייערע פּיס. ס'איז באמת שרעקלעך צו ליגן שטענדיק אין בעט. בפרט נאָך פאַר אַ מענטשן ווי איר. עס איז שווער פאַר צושטעלן זיך, אַז איר קאַנט ליגן רואיק אין בעט אַן שום אַקטיוויטעטן.

מיר געניסן דאָ די ערשטע טעג פונעם אמתן פּרילינג, נאָך דעם

פּערִיאָד פֿון קעלט און רעגנס. אונדזער קליין דערפֿל באַשטייט אינ־
גאַנצן פֿון עטלעכע הייזער; עס הענגט אויף אַ שפיץ באַרג. וואָס
פירט אַראָפּ צו אַ גרויסן טאָל. פֿרוי סטעפּניאַק וואוינט דאָ איינע
אַליין אין אַ קליינער הייזקע און מיר האָבן זיך אָפּגעשטעלט ביי
איר. דעם אויסקוק, וואָס מען האָט פֿונדאַנען, איז אַ פֿרעכטיקער.
מיר פירן דאָ אַ ניהיליסטישע בעל־הבית־שקייט. סאַשאַ פֿילט זיך
בעסער די לעצטע צוויי דריי טעג, אויך סאַפי און איך זיינען גענוג
געזונט, כדי צו טאָן אַרבעט אין הויז און מאַכן לאַנגע שפּאַצירן אין
דער געגנט, אָבער צו פּויל צו שרייבן.

איך אַ צוויי דריי טעג אַרום וועל איך אייך ווידער שרייבן, ווי
נאָר איך וועל באַקומען דעם ענטפּער פֿון נאָועלס.

איך האָב אייך נאָך ניט געדאַנקט פֿאַר אייער גוטן, גוטן בריוו
וועגן מיינע זכּרונות. גאַנץ באַזונדערס דאַנק איך אייך פֿאַר אייערע
באַמערקונגען, וואָס גייען מיך אָן פֿערזענלעך. אינעם אַכטן טייל,
וועלכן איך שרייב איצט (געפּענגעניש, די פּלוצט), וועל איך מער
רעדן וועגן זיך; איר זייט גערעכט. אין די פֿריערדיקע טיילן פֿעלט
עס אויס. איך בין אַזוי פֿאַרכאַפט געוואָרן פֿון שילדערן די אַטמאָס־
פֿערע, אַז זיך אַליין האָב איך פֿאַרזען אין דעם גאַנג פֿון די זכּרונות.
טויזנט, טויזנט וואונטשן פֿאַרן געזונט ווערן פֿון סאַפי, פֿון
פֿרוי סטעפּניאַק און וואַרעמע גרוסן צו מיס עדיט.
האַרציק, אייער,

פֿעטער קראַפּאַטקין.

אויף מאַרגן נאָך דעם בריוו שרייבט פֿעטער קראַפּאַטקין ווידער
צו זיין פֿריינט אין קאַפּענהאַגען:

פֿעטער קראַפּאַטקין צו נעאַרג בראַנדעס

קראַקהעם היל, ביי עדינברידזש, קענט,
20 אַפּריל 1899.

״זייער טייערער פֿריינט,

היינט האָב איך באַקומען דעם בריוו פֿון נאָועלס. ער באַקומט

זיכער דריי־פיר מאָל מער אַרטיקלען, ווי ער דאַרף האָבן פאַר זיין זשורנאַל, אָבער עס איז קלאָר, אַז דאָ שפּילן אַ ראָלע אַנדערע אומ־שטענדן: אָדער ס'איז די דערנענטערונג מיט דייטשלאַנד — וואָס דאָס איז זייער מעגלעך — אָדער ס'איז דער ערשטער טייל פון (אייער) אַרטיקל, וועלכער איז געצילט קעגן דער דענישער רעגירונג (בראַנדעס האָט אין זיין אַרטיקל קעגן דייטשלאַנד שאַרף אַטאָ־קירט די דענישע רעגירונג פאַר ניט האָבן דעם מוט און די ווירדע אַרויסצוטרעטן ווי עס דאַרף צו זיין קעגן די דייטשע פאַרפאַלגונגען פון דער דענישער מינדערהייט אין שלעזוויג. זיין אַרטיקל מיט די אַנקלאַגן איז דערשינען אינעם זשורנאַל "רעווי דע פאַריו" — וו. ג.): דער זשורנאַל "דאָס ניינצנטע יאָרהונדערט" ווערט רעגולער געלייענט פון דער ענגלישער קעניגין — דעריבער... אגב, איך האָב געהאַט אַן ענלעכע צרה צוליב ניקאָליי דעם צווייטן מיט אַ גאַנץ אומשולדיקן אַרטיקל.

איך שיק אייער אַרטיקל צו פּערסי וו. באַנטינג, דער רעדאַק־טאָר פון "קאָנטעמפּאָרערי רעווי". אָבער קיין סך האַפּענונגען האָב איך ניט. באַנטינג איז אַ קריסט אין העכסטן גראַד. דעריבער... וועט בלייבן נאָך די "פאַרטניטלי", דער פּאָליטישסטער פון די זשורנאַלן, אָבער איך האָב מורא, אַז מיין אינטערווענציע וועט אין דעם פאַל אַלץ פאַרשטערן. איר קאָנט זיך גאָר ניט פאַרשטעלן, ווי אַזוי איך ווער באַיקאַטירט אין ענגלאַנד. מיינט ניט, אַז דאָס איז מיין פּאַנטאַזיע. ס'איז דער ריינער אמת, איך וויל נאָר פּעסטשטעלן אַ פּאַקט. אַט האָט איר אַ ביישפּיל מיט מיין נייעם בוך "פּעלדער, פּאַבריקן און ווערקשעפּער". די "טיימס" האָט אַנגעהויבן די רע־צענזיע וועגן דעם בוך מיט די פּאַלגנדע ווערטער: "פ. ק. שרייבט זייער פיין". די "דיילי ניוס" האָט זיך אַנטשלאָסן אַנמעלדן דאָס בוך צוויי חדשים נאָך דעם, ווי עס האָט אַנטדעקט, אַז אינעם בוך איז ניטאָ קיין סאַציאַליזם... די "דיילי קראַניקל" האָט געדרוקט אַן אויסגעצייכנטע רעצענזיע... (געשריבן פון אַ סאַציאַליסט) פיין, אָבער די גרויסע בוך־האַנדלונג, מודי, פון וועלכער עס איז אָפּהענ־גיך דער דערפאַלג אָדער דורכפאַל פון ביכער אין ענגלאַנד, האָט זיך אָפּגעזאַגט צו נעמען אַפּילו איין קאַפּיע פון מיין בוך. אַ רוסישער

פריינט, וועלכער האָט געוואָלט האָבן אַ קאָפּיע, האָט געמוזט מאַכן אַ גאַנצע סצענע. — "מיר האָלטן ניט דאָס בוך", איז געווען דער ענטפער, וואָס מיין רוסישער פריינט האָט באַקומען. איך ווייס אויך ניט, צי עס וואָלט ניט געווען בעסער, אויב אַן אַנדערער ווי איך וואָלט זיך געווענדט מיט אייער אַרטיקל צו דער "פאַרטניטלי".

וואָס אַנבאַלאַנגט די "אַטלאַנטיק" ("אַטלאַנטיק מאַנטלי"), האָב איך שוין געהאַט דאָרט אַ דורכפאַל מיט צוויי אַרטיקלען — איין אַרטיקל פון עלי רעקליו (דער אַנטראָפּאָלאָג) און דער אַנדערער, אַ פיינער, אַ גרויסאַרטיקער אַרטיקל פון מיס גאַרנעט, די טאַכטער פון דר. גאַרנעט פונעם בריטישן מוזעאום — אירע איינדרוקן פון רוסלאַנד בשעת די דעמאָנסטראַציעס אין פאַרבינדונג מיט דעם "זעלבסטמאָרד" פון דער וועטראַוואַ. (דאָס יונגע מיידל וועטראַוואַ איז אַרעסטירט געוואָרן אין פעטערבורג אין חודש דעצעמבער 1896. אין פעברואַר 1897 האָט זי זיך באַגאַסן מיט פעטראַל און אונטערגע-צונדן, אַ פאַר טעג נאָך דעם איז זי געשטאַרבן. דאָס האָט אַרויסגע-רופן אַ גרויסע סטודענטן-דעמאָנסטראַציע אין פעטערבורג. — וו. ג.). חוץ דעם איז אַמעריקע אַזוי ווייט. מען דאַרף עס דרוקן אין לאַנדאָן.

האַפנטלעך וועל איך איך קאָנען אין אַ פאַר טעג אַרום שיקן בעסערע נייעס. דערווייל שיק איך איך אַ סך, אַ סך גרוסן פון אונדז אַלעמען.

פּעטער קראַפּאַטקין

פרוי סטעפּניאַק, סאַפּי און סאַשאַ שיקן איך אַ סך גרוסן און בעטן איך ווערן געזונט וואָס גיכער".

מיר זעען, ווי די צוויי פריינט פאַרווכן צו העלפן אייער דעם אַנדערן — צוויי פרייע גייסטער, צוויי אויסגעשפּראַכענע אינדיוידן-אַליטעטן, וואָס האָבן זיך ניט געקאַנט אַריינפאַסן און אודאי ניט צופאַסן זיך צו דער קאַנווענציאָנעלער בירגערלעכער מאַראַל. דער קלימאַט אין דער גאַנצער וועלט ווערט באַאיינפלוסט פון די קאַלטע.

שווארצע ווינטן, וואָס האָבן זיך געטראָגן פון דעם צאַריסטישן פע-
טערבורג און פונעם קייזערלעכן בערלין.
אַ פאַר חדשים שפעטער, נאָך דעם ווי ביידע קומען אַביסל צו
זיך נאָך זייערע קראַנקהייטן, בשעת זיי זיינען פאַרט אָנגעגאַנגען
מיט זייער אַרבעט, הויבט זיך אָן ווידער זייער קאַרעספּאַנדענץ.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעם

ט. ענדריו לאַדזש, באַקאַם,
20 יוני 1899.

“מיין טייערער פריינט.

אויסגעשעפט פון מידיקייט, האָב איך געמוזט אַנטלויפן אויף
אַכט טעג צום ים, כדי צו זאַמלען נייע כוחות. עס איז אַ שטאַט פון
בעדער, פּונוואַנען איך שרייב איך.

באַנטינג האָט מיר געשריבן, אַז ער באַדויערט, וואָס ער האָט
ניט געקאַנט דרוקן אייער אַרטיקל אין דעם יוני-נומער, ווייל ער
האָט געמוזט נעמען אַ צאָל אַרטיקלען אַקטועלע (ענגלישע אַקטואַלי-
טעטן), וואָס דאַרפן גיין צוזאַמען. וועט עס זיין פאַרן חודש יולי. ער
און נאַזעלס שטעלן שטענדיק צונויף זייערע נומערן לויט אַ באַ-
שטימטן פּלאַן — איך ווייס דאָס לויט דעם “ניינטנטה סענטשוריי”;
חויז דעם איז מען דאָ אינגאַנצן פאַרנומען מיט דער שלום-קאַנפּע-
רענץ (צונויפגערופן אין האַאַג האַלאַנד, אויף דער איניציאַטיווע
פון ניקאָליי דעם צווייטן... — וו. ג.) און די דרום-אַפריקאַנישע
ענינים. די לעצטע אַכט טעג גרייטן צו די קאַרעספּאַנדענטן פון די
צייטונגען זייערע זאַכן אויף צו פאַרן קיין פּרעטאַריאַ!!

וואָס מאַכט איר, טייערער פריינט? האָט זיך אָפּגעשטעלט די
ענצינדונג? אפשר וואָלט פאַר אייך גוט געווען צו בייטן דעם קלי-
מאַט? דאָ זיינען דאָ גרויסאַרטיקע מיטלען קעגן אַלערליי קראַנק-
הייטן. ווי נאָר עס גייט ניט גוט, שיקט מען באַלד אַוועק צום ים,
צו בייטן דעם קלימאַט. אין ענגלאַנד איז עס אין יעדן פּאַל איינס
פון די בעסטע זאַכן. די שטעט מיט בעדער האָבן דאָ אַ מאַסע פּאַנ-

סיגנאטן צו יעדן פרייז. מיר ווילן אויך פארברענגען א זעקס אָדער מינדסטן פיר וואָכן אין אויגוסט אויף דעם אינדול ווייט. דאָ איז דער ים און אַ וואַלד פון סאַסנעס — און אַ שרעקלעכע היץ וואָס מאַכט מיך מיד.

מאַרגן פאַר איך קיין בראַמליי. די אַרעמע סאַשאַ מוז בלייבן אין אַזאַ היץ אין דער שולע ביז צום 25-טן יולי. איך מוז פאַרענ-דיקן דעם לעצטן קאַפיטל פון די זכרונות פאַר דעם "אַטלאַנטיק" און נאָך דעם זיך נעמען צו די קאַפיטלען, וועלכע זיינען ניט דער-שינען אין דעם "אַטלאַנטיק".

טייערער פריינט, אויב איר ווילט מיר מאַכן אייניקע באַמער-קונגען, עפעס פאַרקירצן אָדער פאַרגרעסערן טוט עס, איך בעט אייך. איר וועט מיר טאָן דערמיט אַ גרויסן דינסט. איך וויל גראַד איצט אָנהויבן רעווידירן דעם גאַנצן מאַנוסקריפט, וואָס איז געווען געדרוקט, דערציילן מער וועגן מיין לעבן אין דער אַפיצירן-שולע (פאַזשען-קאַרפּוס, אומרווען אין דער שולע, פערזענלעכע ענינים), נאָכדעם סיביר (רייזע קיין צפון-מאַנזשוריע א. א. וו.), נאָכדעם מיין לעבן אין אייראָפע. איך האָב דאָס געמוזט שטאַרק צוזאַמענפרעסן, כדי דער גאַנצער שטאָף זאָל אַריין אין די עלף נומערן פון "אַט-לאַנטיק".

לויט דער עצה, וואָס איר האָט מיר געגעבן אין איינעם פון אייערע פריערדיקע בריוו, וועל איך פאַרויכן אויסברייטן דעם פער-זענלעכן עלעמענט. איך וועל זיין צופרידן מיט יעדער באַמערקונג, וואָס איר וועט מאַכן, און מאַכט עס אַזוי אָפּנהאַרציק ווי איר ווילט — איך וועל אייך זיין גאָר דאַנקבאַר.

ווי גליקלעך וואַלט איך געווען צו דערהאַלטן פון אייך די ידיעה, אַז איר זענט געוואָרן געזונט! מיינע בעסטע וואונטשן און בעסטע גרוסן.

פעטער קראַפּאַטקיין.

עס איז געווען קלאַר פאַר קראַפּאַטקיין אַליין, אַז חוץ דעם וואָס באַנדעס איז געווען פאַרכאַפט פון דער פערזענלעכקייט פון קראַפּאַטקיין, האָט ער געהאַט אַ טיפן אינטערעס פאַר דעם ליטעראַטור-

היסטאָרישן ווערט פון קראַפּאַטקינס אויטאָביאָגראַפיע, ספעציעל פאַר דעם רייזן-היסטאָרישן ווערט. אויב דאָס מעכטיקע סלאַווישע לאַנד, וואָס האָט זיך פּונאַנדערגעלייגט אויף דער ריזיקער טעריטאָר-ריע פּונעם באַלטישן ים ביז צו די ברעגן פּונעם פּאַסיפיק, איז נאָך היינט פאַר אַ סך מענטשן אַ מין ספינקס איז עס מיט זעכציק-זיבעציק יאָר צוריק געווען נאָך מער אומבאַקאַנט, אומבאַגרייפלעך, אַפט מיסטיש. הערצן, באַקוּנין, קראַפּאַטקין און אפּשר נאָך אַ פאַר גרויסע רוסישע פּערזענלעכקייטן, וועלכע מען האָט געקענט אין אויסלאַנד, האָבן געפונען דאָס לאַנד עפּעס אַנדערש ווי אינטערע-סאַנט. דער נאָמען פון קראַפּאַטקין, "פירשט קראַפּאַטקין", "אַלעס סאַנדער דעם צווייטנס קאַמער-פּאַזש", "דער אַנאַכיסט קראַפּאַטקין" — פאַר אַזאַ פּאַרשער פון קולטור-געשיכטע און קענער פון רוסי-שער געשיכטע, ווי געאַרג בראַנדעס איז שטענדיק געווען, האָט די באַקאַנטשאַפט מיט פּעטער קראַפּאַטקין געמוזט פירן צו אַן אויפ-ריכטיקער פּריינטשאַפט.

אין אַ בריוו פון בראַנדעס צו קראַפּאַטקין פון ערשטן מאַי 1899, אין פאַרבינדונג מיט דעם דערשיינען פון זיינע "געזאַמלטע שריפטן", ווען ער איז נאָך אַלץ קראַנק, זאָגט ער וועגן זייער פּריינט-שאַפט:

"ס'איז מערקווירדיק, טייערער פּריינט, מיר ביידע האָבן זיך דערנענטערט איינער צום צווייטן פּונדערווייטנס. מיר האָבן זיך גע-טראָפּן נאָר צוויי מאל אין אונדזער לעבן, זיך קוים געקענט, אונדזער רע שטודיען, ריכטונגען, אונדזערע כאַראַקטערס זיינען אינגאַנצן פאַרשידן (איך ווייס און איך פאַרגעס ניט, אַז איר זענט אַ סך מער באַגאַבט ווי איך בין עס), אָבער ניט קוקנדיק אויף דעם, האָט די ליבע צו פּרייהייט, צום גוטן, צום מענטשלעכן, אונדז פאַר-איניקט. אמת, מען קען זאָגן, אַז די אידעען און די מיינונגען זיינען נאָר דער עטיקעט אויף דער פּלאַש, ניט דער וויין גופא, אָבער אונדזער וויין איז פון דעם אייגענעם סאַרט. דער אונטערשיד איז נאָר דער, וואָס אייער וויין קומט פון אַ שאַטאַ (פּאַלאַץ)..."

נאָך די ווערטער, קאַנען מיר בעסער פאַרשטיין, ווי אַזוי עס איז געקומען דערצו, אַז קראַפּאַטקין האָט געבעטן געאַרג בראַנדעס

צו שרייבן דעם אַרײַנפיר צו זײַן בוך "זכרונות פון אַ רעוואָלוציאָ" נער" און אַז ער האָט עס אָנגענומען מיט גרויסער פרייד.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראָפּאַטקין

קאָפּענהאַגען, 24 יוני, 1899.

"זייער טייערער פריינט! (איינער פון די זעלטענע מענטשן, וואָס באַערט אַן אַרימען נפש מיטן נאָמען פריינט) ווי דאַנקבאַר איך בין אייך פאַר אייער גוטסקייט און ווי איך שעם זיך פאַר באַלעסטיקן אייך מיט אַזוי פיל זאַכן!

איצט בין איך געזונט. שוין 14 טעג ווי איך האָב פאַרלאָזן דאָס בעט, איך גיי אַרויס, איך פאַר אַרויס אין אַ וואָגן (נאָר אַזוי ווי קאַלאַנעל פיקאַר — מיר זיינען ווי אַלע אַנדערע העלדן — איך גיי אַראָפּ די טרעפּ אַ היפש ביסל שווערלעך; נאָך זעקס חדשים פון פולשטענדיקן אַפּרו, זאָגן זיך אָפּ מיינע קניען צו די נעז). טייערער פריינט, זאָרגט זיך ניט מער וועגן מיינ געזונט, איר האָט זיך מיט דעם שוין צופיל פאַרנומען. איך וועל צוערשט אַ ביסעלע אַוועקפאַרן אויפן לאַנד, נאָך דעם וועל איך אַ ביסל רייזן, אפשר וועל איך גאָר קאָנען קומען אייך זען. היינט קאָן איך גאָר ניט באַשליסן, איך בין נאָך ווי באַטרונקען, קומענדיק צוריק צו זיך. מען האָט מיך פאַרבעטן צו קומען אין פיר אָדער פינף לענדער. האַפנטלעך וועל איך קאָנען קומען קיין פאַריז און צו אייך.

ווי איר, אַזוי בין איך אויך איצט פאַרוואַרפן מיט אַרבעט און מיט בריוו. אין משך פון דריי טעג האָב איך דערהאַלטן מיט דער פּאַסט 81 בריוו, ביכער און זשורנאַלן. ס'איז קאַלאַסאַל און עס מאַכט דאָס לעבן אוממעגלעך.

איך שיק דאָ פאַר אייער טאַכטער סאַשאַ 23 בילדער פון מיינ ניט־שיינעם פנים, זינט איך בין געווען 3 יאָר אַלט ביז איצט. איך האָב אַרויסגעשיקט פאַר פרוי קראָפּאַטקין מיינ בוך וועגן איבסען אויף ענגליש. האַפנטלעך האָט זי עס באַקומען און וועט מיר אַנטאָן דעם כבוד צו לייענען עס. דאָס בוך איז קליין.

וואס אַנבאלאַנגט אייך, מיין טייערער און גרויסער פריינט, וועל איך אייך שרייבן אין אַ פאַר טעג אַרום נאָך דעם ווי איך וועל האָבן איבערגעלייענט אייער אויטאָביאָגראַפיע, מחמת איך וויל שרייבן וועגן אייער אַרבעט ערנסט.

היינט וועל איך אייך בלויז אַט-וואָס זאָגן: איר זענט אַמ-פיינסטן, ווען איר שרייבט וועגן אייערע קינדער-יאָרן, וועגן דעם לאַנד, וועגן אייערע אייגענע, ספעציעל וועגן אייער ברודער. איר רעדט צו ווייניק וועגן זיך אַליין, וועגן אייער אינטימער אַנטוויק-לונג, צייטנווייז האָט מען דעם איינדרוק, אַז מען לייענט אַ היס-טאָריש ווערק, אַט האָט איר אַ ביישפּיל. מען דאַרף ניט זיין קיין נאַכפּאָלגער פון רוסאָ אָדער בכלל אינדיסקרעט, כדי דערציילן וועגן זיך, אַפילו אויב איר זענט אומשולדיק, — עס זיינען דאָך צוויי געשלעכטער. איר דערציילט ניט קיין איינציק מאָל וועגן אַ יונג מיידל אָדער וועגן אַ יונגער פרוי, וואָס זאָל האָבן געמאַכט אויף אייך אַן איינדרוק, איר זענט ניט פאַרפליכטעט צו דערציילן דער וועלט צו פיל וועגן אייערע אינטימע געפילן, אָבער אויף יעדן וועג בלייבן דאָך שפורן פון דערפאַרונג, ניט אמת?

איך האַלט, אַז מען האָט אייך אָפּגעגעבן צו ווייניק פּלאַץ אין דעם זשורנאַל. ווי האָט איר געקאָנט דערציילן אייער לעבן אין עלף נומערן? איך בעט אייך, נעמט גענוג צייט פאַר דער אַרבעט! איר וועט דאָך שרייבן די געשיכטע פון אייער לעבן נאָר אין מאָל און איר האָט דאָך געהאַט אַזאָ רייך לעבן, אַ סך אַ גרעסערס, אַ מער אַקטיווס ווי ניין און ניינציק פון הונדערט מענטשן. און דאָס וואָס איך זאָג איז צו ווייניק: איר זענט איינער פון צען טויזנט. אייער ג. ב.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

16 גראַווער ראָוד, בראַדסטערס, קענט, 9 אויגוסט 1899.

”טייערער פריינט,

עס איז שוין אַ לאַנגע צייט, וואָס איך זאָג זיך יעדן טאָג, אַז

איך וועל אייך שרייבן. צוערשט האָב איך זיך געמוזט איילן מיט מיין אַרבעט, נאָך דעם זיינען צוגעקומען אַלערליי קליינע זאַכן, צום סוף האָבן מיר זיך פאַרט באַזעצט ביים ים אויף דריי־פיר וואָכן אין אַ קליין שטעטל — צווישן מאַרגייט און ראַמסגייט — בראַדס־טערס הייסט עס, אַן אמתער גן־עדן פאַר קינדער, מיט אַ פיינעם ווינט, וואָס פרישט אָפּ. אַ וואונדערבאַרער ים.

איך האָב אייך אַוועקגעשיקט די טעג דעם צענטן קאַפּיטל און איך האָף, אַז איך וועל אין קורצן שיקן דעם עלפטן. דאָס איז אַלץ, וואָס וועט דערשיינען אין "אַטלאַנטיק מאַנטלי". איצט אַר־בעט איך פלייסיק, כדי אַנצושרייבן דעם שטאַף פון פיר צוגאַב־אַרטיקלען פאַרן בוך (אַן ערך פערציק טויזנט ווערטער אָדער 65 זייטן פון "אַטלאַנטיק"־פאַרמאַט).

דער חודש אַקטאָבער איז דער הויפט־סעזאָן פאַר ביכער דאָ, אַזוי ווי אין אַמעריקע און די אַמעריקאַנער פאַרלעגער (האַוטאַן, מיפּלין) און די ענגלישע (סמיט, עלדער און קאַ). האָבן מיך גע־צוואונגען צו ליפערן דאָס גאַנצע בוך ביז צום 15־טן סעפטעמבער. איך באַדויער עס, אָבער איך האָב עס געמוזט אַנעמען. איצט דאַרף מען דאָס צוגרייטן מיט דער מעגלעכסטער פינקטלעכקייט. איך שרייב צו נאָך אַ 15 זייטן "אַטלאַנטיק"־פאַרמאַט) צו מיין יוגנט, כדי צו דערציילן מער וועגן מיין אַנטוויקלונג אין יענער צייט, אונדזערע (קאַמישע) רעוואָלטן, א. א. וו. (דער מאַן ווערט פאַרמירט, ווען ער איז 18 יאָר אַלט).

נאָך דעם טראַכט איך צוצוגעבן מער מאַטעריאַל צום קאַפּיטל וועגן סיביר און צוויי מאָל אַזוי פיל וועגן מיין לעבן אין דער שווייץ און אין פראַנקרייך, אין קלערוואַ און אַנדערע פּלעצער. אַט־דעם מאַטעריאַל האָב איך געמוזט אויף אַ שרעקלעכן אופן צוזאַמענפרעסן אין דעם עלפטן קאַפּיטל.

ווי ריכטיק עס איז אייער באַמערקונג! עס לייענט זיך באמת, ווי אַ היסטאָריש בוך; עס פעלן די פּערזענלעכע איינצלהייטן און דאָס וועל איך איצט אויספילן. וואָס שייך מיין פּערזענלעכן לעבן און די פרויען, מיט וועלכע

איך האָב זיך אָנגערטראָפֿן — אַ ליבער פֿריינט, אויב איך וואָלט געהאַט דעם טאַלאַנט פֿון געטע, וואָלט איך דאָס געקאָנט באַ- שרייבן; איך האָב אָבער מורא, אַז איך האָב ניט דעם טאַלאַנט פֿאַר אויספירן אַזאַ שווערע אויפגאַבע. איך האָב גערטראָפֿן מיין פֿרעדעריקאַ, איך האָב גערטראָפֿן אויף מיין לעבנס-וועג אַ פֿרוי פֿון אַזאַ קאָמפּליצירטן טיפּ, וואָס אין דער גאַנצער אייראָפּעאישער שער ליטעראַטור איז ניטאָ קיין גלייכנס צו איר און איך האָב גערטראָפֿן צולעצט אַ סך גליק מיט מיין סאָפּי. אָבער מיין ליבער פֿריינט, ווי זאָגט מען דאָס אַלץ? וואָלט מען דאָך באַדאַרפט באַ- שאַפֿן אַזעלכע טיפּן און דערצו האָב איך ניט קיין כוח. איך וועל דאָס אפשר אַמאָל פֿאַרזוכן צו טאָן. איצט קאָן איך דאָס ניט. דער- ווייל איז עס בעסער, אַז דאָס אינטימע אין מיין לעבן זאָל אינ- גאַנצן ניט דערמאָנט ווערן, בעסער דאָס איבערלאָזן פֿאַר אַן אַנדערער צייט.

מיין ענגלישער פֿאַרלעגער וויל האָבן אַן אַריינפיר צו מיין בוך; און דאָס איז וואָס איך וויל אייך בעטן, אין מיין באַשיידנקייט, אין נאָמען פֿון אונדזער פֿריינטשאַפֿט, צו טאָן, קיינער קען עס ניט טאָן אַזוי ווי איר קענט עס טאָן. פֿאַר מיר צו דערשיינען אין אַ מין ליטעראַטור, וועלכע איז אַבסאָלוט ניי פֿאַר מיר, אונטער אייער פֿירערשאַפֿט וואָלט עס געווען אַן אומגעהויערער פֿאַרגע- ניגן. ניט וויכטיק, וואָס איר זאָלט ניט שרייבן — צוויי זייטן אַדער דרייסיק — וועט עס זיין אַזוי ריכטיק, אַזוי גערעכט און אַזוי טיף, אַז קיין אַנדערער קאָן עס ניט שרייבן אַזוי ווי איר. איך ווייס, ווי אייער צייט איז פֿאַרנומען, איך ווייס, אַז איך וואָלט ניט באַ- דאַרפט מיסברויכן אייער גוטסקייט — פֿונדעסטוועגן זעט איר, אַז איך טו עס. דער וואונטש צו האָבן עטלעכע ווערטער פֿון אייך, נאָך דעם וואָס איר האָט מיך דערמוטיקט צו שרייבן, ברענגט מיך דערצו, אַז איך וויל זיך ניט רעכענען מיט קיינע תירוצים.

סאָפּי האָט באַקומען "איבסען" און דאַנקט אייך זייער פֿיל. עס דויערט לאַנג ביז זי קומט צום שרייבן. זי האָט געאַרבעט ווי אַ קליינער נעגער פֿאַר אונדזער אָפּפאַרן אַהער, פֿאַרנומען מיטן הויז און מיט סאַשאַ, און אויך מיט אַ קליינעם אַרטיקל פֿאַר אַ

זשורנאל. זי וויל אייך ניט שרייבן, איידער זי האט געהאט דאס פארגעניגן פון לייענען דאס בוך. (אינעם בראַנדעס־אַרכיוו איז ניטאָ דער בריוו פון סאַפּי קראַפּאַטקין וועגן דעם "איבסען"־בוך. — וו. ג.)

מיר אַלע דריי שיקן אייך, אייך און מיס עדיט, אַ סך, אַ סך גרוסן און גאַנץ באַזונדערס אונדזערע בעסטע וואונטשן צו זיין געזונט.

אייער

פעטער קראַפּאַטקין.

געאַרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

אין אַ בריוו פון 13־טן אויגוסט 1899, געשריבן אין סענט זשערמען־אַן־ליי, פראַנקרייך, לאַזט בראַנדעס קראַפּאַטקין צו וויסן, אַז ער "באַטראַכט עס פאַר אַ גרויסן כבוד צו שרייבן אַ הקדמה צו די זכרונות פון קראַפּאַטקין". דערביי זאָגט בראַנדעס: " — ס'איז אַ שאַד, וואָס מען לאַזט אייך איבער אַזוי ווייניק צייט פאַר אַזאַ וויכטיקן ווערק. אַזוי ווי אַבער עס וועט זיין מער ווי איין אויסגאַבע, וועט איר שפעטער קאַנען צוגעבן אַ סך מער. איר באַהאַנדלט זיך ניט גערעכט אַלס אַ שרייבער. איר קענט אויסגעצייכנט אויפבויען לעבעדיקע טיפן פון מענטשן און אויך אינטערעסאַנטע און קאַמפּליצירטע פרויען־געשטאַלטן. אַבער דער־צו דאַרף מען האָבן אַ ביסעלע מער צייט."

געאַרג בראַנדעס האָט געהאַלטן פון פעטער קראַפּאַטקין אַלס שרייבער אַ סך מער, ווי דער גייסטרייכער, אַבער צו באַשיידענער, געלערנטער און דענקער האָט אַליין געהאַלטן פון זיך. בראַנדעסעס דערמוטיקן און אינספּירירן האָט שטאַרק געווירקט אויף פעטער קראַפּאַטקין. ער האָט געוואוסט, אַז דאָ רעדט צו אים אַ נאַענטער פריינט, וועלכער פילט זיך צוגעבונדן צו אים גייסטיק, וועלכער פאַרשטייט אים און זיין "קול קורא במדבר".

דערווייל האָט אין פראַנקרייך געטראַפן אַ געשעעניש, וואָס

האָט אויפגעטרייסלט ניט נאָר פראַנקרייך, נאָר גאַנץ אייראָפּע. אין די טעג פון 7-טן אויגוסט ביז צום 9-טן סעפטעמבער 1899, האָט דאָס פראַנצויזישע מיילטער-געריכט אין רען פאַרמשפט דעם יידישן קאַפיטאַן דרייפּוס צו צען יאָר געפּענגעניש. אַ פאַרברעכע-רישע קליקע פון העכערע אָפיצירן האָט ביים אָנהויבן דעם פראַ-צעס ניט געוואוסט, אָז זיי עפּענען דערמיט אַ ניי בלאַט פּאַלי-טישע געשיכטע אין פראַנקרייך און אַז גרויסע קעמפּער פאַר פרייהייט און פּאַליטישער ריינקייט וועלן זיך אָפּן שטעלן אויף דער זייט פונעם פאַרמשפטן. מען האָט זיך פאַררעכנט. אין אַן אַנדערן בריוו צו געאַרג בראַנדעס שרייבט קראַפּאַט-קינ וועגן דעם איינדרוק, וואָס דער דרייפּוס-פּראַצעס האָט גע-מאַכט אין ענגלאַנד.

פּעטער קראַפּאַטקינ איז שטאַרק פאַרנומען מיט זיינע זכרונות און געאַרג בראַנדעס ווייזט אים אָן אויף דער גרויסער באַדייטונג פונעם בוך. איצט, ווען בראַנדעס האָט אָנגענומען דעם פאַרשלאַג צו שרייבן דעם אַריינפיר צום בוך, וואָס דאַרף זיין רייכער אין אינהאַלט, ווי די עלף קאַפיטלען געדרוקט אין "אַטלאַנטיק מאַנט-לי", ווערט אויך פאַר קראַפּאַטקינען קלאַר, אַז זיין ווערק וועט האָבן דעם ווערט פון אַ וויכטיקן היסטאָרישן דאַקומענט. דערווייל האָט אויסגעבראַכן אין פראַנקרייך די "דרייפּוסיאַ-דע" און ביידע, קראַפּאַטקינ און בראַנדעס, ווערן פון דעם פראַ-צעס אינגאַנצן פאַרכאַפט.

זיבעטער קאפיטל

פעטער קראפאטקין צו געארן בראנדעם

וויאלא, בראמלעי, קענט,

11 סעפטעמבער 1899.

“טייערער פריינט,

טויזנט מאל א דאנק פון טיפן הארצן פאר אייער גוטן בריוו און אייער גוטן פריינטשאפטלעכן צוזאג צו שרייבן אן אריינפיר צום בוך. זייט מוחל אייער פריינט, וואס האט אייך ניט געדאנקט א סך פריער, אט איז שוין א חודש צייט, אז איך ארבעט אן אן אפשטעל, האבנדיק שטענדיק אין זינען, אז אין דריי-פיר טעג ארום דארף איך איבערגעבן מיינע פארלעגערס דריי-פערטל פון דעם מאנוסקריפט, וואס איך האב געדארפט צושטעלן מיט אכט טעג צוריק — ערשט היינט בין איך דערמיט געווארן פארטיק! דאס דרוקן פונעם בוך האט זיך שוין אנגעהויבן אין לאנדאן און איך שיק אייך די צוויי ערשטע בויגנס. איך וועל זיך פארנע-מען מיט דעם שטאף, וואס איז דערשינען אין “אטלאנטיק”. די ארויסגעבער אין אמעריקע ווילן האבן דעם מאנוסקריפט דעם 1-טן אקטאבער, וויל איך זיי עס ארויסשיקן דעם 23-טן סעפטעמבער. איך מיינ אבער, אז דאס וועט זיין אבסאלוט אוממעגלעך. דעם 10-טן אקטאבער דארפן זיי האבן דאס גאנצע אויסגעזעצט, כדי צו לאזן עס דרוקן. ווי אזוי ווילט איר בעסער שרייבן, ענגליש אדער פראנצויזיש? זיש? אויב איר וועט עס שרייבן פראנצויזיש, וועל איך עס זייער

אויפמערקזאם איבערזעצן אויף ענגליש און מיין פריינט היט וועט קאנטראלירן די איבערזעצונג — ער האט רעווידירט מיין גאנצן ענגלישן מאָנוסקריפט.

איך בין פאַרצווייפלט, וואָס איך מוז באַשטיין אויף דעם, אָז איר זאָלט עס באַלד צוגרייטן. דאָס בוך דאַרף דערשיינען דעם אייגענעם טאָג אין אמעריקע און דאָ (צוליב דעם מחבר־רעכט). און דאָס מוז געשען אין אַקטאָבער. די פּאַסט פון לאַנדאָן קיין באַס־טאָן נעמט שטענדיק אַ זיבן אָדער אַכט טעג.

מיר זיינען געווען אַזוי גליקלעך צו הערן, אָז איר האָט געדענקט פאַרן קיין פּראַנקרייך אַפרוען זיך אַ ביסל. צום באַדויערן, איז פּראַנקרייך איצט אין אַ טרויעריקן צושטאַנד. איר קענט זיך גאָר ניט פאַרשטעלן, וואָס פאַר אַ שלעכטן איינדרוק עס האָט דאָ געמאַכט דער פּסק־דין אין רען. (דער צווייטער משפּט איבער קאַפיטאַן דרייפּוס. — וו. ג.). שבת, זיבן אַזוייגער, בין איך געדענקט צו דער סטאַנציע נעמען צייטונגען. דער ווערדיקט איז שוין אָנגעקומען. "באַפּרייט?", פּרעג איך דעם צייטונג־פאַרקויפּער. "ניין, צען יאָר! די באַנדיטן?" און דאָס איז די רעאַקציע אומעטום. אין גאַנץ באַמליי רעדט מען אויף די גאַסן מיט צאַרן וועגן דעם. און אונדזער שטאָט איז דאָך אַ היפש ביסל קאַנסערוואַטיוו! אין די טעאַטערס, אין די מוזיקהאַלס האָט דער עולם געדיינט ביי יעדער אַנדייטונג אויף פּראַנצויזישן מיליטער. אין די קירכן — שאַקינג! האָט מען אַפּלאַדירט די גלחים, וועלכע האָבן געזודלט און געווען אויפגעבראַכט אויף דעם ווערדיקט...

ווי איז אייער געזונט? האָט איר זיך גוט דערהאַלט? עס וועט פאַר אונדז זיין אַ גרויסער פאַרגעניגן צו וויסן דאָס.

איך שרייב אייך אַלץ קיין סט. זשערמען, ניט זיענדיק זיכער צי איר זענט שוין אַוועק פון דער נאַרמאַנדי.

סאָפּי שיקט אייך די בעסטע גרוסן, סאַשאַ איז ביי פּרוי סטעפּ־ניאַק אויפן לאַנד. לואיזע מישעל איז געקומען פאַרנעמען איר אָרט. די בעסטע גרוסן און אַ הייסער וואונטש צו זען אייך געזונט, אייער

פּעטער קראַפּאַטקיין.

געאָרנ בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

גראַנד־האַטעל, באַנאַלע־דע־לאָרן, פראַנקרייך,
14 סעפטעמבער 1899.

”מיין טייערער פריינט,

איך שרייב איצט נאָר אַ פאַר ווערטער, כדי צו דאַנקען אייך
פאַר אייער גוטן בריוו און זאַגן אייך וואו איך געפינ זיך. איך האָב
היינט אַ מאַסע אַרבעט צו טאָן.

פאַרלאָזט זיך אויף מיר, ווי נאָר איך וועל זיך באַפרייען פון
דער דרינגענדער אַרבעט, וועל איך זיין צו אייער דיספּאָזיציע. איך
וועל שרייבן דעם אַריינפיר צום בוך און איר וועט עס האָבן אין
דער צייט. איך קען עס ניט שרייבן אין ענגליש, איך וועל עס שרייבן
אין דייטש אָדער פראַנצויזיש און איר וועט עס איבערזעצן. איך
האָב נאָך ניט באַקומען די בויגנס וועגן וועלכע איר שרייבט מיר.
באַנאַלע־דע־לאָרן איז אַ קלאַסישער פּלאַץ פאַר דעם היילן
פּלעביטיס. דאָ איז ניטאָ קיין איינציק מענטשלעך וועזן, וואָס זאָל
גוט אויסזען און זיין אין אַרדענונג. שרעקלעך געשוואַלענע אַלטיטש־
קע און מענער, וואָס גייען קוים אַרום, דאָס איז דאָ די באַפעלקער־
רונג. אַזוי ווי איך זע אויס, ווי איך וואָלט געווען פּולקאָם געזונט,
פיל איך זיך ווי דער איינציקער שטאַרקער מענטש אין דער געגנט.
איך נעם הייסע בעדער און איך טרינק אַ וואַסער, וואָס באַווייזט
ניסים. ליידער בין איך עטוואָס אַ סקעפטישע נאַטור.

די פראַנצויזישע צייטונגען בילן אויף מיר, אַ פּערציק שטיק
מיט אַ מאָל; זיי רופן מיך געמיינער רכילות־זאָגער און אַ דרייפּ־
סאַר. איך בין געווען דער ערשטער, אויסערהאַלב פון פראַנקרייך,
צו זאָגן, אַז דרייפּוס איז אומשולדיק — דאָס הייסט ביי זיי אַ גע־
מיינהייט. אַרימע פראַנצויזן, זיי זיינען אין אַזאַ צושטאַנד פון דעקאַ־
דענץ, און זיי גליטשן זיך אַראָפּ מיט אַזאַ אימפעט, אַז איך וואָלט
זיך עס ניט געקענט פאַרשטעלן אין מיינע יונגע יאָרן. וואָס פאַר
אַ מין פּרעסע דאָס איז אין פראַנקרייך, וואָס פאַר באַנדיטן זיינען
די זשורנאַליסטן! מערדערס זיינען דזשענטל־לייט אין פאַרגלייך
מיט זיי.

גיט איבער מינע בעסטע גרוסן פרוי קראָפּאַטקין.
איינער געטרייער

געאָרג בראַנדעס.

נישקשה, געאָרג בראַנדעס איז ניט געווען דער איינציקער, ווען
מען די "באָנדיטן" האָבן אַטאַקירט. ער האָט זיך געפונען אין אַ
פיינער געזעלשאַפט — מיט די "דרייפּוסאַרן", צו די וואָס האָבן
געגלויבט אין דער אומשולד פון קאַפיטאַן דרייפּוס האָט געהערט
דאָס פיינסטע און דאָס בעסטע, וואָס פראַנקרייך האָט פאַרמאַגט
בשעת דעם דרייפּוס־פראַצעס. אַ סך ערגער איז געווען שפּעטער,
ווען איינער, וואָס איז אַמאָל געווען צווישן די וויכטיקסטע דרייפּו־
סאַרן, זשאַרזש קלעמאַנסאַ, און אַן אַלטער פּערזענלעכער פריינט
פון בראַנדעסן, איז מיט פּופּצן יאָר שפּעטער, ווען עס האָט אויס־
געבראַכן דער ערשטער וועלט־קריג, געוואָרן זיינער אַ קעגנער,
ווייל בראַנדעס, אַלס פּרינציפּיעלער פּאַציפּיסט, האָט נישט געוואָלט
אונטערשרייבן אַ פראַנצויזישן אויפּרוף קעגן דייטשלאַנד. קלע־
מאַנסאַ האָט דעמאָלט געדרוקט זיין באַרימטן אַרטיקל אונטער דעם
נאָמען "אַדיע בראַנדעס!".

אויך קראָפּאַטקין האָט אין דער צייט פון דער דרייפּוסיאַדע
געהאַט אַ פיינלעכע דערפאַרונג. מיט יאָרן צוריק, אין 1886, ווען
קראָפּאַטקין איז אָפּגעזעסן עטלעכע יאָר אין אַ פראַנצויזישער גע־
פּענגעניש און איז באַפרייט געוואָרן, האָט ער זיך געפונען אין
שווערע עקאָנאָמישע אומשטענדן. כדי צו פאַרדינען אַ ביסל געלט,
האָט זיין פרוי, סאַפּי, אָנגעשריבן אַ קורצע נאָוועלע וועגן דעם
לעבן פון רוסישע טעראַריסטן פאַר אַנרי ראַשפּאַרס "ל'אינטראַנ־
סיוזשאַן". די צייטונג האָט אויך דעמאָלט געדרוקט עטלעכע בריוו
פון פעטער קראָפּאַטקין וועגן דער לאַגע אין רוסלאַנד. ראַשפּאַר
איז שפּעטער געוואָרן איינער פון די זיילן פון דער שוואַרצער רע־
אַקציע אין פראַנקרייך. אַנרי ראַשפּאַרס נאָמען איז געוואָרן אַ סימ־
באַל פון דער רעאַקציע. ס'איז איבעריק צו רעדן וועגן דעם אויף
וועמענס זייט ער האָט זיך געשטעלט אין דער צייט פון דעם דריי־
פּוס־פראַצעס.

פעטער קראָפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמליי, קענט.

17 סעפטעמבער 1899.

“טייערער פריינט,

טויזנט מאָל אַ דאַנק אייך פאַרן בריוו. איך האָב מורא געהאַט, אַז צוליב מיין פאַרשפּעטונג האָב איך פאַרלוירן אייערע שפורן. עס מוז זיין גענוג טרויעריק צו לעבן צווישן קראַנקע, ווי איר באַשרייבט זיי. אָבער וואָס פאַר אַ קאַלעקציע פון פאַרשידענע טיפן פון “לאַ בעל פראַנס” (דאָס שיינע פראַנקרייך) האָט איר איצט געמוזט טרעפן אַרום זיך! וואָס פאַר אַ מענטשלעכער מאַטעריאַל! איך בין זיכער, אַז דאָס זיינען אַלץ אַנטי־דרייפּוסאַרן, אַנטי־סעמיטן און אַנטי־אַלץ, וואָס איז איידל און וואָס האָט אַ זין אין דער מענטש־הייט. די נאַציאָנאַליסטישע פרעסע איז געמיין, און דאָס טרויעריק־סטע דערביי — מיך פּערזענלעך באַרירט עס גאַר באַזונדערס — אַז די נשמה פון דער עקלהאַפּטער באַוועגונג איז ראַשפּאַר, ווע־מענס צייטונג מען קען מער ניט לייענען אַן עקל.

נאַר איינס מאַכט מיך פילן בעסער, ווען עס האַנדלט זיך וועגן פראַנקרייך. ווען אַזאַ אומגערעכטע זאַך זאָל זיך טרעפן אין אַן אַנדער לאַנד, וואַלט זיך דאָרט קיינמאַל ניט געפינען אַ הייפל מענטשן אַן איינפלוס, וואָס זאָל קענען דערגרייכן דאָס, וואָס מען דערגרייכט אין פראַנקרייך. ווען מען זעט ווי דאָ וואַקסט דער מיליטאַריזם — די גאַנצע פרעסע שטיצט טשעמבערלען, ער זאָל קענען איינשלינגען דאָס קליינע לענדל טראַנסוואַל, ווען מען זעט דאָ דעם וואַקסנדן אימפעריאַליזם און דעם טריאומפּירנדן מיליטאַ־ריזם — ווערט איינעם ניט גוט.

איבערמאַרגן שיק איך קיין אַמעריקע דעם סוף פונעם מאַנוס־קריפט. ליידער האָב איך עס געמוזט פאַרענדיקן מיט ווייניקער רו ווי עס האָט געדאַרפט זיין.

איך האָב ניט צוגעגעבן צו די לעצטע קאַפיטלען קיין וויכ־טיקע זאַכן; די געפּענגעניש און איר דעמאָראַליזירנדן איינפלוס אויף די אַרעסטאַנטן; אַ זייער קאַמישן קאַפיטל וועגן די פּאָליציי־

שפיצלס און אייניקע פון זייערע אוואנטורעס, און אזוי זיך א פאך זייטן וואס זאלן געבן א מעגלעכקייט בעסער צו פארשטיין די פאך זיציע פון די אנארכיסטן.

וואס אנבאלאנגט די לעצטע 12 יאר, וואס איך האב פארבראכט אין ענגלאנד, איז דאס נאך אזוי פריש, אז עס איז שווער צו האבן אן אביעקטיווע באציאונג צו מענטשן פון דער סאציאליסטישער באוועגונג — היט איך זיך צו געבן א קורצן איבערזיכט.

ווי מאכט מען עס, אז איר זאלט האבן א מעגלעכקייט א קוק צו טאן אויף דעם מאטעריאל, וואס איך האב צוגעגעבן, כל זמן מען מוז אין דער צייט אוועקשיקן אייער הקדמה קיין אמעריקע?

ביז איצט האב איך אייך געשיקט די קאפיטלען זעקס, זיבן, אכט און ניין. איר האט שוין די קאפיטלען צען און עלף. און איך האב געשיקט נאך עטלעכע בויגן. אין א פאך טעג ארום וועט איר האבן די ניט-געדרוקטע בויגנס פון גאנצן ערשטן באנד (פון ערשטן ביזן פונפטן קאפיטל אין "אטלאנטיק").

פרוי סטעפניאק האט מיך געבעטן איך איבערצושיקן אירע בעסטע גרוסן. דאס אייגענע סאפי און סאשא.

מיינע בעסטע וואונטשן פאר אייער געזונט.

פון גאנצן הארצן

פ. קראפטקין.

צווישן די צוויי פריינט איז אנגעגאנגען עטלעכע טעג נאכא-
נאנד א נערוועזע קארעספאנדענץ וועגן דער הקדמה צו קראפט-
קינס בוך, ביז געארג בראנדעס האט דעם ערשטן אקטאבער גע-
מאלדן קראפטקינען, אז נאך אן ארבעט, וואס האט געדויערט 30
שעה, האט ער געענדיקט שרייבן דעם אריינפיר אויף דעניש און
זיך איצט גענומען דאס איבערזעצן אויף דייטש אדער פראנצויזיש.
"איך שיק עס אייך מארגן" האט בראנדעס געשריבן.

פעטער קראַפּאָטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמליי, קענט.

3 אַקטאָבער 1899.

"מיין טייערער גוטער פריינט,

ווי זאָל איך אייך דאַנקען פאַר דער גאַנצער טרחה, וואָס איר האָט געהאַט מיט דער דאָזיקער הקדמה, און ווי קען איך אייך דאַנקען פאַר דער הקדמה גופא! איך זע אין דעם דאָס לייכטע און דעליקאַטע, וואָס קומט נאָר פון פריינטשאַפט, ווייל נאָר פריינט-שאַפט האָט עס געקאָנט דיקטירן. באמת, איך ווייס ניט ווי אַזוי מיין פען קען פאַרשרייבן די איבערזעצונג פון די פאַרגלייכן, וואָס איר מאַכט. איך פאַרשטיי נאָר איינס — יעדעס מענטשלעך לעבן, אויב מען דערציילט עס איינפאַך, אָן אַ פּרעטענזיע אויף אַן איבער-געטריבענער פּסיכאָלאָגישער שטודיע, בכלל אָן שום פּרעטענזיע אויף פּסיכאָלאָגיע, איז אַ ראַמאַן! אָבער לייענענדיק אייער הקדמה, האָב איך מיר געמאַכט אַ פאַרוואַרף: פאַרוואָס איך האָב ניט אויס-געדריקט גענוג שטאַרק מיין האַס קעגן אינסטיטוציעס, קעגן דער בורזשאַזיע אַלס אַ קלאַס, ווייל דערציילנדיק פיל איך דאָך, אַז איך האָס זיי.

ווען איך גיב אַ טראַכט, וויפיל צייט די הקדמה האָט צוגע-נומען ביי אייך, און אַז די צייט איז דאָך גענומען פון אייער אַפרו און פון דעם וואָס איר האָט געזאָלט אָפּגעבן דער טאַכטער עדיט, דאַן פיל איך אַ שאַנדע אין מיין פנים. איך פיל זיך שולדיק קעגן אייער טייער "קינד", ווי איר רופט זי אָן, און איך בעט ביי איר זי זאָל מיר מוחל זיין. חוץ אַלעמען — דאָס קומט פאַר אין פאַריז, וואו ס'איז דאָ אַזוי פיל צו זען, צו אַטעמען, צו לעבן אין דער פאַר-גאַנגענהייט און אין דער צוקונפט.

סאָפי שיקט אייך טויזנטער דאַנקען און די בעסטע גרוסן אייך ביידע. סאַשאַ האָט אָפּגעגעסן איר מיטאַג אין צוויי מינוטן און איז שוין געווען אַוועק אין שולע, ווען אייער בריוו איז אָנגעקומען. מיט ברודער-גרוסן, טייערער פריינט,

פ. קראַפּאָטקין.

ס'איז דאָ (אין אייער מאַנוסקריפט) איין זאַץ, וואָס איך וואָלט
 אייך געבעטן איר זאָלט מיר דערלויבן צו ענדערן.
 אין דער ביילאָגע רעד איך וועגן דער געבורט פון סאַשא;
 איך דערצייל וועגן דעם טויט פון מיין ברודער און איך זאָג:
 "אַ שוואַרצער שאַטן האָט זיך אויסגעשפּרייט איבער אונדזער
 שטיבל בשעת אַ ליכט פון פּרייד האָט זיך דורכגעריסן ביים דער-
 שיינען פון אַ קליין וועזן — אַ מיידעלע — וואָס טראָגט דעם נאָ-
 מען פון מיין ברודער. הערנדיק די געשרייען פונעם קליינעם וועזן,
 האָב איך דערפילט גאַנץ נייע סטרונעס אין מיין האַרצן".
 אפשר קען מען ענדערן דאָס וואָס איר זאָגט אַזוי:
 "אַז ער איז געווען אַ פּאַטער און גאָר זייער אַ צערטלעכער פּאַ-
 טער, שטרייכט ער אונטער נאָר אין עטלעכע שורות, קורץ, אַזוי
 ווי ער נעמט צוזאַמען די לעצטע 16 יאָר פון זיין לעבן אין עטלעכע
 שורות".
 איך נעם זיך באַלד צו דער איבערוועצונג.

אכטער קאפיטל

אין אן ערך אַ וואָך אַרום, דעם 11טן אָקטאָבער 1899, האָט אין דרום־אַפֿריקע אויסגעבראַכן די מלחמה צווישן ענגלאַנד און די בורן. דער ענגלישער אימפעריאַליזם איז דעמאָלט געווען אין זיין בלי־צייט; גרויס־בריטאַניע האָט שטאַלצירט מיט איר "ספּלענדיד אינזאָליישאַן". קיין לייבאַר־פּאַרטיי האָט ניט עקזיסטירט. די אוי־בערהאַנט האָט געהאַט דער "דזשינגאַאייזם" — דער אַלטמאָדישער, מיליטאַנטישער קאָנסערוואַטיוזם: — ווי האָבן עס די קליינע בורן־רעפּובליקן געוואָגט זיך אַקעגנשטעלן דער מעכטיקער אימפעריע! — די בורן האָבן אָבער יאָ געוואָגט און אַפילו געגעבן קלעפּ זייערע קעגנער, כאַטש ס'איז ניט געווען שווער פאַראויסצווען, אַז ענדיקן וועט זיך עס דערמיט, וואָס די אימפעריע וועט זיי שלאָגן און דער־שלאָגן.

פעטער קראַפּאַטקין האָט זיך פּלוצים דערזען אין דער סאַמע מיט פּון אַ נאַציאָנאַליסטיש־אויפגערודערטער געזעלשאַפּט. דאָס האָט אים ביז גאַר דערשיטערט. ווער האָט עס דעמאָלט געקאָגט פאַראויסזען, אַז אין קנאַפע זעכציק יאָר אַרום וועט ענגלאַנד פּאַזי־טיוו זיין אַרויסגעשטויסן פּון דרום־אַפֿריקע און אַז צו דער זעל־ביקער צייט וועט אַן אַזוי־גערופענע "אַפּאַרטייד"־פּאַליטיק מיט ברוטאַלער מאַכט פּרוואַוו דערקלערן די איינגעבוירענע, פאַרביקע באַפֿעלקערונג פאַר אַ נידעריקערער ראַסע, פאַר מענטשן און ביר־גער פּון אַ דריטן קלאַס! אַז אויס וועט דעמאָלט זיין מיטן "הערשן זאַלסטו בריטאַניע!"

אין יענעם גאַנצן געטומל אַרום אים, איז קראַפּאַטקין ביז אי־בערן קאָפּ געווען אַריינגעטאַן אין דער אַרבעט צו פאַרענדיקן זיין בוך "זכּרונות פּון אַ רעוואָלוציאָנער". דער גייסטיקער קאַנטאַקט, וואָס ער האָלט אַן מיט בראַנדעסן דערמוטיקט אים אין זיין שווע־רער אַרבעט.

פעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

ברייטאָן, דעם 3 נאָוועמבער 1899.
מיין אַדרעס איז אַלץ: וויאַלאַ, בראַמליי, קענט.
"טייערער פריינט,

אַנטשולדיקט מיר, איך בעט אייך, וואָס איך האָב אייך די גאַנצע צייט ניט געשריבן. ווי אַ פאַרשקלאַפּטער נעגער האָב איך די גאַנצע צייט געאַרבעט אויף די קאַרעקטורן און אויפן אַלפאַבעטישן אינ-דעקס; דאָס האָט ביי מיר גענומען מער צייט, ווי איך האָב גערעכנט. זינט אַ דריי-פיר טעג בין איך אין ברייטאָן און פּראַוו פטור ווערן פון אַ בראַנכיט. ערשט נעכטן האָב איך פאַרענדיקט די לעצטע קאַרעקטורן. איך שיק אייך די קאַרעקטור פון אייער פאַרוואָרט, וואָס פאַר אים, מיין טייערער פריינט, ווייס איך ניט ווי אייך צו דאַנקען. אַלע גיבן צו, אַז אייער פאַרוואָרט איז גוט און די רעדאַקטאָרן זיינען זייער באַגייסטערט. גיט מיר צו וויסן, איך בעט אייך, ביי וואָס פאַר אַ זייט האָב איך אָפּגעטיילט דאָס שיקן אייך די קאַרעקטורן, וועל איך זיי אייך שיקן. איך האָב אינגאַנצן פאַרלוירן דעם חשבון און ווייס ניט מער, וואָס פאַר אַ זייטן איך האָב אייך געשיקט און וועלכע איך דאַרף ערשט שיקן.

דאָס בוך וועט אַרויס דעם 15-טן דעם חודש. איך דערוואָרט אָבער כמעט ווי זיכער אַ פּיאַסקאַ. אַיעדער איז דאָ פאַרטאָן מיט דער מזלחה. (אונטערגעשטראַכן פון מיר — וול. גר.) מען האָט זיך פאַר-געשטעלט, אַז מען גייט מאַכן אַ מיליטערישן שפּאַציר קיין פּרעטאָריאַ. — און אַט האַלט מען אין איין ליידן מפלות. מען פילט זיך געטראַפּן אין דער אייגן-ליבע; חוץ דעם זיינען פאַראַן אַזויפיל פאַרוואַונדעטע און אַזויפיל אלמנות און יתומים, אַז דאָס גאַנצע געלט פליסט אַהין, און ביכער, אויב עס האַנדלט זיך ניט אין אימפּעריאַליסטישע באַרי-מערייען, ווערן אינגאַנצן ניט פאַרקויפט. די אַרימע בורן ווייסן ווי זיך צו פאַרטיידיקן. זייערע פאַרלוסטן זיינען, קענטיק, זייער גרויס. דאָס האַלט זיי אָבער ניט אָפּ. שלאַגן זיך מיט אַ באַוואַנט פאַלק, איז ווייט ניט דאָס זעלביקע ווי קעמפן אין אַזיע מיט שבטים, וואָס האָבן ניט, ניט קיין ביקסן, ניט קיין האַרמאַטן.

איך האָב אייך געשיקט אַ רעצענזיע וועגן אייער איבסעך־בוך פון אונזער פריינט ערוואָרד גאַרנעט, דײַר גאַרנעטס, פונעם בריי־טישן מוזיי, זון — אַן אַטראַקטיווער, יונגער אירלענדער; ער האָט עס אויסגעבעסערט מיין ענגלישע איבערזעצונג פון אייער פאַר־וואָרט. ער בעט מיך אייך שיקן זיין אַרטיקל מיט אַט די פאַר ווערטער: "...זייט אַזוי פריינטלעך און גיט איבער בראַנדעסן וועגן מיין אינטערעס אין זיין שאַפן און זאַגט אים, אַז ביי אַ געלעגנהייט וואָלט איך גערן געשריבן פאַר דער קאַנטינענטאַלער פרעסע עטלעכע ליטעראַרישע בריוו וועגן פאַקטישן מצב פון קונסט און ליטעראַטור אין ענגלאַנד, ווי אייך וועגן די הויפּט־שטרעמונגען אין היגן לעבן". אין דער קאַנטינענטאַלער פרעסע קען ער קיינעם ניט, און ער וואָלט געווען איבערגליקלעך, ווען איך וואָלט אים געקאַנט שטעלן אין קאַנטאַקט מיט אַ פאַר רעדאַקטאָרן פון צייטשריפטן. פון זיין אַרטיקל וועט איר אַליין איינזען ווי אַזוי ער באַהאַנדלט די ענגלישע קונסט.

ווי גייט עס אייך? ווי גייט עס אייך אין אייער געזונט זינט איר זענט ווידער אינדערהיים? איך וויל האַפן, טייערער פריינט, אַז איר זענט צוריקגעקומען אינגאַנצן אויסגעהיילט און פולשטענדיק געזונט. מיר אַלע דריי שיקן אייך אונזערע וואונטשן מיט אַ סך, אַ סך פריינטשאַפט.

האַרציק אייערע,

פּעטער קראַפּאַטקיין.

סאַפיע און איך שיקן טויזנט גרוסן פאַר מיס עדיט. במשך די לעצטע דריי וואָכן איז ביי אונדז געווען צוגאַסט מיין לאַנגאַניקע, גוטע, פיינע פריינדין, מיין שוועגערין, וואָס וועגן איר רייז איך אין מיינע "זכרונות"; זי האָט געשפילט די וויכטיקסטע ראָל ביים אַראַנזשירן מיין אַנטלויפן פונעם געפּענגניש־שפיטאַל. מיר זיינען געווען אַזוי גליקלעך זי צו האָבן ביי אונדז. אין צוויי טעג אַרום פאַר איך צוריק קיין בראַמלי".

אין זיין קאַרעספּאַנדענץ מיט בראַנדעסן, שטעלט זיך קראַפּאַטקיין ניט אַפּ אויספירלעכער אויף די געשעענישן, וואָס האָבן דעמאַלט

אויפגערודערט די גאַנצע וועלט, בלויז פון צווישן די שורות קאָן מען אַרויספילן זיין רעאַגירן אויף דעם ניט־ווירדיקן באַנעמען זיך פון דער ענגלישער העכערער געזעלשאַפט. במשך 217 טעג האָבן די בורן באַלאַגערט די קליינע ענגלישע פעסטונג מאַפעקינג. דעם 18טן מאַי 1900, ווען ס'איז אין לאַנדאָן באַקאַנט געוואָרן, אָן די ענגלענדער האָבן באַפרייט די פעסטונג, האָט מען דעם "נצחון" געפראָוועט מיט אַזאַ טאַראַראַם, מיט אַזויפיל הוליאַנקעס, מיט אַזויפיל שיכורים אויף די גאַסן און שענדלעכע אַרגיעס אין די פאַרקן, גלייך ווי די מלחמה וואָלט שוין בכלל געווען פאַרענדיקט. אָבער נאָך אַט דעם "גרויסן" נצחון האָט די מלחמה זיך געצויגן נאָך גאַנצע צוויי יאָר.

אויך בראַנדעס איז אינגאַנצן אויפגעטרייטלט פון דער מלחמה אין דרום־אַפריקע, וואו די גרעסטע אימפעריע האָט זיך פאַרלייגט צו דערשטיקן דעם דראַנג צו אומאַפהענגיקייט און פרייהייט פון אַ קליין פיאַנערן־פאַלק. ס'איז אַ היסטאָרישער קאַמף. די וועלט האָט אָבער פונדערווייטנס, שוויגנדיק זיך צוגעקוקט צו די געשעענישן. פונקט ווי קראַפאַטקין, גראַבט זיך אויך בראַנדעס אַריין אין זיינע ליטעראַרישע אַרבעטן, ער העלפט זיינע פריינט און גייט־אָן ווי תמיד, מיט זיינע גרויסע פאַרשונגען.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפאַטקין

קאַפּענהאַגען, 7 נאָוועמבער 1899.

"מיין טיערער פריינט,

ס'איז באַמחז צו באַדייערן, וואָס דאָס שיינע בוך וועט אַרויס אין אַזאַ ניט צוגעפאַסטער צייט. דער גורל פון אַ בוך ווערט אָבער, פונדעסטוועגן, ניט באַשלאָסן אין די סאַמע ערשטע חדשים פון זיין פובליקאַציע, און איר וועט אָן ספק האָבן דעם פאַרדינטן דער־פאַלג. מיין פאַררעדע איז אַ סך הינטערשטעליק לגבי דעם בוך, ווי איר ווייסט עס, האָב איך געמוזט שרייבן אין גרויס אילעניש. איך שיק זי אייך אַרויס די וואָך אין דעניש; אַ דייטשע איבערזעצונג איז נעכטן געווען געדרוקט אין ווין, אין דער צייטשריפט "די צייט".

אין דער ענגלישער איבערזעצונג אין, צום באדויערן, פאראן א דרוק-פעלער, אויף זייט 7, שורה 18, שטייט פאלטיקעל אַנשטאָט פּאַעטיקעל.

פון אייער ווערק האָב איך די קאַרעקטור-בויגנס ביז זייט 224 פונעם צווייטן באַנד. שיקט מיר גלייך צו, איך בעט איך זייער, די איבעריקע בויגנס.

איך בין געווען ביי פרייליך סעלער (די דייטשע איבערזעצערין).

זי וועט די טעג זיין ביי מיר.

טייערער פריינט, ס'איז זייער מאַדנע, וואָס גראַד ווען איך גיב אייך צו וויסן, אַז איך בין מיט אייך ניט איינפאַרשטאַנען בנוגע דעם, ווי איר באַמיט זיך צו שרייבן וואָס פשוטער, האַנדל איך אַט פונקט ווי איר אַליין. איך קום ניט דערצו, עפעס צו שרייבן, מחמת איך מוז איבעראַרבעטן אַלץ, וואָס איך האָב פון מיינע שריפטן צוגעגרייט פאַר דער פּאָפּולערער אויסגאַבע (איך האָב איצט ניט ווינציקער פון 6.000 אַבאַנענטן). חוץ דעם דאַרף איך מאַכן די קאַרעקטורן פון דריי בענד "די הויפט-שטרעמונגען", וואָס מען דרוקט אין לייפציג, איין באַנד עסייען, וואָס מען דרוקט איבער אין פראַנקפורט, דריי בענד "די הויפט-שטרעמונגען", וואָס מען דרוקט צום ערשטן מאל אין לאַנדאָן און מיינע דרייסיק בענד אויף דעניש. און ניט בלויז די קאַרעקטורן דאַרף איך צוגרייטן, איך אַרבעט אַלץ איבער פונסניי; דאָ און דאַרטן גיב איך צו גאַנצע קאַפיטלעך.

איך האָב איבערגעלייענט דאָס אַרטיקל פונעם יונגן גאַרנעט, ס'איז אַזוי שאַרף לגבי די ענגלענדער; ער האָט די האַרטקייט פון דער יוגנט. די צייטשריפטן, וואָס איך קען, זיינען די סקאַנדינאַווישע, פאַר אַן ענגלענדער וועט זייער האַנאַראַר זיין מינדערווערטיק, מחמת זיי דאַרפן נאָך צאָלן דעם איבערזעצער. דערצו קומט נאָך צו דער אומשטאַנד, וואָס ס'איז אים גאַנץ אומבאַקאַנט דאָס וואָס עס ווייסט דאָ דער היגער עולם, פאַר אַן אַבסטראַקטן עולם קאָן מען ניט שרייבן; מען דאַרף גאַנץ גענוי וויסן, וואו דער לייענער-עולם האַלט, וואָס ער ווייסט און וואָס ער ווייסט ניט.

מען ווייזט מיר דאָ אַ סובסקריפציע-פראַספעקט אויף צוואַנציק בענד פון פאַרשידענע ליטעראַטורן, דעם אַפּקלייב האָט געמאַכט דעם

יונגן מאַנס פאַטער, אונדזער פריינט ריטשאַרד גאַרנעט. מיך האָט ער אויסגעוויילט איך זאָל רעפּרעזענטירן דענעמאַרק, אזוי אַז איך בין אים בפּירוּש שולדיק אַ דאַנק. ניט מער, וואָס ער וואָלט גערן וועלן האָבן פאַר דער אויסגאַבע מיין בוך "איינדרוקן פון רוסלאַנד" און דאָס איז איינע פון מיינע שוואַכסטע זאַכן (מחמת ניט איך קען רוסיש און ניט דאָס רוסישע פּאַלק) און די איבערזעצונג האָט געמאַכט אַן אַמעריקאַנער, וואָס האָט פאַרבראַכט זעקס וואָכן אין קאַפּענהאַגען, ווייל זיין פּרוי האָט זיך צעבראַכן אַ פּוס. — אַט די איבערזעצונג איז נאָך שוואַכער. קיין דעניש האָט ער ניט געקענט. וועגן שווער טשענאַקאָן האָב איך געשריבן: ער איז געווען באַאיינפלוסט פון די אַלטע דומאַס (קאָזאַקישע פּאַלקס־לידער), האָט ער איבערגעזעצט פונעם פאַטער דומאַס. צום פּראָספּעקט זיינען צוגעגעבן קורצע ביאָגראַפּיעס פון די שרייבער. איך האָב זיך געפילט אַביסל געטראַפּן, ווען איך האָב געלייענט וועגן זיך, אַז אין 1883, האָבן די דענער מיר פאַרגעלייגט 4.000 קראָן (220 פונט סטערלינג) במשך צען יאָר, אויב איך וועל באַוויליקן צוריקקומען קיין דענעמאַרק, איך בין דער איינציקער שרייבער, וואָס זיינע הכנסות (אין דער פאַרגאַנגענהייט) ווערן דאָרטן אָנגעגעבן. וואָס, צו אַלדע רוחות, גייט עס אַז די ענג־לענדער, מיינע יערלעכע איינקופּטן! דאָס האָט מען אַ פנים אָפּ־געשריבן פון עפעס אַן אַלטן דייטשן ווערטערבוך. מיך אָבער ברענגט דאָס אַריין אין אַ פאַרלעגנהייט. איך קאָן זיך ניט באַרימען איך זאָל האָבן געהאַט אַזאַ באַוועגט לעבן ווי איר האָט עס געהאַט; אין דער אמתן אָבער האָבן מיט מיר פּאַסירט זאַכן, וואָס זיינען אַ סך אינטער־רעסאַנטער און מערקווירדיקער ווי די מעשה וועגן מיינע הכנסות און דאָס איז אַלץ, וואָס עס ווערט וועגן מיר דערציילט. איך ווייס ווי איידל און פיין ס'איז ד"ר גאַרנעט, דערפאַר טאַקע וואונדערט עס מיך אַזוי. מעגלעך אַז ער האָט דערמיט מיר געוואָלט אַנטאָן אַ סאָרט כבוד, אַ קליינער כבוד!

פונקט ווי אויף אייך, וואַרפט די מלחמה אויף מיר אַן אַ מרה־שחורה. ענגלאַנד איז געווען דאָס איינציקע לאַנד, וואָס מען האָט געקאַנט באַטראַכטן אַן דעם עס זאָל איינעם אינגאַנצן ניט ווערן פּריקע אויפן האַרצן, איצט איז אין גאַנץ איראַפּע מער ניט בנמצא

קיין איין העלער פונקט. וואָס פאַר אַ טרויעריקער סוף פונעם יאָר-
הונדערט! ווי אַנטוישט מ'איז אין די האַפענונגען, וואָס דער אָנהויב
זייער האָט אַרויסגערופֿן!

עדיט האָט זיך גאַנץ פיין געלאָזט וואוילגיין אין פאַריו. זי האָט
זיך דאָרטן געטראָפֿן מיט באַרימטע פּערזענלעכקייטן, קלעמאַנסאַ,
פיקאַרט און אַנדערע. פיקאַרט האָט איר אפילו געגעבן אַ מתנה זיין
בילד.

איך וואָלט אייך גערן געשיקט די קאַמפלעטע אויסגאַבע פון
מיינע ווערק, היות אָבער ווי איר באַהערשט ניט גענוג דעניש, כדי
זיי צו לייצענען, וועל איך זיי ליבערשט לאָזן ביי מיר.

אין געזונט בין איך אויף אַ דרך, איך אַרבעט צען-צוועלף שעה
אַ טאָג.

איר דארפט ניט כאַפֿן קיין פאַרקילונג. איך וויל האַפֿן, אַז איר
האָט זיך אויסגעקורירט.

אַ וויכטיקער עלעמענט אין דער פריינטשאַפט צווישן די צוויי
כלומרשט פאַרשיידענע גייסטער איז געווען זייער ערנסטע באַציאונג
צו דער ריין וויסנשאַפטלעכער אַרבעט, אין וועלכער זיי זיינען ביידע
געווען שטענדיק פאַרטיפֿט, ניט קוקנדיק אויף דעם, וואָס זיי זיינען
שטענדיק געווען שטאַרק פאַרכאַפט פון אַקטועלע ברענענדיקע
פּראָבלעמען. ביידע זיינען אין תּוך גענומען געווען פריער פון אַלץ
געלערנטע, ד. ה. פאַרשערס וועלכע הערן קיינמאַל ניט אויף צו
שטודירן און לערנען.

פּעטער קראַפֿאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמליי, קענט.

22 נאָוועמבער 1899.

”זייער טייערער פריינט.

זייט מיר מוחל וואָס איך האָב פאַרשפּעטיקט מיטן שיקן אייך
מיין ביכל און די קאַרעקטורן. נאָך דעם ווי איך האָב פאַרענדיקט
מיט די קאַרעקטורן פונעם בוך, האָב איך זיך תּיכף געמוזט אַרייַנ-

וואָרפן אין די אַרטיקלען וועגן דער "לעצטער וויסנשאַפט" פאַר דעם "ניינצנטן יאָרהונדערט" (דער זשורנאַל די "ניינטינטה סענטשוריי"). דער אַרטיקל האָט געזאָלט זיין פאַרטיק דעם 20-טן און איך האָב געמוזט שפּאַרן יעדע מינוט כדי צו זיין פאַרטיק אין דער צייט. דאָס איז אַן אַרבעט וואָס מאַטערט אויס אינגאַנצן ווייל מען דאַרף זוכן, לייענען און פאַרדייען אַ סך ביכער און אַרטיקלען, וועלכע זיינען צעוואָרפן אין פאַרשידענע פּלעצער איידער מען קאָן אָנשרייבן עטלעכע זייטן. דער טיש אין צימער, די שטולן, די בענק זיינען באַדעקט מיט ביכער. אַן אמתע איבערקערעניש. סוף כל סוף איז דער אַרטיקל געוואָרן פאַרטיק און איך האָב געקאַנט אַביסל אָפּ אַטעמען. אָבער איר, טייערער פריינט, ווי איז עס מעגלעך, אַז איר קענט אויסהאַלטן אַזויפיל אַרבעט! די קאַרעקטורן אליין פאַרנעמען גענוג דעם מוח, אָבער איר גיט נאָך צו, זאָגט איר, נייע קאַפיטלען און דאָס נייע מוז דאָך זיכער זיין פונקט אַזוי גוט, סיי לויט דעם אינהאַלט און סיי לויט דער פאַרם, ווי דאָס איבעריקע. קיינמאַל, קיינמאַל אין לעבן וואָלט איך ניט געווען פעאיק צו טאָן אַזאַ אַרבעט. דאָס וואָס איר שרייבט וועגן דער ביאָגראַפישער נאַטיק, גע- שריבן פון גאַרנעט וועגן אייך, האָט אונדז פשוט אויפגעבראַכט. אַזוי איז עס. ער האָט זיכער געמיינט, אַז ער טוט אייך אָן אַ גרויסן כבוד, דער ענגלענדער איז אויף קיין שום פאַל ניט קליינלעך, פונקט פאַרקערט. אָבער אויב ער וויל ווייזן דעם גרויסן ווערט פון איינעם, וואָס איז ניט פאַראינטערעסירט צו מאַכן אַ סך — וואָס דאָס מאַכט אַ פאַסצינירנדיקן איינדרוק אויף דעם דורכשניטלעכן ענגלענדער — וועט אַפילו אַזאַ מענטש ווי גאַרנעט זיך ניט אָפּשטעלן דאָס צו טאָן.

איך שיק אייך היינט מיין בוך. דאָרט איז דאָ עפעס פון אייך חוץ אייער הקדמה. דאָס זיינען סימנים פון אייער דערמוטיקונג און פון אייערע באַמערקונגען. פאַר אייער הקדמה, טייערער פריינט, דאַנק איך אייך פון מיין טיפן האַרצן. דאָס פאַרוואָרט איז שוין גע- דרוקט אין ווין. איך וואָלט וועלן שיקן אַן עקזעמפּלאַר צו מיס עדיט, אָבער צום באַדויערן, האָב איך אינגאַנצן פינף עקזעמפּלאַרן. צוויי קאַפּיעס האָט אייך דירעקט אַרויסגעשיקט דער ענגלישער רעדאַק-

טאָר, צוויי קאָפּיעס קומען פון אַמעריקע. אין אַמעריקע וועט דאָס בוך אַרויס אין אַן אַכט אָדער צען טעג אַרום נאָך דעם 15-טן. איך נעם זיך תּיכּף צו דער אַרבעט "קעגנזייטיקע הילף". דאָס איז אַ בוך, וואָס איך האָב ליב. עס וועט זיין נאָר אַן אַריינפיר צו די אַרטיקלען, וועלכע זיינען דערשינען אינעם זשורנאַל "דאָס ניינצנט" טע יאָרהונדערט" (דאָס בוך איז דערשינען אין לאַנדאָן, 1902), אונטער דעם טיטל "מיוטשועל אייד. פעקטאָר אָו עוואָלושאַן". נאָך דעם וועט זיין דאָס בוך וועגן דעם יחיד אין דער געזעלשאַפט (לאַנג דאָן, 1903, "די סטעיט"). נאָך דעם אַ בוך וועגן רוסלאַנד (קראַפּאַט קין האָט דאָס בוך ניט געשריבן) — און אַ צוגאַב צו דער "ענציקלאָפּעדיאַ בריטאַניקאַ" — פאַרשידענע טיילן פון רוסלאַנד. מיטן גאַנצן האַרצן אייערער

פעטער קראַפּאַטקין

סאָפּי און סאַשאַ שיקן אייך זייערע גרוסן און מיר דריי גריסן מיט עדיט".

קראַפּאַטקין באַוואונדערט שטענדיק געאַרג בראַנדעסן פאַר דער מאַסע אַרבעט, וואָס ער איז אימשטאַנד צו טאָן, ניט קוקנדיק אויף זיין קראַנקהייט און דער גרינדלעכקייט פון זיינע שטודיען און פאַר-שונגען, אָבער ער אַליין איז ניט ווייניקער ווערט באַוואונדערט צו ווערן פאַר דער אייגענער אייגנשאַפט. אַ פאַר טעג נאָך דעם בריוו, וואָס מיר האָבן דאָ געבראַכט, שרייבט ער ווידער צו זיין פריינט קיין קאַפּענהאַגען.

פעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמליי, קענט,

2 דעצעמבער 1899.

"מיין טייערער גוטער פריינט,

נאָך אַ מאָל מוז איך אייך בעטן מוחל צו זיין אייער פריינט, וואָס פאַרדינט ניט, אָן מען זאָל אים מוחל זיין! נאָך די זכרונות, וועלכע איך האָב פאַרענדיקט אין דער לעצטער מינוט — אזוי

שפעט אז מען האָט געמוזט אָפלייגן דאָס אַרויסגעבן פונעם בוך ביז צום 22-טן — האָב איך זיך געמוזט נעמען צום אַרטיקל "די לעצטע וויסנשאַפֿט", וועלכע נאָועלס האָט פאַרלאַנגט פאַר דעם דעצעמבער-נומער. מעטעאָריטן, קאָמעטן, מען האָט עס אַלץ גע-דאַרפט פאַרדייען און דערציילן. איך וועל עס קאָנען פאַרענדיקן צוויי טעג פאַר דעם דערשיינען פונעם זשורנאַל. מען דאַרף באַ-וואונדערן די אַרגאַניזאַציע פון זייערע דרוקערייען, וואו די אַרבעט ווערט באַרעכנט אויף מינוטן און אָפילו אויף די סעקונדן (אזוי פיל און אזוי פיל סעקונדן), כדי דורכצופירן די אַרבעט.

אָסור אויב איך קאָן דערציילן, ווי אזוי עס זיינען דורכגעגאַנגען די 5-4 טעג (איין טאָג איז געווען דער געבוירנטאָג פון סאַפיע און איר וואַלט געדאַרפט זען די פאַרנומענע, אויפגערעגטע סאַשאַ ברענגענדיק מיך קיין לאַנדאָן א. א. וו.). די 5-4 טעג זיינען דורכ-געגאַנגען מיט אַ מאַסע פריינט, וואָס זיינען געקומען אונדז זען אין אונדזער לאַך — פריינט פון אַמעריקע, אַנדערע וואָס זיינען אַרויס פון די ענגלישע געפענגענישן א. א. וו. (אין איר בוך "ליי-ווינג מיין לייף", לאַנדאָן, 1932, דערמאָנט עמאַ גאַלדמאַן דעם דאָ-זיקן טאָג).

איך שרייב אייך, כדי פריער פון אַלץ צו דאַנקען אייך פאַר אייער טרחה מיטן אַרויסגעבן דאָס בוך אויף דעניש און אָפילו אויף דייטש. (אין אַ בריוו פון 22-טן נאָוועמבער 1899 האָט בראַנ-דעס פאַרגעשלאָגן די פרוי עמי דראַכמאַן אַלס איבערזעצערין פון קראַפאַטקינס "זכרונות" אויף דעניש). קאָמפּפּייער דערציילט מיר, אַז ער פאַרדרייט אייך אויך דעם קאַפּ, אָבער ווי געפינט איר צייט אויף צו שרייבן די אַלע בריוו? ... מיין בעסטן דאַנק, טייערער פריינט, פאַר דער דאָזיקער אויפּמערקזאַמקייט. דרך אגב, איך וועל אָפ-שליסן מיט לויץ (דער פאַרלעגער ר. לויץ אין שטוטגאַרט האָט אין 1900 אַרויסגעגעבן די "מעמאָרן איינעס רעוואָלוציאָנאַרערס"). דאָס געלט, וואָס דער דענישער פאַרלעגער שלאָגט פאַר, איז זייער גוט (דעם 24-טן נאָוועמבער 1899 האָט בראַנדעס געשריבן, אַז דער דע-נישער פאַרלעגער האָט פאַרגעשלאָגן 200 קראַנען). אָבער זייט איר זיכער, אַז די איבערזעצערין וועט גוט באַצאַלט ווערן? זי וועט דאָך

האַבן אַ סך אַרבעט מיט דער איבערזעצונג. אויב עס איז נייטיק — נעמט אַראָפּ פון מיין האַנאָראַר אַ געוויסע סומע געלט, כדי די איבערזעצערין זאָל גוט באַצאָלט ווערן.

איך בין ניט געווען זיכער, וואוהין איך וועל פאַרן, האַבנדיק דערביי חשק צו פאַרברענגען אַן אַכט־צען טעג אין לאַנדאָן, כדי צו לייענען אין בריטישן מוזעאום. די לעצטע צוויי יאָר האָב איך גאַרניט געלייענט און כדי צו פאַרנעמען זיך מיט דעם ענין יחיד און געזעלשאַפט, מוז מען לייענען. דאָס איז די סיבה, פאַר וואָס איך האָב ביז איצט ניט געשריבן צו דער פרוי סלאַט־מעלער (בראַנ־דעס האָט געבעטן קראַפּאַטקין אויפנעמען די מאַלערין סלאַט־מעלער, "אַ ברויזענדעס האַרץ און אַ גרויסער טאַלאַנט"). איך וואָלט נעכטן געווען אין לאַנדאָן אויב ניט פריינט, וואָס זיינען פּלוצלונג געקומען אייערנעכטן און נעכטן. איך וועל היינט שרייבן פרוי ס.מ., כדי זי זאָל קאַנען קומען אַהער און פאַרברענגען מיט אונדז אַ פאַר שעה.

דאָ — ווי אומעטום אין אַ צייט פון מלחמה — פאַרכאַפט אַליץ דער דושינגאַאָזם. מען האָט געצוואונגען מאָרסינגהאַד און אַנדערע, מער אָדער ווייניקער אונדזערע פריינט, צו פאַרלאָזן די צייטונג "דיילי קראַניקל", ווייל זי האָט געוואָגט צו "באַלידיקן די אַרמיי" דערמיט, וואָס זי האָט געדרוקט אַן אמתן באַריכט וועגן די מאַרדן ביי עלאַנדסלאַאַנטע (דרום־אַפריקע) (די ענגלענדער האָבן דאָ גע־האַט אַ נצחון דעם 21־טן אַקטאָבער 1899 און אַ צאָל צייטונגען האָט דערציילט, ווי די ענגלענדער האָבן אויסגעהרגעט די בורן, וואָס האָבן געהאַלטן אין אַנטלויפן). איך קען פּערזענלעך דעם קאַרעספּאַנדענט — אַ גרויסער "פּאַטריאָט", אָבער אויך אַ האַרציקער מענטש. דאָס איז דער טריאומף, דאָס פונאַנדערשפּילן זיך פון די נידעריקע אינס־טינקטן, די הערשאַפט פון דעם אומסימפּאַטישן טייל פון פּאַלק — דעם אַמוויניציקסטן ענגלישן פון ענגלאַנד; וואָס קאָן זיין מער אינ־טערנאַציאָנאַל ווי שאַוויניזם? אַליץ פאַרענדערט זיך אין אַזאָ צייט, אפילו די שפּראַך ווערט אַפּשטויסנד.

די בעסטע גרוסן פון אונדז דריי.

פּעטער קראַפּאַטקי.

פון גאַנצן האַרצן אייערער

די קריטיקן פון די ענגלישע זשורנאלן וועגן די "זכרונות" זיי-
נען אלע סימפאטישע, אבער ניט קיין אינטערעסאנטע. איך ווארט,
וואס וועלן זאגן די "מאנטשעסטער גארדיען" און "סקאטשמען". זיי
דרוקן צייטנווייז ליטערארישע קריטיק.

פעטער קראפאטקין האט געמוזט אין א קורצער צייט ארום
באקומען די אמתע באפרידיקונג. ווען דאס בוך איז געלייענט גע-
ווארן מיט דעם גרעסטן אינטערעס אין אלע טיילן פון דער וועלט.
אן אויסערגעוויינלעך גרויסן דערפאלג האט דאס בוך געהאט אין
רוסלאנד, ניט קוקנדיק אויף דעם וואס עס האט געהערט צו דער
אזוי-גערופענער אומלעגאלער ליטעראטור, געווען שטרענג פאר-
באטן און פארט שטארק פארשפרייט. הגם דאס בוך האט געהאט
צו טאן מיט קראפאטקינס פערזענלעכע זכרונות און אויף אזא אופן,
הייסט עס, מיט א שטיק פארגאנגענהייט, איז דאס פאר דעם ליבע-
ראלן און גאנץ באזונדערס פאר דעם ראדיקאל-געשטימטן רוסלאנד
געווען ניט קיין פארגאנגענהייט, נאר ברענענדע אקטואליטעט.

עס איז ניטא אויך קיין ספק, אז די הקדמה פון געאָרג בראַנ-
דעס, וועמענס ווערק זיינען דענסטמאל געווען פארשפרייט אין רוס-
לאַנד און געלייענט געוואָרן מאַסנווייז אין גוטע איבערזעצונגען,
האַט אַ סך בייגעטראָגן צו דעם דערפאַלג פון די "זכרונות פון
אַ רעוואָלוציאָנער".

דער שרייבער פון די שורות געדענקט זייער גוט די צייט, ווען
דאס בוך איז פארשפרייט געווארן אין רוסלאנד. עס איז גאר ניט
געווען זייער שווער צו קריגן א קאפיע פון דעם פארבאטענעם בוך
און קוויקן זיך מיט די לעבעדיקע בילדער געשילדערט פון קרא-
פאטקין. מען האט געלייענט די "זכרונות" מיט א פארבאטען אטעם.
אין א בריוו, וואס געאָרג בראַנדעס האט געשריבן דעם 30-טן
אויגוסט 1899 פון פראנקרייך צו דער בארימטער שוועדישער שריי-
בערין עלטן קעני, דערמאָנט ער קראַפּאָטקינס "זכרונות" און זאָגט
דאָ וועגן זיין פריינט:

"ער זוכט גארניט פאר זיך. ער לעבט נאר פאר דער מענטש-
הייט. מיט א קליין ביסל פעסימיום וואלט ער געווען א פערפעקטער

מענטש. ער איז איינער פון די ווייניקע, וועמען איך רעספעקטיר טיף ניט טיילנדיק זיין גלויבן.

דאָס זיינען געווען ערנסטע ווערטער. געאָרג בראַנדעס איז צו יענער צייט געווען דער אָנערקענטער פירער פון דער נייער ליטע-ראַטור ניט נאָר אין דענעמאַרק, נאָר אויך אין שוועדן און נאָרוועגן. די ניינציקער יאָרן פון פאַריקן יאָרהונדערט זיינען געווען, אַזוי צו זאָגן, די גאַלדענע עפּאָכע פון דער יונגער שוועדישער ליטע-ראַטור. מיט איר זיינען פאַרבונדן די נעמען פון אויגוסט סטרינד-בערג, סעלמאַ לאַגערלעף, עלען קעי, אַסקאַר לעווערטין (א ייד), ווערנער פון היידענשטאַט און אַנדערע. פאַר אַט דעם קרייז איז גע-אַרג בראַנדעס געווען דער פירער, דער לערער, דאָס געוויסן, אַפט אַ גאַענטער פּערזענלעכער פריינט. מיט דעם קרייז האָט ער געוואָלט פאַרבינדן פּעטער קראַפּאַטקין. עלען קעי האָט אויסגענוצט די ער-שטע געלעגנהייט צו באַקענען זיך מיט דער קראַפּאַטקין-פאַמיליע אין לאַנדאָן.

עס איז קוים געווען אַ מער פּאַסנדע פּערזאָן פון די שוועדישע שרייבער ווי עלען קעי. זי איז ניט נאָר געווען אַן ערשטקלאַסיקער שרייבער, זי איז געווען אויך שטאַרק און אַקטיוו אינטערעסירט אין וויכטיקע סאָציאַלע פּראַבלעמען, דערציאונג, יוגנט א. א. וו. עלען קעי האָט געלעבט פון 1849 ביז 1926. זי האָט געשפּילט אַ גרויסע ראָל אינעם אויפבויען פון דער מעכטיקער שוועדישער פּרויען-באַוועגונג.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמליי, קענט,

21 יוני 1900.

”טייערער פריינט,

איך קאָן אייך גאַרניט איבערגעבן ווי פיינלעך עס איז פאַר אונדז געווען צו דערוויסן זיך פון פרוי עלען קעי, אַז איר זענט ווידער געווען קראַנק. איך קאָן זיך ניט פאַרשטעלן אַן אַ ווייטאַג — און איך שטעל זיך דאָס פאַר די גאַנצע צייט — אַז איר ליגט,

אז איר זענט געצוואונגען צו בלייבן אן רירן זיך פון אַרט, בשעת דער מוח אַרבעט און דאָס לעבן שפּריצט פון אייער גאַנץ וועזן. קעלגרען, דער זון פון אַ באַרימטן שוועדישן דאָקטאָר, האָט אונדז באַזוכט מיט אַ צייט צוריק און האָט אונדז לאַנג דערציילט וועגן אַ מעטאָדע פון זיין פּאַטער — אויפּרעגן באַשטימטע נערוון דורך אַ לייכטער באַרירונג. מען זאָגט, אז דאָס ווירקט אויסגעצייכנט און דאָס זאָל זיין אַ גוטע מעטאָדע. קאָן מען ניט מאַכן אַ פּאַרווד פון דעם מיין? דער יונגער קעלגרען איז איצט אין שוועדן, ניט ווייט פון געטעבאָרג, אַ פּאַר שריט ניט ווייט פון אייך. איך בין זיכער, אז אויב ער מיינט, אז דאָס קאָן אייך העלפן, וועט ער תיכף קומען אייך זען. ער איז אַ פּיינער יונגערמאַן. די ענגלישע מעדיצין טוט ניט אויף קיין גרויסע זאַכן; די יונגע וואָס זוכן נייע וועגן, קאַנען אַמאָל קומען צו גוטע אידעען. אפשר איז קעלגרען איינער פון זיי? דער געדאַנק צו דערקענען, וואָס איז אייער קראַנקהייט, פּייניקט מיך אַזוי, אז איך טראַכט וועגן דעם די גאַנצע צייט.

איך קאָן אייך ניט דאַנקען גענוג פאַר דעם, וואָס איר האָט אונדז באַקענט מיט פּרוי קעי. סאַפי, פּרוי סטעפּניאַק, וועלכע איז געווען ביי אונדז דעם טאָג, און איך, מיר זיינען באַגייסטערט פון איר. אין עטלעכע מינוטן זיינען מיר געוואָרן פּריינט. זי האָט מיר געשיקט אירע "עסיס" אויף דייטש. איך אַרבעט איצט ווי אַ נעגער — עס זיינען איצט די ווייסע נעכט — אויף אַן אַרטיקל פאַר דעם "ניינ-טינטה סענטשורי" און האָב נאָך געקאַנט לייענען אַ ביסל דאָ און אַ ביסל דאָרט — ס'רוב (עלען קעיס) "אַן אַוונט אויף אַ יאָגד-שלאָס". ס'איז פּיין, פול מיט גרויסאַרטיקע געדאַנקען. דאָס איז וואָס ס'איז דאָס שענסטע ביי אייך, ביי עליזע רעקליי, ביי טורגע-ניעוו, ביים ניהיליזם, ביי די בעסטע רוסישע פּרויען — דער געמיינ-שאַפטלעכער גרונט פון די בעסטע אידעען פונעם יאָרהונדערט — דאָס איז וואָס רעדט פון איר; און ווי אַזוי דאָס איז אַרויסגעבראַכט! וואָס פאַר אַ פּיינעם טיפּ פון פּרויען זי רעפּרעזענטירט! דאָס וואָס זי פילט אַמשטאַרקסטן, זאָגט זי אַרויס אויף אַן אופן, וואָס וועט פאַרבלייבן, זי האָט אונדז צוגעזאָגט ווידער צו קומען אין עטלעכע וואַכן אַרום.

הער יאקאב העגל (דער פארלעגער פון בראנדעס' ווערק) האט מיר צוגעשיקט די דענישע איבערזעצונג פון די "זכרונות" — זייער אַ גוטע, גלויב איך, די אויסגאבע און די גאנצע אויסשטאַטונג איז באמת שיין. איך האָב נאָר געלייענט אין אָנהויב אַ פּאַר זייטן און עס ווייזט אויס, אַז די איבערזעצונג איז זייער אַ גוטע. עס האָט פולשטענדיק דעם כאַראַקטער פון אַן אַריגינאַל.

איך לייען אויך איצט די קאָרקטורן פון דער דייטשער איי-בערזעצונג — ס'איז זייער גוט, מיין איך, איך קאָן אָבער ניט אַרויס-זאָגן מער ווי אַן אַלגעמיינעם איינדרוק וועגן דעם סטיל.

ווי גייט עס מיט דעם דרוקן פון אייערע ווערק? מען מוז זען — מען מוז עס אַבסאָלוט טאָן — אַז מען זאָל אין אַמעריקע אַרויס-געבן אַלע אייערע ווערק אויף ענגליש. (אַזאָ אויסגאבע פון די ווערק פון געאַרג בראַנדעס אויף ענגליש איז קיינמאַל ניט געמאַכט גע-וואָרן ניט אין ענגלאַנד און ניט אין אַמעריקע. — וול. גר.) און אויב איך וועל זיין אין קומענדיקן ווינטער אין אַמעריקע, וואָס איז מעגלעך, וועל איך מיט אַלע מיינע כוחות מאַכן אַ פּראָפּאַגאַנדע פאַר דעם, אַז אַזאָ אויסגאבע זאָל געמאַכט ווערן. מיט אַ צייט צו-ריק האָב איך ווידער איבערגעלייענט (אייערע) "מאָדערנע גייס-טער" און איך וואָלט וועלן, אַז אַלץ, וואָס איר האָט געשריבן, זאָל געלייענט ווערן פון אַלעמען — זאָל זיין צוגענגלעך פאַר יעדן יונגמאַן, פאַר יעדן יונגן מיידל. מיין טייערער, מיין זייער טייע-רער פריינט, די רעאַקציע רוקט זיך אַן אויף אונדז פון אַלע זייטן, די גרויסע אינספּירירנדיקע אידעען ווערן אָפּגעשוואַכט; אונ-טער דעם דעקמאַנטל פון אינדיווידוואַליזם שטייט ווידער אויף די דומהייט, דאָס ענגהאַרציקע, דער נאַרישער עגאָאיזם פון דער בורזשואַזיע פון די צייטן פון לואי פּיליפּ, ניין, פון די צייטן פון דער דירעקטאָריע. די רוסישע ליטעראַטור, אפשר די סענסי-טיווסטע און דעליקאַטסטע פון אַלע אַנדערע, איז פול דערמיט און דריקט דאָס אויס. וואָס אַנבאַלאַנגט ענגלאַנד, איז זי צום גליק צעשטילט אין צוויי לאַגערן. דער לאַגער פון די, וואָס זאָגן זיך "לאַמיר אַריינכאַפּן", איז פשוט געמיין. עס איז דאָ נאָר אין טרייסט: די מינוט ווען זיי וואַרפן אַראָפּ פון זיך די מאַסקע, דער-

זעט מען זייער גאנצע מיאוסקייט.
סאָפּי, פּרוי סטעפּניאַק, איך און סאַשאַ, מיר אַלע שיקן אייך
אַ סך, אַ סך בעסטע גרוסן און ווינטשן אייך פון גאַנצן האַרצן צו
ווערן באַלד געזונט.
פון טיפן האַרצן אייער
פּעטער קראַפּאַטקיין.

די וויטאַליטעט פון געאַרג בראַנדעס, ניט קוקנדיק אויף דער
קראַנקהייט, וואָס האָט אים שטענדיק געפלאַגט, זיין דורשט נאָך
נייע איינדרוקן און זיין אינטערעס אין מענטשן, נאָענטע און
פרעמדע, האָט דערשטוינט ניט נאָר פּעטער קראַפּאַטקינען. עס
איז געווען ניט צו פאַרשטיין, פּונוואַנען עס נעמט זיך ביי אים
אַזוי פיל כוח, ווייל זיינע איינדרוקן זיינען געווען שטאַרקע און
טיפע, יעדע נייע דערשיינונג, יעדע נייע באַקאַנטשאַפט האָט אים
סטימולירט, האָט ביי אים אַרויסגערופן נייע געדאַנקען און אי-
דעצען, אַזוי האָט ער געלעבט זיין גאַנץ לעבן.

געאַרג בראַנדעס צו פּעטער קראַפּאַטקיין

האַרן, ביי ברעמען,

19 אויגוסט 1900.

”טייערער און געטרייער פריינט,

אַ דאַנק אייך פאַרן גוטן בריוו און זייט מיר מוחל, וואָס איך
האַב אייך ניט געענטפערט גאַנצע צוויי חדשים. איר ווייסט דאָך,
ווי איך האָב אייך ליב.

יא, איך בין ווידער געווען זייער קראַנק — עס איז אַ קראַנק-
הייט, וואָס קומט צוריק, איך האָב פאַרבראַכט עטלעכע חדשים
אין שפיטאַל אין קאַפּענהאַגען; מען האָט מיך גוט באַהאַנדלט.
יונגע, אינטעליגענטע און פיינע מיידלעך האָבן אויף מיר גוט
אַכטונג געגעבן און איך בין געוואָרן געזונט — אויף אַ שטיקל
צייט. איך בין געווען אין אונגאַרן, וואוהין מען האָט מיך איינגע-
לאָדן צו קומען און איך האָב דאָרט געמוזט אַלץ זען, דאָס מיניס-
טעריום האָט אַלץ געשטעלט צו מיין דיספּאָזיציע און די מעיאָרס
פון די שטעט האָבן באַקומען אַ באַפעל אַפּצונעמען מיך ביי דער

באן מיט אַ געשפּאַן פון זעקס פּערד — דער חלום פון מיין לעבן
איז געווען אַ געשפּאַן פון זעקס פּערד. איך בין אָבער ווידער גע-
וואָרן קראַנק און געמוזט פּאַרן צוריק אין שפּיטאַל, קיין קאַפּענ-
האַנען.

איר האָט מסתּמא געזען אין דער פּרעסע די קאַמפּאַניע, וואָס
ווערט אָנגעפירט קעגן מיר אין דייטשלאַנד, ווייל זייענדיק אין
בודאַפּעשט, האָב איך געזאָגט: "איך באַנוץ זיך דאָ מיט דער
דייטשישער שפּראַך, הגם דאָס איז ניט אייער באַליבטע שפּראַך,
אויך ניט מיינע. די נאַציאָנאַליסטישע משוגעת איז נאָך קיין מאָל
אין דער וועלט ניט געווען אַזוי גרויס ווי איצט".

איך האָב פּאַרבראַכט דאָ עטלעכע וואָכן ביי אַ פּריינט, אַ
מאָלער און אַ דיכטער, וועמען איך באַזוך אָפט אין די לעצטע
18 יאָר; ער הייסט אַרטור פּיטגער און מיר זיינען פּריינט, כאַטש
מיר געהערן צו פּאַרשידענע פעלקער.

איך בין צופרידן, וואָס עלען קעי איז געפּעלן געוואָרן איך
און אייערע. זי איז געווען באַגייסטערט פון איר באַקאַנטשאַפט מיט
איך. זי באַזיצט דעם ריינסטן ענטוויאַזם און ליבע צום אמת. זי
איז אַ פּרוי פון אויסערגעוויינלעכן קוראַזש. זי מאַכט צייטנווייז
פעלערן. אינעם קאַנפּליקט צווישן שוועדן און נאָוועגיע, וואַרפט
זי די גאַנצע שולד אויף שוועדן. די נאַרוועגער מיט זייערע נאָ-
ציאָנאַלע אַמביציעס זיינען אַבסאָלוט אומדערטרעלעך און אידיאָ-
טיש, אָבער איר געפּעלט דאָס.

טייערער פּריינט, אויף דייטש וואָלט איך געזאָגט "פּאַרערטער
בעל-טובה", טראַכט ניט וועגן באַקאַנט מאַכן מיינע אַרימע שריפטן
אין ענגלאַנד. איך צווייפל, צי זיי וועלן געפּעלן ווערן. דער ענג-
לישער פּאַרלעגער היינעמאַן גרייט אייגנטלעך צו אַן אויסגאַבע
פון די זעקס בענדער פון די "הויפט-שטרעמונגען", וועלן מיר זען,
צי דאָס וועט האָבן אַ דערפּאָלג. ווייסט איר, אַז סוף-כל-סוף טריי-
אומפיר איך אין סקאַנדינאַווע; די פּאַלקסטימלעכע אויסגאַבע פון
אַלע מיינע ווערק (דרייסיק בענדער) האָט באַקומען זעקס טויזנט
אַבאַנענטן.

איך דערמאָן זיך שטענדיק דעם טאָג, ווען איך האָב איך באַ-

זוכט אין בראַמלי. איך זע פאַר זיך פרוי קראַפּאַטקין און די קליי-
נע סאַשאַ, וועלכע זאָגט "אַ פריי רוסלאַנד — אַזוי וואָלט רוסלאַנד
געדאַרפט זיין". האַפּנטלעך וועלן מיר זיך ווידער זען. צום באַ-
דויערן, בין איך אַביסל אַנטוישט: איך האָב געזאָלט פאַרן מיט
די דענישע סטודענטן קיין איסלאַנד (איסלאַנד האָט דענסטמאַל
געהערט צו דענעמאַרק — וול. גר.). זיי האָבן מיך געוואָלט האָבן
אויף דער רייזע ווי אַ מיין פירער. אָבער די דאָקטוירים האָבן מיר
פאַרבאָטן צו פאַרן. אַ סך זאַכן זיינען מיר פאַרבאָטן.
איך האָב איך ליב פון מיין גאַנצן האַרצן.

געאַרג בראַנדעט

מאַרגן וועל איך זיין אין קאַפּענהאַגען".

פאַר מענטשן מיט אַזאַ ענציקלאָפּעדישער בילדונג און אַזוי
פיל אוניווערסאַלע קולטור-אינטערעסן ווי פעטער קראַפּאַטקין און
געאַרג בראַנדעט האָבן געהאַט, איז געווען גאַנץ נאַטירלעך, זיי
זאָלן אַרומרעדן די וויכטיקסטע פּראָבלעמען איינפאַך און אינ-
טיים, אַן שום פרעטענזיעס פון אַ דאָקטרינען-כאַראַקטער. דער-
פאַר איז פאַר בראַנדעסן ניט געווען קיין סענסאַציאָנעלע נייעס,
ווען קראַפּאַטקין האָט אים מודיע געווען, אַז ער איז איינגעלאָדן
קיין באַסטאָן צו האַלטן אַ סעריע פאַרלעזונגען וועגן רוסישער
ליטעראַטור. בשעת דער רייזע האָט קראַפּאַטקין גערעדט אויך
אויף גרויסע פּאָלקס-פאַרוואַמלונגען וועגן אַנאַרכיזם.

פעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמלי, קענט,

23 נאָוועמבער 1900.

"זייער טייערער פריינט,

איינער קליין קאַרטל, אין וועלכן איר דערציילט מיר, אַז אַלץ
גייט גוט און איר אַרבעט פליסיק (בראַנדעס האָט געשריבן, אַז
ער אַרבעט 14 שעה אַ טאָג), האָט מיר פאַרשאַפט מער פאַרגעניגן
ווי אַלע לאַנגע בריוו. איך בין גליקלעך פון דעם, טייערער פריינט,
און איצט קאַנט איר מיט פיבער איבערגעבן זיך דער אַרבעט

און אויסלעבן זיך אין איר! איך האָב אויך אַ סך געאַרבעט די לעצטע צייט, אָבער אויף גאַרניט קיין אינטערעסאַנטע זאַכן — ענציקלאָפּעדיאַ בריטאַניקאַ, "די לעצטע וויסנשאַפטן" א. א. וו. אויך אויף אייניקע קלענערע זאַכן, וואָס אינטערעסירן מיך יאָ. שטעלט אייך פאַר, איך גיי ווערן אַ ליטעראַרישער קריטיקער! בעסער געזאָגט, פון סאַציאַלע פּראָבלעמען, איידער ליטעראַרישע — די רוסישע ליטעראַטור וועט דערביי זיין נאָר אַ תירוץ. ס'איז אַ קורס אין דעם לאַועל־אינסטיטוט אין באָסטאָן, וועגן דער מאַט־דערנער רוסישער ליטעראַטור: די העלדן פון טורגעניעוו, גאַנ־טשאַראָוו, פּושקין און לערמאַנטאָוו, און חוץ דעם, אַ מאַסע אַנ־דערע רוסישע שרייבער, וואָס מען קען ניט — די "פּאָלקסטימלע־כע", און די קריטיקער בעלינסקי, דאַבראַליובאַוו, פּיסאַרעוו (אַ סאָרט ניהיליסט), מיכאַילאָוסקי... איך האָב זיי נאַכאַמאַל גע־לייענט מיט אַזוי פיל פאַרגעניגן. איך האָב אויך געלייענט און ווידער געלייענט אייער קליינעם אַרטיקל וועגן טורגעניעוו, פאַר וועלכן מיין פרוי און איך האָבן אייך שטאַרק באַוואונדערט. איר רעדט וועגן דער שוועדישער איבערזעצונג, נאַטירלעך! איך בין באַגייסטערט, אָבער עס זאָל נאָר זיין גוט געמאַכט, און אַזוי ווי דער פאַרלעגער באַצאָלט נאָך דערצו 200 קראַנען איז אוודאי גוט. נאָר די פּראַנצויזישע אויסגאַבע רירט זיך ניט פון אַרט. מען האָט מיר פאַרגעשלאָגן צו מאַכן אַן איבערזעצונג פון דייטש, ניט פון ענגליש, אָבער דאָס וויל איך ניט. מיר אַלע דריי שיקן אייך און מיס עדיט אונדזערע בעסטע גרוסן.

פ. קראַפּאַטקי.

אייער,

די פּראַנצויזישע אויסגאַבע האָט זיך פאַרהאַקט, ווייל עס איז געווען די צייט פון דער רוסיש־פּראַנצויזישער אַליאַנץ און די פּראַנצויזן האָבן ניט געוואָלט אַנרירן דעם כבוד פונעם צאַריזם, וועלכער איז געוואָרן אַ פּאָליטישער שותף פון דער דריטער רע־פּובליק, דער מערקווירדיקער בונד איז געווען געציילט קעגן דייטשלאַנד.

ניינטער קאפיטל

פעטער קראפאטקין צו געארג בראנדעס

קאלאניאל קלוב, קעמברידזש, מאס.
28 מערץ 1901.

“זייער טייערער פריינט,

אייער קארטל באקומען דא, אין אמעריקע, און איך קאן איך
גאר ניט זאגן, ווי גליקלעך איך בין געווען צו דערזען אייער
כתב. דאס הייסט דאך, און איך זענט געזונט, און איך זענט אק-
טיוו. א דאנק, א דאנק פאר דעם קליינעם קארטל.

וואס שייך דעם אינהאלט, בין איך פארצווייפלט. ניין, ס'איז
זיכער, און איך האב ניט קיין מזל מיט דער פראנצויזישער איבער-
זעצונג פון מיינע זכרונות. דריי-פיר גרויסע פארלעגער האבן
זיך אפגעזאגט ארויסצוגעבן דאס בוך. “דאס איז די אליאנץ מיט
רוסלאנד”, האב איך זיך געזאגט: סטאק איז דער איינציקער, וואס
האט עס געוואלט איבערנעמען, האב איך עס אים איבערגעגעבן.
וואס שייך דעם איבערזעצער, האט ער געטאן אן אנטשענדיקע
ארבעט, אבער ס'איז ניט דאס, וואס איך האב געחלומט.

נא, ס'איז שוין אפגעטאן. איך בעט איך, גיט איבער מייך
דאנק מירבאן. איך באדויער, וואס איך האב ניט געהאט אין
זינען צו שיקן אים אן עקזעמפלאר, ווען דאס בוך איז דערשינען
אויף ענגליש.

אין בין שוין פינף וואכן אין קעמברידזש, ניט ווייט פון באס-
טאן, וואו איך האב פארענדיקט דעם קורס אינעם לאועל-אינסטי-
טוט — איך וועט ניט איינפאלן גאר וואס פאר א קלאס דאס איז

געווען. — ס'איז רוסישע ליטעראטור אין 19-טן יארהונדערט! מען האט עס מיר פאָרגעשלאָגן. איך האָב אַ סך געאַרבעט, און די אַכט פּאַרלעזונגען (צוויי אַ וואָך) זיינען געווען זייער גוט באַזוכט. דער זאַל איז כמעט געווען פול די גאַנצע צייט און איבערגעפאַקט, ווען עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן טורגעניעו און טאַלסטאַי.

דער קורס איז געווען אַזוי איינגעטיילט: (1) איינלייטונג. שפּראַך, א. א. וו., ביז פּושקין; (2) פּושקין און לערמאַנטאָו (איך און מיין פּרוי זיינען גרייט אייך אַרומצונעמען פאַר אייער צוגאַנג צו די צוויי דיכטער); (3) גאַגאַל; (4) טורגעניעו און טאַלסטאַי; (5) גאַנטשאַראָוו, דאַסטאַיעווסקי, נעקראַסאָוו; (6) דראַמע; (7) די "פּאַלקסטימלעכע" (פון גריגאָראָוויטש ביז גאַרקין) און (9) די פּאַ-ליטישע שרייבער, שטשעדרין, און די קריטיקער, פון בעלינסקי ביז טאַלסטאַי (קונסט). אַלץ איז געאַנגען גוט. די זיבעטע און אַכטע פּאַרלעזונגען זיינען מיר געפּעלן געוואָרן. איצט וויל מען דאָס אַרויסגעבן אין אַ בוך. אפשר וועט עס זיין אַ נוצלעכע זאַך, כדי מענטשן זאָלן קאַנען זיך אַריענטירן אין דער רוסישער ליטעראַטור — ניט מער ווי דאָס.

איך האָב אַ סך מער ליב מיינע אַנדערע פּאַרטראַגן; אַנאַרכיזם, די אַנטוויקלונג פון סאַציאַליזם, אַרבעט, לאַנדווירטשאַפט א. א. וו., פּאַרלעזונגען וואָס איך האָב געהאַלטן פון צייט צו צייט. מאָרגן פאַר איך קיין ניו-יאָרק, וואו איך דאַרף רעדן וועגן אַנאַרכיזם פאַר טוויזנט מענטשן און האַלטן פּאַרטראַגן כמעט יעדן טאַג, און נאָך דעם פאַר איך קיין שיקאַגאָ אויף אַ וואָך. דאָס זיינען אַלץ אַוניווערסיטעטן, וואָס לאַדן מיך איין.

מען קען אייך זייער גוט אין באַסטאָן. דאָ לייענט מען מיט אַן אמתן פאַרשטאַנד. אויב איר וואָלט פּאַרגעשלאָגן מ. לאָועל אַ קורס לעקציעס פאַרן לאָועל-אינסטיטוט וועגן ליטעראַטור — אויף ענגליש אָדער אַפילו אויף פּראַנצויזיש (דזשאַן, דער קריטיקער פון "לע טאַן", האָט דאָ געגעבן אַ קורס אין קעמברידזש אויף פּראַנצויזיש און האָט געהאַט אַ סך צוהערער) — בין איך זיכער, אז מען וואָלט אייך דאָ געטראַגן אויף די הענט. מען וועט אייך דאָ תּיכּף ליב קריגן.

טויזנט גרוסן און די בעסטע וואונטשן פאַר אייער געזונט,
מיין טייערער פריינט, און די בעסטע גרוסן צו מיס עדיט.
האַרציק, אייערער,

פ. קראַפּאַטקין.

ניין, געאַרג בראַנדעס האָט ניט געהאַט קיין גרויסן חשק צו
פאַרן קיין אַמעריקע. אין אַ בריוו צו דעם שרייבער פון די שורות,
מיט אַ סך יאַרן שפעטער, האָט ער געשריבן, אַז ער גלויבט ניט,
אַז אַמעריקאַנער האָבן אַן אמתן אינטערעס אין זיין שרייבן און
דער בעסטער באַווייז פון דעם איז — די נישטיקע צאַל פון זיינע
ביכער, וואָס ווערן פאַרקויפט אין אַמעריקע. דאָס איז זיכער גע-
ווען אַ מיין איינרעדעניש ביים גרויסן שרייבער. זיין אינטערעס
אין אַמעריקע איז אויך געווען אַ באַשרענקטער, דאָס קאָן מען
אפשר דערקלערן דערמיט, וואָס ער איז שטענדיק געווען פאַרטאָן
אין אַזוי פיל ריין־איראָפּעאישע פּראָבלעמען: פינלאַנד און די
אַרמענער, פּאַליאַקן און אוקראַינער, וואַלאַנען, פּלאַמאַנדער און
א. וו. זיין באַציאונג צו קראַפּאַטקין איז געקומען פון זיין טיפּן
אינטערעס צו דער ריזיקער רוסישער אימפעריע און אירע פעל-
קער. קראַפּאַטקין האָט זיך אויפּריכטיק געפרייט, ווען ער האָט זיך
דעראווסט, אַז בראַנדעס האָט געשיקט זיין טאַכטער עדיט אויף
אַ באַזוך קיין רוסלאַנד.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמליי, קענט,

23 אַקטאָבער 1902.

“מיין טייערער פריינט,

ווען איך שרייב אייך ניט אַזאַ לאַנגע צייט, מאַך איך זיך די
גרעסטע פאַרוואורפן; ווי שטענדיק לייג איך אָפּ דאָס שרייבן פון
איין טאַג אויפן צווייטן, און אַזוי גייען אַוועק וואַכן און חדשים.
טויזנט מאָל דאַנק איך אייך פאַר אייער גוטן בריוו. איך האָב

שוין געוואוסט, אז איר זענט געווען אין פאָריוו, אָבער איך בין
ניט געווען זיכער, אין וואָס פּאַר אַ צושטאַנד עס איז אייער געזונט.
איך האָב מורא, אז די פּאַרלעזונגען און די אויפנאַמען האָבן אייך
אויסגעמאַטערט, ווי דאָס האָט מיך מיד געמאַכט, ווען איך בין
צוריקגעקומען פון אַמעריקע.

עס איז געווען גוט, וואָס איר האָט געלאָזן מיס עדיט פּאַרן
קיין רוסלאַנד. זי וועט ליב קריגן אונדזער לאַנד, זי וועט אייך
טרעפן דאָרט אַ גרויסע צאָל אינטערעסאַנטע יונגעלייט, אינטערע-
סאַנט מיט זייערע אינטעלעקטועלע פּראַבלעמען, וואָס רופן אַרויס
געדאַנקען. זי וועט מסתמא זיין ניט ווייט פון אונדזער ניקאָלסקאַיע
(דאָס גוט פון קראַפּאַטקינס פּאַטער), וואָס ליגט אַ 50 קילאָמעטער
פון קאַלוגאַ. מיר חלומען אייך וועגן דעם, אז אונדזער סאַשאַ זאָל
פּאַרן קיין רוסלאַנד אין אַ יאָר אָדער אין צוויי יאָר אַרום —
איך קוק ניט מיט ראַזעווע ברילן אויף דעם וואָס עס קומט דאָרט
פּאַר, ווי עס איז דער פּאַל מיט אונדזערע רוסישע פּריינט, וועלכע
זאָגן, אז אַט קומט די קאָנסטיטוציע אין אַ דריי יאָר אַרום! פּאַר-
קערט, איך מייך, אז עס וועט קומען צוערשט אַן אויפשטאַנד פון
די פּויערים (דרך אגב — עס איז דערשטוינט צו ווערן פון דעם,
מיט וואָס פּאַר אַ חשק די פּויערים לייענען און פּאַרשפּרייטן די
פּאַרבאַטענע ליטעראַטור, וועלכע ווערט פּובליצירט פּאַר זי).

אַ דאַנק אייך פּאַר דער פּריינטלעכקייט, וואָס איר האָט אַרויס-
געוויזן צו פּריסעל. אזוי איז ער! אָדער ער פּאַרגעסט וועגן אַן אַפּ-
גערעדטער באַגעגעניש, אָדער ער קומט מיט צוויי טעג פּריער ווי
מען האָט אָפּגערעדט (ער האָט עס געטאָן מיט אונדז). זיין פּרוי
(וועלכע זעט אויס צו זיין אַן אויסגעצייכנטע פּרוי, עס איז בכלל
אַ גוט פּאַרפּאַלק) זאָגט, אז אזוי איז ער געווען שטענדיק, ער טוט
אַ גוטע אַרבעט אין דרום פון די פּאַראייניקטע שטאַטן, וואו אַזאַ
אַרבעט איז זייער נויטיק.

איך שיק אייך, מיין טייערער פּריינט, אַ ניי ביכל "קעגנזיי-
טיקע הילף". דאָס איז אַ זאַמלונג פון געדרוקטע אַרטיקלען, מיט
אַ קליינעם צוגאַב. דער צוגאַב האָט נאָר אַ טעאָרעטישן ווערט
(67—60 זייטן) און דאַרף באַווייזן, אז דאָס "פּאַרניכטן פון די

צווישנפארמען, וועגן וועלכע עס האָט גערעדט דאָרויף און וועלכע ער האָט זייענדיק, אונטער דעם איינפלוס פון מאַלטוס, באַטראַכט אלס די אמתע "פאַרניכטונג", דאַרפן אויך פאַרשטאַנען ווערן בילד־ לעך. דאָס האָט אַ געוויסע באַדייטונג פאַר דער גאַנצער טעאָריע פון דאָרוויניזם; פאַר דער טעאָריע פון לאַמאַרק עקזיסטירט בכלל ניט די דאָזיקע היפּאָטעזע פון פאַרניכטונג.

נאָך דער אַרבעט וויל איך זיך נעמען צו אַן אַרבעט, מיט וועלכער איך האָב זיך שוין אַמאָל פאַרנומען. גלייכהייט — יושר — מאַראַל ('עגאָליטע — דזשאַסטיס — מאַראַליטע') און נאָך דעם וועט קומען די אַנאָליזע פון אינדיווידואַליזם (צווישן אַנדערע ניטשע), קאָמוניזם און... מען דאַרף נאָך געפינען דערפאַר דעם ריכטיקן נאָמען; די הויך־אַנטוויקלטע אינדיווידואַליטעט אין אַ סביבה וואו זי דאַרף זאָרגן פאַר איר עקזיסטענץ, פאַר ברויט און אַ הויז און ווערט באַפרייט פון די זאָרגן דורך קאָמוניזם — דענסט־ מאָל קאָן זיך דאָס פּערזענלעכע אַנטוויקלען.

צו דעם אַלעמען דאַרף מען זיין געזונט. איר ווייסט מסתמא פון פריינט, אַז דעם לעצטן נאָוועמבער האָב איך שוין געהאַלטן ביים שטאַרבן. דאָס האַרץ האָט מער ניט געוואָלט אַרבעטן. אין פאַרלוף פון 6—7 חדשים האָב איך געאַרבעט זייער, זייער ווייניק און ערשט דעם זומער, אַדער בעסער געזאָגט — דעם האַרבסט, האָב איך זיך גענומען צו דער אַרבעט.

סאָפיע פילט זיך זייער פּיין. אונדז איז געגאַנגען וואונדער־ באַר אין קאַרנוואַל, אָבער זינט מיר האָבן זיך צוריקגעקערט, איז סאָפיע געווען גאַנץ ערנסט קראַנק. סאַשאַ איז געוואָרן אַ גרויס מיידל, גרויס ווי איך, און דערמאַנט פולשטענדיק לויט דעם אויס־ זען איר באַבע. זי אַרבעט מיט חשק. איצט איז עס לאַטיין! אַ, ווי־ פיל צייט גייט אומזיסט פאַרלוירן, ס'איז שרעקלעך. אָבער גענוג! קאַנען מיר האַפן, אַז מיר וועלן אייך זען אינגיכן אין לאַנדאָן? איך דערוואַרט די צייט, ווען איך וועל אייך קאַנען דאָ אַרומנעמען און איך שיק אייך דערווייל די וואַרעמסטע גרוסן.

פּעטער קראַפּאַטקיין.

ווייסט איר וואס אייערע דענער האָבן געטאָן ביי אונדז? זיי האָבן באַדעקט דעם דרומדיקן טייל פון דער געגנט אַרום טאַמסק און טאַבאַלסק מיט מילך-קאַאַפּעראַטיוון. אייערע פאַרמערס האָבן געלערנט אונדזערע פויערים. דער עקספּאָרט פון פוטער איז אַזוי גרויס, אַז יעדע וואָך גייט אַפּ אַ שיף פון ריגע (קיינ ענגלאַנד) אַנ-געלאַדן מיט פוטער פון די סיבירער קאַאַפּעראַטיוון פון דענישן אַפּשטאַם.

האַט איר געשריבן וועגן ניטשעזי?.

וואָס פאַר אַ געמיש פון אינטערעסן און פּראַבלעמען; דאַרווי-ניום, סיבירישע מילך-קאַאַפּעראַטיוון, ניטשעזי! און אַלץ איז גענו-מען מיט דעם טיפּסטן ערנסט און מיט אַן ערנסטער שטודיע. אַזוי איז אויך געווען די פּערזענלעכקייט פון געאַרג בראַנדעס; גרויסע שטודיען פון שעקספיר, די בלוטיקע אונטערדריקונג פון די אַרמענער דורך אַבדול האַמידס טערקיי, די קאַרעספּאַנדענץ מיט הענריק איבסען. — עס איז זיכער, אַז די דאָזיקע פּילזייטי-קייט און פּילפאַרביקייט האָט צוגעבונדן די צוויי פריינט איינער צום אַנדערן, הגם זיי פלעגן זיך זען נאָר איין מאַל אין עטלעכע יאָר. די קאַרעספּאַנדענץ צווישן די צוויי ווערט אַלץ אינטימער און אַלץ אינהאַלטסרייכער. רוסלאַנד הויבט אַן צו פאַרנעמען אַלץ אַ גרעסערן פּלאַץ אין זייער דורכשרייבן זיך.

געאַרג בראַנדעס האָט אין פאַרלוף פון זיין 55-יאַריקער לי-טעראַרישער אַרבעט אַרויסגערופן און אויך זיך באַטייליקט אין אַ גרויסער צאָל ערנסטע און אַפט זייער שאַרפע דיסקוסיעס. צווישן זיי האָט דער ענין ניטשעזי — אויף וועמען מען מעג אַן שום גוזמא זאָגן, אַז געאַרג בראַנדעס האָט אים אַריינגעפירט אין דער וועלט-ליטעראַטור אַלס אַן ערשט-קלאַסיקן דענקער און שרייבער — פאַרנומען גאָר אַ חשובן פּלאַץ. אַזוי ווי עס זיינען דאָ מיינונגען, אַז ניטשעס אידעען וועגן דעם "איבערמענטש" האָבן געפירט דער-צו, אַז אַ גרויס פּאַלק, ווי די דייטשן, זאָל קאַנען אַקצעפּטירן אַזאַ פינצטערן וואַגאַבאַנד ווי היטלער פאַר אַ געטלעכן איבערמענטש, זיינען אויך אין זיין צייט געווען מענטשן, וועלכע זיינען געווען

אויסער זיך — פארוואס בראנדעס האט זיך איינגעשטעלט אזוי שטארק פאר ניטשען און געהאלפן שאפן א מין קולט פאר זיינע אידעען.

מיר קאנען זיך דאָ ניט אַרײַנלאָזן אין די זײער אינטערעסאַנט־טע און װיכטיקע אײנצלהײטן פון דעם ענין בראַנדעס־ניטשע. דאָס דאָזיקע פּראָבלעם האָט נאָטירלעך אױך אײנטערעסירט פעטער קראַפּאַטקינען, און די צװײ פּרײנט האָבן עס פון צײט צו צײט באַרירט אין אַ רואיקער און װירדיקער פּאַרם. עס איז דאָס אַלטע פּראָבלעם װעגן דעם, װאָס איז דער הױפּט־עלעמענט אינעם אַנט־װיקלונגס־פּראָצעס פון דער געזעלשאַפט — דאָס פּאַלק, אָדער די גרויסע אינדװידועלע פּערזענלעכקײט? פאַר פעטער קראַפּאַטקין איז עס שטענדיק געװען דאָס פּאַלק, די מאַסע; פאַר געאַרג בראַנט־דעס איז דאָס פּאַלק געװען בלױז "המון", װאָס האָט ניט קײן אײִ־גענעם װילן און לאָזט זיך פירן פון דעם, װאָס האָט די אידעע און די נױטיקע װילנס־קראַפט. פאַר בראַנדעסן איז ניטשע גע־װען דער פּאַרטערטער פון אַ מין "אַריסטאָקראַטישן ראַדיקאַליזם"; פאַר דעם באַרימטן דענישן פּילאָזאָף האַראָלד העפּדינג האָט אַ װערט געהאַט גראַד דער הײפּך פון דעם — דעמאָקראַטישער ראַ־דיקאַליזם. די דאָזיקע דיסקוסיע איז אָנגעגאַנגען יאָרנלאַנג.

אָנהױב 1902 — װען ער איז אַלט געװאָרן 60 יאָר — האָט געאַרג בראַנדעס געהאַלטן אין פאַרױ אַ פּאַרטראַג אין דער דאָ־מאַלס זײער באַקאַנטער רוסישער שול פאַר װיסנשאַפטן: "עקאָל רוס דעז־אַט עטיווד", אָנגעפירט דורך מאַקסימ קאַװאַלעװסקי. דער פּאַרטראַג האָט געהײסן: "דער גרויסער מענטש, דער אָנהױב און דער סוף פון דער צװײלױזאַציע". ער האָט דאָ אַנטװיקלט זײן שטאַנדפּונקט גאַנץ אױספירלעך.

אין זײן לעצטן בריוו האָט קראַפּאַטקין געפרעגט, צי בראַנדעס האָט געשריבן װעגן ניטשען. עטלעכע טעג שפעטער ענטפערט בראַנדעס.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראָפּאַטקיין

קאָפּענהאַגען, 4-טן נאָוועמבער 1902.

"אַנטשולדיקט זיך קיינמאָל ניט פאַרוואָס איר האָט ניט גע-
שרייבן, נאָר שרייבט ווען דאָס האַרץ זאָגט אייך, און מאַכט זיך
ניט קיין פאַרוואָרפן, ווייל דאָס קאָן אויסזען ווי איר וואָלט מיך
פאַרגעסן. איך ווייס גאַנץ גוט, וויפיל צייט אַ פאַרנומענער מענטש
דאַרף האָבן. אָבער ווען איר ווילט זיין אַ גוטער, שרייבט מיר
פון צייט צו צייט אַ פאַר שורות, כדי מיר זאָלן שטיין אין קאָנ-
טאַקט. אייער פריינטשאַפט איז איינס פון די טייערסטע זאַכן אין
מיין לעבן. איך האַלט מיך דערביי און כוואָלט עס נאָך געוואָלט
אַמאָל אייך באַווייזן.

איך וואָלט געוואָלט תיכף נאָכאַמאָל איבערלייענען (אייער)
"קעגנזייטיקע הילף" — איך האָב אָבער נאָך ניט געהאַט די גע-
לעגנהייט דאָס צו טאָן. ווען איך וועל האָבן די געלעגנהייט, וועל
איך אַנשרייבן אַן אַרטיקל. סוף יאָר, ווען דאָ דערשיינען געוויינלעך
די ביכער, פאַרלאַנגען די צייטונגען, מען זאָל ניט שרייבן וועגן
אויסלענדישע ביכער. דעריבער מוז איך אַ וויילע אָפּוואַרטן מיטן
לייענען און מיטן שרייבן. אָבער טאַקע נאָר אַ וויילע; איך וועל
עס לייענען אויפּמערקזאָם און איך וועל וועגן דעם שרייבן אַזוי
גוט ווי איך קאָן.

איך בין געווען אין דייטשלאַנד, כדי דאָרט צו טרעפן מיין
טאַכטער, וועלכע איז צוריקגעקומען פון איר צווייחדשימדיקער
רייזע אין רוסלאַנד. זי האָט דאָרט געזען דאָס דאַרף, וואו דאָס
לעבן פונעם פויער איז גענוג טרויעריק; זי האָט אויך באַזוכט
קאַלוגאַ, מאַסקווע, פעטערבורג, וואַרשע. זי האָט שוין אויך געזען
בערלין, וואו זי איז געבוירן געוואָרן, אויך פאַריז און ניין שטעט
אין איטאַליע. אין איר עלטער האָב איך געהאַט נאָר געזען קאָפּענ-
האַגען און געטעבאַרג — דאָס אַליץ!

אייערע פריינט זיינען זיכער צו גרויסע אָפּטימיסטן וועגן דער
צוקונפט פון רוסלאַנד. די רוסן זיינען אייגנאַרטיק, זיי זיינען די
ערגסטע אונטערדריקער אויף דער וועלט. געוויינלעך זיינען שטענ-

דיק פרעמדע די אונטערדריקער פון א פאלק. אבער די רוסן האָבן די פריווילעגיע צו זיין זייערע אייגענע תליונים — דאָס איז אפשר זייער איוסערגעוויינלעכסטע אייגנשאַפט. — איך ווייס, זיי וועלן אַמאָל זיין די באַפרייער פון זייער אייגן פאלק און פון אַנדערע — אַבער דאָס איז צוקונפֿט־מוזיק.

בנוגע ניטשע, וויל איך איך אַנרופן אַ בוך, וואָס פאַר אייך וועט עס זיין מער צוטריטלעך צו לייענען, און דאָס איז (מיין בוך) "מענטשן און מעשים". איך גלויב, אַז איך האָב עס אַמאָל געהאַט געשיקט צו פרוי קראַפּאַטקין. דאָרט זיינען אויך פאַראַן זיינע בריוו צו מיר פון לעצטן יאָר אין זיין באַוואוסטויניקן לעבן. אַביסל מער וועגן אים איז פאַראַן אין דעם זיבעטן באַנד פון מיינע דע־נישע ווערק (אין דער ביבליאָטעק פון בריטישן מוזעאום). אויב איר האָט ניט דאָס בוך אויף דייטש, שרייבט מיר אַ קאַרטל און איך וועל עס אייך תיכף צושיקן. ער וועט אייך אויסזען העסלעך, אַבער מיך האָט ער אַמזירט און איז געווען אינטערעסאַנט, ווי אַ סקעפטיקער איך בין; ער האָט מיך אינטערעסירט און איך האָב אים ליב געהאַט. כמעט ווי איך האָב ליב זשאָזעף דע מעסטער (פראַנצויזישער דיכטער).

דערמאָנט פרוי קראַפּאַטקין און מאַדמואַזעל סאַשא, אַז איך בין אַמאָל געזעסן מיט זיי ביי איין טיש — עס איז שוין, ליידער זייער לאַנג, זעקס יאָר, און וויפיל זעקסער יאָרן האָבן מיר דען נאָך צו לעבן? אויף יעדן פאל, היט אַפּ אייער געזונט, אַדער דער־האַלט אייך, ווי איך האָב זיך דערהאַלט. פון גאַנצן האַרץ, אייער

געאָרג בראַנדעס."

פעטער קראַפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

וואַלאַ, בראַמליי, קענט.

20 מערץ 1903.

"זייער טייערער פריינט,

עס איז ווידער אַוועק אַן אייביקייט, זינט איך האָב געוואָלט

שרייבן. כ'האָב עס שוין געדאַרפט האָבן געטאַן מיט אַ לאַנגער צייט צוריק. איך האָב אייך געוואָלט דאַנקען פאַר אייער פאַר־טראַג: דער גרויסער מענטש — באַזונדערס פאַר אייער דעדיקאַציע — און וועגן וועלכן איך וואָלט אייך געהאַט אַזוי פיל צו זאַגן. די ווערטער (פון פאַרטראַג) "דער סוף פון דער מענטשהייט", "צוועק פון דער מענטשהייט" האָבן מיך ווירקלעך צערודערט. איך פיל, וואָס איר ווילט זאַגן! אָן די גרויסע פערזענלעכקייטן הערט אויף די מענטשהייט צו זיין אינטערעסאַנט (איך וואָלט גע־זאַגט: מער שווער צו פאַרשטיין). זיי זיינען עס די יעניקע, וואָס העלפן דעם פראַגרעס, א. א. וו. אָבער דער סוף, דער צוועק — דאָס רופט אַרויס ביי מיר אַזאַ רעאַקציע, ווי די קירכע ביי מע־פיסטאַפעלן. איך ווייס, ביי אייך איז עס בלוז אַ פאַרם פון אויס־דריקן זיך.

אָבער דער אַרימער המון! צי זענט איר גערעכט צו אים? ניין, טייערער פריינט, איך גלויב עס ניט. איר דאַרפט ניט אורטיילן דעם המון לויט דעם, וואָס איר זעט אין דער לעצטער העלפט פונעם יאָרהונדערט אין אייערע סקאַנדינאַווישע לענדער — אַ המון, פאַרבאַרט דורך אַ פראַטעסטאַנטישער דערציאונג, און אפילו די היינטיקע דערציאונג, וואָס טויט־אָפּ יעדע איניציאַטיוו, יעדן פאַרווך צו טראַכטן, יעדע ערלעכקייט צו זיך אַליין. גיט נאָר אַ טראַכט: די דייטשישע פעדאָגאָגיק ווערט באַנוצט דורך אַלעמען אין משך פון אַ גאַנצן דור! עס ווערט קאַלט ביים בלוזן געדאַנק אַליין. אַלע זיינען דאָך דורכגעגאַנגען אַזאַ קינדער־גאַרטן! — דאָס הייסט דאָך ממש אויסהרגענען זיי, ווי העראַדאַט האָט עס געטאַן. — אָבער טראַץ דעם אַלעם, אויף וואָס באַקלאַגט איר זיך דען אייגנטלעך? צוויי קליינטיקע לענדער (אין סקאַנדינאַווע) האָבן אַרויסגעגעבן פון זיך אין איין גענעראַציע דעם גרעסטן דראַמאַטורג פון דער עפּאָכע, דעם פיינסטן מוזיקער (גריג), דעם געוואַנטסטן פּאָלאַר־פאַרשער (באַנסען) — און איך מוז דאָס זאַגן — דעם פיינסטן קריטיקער פון דער עפּאָכע (און דאָס איז דאָך אומגע־הויער אַ סך), און דאָס אַלץ ניט געקוקט אויף די באַדינגונגען, וואָס מען האָט געמוזט אַקצעפּטירן, כדי די אַרבעטער זאָלן קאַנען

קעמפן קעגן דער בורזשוואַזיע (די פּאַרטעמפּטקייט דורך דער דײַ-
טשישער סאַציאַל-דעמאָקראַטיע).

דער אמת שיינט מיר צו ליגן ניט צווישן אייך אָדער טען
(היפּאָליט טען). נאָר ביי אייך ביידע. נעמט אונדזער פּושקין. ער
איז אַ קינד פון זיין צײַט. פאַר אים זײַנען געווען דריי געלונגענע
פּאַרזוכן — זשוקאָווסקי, באַטיושקאָוו, רילעעוּו און אַנדערע. באַ-
נוצנדיק זיך מיטן פּאַלקסליד און מיט די פּאַלקסטימלעכע מעשיות
(אַלץ אַ פּראָדוקט פון טויזנטער אומבאַקאַנטע שאַפּנדיקע כוחות —
פון המון), זעצט ער זיך אַוועק שרייבן. ער שאַפט די רעוואָלוציע,
וואָס זײַנע צײַטגענאַסן האָבן צוגעגרייט (טען). דערמיט האָט ער
געגעבן דער רוסישער ליטעראַטור די ריכטליניע פון אַנטוויקלונג
אויף 80 יאָר. אַלע מאַכן אים נאָך און — נאָך מער — ער שאַפט
אַ פּובליקום, וואָס וועט ליב באַקומען די דאָזיקע פּאַרם פון שרייבן
(אייערע ווערטער).

אַליין אַ פּראָדוקט פונעם המון, פּאַרמט ער איצט אויס דעם
המון לויט זײַנע אידעען.

אָדער נעמט טורגעניעווס באַזאַראָוו (דער הויפּטהעלד פון זיין
ראַמאַן "עלטערן און קינדער" (אַטצי אי דיעטי) — טורגעניעוּ
האַט אים אויפגעכאַפט אין דער מאַסע; ער האָט דערקענט דעם טיפּ
ביי הונדערטער פון אומבאַקאַנטע, וואָס זײַנען פאַרשפּרייט אין
דער מאַסע. באַזאַראָוו איז אַ קינד פון דער אינטעלעקטועלער
מאַסע פון דער עפּאָכע, אָבער טורגעניעוּו שילדערט אים, גיט אים
זיין אמתן נאָמען — דער ניהיליסט, און אַט האָט איר אונדז אַלע,
אַ גאַנצער דור, וואָס אַרבעט, כדי צו רעאַליזירן טורגעניעוּוס באַ-
זאַראָוו. מיר פאַרשטייען זיך אַליין: מיר ווייסן, וואָס מיר ווילן.
מיר פאַרפילפאַכן די צאָל פון די עכטע באַזאַראָווס, דער פאַרפול-
קאַמטער ניהיליסט.

נאָך איין וואַרט. אייער קריטעריום פון אַפּשאַצן די גרויסע
פּערזענלעכקייטן איז פּאַרט נוצלעך פאַר דער מאַסע. אויב מען
באַוואונדערט זשאַן ד'אַרק, איז עס דערפאַר, ווייל זי איז געווען
מוטיק, העראַאיש, ברייטהאַרציק — אַלע נוצלעכע אייגנשאַפטן.
אויב נאַפּאַלעאָן איז געוואָרן דאָס "האַרץ", די פּאַעזיע פון אייראָפּע,

איז עס געווען דערפאר, ווייל ער איז געווען דער גענעראל פון די "סאנקוילאטן" (לומפן-פראלעטאריאט), וועלכער האט געטראגן די פאן פון גלייכהייט, פון אפשאפן די שקלאפעריי און ער האט פארניכטעט די אינקוויזיציע; ווייל ער איז געווען דער מאן פון די מאסן, דער גארביאלדי פון 1801. אין 1812 איז ער א לומפ (א קאָנאָליע), א קאָמעדיאנט און א געמיינער יונג — ווייל ער איז געווען געשלאָגן — די מאַסע האָט אים מער ניט געוואָלט האָבן.

נו, גענוג. איך וויל מער ניט מיסברויכן מיט אייער צייט. איך וועל סיי ווי ניט אַרויסזאָגן עפעס אַזוינס, וואָס איר האָט שוין פריער ניט געזאָגט. צי ווייסט איר אָבער, אַז אייער קליין ביכעלע איז פול מיט פּרעכטיקע שורות. איך האָב עס באַדעקט מיט נאָטיצן, געשריבן מיט אַ בלישטיפט, און איר זע דאָרט כּסדר: "אמת", "ווי אמת דאָס איז?" א. א. וו. דאָס וואָס איר זאָגט דאָרט וועגן סאָקראַטעסן, האָט מיך טיף גערירט: "ער האָט געהאַט אומגליקן, אָבער ער איז ניט געווען אומגליקלעך!" א. א. וו. א. א. וו.

טויזנט מאל דאַנק איך איר, טייערער פריינט, פאַרן אַרטיקל וועגן "קעגנזייטיקע הילף" (געדרוקט אין קאָפּענהאַגענער "פּאַליטיקען", דעם 23טן פעברואַר 1902). איך האָב געלייענט אים אויף שוועדיש אין "געטעבאַרגער טידנינג" (איך לייען שוועדיש אַ סך לייכטער). ווי גוט איר האָט אויפגעכאַפט דאָס וויכטיקסטע און איבערגעגעבן עס אין עטלעכע ווערטער.

איך האָב געהאַט אַביסל קאַרעספּאַנדענץ מיט אַסיאַן נילסאָן, וועלכער וויל איבערזעצן דאָס בוך. דער אַרויסגעבער האָט אומבאַדינגט געוואָלט עס דרוקן נאָר אין אַ פאַרקירצטער פּאַרם. איך האָב פּראָטעסטירט קעגן דעם. און סוף כל סוף האָט באַנייער אָפּגעזאָגט זיך פון דער מאַדנער אידעע. אייער אַרטיקל האָט מן הסתם דעצידירט די זאַך.

(באַנייער איז געווען דער גרינדער פון דעם היינט גרעסטן פאַרלאַג אין סקאַנדינאַווע און איינער פון די גרעסטע פאַרלאַגן אין אייראָפּע. דער פאַרלאַג, געגרינדעט מיט אַ הונדערט יאָר צוריק פון אַ יידישן בוכהענדלער, וואָס האָט איינגעוואַנדערט פון דייטשלאַנד, געהערט אויך איצט צו דער יידישער פאַמיליע באַ-

ניער. דער פראנצויזישער נאָמען באַניער איז אַן איבערזעצונג פון דעם אַריגינעלן נאָמען גוטקינד. — וו. ג.)
פּרוי דראַכמאַן וויל אַרויסגעבן דאָס בוך אויף דעניש. איך דאַרף אייך נישט זאָגן, ווי אַנטציקט איך בין פון דעם דאָזיקן פאַרשלאַג.

מיט וואָס איך בין באַזונדערס צופרידן, איז דאָס, וואָס מען וועט איצט אַרויסגעבן אין רוסלאַנד אויף רוסיש מינע "פעלדער און פאַבריקן", אַן מיין נאָמען, נאַטירלעך, אָבער כמעט אַן שום קירצונגען.

ווי גייט עס אייך, טייערער פריינט? האָפנטלעך זענט איר אין אַ גוטן צושטאַנד. היינט איז דאָ דערשינען אייער בוך "פּוילן", און איך זע, אַז מען האָט עס אויפגענומען מיט ענטוואַרען. ווי גייט עס מאַדמואַזעל אידיט? מיין געזונט איז גאַנץ גוט. איך אַרבעט רעגולער אַ פיר־פינף שעה. סאַפּי, סאַשאַ (וועלכע איז נאָר־וואָס פטור געוואָרן פון אַ קראַנקהייט) און איך — מיר אַלע דריי שיקן אייך די בעסטע גרוסן און וואונטשן.
אייער איבערגעגעבענער,

פּעטער קראַפּאַטקיין.

ענטפערט מיר ניט אויף דעם בריוו; איך ווייס, וואָס פאַר אַ קאַרעספּאַנדענץ איר באַקומט. בלויז אַ מאָל אַ וואָרט, כדי צו וויסן, ווי עס דערגייט אייך, וועל איך זיין צופרידן."

מען קאָן ניט צווייפלען דעריין, אַז דער טעמפּעראַמענטפולער, אָבער אויך זייער שכלדיקער און לאַגישער בריוו פון פעטער קראַפּאַטקיין האָט געמאַכט דעם געהעריקן איינדרוק אויף געאַרג בראַנ־דעס. ער איז ניט געווען קיין פאַרעקשנטער פעדאַנט און דאָק־טרינער, וואָס לאָזט זיך ניט רעדן און וויל ניט הערן די מיינונגען פון אַ קעגנער. געאַרג בראַנדעס האָט ניט געענדערט זיין מע־טאָדע פון אוועקשטעלן "גרויסע פּערזענלעכקייטן" אין צענטער פון זיינע ליטעראַרישע פאַרשונגען. גראַד אין די לעצטע פינף און צוואַנציק יאָר פון זיין לעבן פאַרענדיקט ער די סעריע פון זיינע מאַנומענטאַלע ווערק און עס דערשיינען צוויי בענדער "מי־

קעל אנדזשעלאַ" צוויי בענדער "וואַלטער" און צוויי בענדער
 "געטע" — אַ חוץ אַ ריי קלענערע ווערק און פּאַרטערע-שטודיען.
 דער סך-הכל פון אַ פּופציק-יאַריקן שאַפן און פּאַרשן.
 דאָס האָט אָבער ניט געפירט דערצו, אַז בראַנדעס זאָל פּאַר-
 נאַכלעסיקן די לויפנדיקע, אַקטועלע פּראַבלעמען, און זיי שפּיג-
 לען זיך אָפּ ניט ווייניקער שטאַרק אין זיין קאַרעספּאַנדענץ מיט
 קראַפּאַטקינען; דער דרייפּוס-פּראַצעס, די שחיטות אויף די אַרמע-
 נער אין טערקיי, אַרגאַניזירט דורך דעם "רויטן" סולטאַן, דעם
 בלוטיקן אָבדול האַמיד און דער פּאַגראַם פון קישענעוו — פּסח,
 אַפּריל 1903 — אויף וועלכן געאַרג בראַנדעס רופט זיך באַלד אָפּ
 מיט אַן אַרטיקל אין דעם קאַפענהאַגענער "פּאָליטיקען".
 דער פּאַגראַם אין קישענעוו איז אין אַ געוויסן זין געווען
 אַ מין פּאַראַלעל צום פּראַצעס פון קאַפיטאַן דרייפּוס אין פּראַנק-
 רייך. ביידע פּאַרברעכנס האָבן אויפגעריסן די אויגן פון דער וועלט
 און געצוואונגען אַפילו די קורצזיכטיקסטע אַפטימיסטן צו פּאַר-
 שטיין, אַז בלוטיקער אַנטיסעמיטיזם ווערט אויסגענוצט אַלס אַ
 מיטל אין דעם גרויסן פּאָליטישן שפּיל און אַז אַ רעזשים, וואָס
 טוט דאָס, שרייבט דערמיט אונטער זיין אייגענעם פּסק-דין פון
 אונטערגאַנג. אין פּראַנקרייך האָט דער דרייפּוס-פּראַצעס געגעבן
 אַ טויטקלאַפּ דער מיליטערישער רעאַקציע, וועלכע האָט גע-
 פּראוואוּט צו ראַטעווען איר קאַנספּיראַציע, נאָך דעם ווי גענעראַל
 בולאַנזשע, דער הויפּט-קאַנספּיראַטאָר, איז אַנטלאָפן קיין בריסל
 און זיך דאָרט דערשאַסן (1891). אין רוסלאַנד האָט עס גענומען
 ווייניקער ווי אַ יאָר נאָכן קישענעווער פּאַגראַם, ווי דער רע-
 זשים פון די ראַמאַנאָוס איז אַריין אינעם מערדערישן קריג מיט
 יאַפּאַן (פּעברואַר 1904), און איז אין ווייניקער פון פּופצן יאָר
 אַראַפּגעזונקען אין תּהום אַריין — צוזאַמען מיט דער דינאַסטיע.
 דער סענסיטיווער, אומאַפּהענגיקער און מוטיקער בראַנדעס
 איז געווען טיף דערשיטערט פון די גרויסע געשעענישן און ער
 האָט גענומען אין זיי אַנטייל. אויף זיין שטייגער געפירט דעם
 קאַמף מיט זיינע אייגענע מיטלען. ער האַלט אין בערלין רעדעס
 וועגן די אומגליקלעכע אַרמעניער, הגם דייטשלאַנד שטיצט טער-

קיי; ער רעדט אויף אן עפנטלעכער פארזאמלונג אין פאריז וועגן
דעם קישענעווער פאגראם, ניט קוקנדיק אויף דער רוסיש־פראנץ־
צויזשער פריינטשאפט. ער איז פול מיט ענערגיע און ער גייט
אן מיט זיין אינטערעסאנטער קארעספאנדענץ מיט קראפאטקינען.

צענטער קאפיטל

געאָרנ בראַנדעס צו פעטער קראָפּאַטקין

30 מערץ 1903.

(אַרט ניט אָנגעגעבן).

”טייערער פריינט,

איך האָב דערהאַלטן אייער פיינעם בריוו. איך האָב שוין געענטפערט מיטן שיקן אייך דאָס בוך ”פּוילן“, וואָס איך בעט אייך תּיכף איבערצולייענען. איך האָף, אַז דאָרט זיינען פאַראַן אַ סך זאַכן וועגן וועלכע מיר זיינען ביידע אייניק.

דעם 2טן פעברואַר האָב איך גערעדט אויף דייטש אין בערלין וועגן די אַרמעניער. דער פאַרטראַג וועט געדרוקט ווערן אין זשענעווע און איך וועל אים אייך צושיקן. דעם 28טן פעברואַר האָב איך געהאַלטן אַ פאַרטראַג אין ציריך וועגן הענריק איבסען. עדיט איז מיט מיר געווען אין דער שווייץ און פרייער אין לונד, אין שוועדן. (סוף 1902 האָט בראַנדעס געהאַלטן אַ פאַרטראַג וועגן קלעמאַנסאַ אינעם אוניווערזיטעט פון לונד).

איך פאַר אוועק אַליין קיין פאַריו דעם 10טן אָדער דעם 11טן (מיין אַדרעס: האַטעל באַלטימאָר, 3 רי לעאַ דעליב), איך דענק, אַז איך וועל האַלטן אַ סעריע פאַרטראַגן אין דער רוסישער הויכשולע.

די אַרמענישע סטודענטן האָבן מיך געבעטן צו ריידן אין בערלין. מיין אויפטרעטן קעגן דער דייטשער רעגירונג פאַר איר

שענדלעכער אונטערשטיצונג פונעם סולטאן האָט אַרויסגערופן אַ שאַרפן צאָרן קעגן מיר מצד דער דייטשער פרעסע.

“סוף פון דער מענטשהייט” מיינט דאָס אייגענע ווי צו זאָגן “דאָס וויכטיקסטע”, און לויט מיין מיינונג איז דערין דאָס שאַפן פון דער מענטשלעכער גרויסקייט. סוף כל סוף מיינען מיר ביידע דאָס אייגענע און אַ סך מער ווי איר שטעלט זיך דאָס פאַר. עס איז ניט מער ווי אַן אונטערשיד אין דעם ווי מיר זאָגן דאָס. דאָס וואָס איר רוף אַן מיטן נאָמען “המון”, איז די מאַסע פונעם פראַנצויזישן פּאָלק וואָס וואַרפט זיך מיט געשרייען אויף דעם אומגליק־ לעכן דרייפוס. דאָס איז די לייכטזיניקע, אַבערגלויביקע, די שרעק־ לעכע מאַסע, צו וועלכער מען קען ניט ריידן שכלדיק, איך האָב זי געזען עטלעכע מאָל אין דער פראַקטיק. פון אייער בריוו זע איך, אַז איר זענט ניט קיין קלענערער אינדיווידואַליסט ווי איך און איך בין ניט ווייניקער פון אייך פאַר קעגנזייטיקער הילף.

וואָס שייך פושקינען, קענען מיר גרינג קומען צו אַ הסכּם, ווייל איך וועל אייך נאָכגעבן תּיכּף ומיד — אויב עס ווערט אַרויס־ געבראַכט אַן אידעע, איז אויך איר היפּך ריכטיק און דער דעפיני־ טיווער אמת (ווי העגעל וואַלט געזאָגט) קומט אַרויס פון דעם קעגנזאָץ. אַבער — וואָרים עס איז דאָ אַן אַבער — דאָס פּאָלקסליד, דאָס פּאָלקסטימלעכע מעשהלע זיינען הויפטזעכלעך און לכתּחילה די שאַפונג פון איינעם, אין דעם בין איך טיף איבערצייגט, און די מאַסע שאַפט בלויז די פאַרשיידענע וואַריאַנטן. די וואָס זיינען געווען פאַר פושקינען זיינען געווען יחידים, וועלכע האָבן געשאַפן ווי ער (נאַטירלעך, ווייניקער געלונגען ווי ער). די מענטשהייט אַרבעט צוזאַמען נאָר אויף אַזוי פיל ווי אַ בוך ווערט געשאַפן פון אַ סך באַטייליקטע: איינער איז דער שרייבער, דער צווייטער איז דער פאַבריקאַנט פון פאַפּיר, אַן אַנדערער איז דער מעטראָנפּאַזש. אַבער דער שרייבער איז דער וויכטיקסטער פון זיי. ווען איך באַטראַכט די גאַטישע קירכּן, בין איך זיכער, אַז נאָר איינער האָט אויסגע־ טראַכט די צייכענונג, נאָר איינער איז געווען דער אַרכיטעקט.

אַז אינדיווידואַליזם איז אַ רעלאַטיווער באַגריף, דאָס גיב איך

פולשטענדיק צו, עס איז אָבער אַזאַ אמת, וואָס די אידעע זיינע מוז
אַקצענטירט ווערן; אויב ניט, ווערט עס איינפאַרמיק.
איך האָב אייך אַזוי ליב, אַז איך וויל ניט דערלאָזן, איך זאָל
עפעס האָבן קעגן אייך. לאַמיר טיילן צווישן זיך דעם פעלער.
איך נעם אייך אַרום און איך פאַרבייג זיך פאַר פרוי פושקינען.
וואָס שייך מאַדמואַזעל סאַשאַ, דאַרף זי ניט פאַרגעסן איר אַלטן
אַנקל, וואָס רופט זיך
געאַרג בראַנדעס.

דער בריוו איז אַן איבעריקער באַווייז, אַז אין די באַציאונגען
צווישן די צוויי פריינט האָט ניט קיין קליינע ראַלע געשפילט דאָס,
וואָס מען רופט היינט אַן פּערזאָנען-קולט. ביידע זיינען געווען מענטשן
מיט וואַרימע הערצער, און די פריינטשאַפט זייערע באַהויכט מיט
אמתע ספּיריטועלע אינטערעסן. ניט שטענדיק האָט געאַרג בראַנדעס
געהאַט אַזאַ מזל מיט זיינע אינטימע פריינט. אין זיין בריוו דערמאָנט
ער דעם פאַרטראַג אין דעם אוניוועזיטעט פון לונד, געווידמעט זיין
לאַנגיאַריקן נאַענטן פריינט קלעמאַנסאַ. די פריינטשאַפט האָט זיך
שלעכט געענדיקט בשעת דער ערשטער וועלט-מלחמה, ווען בראַנדעס,
אַליין אַ פיינט פונעם קייזערלעכן דייטשלאַנד, האָט זיך אָפּגעזאָגט
אונטערצושרייבן אַ פראַנצויזישן מיליטאַריסטישן אויפרוה קעגן
דייטשלאַנד און קלעמאַנסאַ האָט אויף דעם געענטפערט מיט אַ
"באַרימטן" אַרטיקל: "אַדיע, בראַנדעס!" און איבערגעריסן אויף
שטענדיק יעדע פאַרבינדונג מיט זיין אַלטן פריינט. קראַפּאַטקין איז
געווען געקנאַטן פון אַן אַנדער טייג און ער האָט אויף אַן אַנדער אופן
געקענט אָפּשאַצן די פריינטשאַפט און איבערגעגעבנקייט פון בראַנדעס.

פעטער קראָפּאָטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ בראַמליי, קענט,

31-טער מערץ 1903.

"זייער טייערסטער פריינט,

איך קען אייך ניט זאָגן, ווי דאַנקבאַר איך בין אייך פאַר דער ווערטפולער מתנה "פוילן", וואָס איך האָב אַקאַרשט דערהאַלטן. איך האָב עס גראַד געוואָלט באַשטעלן פאַר סאַשאַ וועלכע האָט אייך געוואָלט לייענען: זי דאַרף אייך לייענען און ליב האָבן אייערע שריפטן ווי זי האָט אייך שוין ליב פערזענלעך, לייענען און איבער-לייענען עס נאָכאַמאָל. און גראַד אין דעם מאַמענט קומט אַן דער שיינער באַנד מיט אייער וואונדערבאַרער דעדיקאַציע. האָב איך תּיכּף געכאַפּט די פען, ווי איך האָב נאָר געעפּנט דאָס בוך, כדי צו דאַנקען אייך טויזנט מאל און טויזנטער מאל ווינטשן אייך געזונט. איר מוזט נאָך לעבן לאַנגע יאָרן און שרייבן אַ בוך וועגן דער ליטע-ראַטור פונעם באַפרייטן רוסלאַנד: דער קורס פון לעקציעס, וואָס איר וועט אַמאָל האַלטן אין פעטערבורג פאַר אונדזער יוגנט, וואָס האָט אייך אַזוי ליב.

סאַפיע און סאַשאַ זיינען איצט ביי פרוי סטעפּניאַק, אין קראַקעס הייל, אָבער איך שיק אייך אונדזערע בעסטע וואונטשן פון אַלע דריי. פון גאַנצן האַרצן אייער

פעטער קראָפּאָטקין."

צו דער צייט איז בראַנדעס שוין געווען זייער פּאָפּולער אין רוסלאַנד און זיינע ווערק זיינען דאָרט געווען מאַסנהאַפּט פאַרשפרייט אין גוטע איבערזעצונגען. רוסלאַנד האָט ניט געהערט צו דער בערנער קאַנווענץ פאַר דעם שוץ פון אויטאָרן-רעכט, און בראַנדעס האָט ניט באַקומען פון רוסלאַנד קיין גראַשן פאַר זיינע ווערק. פּרילינג, 1887, האָט ער ענדלעך געמאַכט זיין לאַנג דערוואַרטע רייזע קיין פעטער-בורג און איז אויפגענומען געוואָרן דאָרט מיט די גרעסטע כיבודים. אין פעטערבורג האָט ער געהאַלטן 4 פּאַרלעזונגען אויף ליטעראַרישע

טעמעס אין דעם גרעסטן זאל פון רוסלאַנדס הויפטשטאָט ביי פול
געפאָקטע זאַלן. די וויכטיקסטע לייט פון דער פעטערבורגער אינ-
טעליגענץ האָבן אים אַרומגערינגלט. פּאַסאַווער, רוסלאַנדס באַרימט-
סטער (יידישער) אַרוואַקאַט, איז געווען זיין טעגלעכער באַגלייטער,
קאַני, סטאַסויעוויטש, אַנטאַקאַלסקי, דער גרויסער יידישער סקולפּ-
טאָר ; באַראָן גינצבורג, דער אַנערקענטער וויכטיקסטער פירער פונעם
רוסישן יידנטום ; אורוסאָוו, דער דיכטער גאַרשין, אַנטאַן רובינשטיין,
פירשט טענישעוואַן און אַנדערע.

זיי האָבן אַלץ געטאָן כדי צו לאָזן אים פילן, אַז ער איז צווישן
אייגענע. דער ערשטער אָונט איז געווען אַן אמתער טריאומף. די
אלמנה פון דאָסטאָיעווסקי איז געווען צווישן די צוהערער. די אייגענע
פיערלעכקייט און פריינטלעכקייט האָט זיך איבערגעחזרט אין
מאָסקווע. די גאַנצע ריזע קיין רוסלאַנד איז געווען אַ טריאומף. אַ
יאָר שפעטער האָט בראַנדעס אַרויסגעגעבן אַ גרויס בוך "איינדרוקן
פון רוסלאַנד". איינס פון די אינטערעסאַנטסטע קאַפיטלען אין זיין
אויטאָביאָגראַפיע ("לעוונעד") איז (אין דריטן באַנד) דאָס קאַפיטל
"די ריזע קיין רוסלאַנד".

די דאָזיקע נאָענטע באַקאַנטשאַפט מיט דעם אינטעליגענטן
רוסישן עולם, מיט דעם כאַראַקטער פון די פירנדיקע רוסישע פער-
זענלעכקייטן, האָט געמאַכט מעגלעך די אינטימע פריינטשאַפט צווישן
בראַנדעס און קראַפּאַטקין.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

קאַפּענהאַגען

27טער דעצעמבער 1903.

"זייער טייערער פריינט.

איך דערלויב זיך צו שיקן אייך היינט די דייטשע איבערזעצונג
פון אַ בוך וואָס איז ניט מער ווי אַ זאַמלונג פון אַרטיקלען פאַר די
לעצטע יאָרן, טאַקע נאָר קלייניקייטן, אָבער איך גלויב, אַז צווישן
די קלייניקייטן זיינען דאָ אַזעלכע, וואָס וועלן אייך אינטערעסירן.

איך ווייס גאר ניט וואָס ער טוט זיך מיט אייך זינט דעם חודש מערץ. איך האָב פאַרבראַכט זעקס וואָכן אין פאַריז, איך האָב דאַרט געהאַלטן עטלעכע פאַרטראַגן — איין פאַרטראַג פאַר די אומגליקלעכע פון קישענעו. נאָך דעם בין איך אַוועק קיין קאַפּענהאַגען און דאָ אַרבעט איך. צום באַדויערן, דאָס וואָס איר שאַפט, אַרבעטנדיק פיר שעה אַ טאָג און פראָדוצירנדיק זאַכן פון גאַר אַן אַנדער ווערט, נעמט צו ביי מיר ניין ביז צען שעה אַרבעט. איך האָב כמעט פאַר-ענדיקט דאָס זאַמלען פון מיינע ווערק אויף דעניש. איך האָב אויס-געבעסערט פאַר דער צוקונפט אַלץ וואָס איך האָב געשריבן. דאָס מאַכט אויס אַ 14 בענדער געדיכט געדרוקט — אין אַ נאַרמאַלן דרוק וואַלט עס פאַרנומען אַ פּערציק בענדער. די קליינע אַרטיקלעך, וואָס איך שיק אייך, גייען נישט אַריין אין דער זאַמלונג. איך שרייב איצט מיינע זכרונות פון דער יוגנט.

איך פּאָלג נאָך מיט זייער גרויסן אינטערעס די געשעענישן אין רוסלאַנד. אויב עס וועט קומען צו אַ מלחמה מיט יאַפּאַן, און עס זעט אויס, אַז עס וועט קומען דערצו, דאַרף מען דערוואַרטן, אַז פון דעם זאַל קומען עטוואָס גוטס פאַר דעם רוסישן פּאָלק, נישט אַזוי? אויף יעדן פּאָל, וועט די רעגירונג אַרויס פון אַזאַ מלחמה אָפּגעשוואַכט. דענקט איר אויך ניט אַזוי? איז עס ניט טרויעריק, אַז מען דאַרף האָבן האַפּענונגען וואָס זאַלן פאַרווירקלעכט ווערן דורך אַזאַ באַרבאַרישער זאַך, ווי ס'איז אַ מאַדערנע מלחמה.

מיט ניין חדשים צוריק האָט איר מיר געשריבן, אַז פרוי קראַפּאַטקין איז געווען קראַנק; האַפּנטלעך איז זי שוין לאַנג געזונט געוואָרן. ווי איז אייער געזונט, ס'איז דאָך וויכטיק פאַר אַלע פּראַ-בלעמען פון דער צוקונפט און פון דער אַרבעט.

האָט איר עפּעס געהערט פון נאַזאַרבעק? אויף אים איז געמאַכט געוואָרן אַ געפּערלעכער איבערפּאַל פון אַן אַנדערן אַרמעניער, — די דאָזיקע מענטשן האָבן זיך מער פיינט איינער דעם אַנדערן ווי זיי האָבן פיינט די טערקן — ער איז געבליבן לעבן, אָבער אָפּגע-שוואַכט. ער בעט מיין הילף (וואָס האָט קיין ווערט ניט), כדי צו קענען לאָזן שפּילן אין פאַריז זיין דראַמע.

מיין טאָכטער פילט זיך גוט; זי איז שטאַלץ פון דעם וואָס איר

געדענקט זי. אויב מאדמוזעל סאַשא געדענקט מיך נאָך, וועל איך
זיך פון איצט אָן ווענדן צו איר ווי צו אַ מאַדאַם.
אויב עס וועט קומען אַ טאָג און איר וועט גאַרניט האָבן צו טאָן
— וואָס ס'איז אַן אוממעגלעכע זאַך — בעט איך אייך: שרייבט אַ
פאַר שורות.

אייער פריינט

געאָרג בראַנדעס

עלפטר קאפיטל

קנאפע זעקס וואכן נאך דעם, ווי דער בריוו איז געשריבן געוואָרן, דעם 8טן פעברואַר 1904, זיינען די יאַפּאַנער באַפּאַלן פּאַרט־אַרטור און די מלחמה אין ווייטן מזרח איז אויסגעבראַכן. די רוסישע אַרמיי האָט געליטן איין מפּלה נאָך דער אַנדערער. די יאַפּאַנער האָבן אויפגעריסן אין פּאַרט־אַרטור די גרעסטע און מאַכ־דערנסטע שיף "פעטראַפּאָולאַוסק", און אַ חוץ טויזנט מענטשן וואָס זיינען דערביי אומגעקומען, האָט רוסלאַנד דאָ פּאַרלוירן אַדמיראַל מאַקאַראָוו, וועמען מען האָט באַטראַכט פּאַר דעם גרעסטן קאַפּ אינעם רוסישן פּלאַט, און דעם באַרימטן מאַלער ווערעשטשאַגין, וועלכער איז געווען צו גאַסט ביים אַדמיראַל.

די געשעענישן אין ווייטן מזרח האָבן געהאַט אַ ספּעציעלע באַ־דייטונג פּאַר דעם קליינעם דענעמאַרק. אין קאַפּענהאַגען האָט מען געוואוסט — און געאַרג בראַנדעס האָט עס אוודאי אויך געוואוסט — אַז אין צענטער פון דער קליקע ביים הויף אין פעטערבורג, וואָס האָט אַריינגעפּלאַנטערט די רוסישע רעגירונג אין די שווינדלע־רייען פון די וואַלד־קאַנצעסיעס ביים טייך יאַלו אין קאַרעאַ, איז געשטאַנען, צוזאַמען מיט דעם אַוואַנטוריסט גענעראַל בעזאַבראַ־זאָוו, אויך די מוטער פון ניקאָלאַי דעם צווייטן, מאַריאַ פּיאַדאַ־ראָוונאַ, די אלמנה פון אַלעקסאַנדער דעם דריטן. די דאָזיקע קליי־נע, אָבער אַמביציעזע, ענערגישע פרוי איז געווען אַ דענישע פּרינצעסין (איר דענישער ערשטער נאַמען איז געווען דאַגמאַר) און זי האָט געשפּילט אַ וויכטיקע ראָלע אין דער רוסישער פּאַלי־טיק, זי האָט, דרך אגב, אויך געהערט צו די פּירנדיקע אַנטיסעמי־

טישע קרייזן פון אלעקסאנדער דעם דריטנס און ניקאלאי דעם צווייטנס — און דעם לעצטן — צייטן.

זיכער איז, אז פ. קראפאטקין האט גוט געקענט די גאנצע סי-טואציע ביים פעטערבורגער הויף. אין א פריערדיקן בריוו — אונזערע לייענער וועלן זיך דערמאנען — האט קראפאטקין דער-ציילט בראנדעסן, וואס פאר א ראָלע די דענישע קאָאָפּעראַטיוון פון פוטער-פראָדוצענטן אין סיביר האָבן געשפילט אין דעם פון נאָנדערבליען די מילכערייען פון די רוסישע פויערים. די פוטער פון סיביר איז דורך די דענער פארשפרייט געוואָרן איבער גאנץ אייראָפּע. די רוסיש-יאַפּאַנישע מלחמה האָט געגעבן דעם ערשטן סיגנאַל צום אונטערגאַנג פון דעם צווייטן פון דער רוסישער לאַנד-ווירטשאַפּטלעכער עקאָנאָמיע. די צוויי וועלט-מלחמות האָבן אינ-גאַנצן חרוב געמאַכט און ליקווידירט די אינוועסטירונגען פון די דענישע אונטערנעמער.

עס איז קלאָר, אז די מלחמה אין ווייטן מזרח האָט געמאַכט אַ שוידערלעכן איינדרוק אויף קראפאטקינען.

עס איז פריילינג 1904, עס ברענט אין אלע עקן פון דער רוסי-שער אימפעריע, בעת די רוסיש-יאַפּאַנישע מלחמה אויפן ווייטן מזרח פאָרוואַנדלט זיך אין איין גרויסער קאָאָסטראַפּע פאַר דער רוסישער אַרמיי אונטער דער פירערשאַפט פון גענעראַל קוראַ-פּאַטקין.

אין מערערע גובערניעס ברעכן אויס בלוטיקע רעוואָלטן פון די פויערים און די רעגירונג באַנוצט די ברוטאַלסטע מיטלען זיי צו אונטערדריקן. שטראַף-עקספּעדיציעס ווערן געשיקט קעגן די פויערים. פאַר די נעמען פון די גענעראַלן מעלער-זאַקאַמעלסקי און רענענקאַמף ציטערט-אויף גאַנץ רוסלאַנד. און פלעווע, דער גרויזאַמער אינערן-מיניסטער, ווערט דאָס יאָר 1904 דערשאָסן. ערשט מיט צוויי יאָר צוריק — אין 1902 — איז דערשאָסן גע-וואָרן דער אינערן-מיניסטער ספּיאַגין. אָבער די רעגירונג מיינט, אַז זי וועט פאַרט דערשטיקן און אַפּשטעלן דעם מאַרש פון דער רעוואָלוציע. פאַר פלעווען זיינען אלע מיטלען גוט און זיין פּאַליציי-דעפּאַרטאַמענט ווערט אַ צענטראַלע צו אַרגאַניזירן פּאַגראַמען אויף

יידן. דער הויף פונעם צאָר ניקאָלאַי ווערט ביסלעכווייז אַ צענ-
טער, וואו עס באַוועגן זיך פראַנק און פריי די אַנפירערס פון דער
פאָגראַם-קאָמפאָניע. דאָס גאַנצע לאַנד ווייסט איצט, אַז דער צאָר
אַליין סימפּאַטיזירט מיט די פאָגראַמסטשיקעס און ניקאָלאַי מאַני-
פעסטירט די דאָזיקע סימפּאַטיעס.

די רעוואָלוציע איז שוין דאָ. ווי אין אַ שרעקלעכן פילם לויפן
פאַרביי די געשעענישן אין די צען יאָר צווישן 1904 און 1914,
ווען עס ברעכט אויס די ערשטע וועלט-מלחמה.

פון דעם ווייטערדיקן בריוו פון פעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג
בראַנדעס זעען מיר, ווי אַזוי די אַלע היסטאָרישע געשעענישן
האַבן געווירקט אויף אים, ווי שווערע קאַשמאַרן האָבן אים פאַר-
פאָלגט אין די שלאַפלאַזע נעכט. סך-הכל אין 13 יאָר אַרום, נאָך
דעם בריוו, אין 1917, וועט ער אַריבער די רוסיש-פינישע גרע-
נעץ פון שוועדן, אויפן וועג צוריק קיין רוסלאַנד, וואו ער וועט
זיין אַן עדות פון די אמתע קאַשמאַרן פון דעם רוסישן בירגער-קריג.

פעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ בראַמליי קענט,

31 מערץ 1904.

“זייער טייערער פריינט,

ווי אַזוי האָט עס געקאַנט געשען, אַז זייט דריי חדשים צייט
האַב איך איך ניט געשריבן, כאַטש איך האָב געטראַכט צו טאָן
דאָס די גאַנצע צייט — קאָן איך עס איך אַליין ניט דערקלערן.
אַבער אַזוי איז עס. איך האָב די גאַנצע צייט געטראַכט וועגן איך
מיט אַ סך ליבע — ספּעציעל, ווען איך האָב געלייענט (און איבער-
געלייענט עטלעכע מאַל) אַ קליין קאַפיטעלע אין (איינער בוך) “גע-
שטאַלטן און געדאַנקען”, אַדער אַן אַנדערש מאַל, ווען איך האָב
זיך אָפּגעשטעלט אויף אייער דעדיקאַציע אַדער אויף דער טיפּער
סימפּאַטיע אייערער צו דער פּערזאָן פון לאַוורעצקי! (איינער פון
די הויפּט-פּערזאָנען אין טורגעניעווס ראַמאַן “דוואַריאַנסקאַיע

גניעזשאַ" (די אַדעליקע נעסט"), אַדער אויף די "אינדערקין פון פאַריז", "באַטראַכטונגען", "נאַדעזשאַ", "היינטיקע צייטן אין די אויגן פון יונגן דור" א. א. וו. — וואו די פייניקייט פון אייער פער-זענלעכקייט, אויף יעדן פאַל, ווי איך זע זי, ליגט אויסגעגאַסן אויף די זייטן פון די ווערק.

עס זיינען דאָרט פאַראַן אַנדערע זאַכן: צוערשט די אינפלווענ-ציע — עפעס אַ מער בייזוויליקע ווי די געוויינלעכע, און איך מוז דאָ איבערחזון די ווערטער פון אַן אירלענדער: "איך האָב זיך קיין מאָל ניט געפילט אַזוי שלעכט ווי נאָך דעם, ווי איך בין גע-וואָרן געזונט". — און טויזנט אַנדערע זאַכן. — די מלחמה, למשל, אין דעם ערשטן חודש פון דער מלחמה האָב איך זיך אויפגעכאַפט יעדע נאַכט און איך האָב געפילט אַ ווייטיק, ווי דאָס וואָלט מיך פּערזענלעך אַנגעגריפּן. פאַר וואָס? צוליב וואָס? — מען דאַרף זאָגן, אַז די באַוועגונג אין רוסלאַנד גייט אַן אויסגעצייכנט. צוויי עלעמענטן דאַרף האָבן יעדע רעוואָלוציע: אַן ערנסטע באַוועגונג פון אומצופרידנקייט און איזאָלירטע אַקטן צווישן דעם פּויערטום און די אַרבעטער אין די שטעט — און אַ גייסט פון רעוואָלט צווישן די בעסער סיטואַירטע קלאַסן, ווי מען האָט עס ניט געזען זינט 1859 (נאָך דער קרימער מלחמה פון 1854—1856 זיינען אין אַ גרויסן טייל פון רוסלאַנד פאַרגעקומען גרויסע רעוואָלטן צווישן די פּויערים — ס'איז געווען נאָכן טויט פון ניקאָלאַי דעם ערשטן — וול. גר.). מיניסטאַרן (אַריינגערעכנט אַפילו פלעווען, וועלכער האָט ניט געגעבן מער פון צען יאָר לעבן דעם עקזיסטירנדיקן רעזישם; אַנדערע האָבן געגעבן ווייניקער, ווער דריי יאָר, ווער פינף יאָר). פירשטן פון דער קייזערלעכער פאַמיליע, די גרויסע הערן פון דעם מלוכה-ראַט, גרויסע גרונטבאַזיצער, פאַר וועלכע די קולעביאַקאַ (אַ פיראַג מיט פלייש-געפילעכטס) איז דאָס העכסטע פאַרגעניגן — אַלע האָבן זיך אַנגעשלאָסן אין דער אַפּאָזיציע און זיינען געווען אייניק אין דעם, אַז עס דאַרפן געשען פאַליטישע ענדערונגען — און דאָ האָט איר די מלחמה! אַ מלחמה צוגעגרייט אויף דער לאַנדאַנער בערזע דורך ענגלישע אימפעריאַליסטן (דאָס איז אַלץ די אייגענע חברה, אַזוי אין יאָהאַנעסבורג און אין שאַנ-

כי). וועלכע ריידן איבער די אַרימע יאַפּאַנער, אַז זיי דאַרפן נאָר אַטאַקירן, כדי צו געווינען; אַז דעם טאַג, ווען זיי וועלן אָנהייבן די מלחמה, וועט אין רוסלאַנד אויסברעכן די רעוואָלוציע... ערנ-סטע רעדאַקטאָרן, די שעפּן פון דער קיד, וואו עס ווערט צוגע-גרייט די עפנטלעכע מיינונג אין דער ענגלישער אימפעריע, האַלטן דאָס פאַר גאַנץ זיכער.

פאַר פעטער קראַפּאַטקינען, ווי שפעטער פאַר פּלעכאַנאָוון און אַנדערע גייסטיקע פירער פון דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, זיינען די געשעענישן אין רוסלאַנד געווען פאַרבונדן מיט אַ גרויסער פּערזענלעכער דראַמע. ווי שטאַרק זיי זאָלן ניט האָבן געוואַלט דעם אונטערגאַנג פון דעם צאַריסטישן רעזשים, האָבן זיי פאַרט געליטן פון דער רוסישער קאַטאַסטראַפּע אין ווייטן מזרח און פון דעם שטורעם, וואָס האָט זיך געטראָגן איבערן גאַנצן לאַנד. ווי עס האָט זיך שפעטער, אין דער ערשטער וועלט-מלחמה, אויפגעפירט לענין, וועלכער האָט געשלאָסן יד-אחת מיט דעם דייטשישן גענעראַל-שטאַב — אַזוי האָבן אין אויסלאַנד רו-סישע עמיגראַנטן געפייערט די רוסישע מפלות, ווי אַ געוואַלדיקן גרויסן דערפאַלג. דער שרייבער פון די שורות איז געווען ביי יענער זיצונג אין דייטשישן רייכסטאַג אין 1904, ווען אויגוסט בעבעל, דער גרויסער פירער פון דער דייטשישער סאַציאַל-דע-מאָקראַטישער פאַרטיי, האָט שאַרף פּראָטעסטירט קעגן דעם אויס-דרוק פון סימפּאַטיע צו רוסלאַנד מצד קייוער ווילהעלם נאָך דעם אויפרייס פון פעטראַ-פּאַוואָוסק, קלאַפּנדיק מיטן בליישייטפּט אין דעם טיש האָט בעבעל פּייערלעך דערקלערט דעם רייכסטאַג און דעם קאַנצלער ביולאָוו:

— ניין, דאָס איז ניט אמת, רוסישער טרויער איז ניט דיי-טשישער טרויער!... די ווערטער, וואָס ווילהעלם האָט טעלעגראַ-פירט צו צאַר ניקאָלאַי.

נאַטירלעך, האָט בעבעל געהאַט אין זינען נאָר דעם רוסישן רעזשים און ניט דאָס רוסישע פּאַלק. בעבעל האָט אויך פּריער סיסטעמאַטיש אַטאַקירט אין רייכסטאַג דעם רוסישן רעזשים און זיין נאַענטסטן פּריינט, דעם קייוערלעכן און פּרייסישן פּאַליציי-

רעזשים. אָבער די רוסישע עמיגראַציע אין דייטשלאַנד האָט אויס-
געקוקט אויף אַ פּולשטענדיקער מפּלה פון דער רוסישער אַרמיי.
שרייבט וועגן דעם קראַפּאַטקין ווייטער אין זיין בריוו צו בראַנדעס:
"און וואָס איז נאָך ערגער, איז דאָס, וואָס אונדזער רעוואַ-
לוציאַנערע יוגנט רופט זיך אָפּ אויף דעם האָס צום רוסישן פּאָלק
(אונטערגעשטראַכן פון קראַפּאַטקינען — וול. גר.), וואָס ענגעלס
און דער "פּאַרווערטס" (דער הויפּט-אַרגאַן פון דער דייטשישער
סאַציאַל-דעמאָקראַטישער פּאַרטיי) פּראַקלאַמירן. די יוגנט גלייבט
ערלעך, אַז די מלחמה, וויפיל קרבנות זי זאָל ניט קאָסטן, איז גוט
פאַר רוסלאַנד. אַזוי ווייניק גלייבן זיי אינעם דערפּאָלג פון זייער
אייגענער פּראַפּאגאַנדע.

דערווייל הייבן זיך שוין אָן צו עפענען זייערע אויגן, זיי הייבן-
אָן צו זען די רעזולטאַטן פון דער מלחמה; עס וואַקסט דער שאַווי-
ניום אין די אונזערע סיטעטן, וואו דריי-פערטל זיינען שטענדיק
געווען רעאַקציאָנערן, וואָס האָבן אָבער ניט געוואָגט צו ריידן.
איצט האַלטן זיי, אַז זייער צייט איז געקומען און זיי נעמען זיך
מאַכן מאַניפעסטאַציעס פאַר די פענצטער פון די פּאָלאַצן. איצט
זעט די יוגנט, אַז די מלחמה ברענגט ליידן דעם פּאָלק. — מען
האַט געדאַרפט קעמפן פון אָנהייב אָן.

און ווי ס'איז שטענדיק, באַווייזן זיך די קליינע שונאים ביי
דער זייט פון די גרויסע! איך האָב ביז איצט ניט געקאָנט געפיר-
נען קיין ענגלישן פּאַרלאַג פאַר מיין רוסישער ליטעראַטור. מעק-
קלוד האָט עס גענומען פאַר אַמעריקע, אָבער וואָס איז נוגע ענג-
לאַנד, קאָן איך ביי זיך ניט אַנטשליסן איבערצוגעבן אַ פּאַרלאַג.
ווייל דאָס בוך וועט קאָסטן צו טייער און דאָס וואַלט געהייסן פאַר-
לירן דאָס בוך — מיינע לייענער קויפן ניט קיין טייערע ביכער.

סוף-סוף האָב איך זיך גענומען צו דער אַרבעט מיטן בוך
"דוּשאַטסיס ענד מאַראַליטי" (אין 1890 איז אין לאַנדאָן אַרויס
קראַפּאַטקינס "אַנאַרכיסט מאַראַליטי" און אין 1903 איז אויך אין
לאַנדאָן אַרויס זיין ווערק "מאָדערן ס'יענט ענד אַנאַרכיזם", שפע-
טער איבערגעזעצט אויף פּראַנצויזיש, דייטש און אַנדערע שפּראַכן).
איך גלייב, אַז איך האָב שוין דערציילט, אַז איך וויל אַנווענדן

דעם פרינציפ פון קעגנזייטיקער הילף צום בוך וועגן "עטיק" און דאָס נייע בוך וועט מסתמא זיין אַ המשך פונעם בוך "קעגנזייטיקע הילף". דערצו מוז מען איבערלייענען אַ מאַסע מאַטעריאַל. דאָס מוז איך טאָן, ניט ווייל דאָס לייענען קאָן ענדערן אָדער העלפן מיר פאַרמולירן די פונדאַמענטאַלע אידעען. איך קאָן אָבער קיין מאָל ניט שרייבן, אויב איך ווייס ניט, אָן קיין שום סובסטאַנציעלע מאַטעריאַלן, וואָס האָבן אַ שייכות צום פּראָבלעם, בלייבן מיר ניט אומבאַקאַנט.

דערווייל — מען קערט זיך אום שטענדיק צו זיינע ערשטע ליבעס — שיק איך אייך מיינע אַ קליינע אַרבעט וועגן דער אַראַ-גראַפיע פון אַזיע, וואָס איז דערשינען אין דעם געאָגראַפישן זשורנאַל פון דער לאַנדאַנער געאָגראַפישער געזעלשאַפֿט (האַט ניט קיין פאַראיבל, וואָס די מאַפעס זיינען ניט זייער עסטעטיש! סאַשאַ קען זאָגן עדות, אָן די אַריגינאַל־קאַרטן זיינען געווען אָן אַ פאַר-גלייך שענער. דאָ איז דער געשמאַק ריין ענגליש. שטעלט אייך פאַר, אָן די געאָגראַפישע געזעלשאַפֿט האָט פון איר זייט געטאָן דאָס בעסטע און האָט אויסגעגעבן אויף די קאַרטן מער פון 2.500 פּראַנק).

דאָס איז אַן אַרבעט, וואָס איר קאָנט פון דער אַראַגראַפיע פון סיביר, פאַרכאַפט אַזיע און פירט צו עטלעכע פאַרגלייכן צווישן די צוויי גרויסע קאָנטינענטן, אַמעריקע און אַזיע, און די צוויי קייטן פון בערג אין דער לענג פון די אַקעאַן־פּלוסן.

איך האָב אויך אַרויסגעשיקט מיינע אַן אַנדערע קליינע אַר-בעט "מאָדערנע וויסנשאַפֿט און אַנאַרכיזם", וואָס איך האָב צו-ערשט געשריבן פאַר דער רוסישער יוגנט און וואָס איז פאַרעפֿנט-לעכט געוואָרן אויף רוסיש אין אַן אַנדערער קליינער בראַשור. די דאָזיקע בראַשור האָט אַרויסגערופן דעם צאָרן פון די ענגלישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן — אויף יעדן פּאַל, ביי דעם טייל פון זיי, וועלכע האָבן ווידער געוואָלט נקמה נעמען אין די ליבעראַלן און שטיצן ביי די קומענדיקע וואַלן פאַר די קאָנסערוואַטאַרן.

אַט האָט איר דאָ, מיין טייערער גוטער פּריינט, אַ פּולשטענ-דיקן באַריכט וועגן (מיין) אינטעלעקטועלן לעבן, דאָס דאַרף פאַר-

איך באדייטן, אז איך האָב זיך גענומען צו דער אַרבעט מיט אַ סך פאַרגעניגן. אמת, ס'איז אַ באַגרענעצטע אַרבעט — 5-4 שעה אַ טאָג — מיט איבעררייסן — עס איז אָבער פאַרט בעסער ווי דאָס לעצטע יאָר.

טראַכט איר ניט וועגן קומען קיין לאַנדאָן דעם סעזאָן? איר קאָנט זיך ניט פאַרשטעלן, ווי מיר אַלע דריי וועלן זיין גליקלעך אייך צו זען. ווען איר זענט געווען אין פאַרזי, האָבן מיר שטענדיק געהערט פון אייך, טייערער פריינט, איך קאָן אייך ניט זאָגן, וויפיל פאַרגעניגן עס פלעגט מיר פאַרשאַפן צו קאָנען זאָגן: "ער פילט זיך גוט איצטער"; דער פלעביט (די קראַנקהייט אין די פיס) האָט ניט איבערגעלאָזן קיין שפורן, און פלוצלינג הער איך פון רוסישע פריינט וועגן אייערע לעקציעס — פונוואַנען קומט עס צו אייך דער אויסדרוק פון סימפאטיע יעדעס מאָל, ווען איר רעדט וועגן דער רוסישער יוגנט? וואָס פאַר אַ פיין געפיל פאַרבינדט אייך מיט איר?

סאָפיע אַרבעט איצט; איר געזונט איז בעסער און זי שרייבט אַ ביסל. סאַשאַ איז אַ גרויס מיידל; הויך ווי איך — אַ לעבעדיק בילד פון מיין מוטער, אַזוי ווי זי זעט אויס אויף דעם פאַרטרעט אין מיינע מעמואַרן. אַ פיין מיידל. אין אַ פאַר חדשים אַרום פאַר-ענדיקט זי די שולע און מיר פרעגן זיך מיט אַ געוויסער שפאַנונג: "און וואָס נאָך דעם?", קעמברידזש, לאַנדאָן, ווי אַזוי?

קורץ די צוקונפט איז אַן אומזיכערע.

מיר ביידע שיקן אייך אַ סך, אַ סך גרוסן. סאַשאַ טוט עס צו-זאַמען מיט אונדז (זי לייענט אייער "פוילן").

זייט געזונט, און מיר ווינטשן אייך אַלדאָס גוטס.

פעטער קראַפּאַטקין.

ווי מען זעט, האָט קראַפּאַטקין ניט גערוט. ניט די דערשי-טערנדיקע נייעס וועגן דעם גאַנג פון די געשעענישן אין רוסלאַנד, ניט די אַפּטע קראַנקהייטן האָבן אַפּגעשטעלט זיינע אַקטיוויטעטן. די ביכער זיינען ביסלעכווייז ווייטער איבערגעזעצט און פאַר-שפרייט געוואָרן. סעפטעמבער 1904 דערשיינט אין קאַפּענהאַגען

זיין בוך "פעלדער, פאבריקן און ווערקשטאטן" אין אַ דענישער איבערזעצונג אונטער דעם נאָמען "האַנט-אַרבעט און מוח-אַר-בעט", און אין אַקטאַבער שרייבט בראַנדעס וועגן דעם בוך אין "פאָליטיקען".

קראַפּאַטקין וואָלט אויך וועלן קומען קיין קאַפּענהאַגען צו זען זיך מיט זיין פריינט, אָבער די רעאַקציע הערשט אינעם קליי-נעם דעמאָקראַטישן לאַנד און בראַנדעס האָט מורא, אַז די דענישע פּאָליציי קאָן אים אַרעסטירן און אַרויסגעבן צו דייטשלאַנד, וואָס וועט זיין זייער צופרידן אויסצוליפערן קראַפּאַטקין צו רוסלאַנד. איז פון קראַפּאַטקיןס פּלענער צו קומען קיין דענעמאַרק גאַרניט געוואָרן.

אין הויז פון קראַפּאַטקין ווערן געבוירן די ערשטע גע-דאַנקען וועגן אומקערן זיך "אַהיים". פון רוסלאַנד בלאָזן כלומרשט פּרילינגס-ווינטן, עס קומען אָן די ערשטע ידיעות וועגן אַ קאַנ-סטיטוציע, וועגן וואָלן צו דער ערשטער דומע. אָבער ווי מאַדנע — מיט די זעלבע ווינטן דערגרייכן אַהער אויך ידיעות וועגן בלוטיקע אומרוען און שרעקלעכע פּאַגראַמען אויף יידן. דאָס גייט צוזאַמען. באַלד וועט זיך פאַרוואַמלען די ערשטע דומע און באַלד וועט זי סטאַליפּין צעטרייבן. באַלד וועט אַ טייל פון די סאַ-ציאַליסטישע דעפּוטאַטן געשיקט ווערן ווי אַרעסטאַנטן קיין סיביר. דעם 22-טן יאַנואַר 1905 שפּילט זיך אָפּ אין פעטערבורג "דער בלוטיקער זונטיק" — דער גלח גאַפּאַן, אָן אַגענט פונעם פּאָליציי-דעפּאַרטאַמענט, פירט צום ווינטער-פּאַלאַץ אַ ריזיקע מאַסע פון אַרבעטער, וואָס זאָל שיקן אַ דעלעגאַציע צו ניקאָלאַי און בעטן אים — וואָס בעטן? איידער די דעלעגאַציע דערלעבט צוצוקומען צום צאַר, צעשיסן סאַלדאַטן די מאַניפעסטאַנטן און דער הערלעכער האַלב-קייילעכדיקער פּלאַץ צווישן דעם ווינטער-פּאַלאַץ און דעם גענעראַל-שטאַב ווערט פאַרגאַסן מיט בלוט. הונ-דערטער אַרבעטער זיינען געבליבן ליגן טויט אויפן פּלאַץ, וואָס טראַגט היינט דעם נאָמען פון אוריציקי, דעם גרינדער פון טשעקאַ, אַ קיעווער ייד, וועלכער ווערט שפעטער דערשאַסן דורך אַ יידיש מיידל...

עס איז באמת צו באוואונדערן די פילאָזאָפֿישע ברייטקייט — דערביי אזא נאַטירלעך־מענטשלעכע — פון פעטער קראָפּאַטקינס גייסט, וואָס איז בכוח זיך צו פאַרטיפּן אין לאַנגע און שווערע שטודיעס איבער עטיק, בשעת אין זיין אונטערבאוואוסטזיין צאָפֿלט אַלץ צוליב די גייעס פון רוסלאַנד. פון דאָרט, פונעם לאַנד, וואָס איז פאַר אים נאָך אַלעמען זיין היים, זיין גייסטיקע היים, קומען אָן יעדן טאָג ידיעות, וואָס זאָגן אָן די רעוואָלוציע, די לאַנג־דער־וואַרטע איבערקערעניש, אָבער דער דענקער פאַרלירט ניט דאָס גלייכגעוויכט און ער ווערט ניט מיטגעריסן. זיין מוח איז גראַד אין דער צייט פאַרטיפּט אין דעם אייביקן און אוניווערסאַלן פּראָב־לעם פון אַלע צייטן — עטיק. קיין אַנדערער פריינט, חוץ געאָרג בראַנדעס, וועט ניט קאָנען פאַרשטיין אַזוי גוט קראָפּאַטקינס זוכן און טראַכטן, ווי אַזוי צו זאָגן בעסער און קלאַרער דאָס, וואָס ער האָט צו זאָגן, נאָך דעם זוכן און נישטערן.

פעטער קראָפּאַטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ בראַמליי, קענט,

17 נאָוועמבער 1904.

”זייער טייערער פריינט,

ווען עמעצער וואַלט מיר געהאַט געזאָגט, אַז אין איין שיי־נעם טאָג וועט איר אַנשרייבן אַן אָפהאַנדלונג וועגן דער גערעטע־ניש פון קאַרטאַפֿל, וואָס האָט געגעבן אַזוי פיל און אַזוי פיל פער העקטאָר — וואַלט איך שטאַרק געצווייפֿלט אין דעם. איר האָט עס אָבער יאָ געטאָן, טייערער פריינט. ווען איך האָב געלייענט, ווי אַזוי איר האָט איבערגעגעבן דעם אינהאַלט פון מיין בראַשור (“פעלדער, פאַבריקן און ווערקשטאַטן”), האָב איך זיך געזאָגט, אַז קיין פּראָפעסיאָנעלער עקאָנאָמיסט וואַלט עס ניט געטאָן אַזוי גע־נוי און אַזוי קלאַר. איך קאָן אייך גאָר ניט זאָגן, וואָס פאַר אַ גרויסן פאַרגעניגן עס האָט מיר פאַרשאַפט דער נייער באַווייזן פון אייער גוט־פריינטשאַפט צו מיר.

איך פיל זיך שולדיק דערמיט, וואָס איך האָב אייך ניט גע-
 שריבן אַזאַ לאַנגע צייט. איך האָב די גאַנצע צייט געאַרבעט זייער
 פיל אויף (מיין בוך) עטיק. שטעלט אייך פאַר, אַז מען דאַרף זיך
 געבן די מי איבערצולייגען אַלע פּילאַזאָפּן, וואָס האָבן געשריבן
 וועגן עטיק — און דאָס אַלץ, כדי ערשט צו קומען צום אויספיר,
 אַז דאָס אַלץ האָט גאָר אַ קליינעם ווערט. אַזוי ווי אויף אַלע אַנ-
 דערע געביטן מוז מען אויך דאָ בויען פונדאָסניי, באַנוצן נייעם
 מאַטעריאַל. עס וואָלט געווען נוצלעכער צו באַטראַכטן די נייע
 מאַטעריאַלן, איידער אַריינצודרינגען אין די אַלטע סיסטעמען.

ס'איז ניט אַזוי פיל דאָס, וואָס איך האָב צו זאָגן אַ סך נייעס
 וועגן דעם פּראָבלעם. דער פּרינציפּ פון גלייכהייט ("עגאָליטע"),
 וואָס איז דער יסוד פון אַלע עטיקס זינט די ווילדע צייטן ביז
 בודאָ, מאַהאַמעד און קריסטוס, קאָן ניט געענדערט ווערן. נאָר
 דאָס פאַרשטיין און דער אופן פון דעם, ווי מען ברענגט אַרויס,
 ענדערט זיך. אמת, איבערלייענען נאָך אַ מאָל די מעטאָפיזיקערס
 איז געווען זייער אינטערעסאַנט, אָבער אַן שום נוצן. סוף-סוף
 האָב איך אָנגעהויבן די סעריע אין דעם "ניינצנטן יאָרהונדערט".
 (קראַפּאַטקינס "עטיקס: אַרידזשין ענד דעוועלאָפּמענט" איז דער-
 שיבען אין לאַנדאָן, אין 1925).

מיר באַקומען פון צייט צו צייט ידיעות וועגן אייך און מיר
 הערן, אַז איר זענט געזונט און אַז איר אַרבעט אַ סך. און מיר
 פּרעגן זיך שטענדיק, צי איר קומט ניט אַ מאָל אין איין שיינעם
 טאָג קיין לאַנדאָן, אָדער צי מיר קומען ניט אַ מאָל קיין קאַפּענ-
 האַגען. איר וועט זען סאַשאָן, אַ גרויס מיידל פון 17 יאָר, גרעסער
 פון מיר און אַן אמתער פאַרטערט פון מיין מוטער, אַזוי ווי איר
 זעט זי אין מייע "זכרונות". אַלע ווערן דערשטוינט פון דער ענ-
 לעכקייט. זי גרייט זיך אַריינצוטערעטן אין לאַנדאָנער אוניווערסי-
 טעט. סאַפּיע פילט זיך גוט, זי שרייבט אַ ביסל וועגן פאַרשידענע
 פּראָבלעמען (וועגן רוסישע פּרויען א. א. וו.) און מיר ווערן אַלץ
 מער און מער פאַרליבט אין אונדזער טאַכטער.

ווי גייט עס מיט עדיט? זי האָט שוין אַודאי חתונה געהאַט?
 לאַזט אונדז דאָס אַלץ וויסן, און גיט איבער אַ סך גרוסן פון

אונדז צו דער, וואָס איז אין אונדזערע געדאַנקען פאַרבונדן שטענ-
דיק מיט סאַשאַ.

איר ווייסט מן הסתם, אָז די גאַנצע רוסישע פרעסע שרייבט
וועגן דעם "פּרילינג", וואָס זאָגט אָן דאָס גיכע אַנקומען פון דעם
"זומער". ס'זיינען דאָ שטענדיק אין דעם לאַגער פון די דערשראָ-
קענע ליבעראַלע מענטשן אַזעלכע, וואָס וואָגן צו זאָגן דעם אמת
די ביוראָקראַטן און די גענגסטערס פון דער פרעסע "לע ברי-
גאַנד". אייניקע פון די לעצטע, ווי למשל, פירשט מעשטשערסקי,
סוואוואַרין ("גראַוודאַנין" און "נאַוואַזיע וורעמיאַ"), דרייען אויס די
האַלאַבליעס און זידלען איצט די רעאַקציאָנערן, צו וועלכע זיי
אַליין האָבן ערשטע נעכטן געהערט, מיט אַזאַ אימפעט, ווי זיי
וואַלטן אַנגעטאָן כבוד די "רעוואַלוציאָנערן" אָדער "די נייע צייטן".
די לעצטע קאָרט פון דער אויטאָקראַטיע — הער פּאָן פּלעווע
— איז דעפיניטיוו געשלאָגן (דערשאַסן דעם 28טן יולי 1904).
אַלץ האָט זיך געענדערט. ווייסט איר, אָז דעם דאָזיקן פּלעווע האָט
מען בעסער אָפּגעהיט, דריי, פיר מאָל בעסער, ווי דעם צאָר און
אַז דאָס האָט אויך געקאָסט פּראַפּאַרציאַנעל אַזוי פיל מער, און
איין אַנטשלאַסענער מענטש האָט דאָס צעשטערט! גאַנץ רוסלאַנד
פרייט זיך.

די, וואָס קומען אָן פון רוסלאַנד, זאָגן, אָז עס איז איצט אַב-
סאָלוט אוממעגלעך די רעאַקציע זאָל זיך ווידער אומקערן. אפשר
איז עס אַזוי! ביים פּאָלק שאַפן זיך גאַנץ מערקווירדיקע באַוועגונג-
גען, ווען אַ רעוואַלוציע דערנענטערט זיך. עס בלאָזן טאַקע פריי-
לינגס-ווינטן. בכלל, וואָס מיך האָט דערשטוינט, איז דאָס, וואָס
פון אָנהויב פון דער מלחמה איז געבוירן געוואָרן אַ ניי רוסלאַנד,
אַ לאַקאַלע און אַן אינדיווידועלע איניציאַטיוו, וואָס לאָזט זיך
מערקן אין אַלע איינצלהייטן. ס'איז ניט מער דאָס רוסלאַנד פון
די זיבעציקער יאָרן.

אַבער גענוג צו פאַרדרייען אייך דעם קאַפּ דערמיט. איר
וועט אפשר זאָגן: "וואָס איז געבליבן פון פּערציק יאָר האַפּענונג-
געז?" — ווידער האַפּענונגען — נייע האַפּענונגען.
פון טיפּן האַרצן נעם אייך אייך אַרום ברידערלעך. סאַפּיע און

סאשא האָבן אייך שטאַרק ליב און זיי שיקן אייך די בעסטע גרוסן
און די בעסטע וואונטשן.

פעטער קראָפּאַטקין.

דער אַמעריקאַנער פּאַרלעגער שרייבט מיר, אַז ער האָפט
אַרויסצוגעבן מיין בוך וועגן דער רוסישער ליטעראַטור אין פעב-
רואַר, איר וועט זען, אַז דאָס בוך איז פול מיט די בעסטע כּוונות,
אַבער געשריבן פון אַן אַנפּאַנגער.

צוועלפטרער קאפיטל

געאָרג בראַנדעס האַלט, אַז ניט געקוקט אויף דעם, וואָס קראַפּאַטקין איז גענוג אָפּגעהיט אין אָפּשאַצן דעם רוסישן "פּריי-לינג" און מאַכט זיך ניט קיין צו גרויסע אילוזיעס וועגן דער רוסי-שער רעוואָלוציע, איז ער פאַרט צו אָפּטימיסטיש. אָבער ער שאַ-נעוועט די געפילן פון קראַפּאַטקיןען און ער וויל זיך ניט פונאַב-דערשרייבן אויספירלעך, ער וויל ניט זאָגן אַלץ, וואָס ער דענקט וועגן דער צוקונפט פון רוסלאַנד. צוליב דער נאָענטקייט פון דענע-מאַרק צו רוסלאַנד און צוליב די ספּעציעלע רעאַקציאָנערע הויף-פאַרבינדונגען — וועגן וועלכע מיר האָבן פריער גערעדט — איז בראַנדעס געווען גאַנץ גוט באַקאַנט מיט דעם גאַנג פון די געשעע-נישן אין יענע פּרילינג-טעג אין רוסלאַנד.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

קאָפּענהאַגען, 20 נאָוועמבער 1904.

"טייערער פּריינט,

איצט דערהאַלטן אייערע ליבע שורות — און איך בין פאַר-נומען מיט פאַקן מיינע זאַכן. די פאַרלאַמענטאַרישע גרופּע פון אינ-טערנאַציאָנאַלן אַרביטראַזש האָט מיך איינגעלאָדן צו באַטייליקן זיך אין דער פאַרלאַמענטאַרישער דעלעגאַציע פון די דריי סקאַנ-דינאַווישע לענדער. מיר וועלן בלייבן עטלעכע טעג אין פאַריז און נאָך דעם מאַכן מיר אַ קורצע נסיעה איבער די פּראָווינצן. איך נעם-מיט מיט מיר עדיט. די האָט נאָך ניט חתונה געהאַט. זי איז ניט גענייגט צו פאַרליבן זיך. דאָס מאַל וועל איך ניט קאָנען קו-

מען קיין לאַנדאָן. די צייט איז שטאַרק באַגרענעצט און די בילעטן אהין און צוריק זיינען שוין גענומען פאַרן גאַנצן קאַראַוואָן. איך דאַנק אייך זייער פאַר אייערע גוטע ווערטער און אייער באַציאונג צו מיין אַרטיקל (אויף דעם געביט, וואו איך בין בלויז אַ ליבהאַבער און דילעטאַנט אַזוי ווי איר זענט עס אויף דעם ריין-ליטעראַרישן געביט), אַבער איך האָב אייך ליב און איך האָב געוואַלט בייטראַגן מיט מיינע שוואַכע כוחות צו פאַרשפּרייטן אייערע אידעען.

טייערער, טייערער פריינט! וואָס פאַר אַן אַפטימיסט איר זייט, ווי גרייט איר זייט צו גלייבן אין דעם, וואָס איר האַפט, אַז ס'וועט קומען! ווי פאַרשידן עס זיינען אונדזערע טעמפּעראַמענטן און ווי פאַרשידן מיר לערנען פון אונדזערע דערפאַרונגען! איך גלייב, אַז איך קום פון טאַמאַס דעם אומגלויביקן און איר פון דעם אַפאַס-טאַל, דעם ליבלינג פונעם גאַט, אויב ס'איז דאָ עפעס, אין וואָס איך גלייב ניט, איז עס אין דער מעגלעכקייט פון אַ רעוואָלוציע אין רוסלאַנד; אַבער מען וועט זען. פון דעם ליבעראַליזם פון סר-וואַרין עקלט מיך נאָך מער ווי עס קאָן אייך עקלען. אַבער דאָס איז, גלייב איך, אַ פענאַמען, וואָס קומט און פאַרשווינדט. נאָך דער מלחמה וועלן די דאָזיקע הערן זיין דאָס זעלביקע, וואָס זיי זיינען פריער געווען. אויף יעדן פאַל, איז דאָ אַ קליינע האַפענונג, אַז דער היינטיקער רעזשים וועט באַנקראַטירן. אַבער איך וויל עס צוערשט זען, איידער איך קאָן עס גלייבן. דערווייל איז אַזוי גוט ווי גאַרניט רעאַליזירט געוואָרן פון דעם, וועגן וואָס איך האָב געזלומט יונגערהייט.

ס'איז מיר פיינלעך צו שרייבן אייך אַזעלכע זאַכן, אייך, אַ מאַן פון אַזוי פיל מוט, ס'איז ביי מיר אַן אומגליקלעכע נויטווענ-דיקייט, וואָס צווינגט מיך צו זאָגן דעם אמת. זאַגט פרוי קראַפּאַטקינ, אַז איך געדענק שטענדיק, ווי האַר-ציק זי האָט מיך אויפגענומען און קושט פאַר מיר פריילין סאַשאַ, וועמען איך האָב ליב ווי מיין אייגענע טאַכטער.

אייער געטרייער

געאָרג בראַנדעט.

שרעקלעכע געשעענישן האָבן זיך דערווייל אָפגעשפילט אין פעטערבורג. דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, וואָס האָט שטענדיק פּראַקטיצירט פּראָוואַקאַציע און דערצויגן זינט יאָרן אָן אַרמיי פון פּראָוואַקאַטאָרן, האָט אינסצעניזירט איינע פון זיינע בלוטיקסטע דראַמעס — דעם מאַרש פון די אַרבעטער אָנגעפירט פונעם גלח גאַפּאַ, צום ווינטער־פּאַלאַץ, דעם 22־טן יאַנואַר 1905 (אָדער לויט דעם אַלטן רוסישן קאַלענדאַר דעם 9־טן יאַנואַר). דריי טעג נאָך דעם בלוטבאַד, וואָס האָט אויפגעטרייסלט די גאַנצע וועלט, שרייבט געאָרג בראַנדעס צו זיין פּריינט קיין לאַנדאָן:

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקיין

קאָפּענהאַגען, 25 יאַנואַר 1905.

”טייערער פּריינט, טייערער, גרויסער

און געליבטער פּריינט,

במשך פון די אַלע טעג הער איך ניט אויף צו טראַכטן וועגן אייך, און אַזוי ווי איר זענט שטענדיק אין מיין האַרצן, מוז איך אייך שרייבן.

סוף־סוף — ניט אמת, האָ? — סוף־סוף איז דער פּרילינג אָנגעקומען קיין רוסלאַנד. סוף־סוף האָט דאָס פּאַלק אויפגעוואַכט, סוף־סוף הייבן אָן צו ציטערן די הערשער.

מיר ווייסן נאָך ניט דערווייל די רעזולטאַטן. מען דאַרף מורא האָבן, אַז די אַרמיי זאָל ניט שטיצן די געמיינע חברה, אָבער דער קאַמף איז אויסגעבראַכן, די רעוואַלוציע האָט זיך אָנגעהויבן. מען האָט דאָס רעכט צו האַפּן. דאָ איז דער ענטוויאַזם פאַר די רעוואַלוציאָנערן אַלגעמיין, אַפילו דאָ אין קליינעם לאַנד, וואָס איז גע־צוימט און איז ווייניק גענייגט צו ראַדיקאַליזם.

צוליב די געשעענישן אין רוסלאַנד פאַרגעסט מען אַלע אַנ־דערע זאַכן; פּראַנקרייך ווערט ווידער רעאַקציאָנער; די געמיינע שוועדן באַליידיקן ווידער די נאַרוועגער; דאָ איז די רעאַקציע. דאָס איז אָבער אַלץ גאַרניט, אויב די פּרייהייט זיגט אין רוסלאַנד, אין דער אַלטער פעסטונג פון אונטערדריקונג.

איך פריי זיך בעיקר צוליב אייך. איר האָט פאַרדינט צו דער-
לעבן דעם טאָג. איצט איז עס ניט אוממעגלעך זיך פאַרצושטעלן,
אַז אין גיכן וועט איר זיך קענען פריי באַוועגן אומעטום אין איי-
ראַפּע און טריאומפירנדיק אַרײַנקומען אין אייער אייגן לאַנד.
וואָס פאַר אַ הערלעכער טאָג דאָס וועט זײַן! וואָס פאַר אַ טאָג!
איך דריק אייך ביידע הענט. איך דריק די האַנט פון פרוי
קראָפּאַטקין און פון מיין יונגער אומפאַרגעסלעכער פריינדין סאַשאַ.

אייער

געאָרג בראַנדעס.

איך בעט אייך, שרייבט מיר אַ פאַר ווערטער.

דאָס צאַפּלען פונעם 63-יאָריקן צווייפלער איז זיכער איינער
פון די אינטערעסאַנטסטע דאָקומענטן, וואָס כאַראַקטעריזירן די
שטימונגען אין איראַפּע בשייכות מיט די געשעענישן אין רוס-
לאַנד. דער רוסישער רעזשים, ווי "אַן אַלטע פעסטונג פון אונ-
טערדריקונג", איז געווען אַן אומגליק ניט נאָר פאַר דעם רוסישן
פאָלק, נאָר אויך פאַר גאַנץ איראַפּע. בראַנדעס, וועלכער האָט גע-
מיינט, אַז ער איז אַ סך רואיקער און סקעפטישער ווי קראָפּאַטקין,
מיט זײַן איינגעצוימטן טעמפּעראַמענט, האָט זיך אַרויסגעוויזן אין
דעם פאַל אַ סך אַ גרעסערער אַפטימיסט ווי זײַן פריינט. "דער
וואונטש", ווי דער דייטש זאָגט, "איז געווען דער פאַטער פונעם
געדאַנק". אָבער זײַן בריוו האָט, ווייזט אויס, ניט אַרויסגערופן ביי
קראָפּאַטקיןען קיין גרויסע באַגייסטערונג. בראַנדעס האָט גע-
דרוקט אַרטיקלען וועגן די רוסישע געשעענישן אין דעם קאַפּענ-
האַגענער "פאָליטיקען", אָבער דערוויל זײַנען אַנגעקומען די אומ-
היימלעכע איינצלהייטן וועגן דעם בלוטבאַד פון "9-טן יאַנואַר"
און דאָס וואַקלען פון דעם רוסישן טראַג און זײַן פאַרברעכערישן
באַזיצער מיט דער האַלב-אַראַפּגעגליטשטער קרוין אויפן קאַפּ.

פעטער קראפאטקין צו געאָרג בראַנדעס

וויאַלאַ בראַמליי, קענט,

30 יאַנואַר 1905.

“זייער טייערער פריינט,

דעם בריוו שרייבט פאַר מיר סאַשאַ. איך בין נאָך אַלץ אין בעט און דער פיבער האַלט נאָך אַלץ אָן. אייער ליבער, גוטער בריוו, פאַר וועלכן איך דאַנק אייך פון מיין טיפן האַרצן, האָט זיך אויסגעמיטן מיט אַ בריוו, וואָס סאַפיע האָט אייך געשריבן.

יא, מיין טייערער פריינט, ס'איז דער אָנהויב פון דער רעוואַ-לוציע, אָבער נאָר דער אָנהויב, זי וועט האָבן אירע אַראַפּס און אַרויפס און זי וועט האָבן אירע צייטן פון ווילדער רעאַקציע ווי די, וואָס זיינען געווען אין יולי 1790, אָבער עס איז אַ גליק, וואָס דאָס פּאָלק האָט גענומען אָן אַנטייל און האָט געהאַט זיינע “קאַר-דיעלערן”, דאָס פּאָלק האָט זיין שאַבאַ; עס וועט נאָך האָבן זיין דאַנטאָן און זיין מאַראַט. אַ! אויב מערב-איראַפּע וואַלט אויך אָנגעהויבן דעם טאַנץ פון די שטאַטן. אָן דעם, האָב איך מוראַ, וועט רוסלאַנד דאַרפן אַליין זאָרגן פאַר זיך.

איך נעם אייך אַרום זייער וואַרעם, מיר אַלע דריי האָבן אייך שטאַרק ליב. אונדזערע גרוסן צו פרייליך עדיט.
(ניט אונטערגעשריבן)

“סאַלוט! סאַשאַ”

געאָרג בראַנדעס האָט זיכער דערוואַרט אָן אַנדערן בריוו, אַ מער אויספירלעכן, מיט אַ טיפּערן אַנאַליז. עס האָט געדויערט לאַנג, כמעט פיר חדשים, ביז קראַפּאָטקין האָט געקענט שרייבן אַ לאַנגן אויספירלעכן בריוו קיין קאַפּענהאַגען. ער איז נאָך אַלץ ניט זיכער אין דעם כאַראַקטער פון די רעוואַלוציאַנערע געשעע-נישן און איז דער פירערשאַפט פון דער רעוואַלוציע, וואָס איז איינגטלעך אַ רעוואַלוציע אָן אַ פירערשאַפט. עס איז פאַר אים

אויך ניט קלאַר די פּערזענלעכקייט פונעם גלח גאַפּאַן, הגם מען פילט, אַז ערגעץ טיף אין האַרצן האָט ער זיין חשד וועגן דעם מיס־טעריעזן און באַריידעוודיקן גלח.

קראַפּאַטקין איז ניט געווען דער איינציקער, וועלכער איז מיס־טיפּיצירט געווען פון דעם גלח, וואָס האָט אַזוי קונציק געשפּילט זיין ראַלע פון אַ פּראָוואַקאַטאָר. פון די פּריוואַטע מעמואַרן פון אַ באַקאַנטן רוסישן זשורנאַליסט, לעוו מאַיסעיעוויטש נעמאַנאָוו, וועלכער האָט בייגעוואוינט די שיסעריי פון 9־טן יאַנאַר צוזאַמען מיט מאַקסימ גאַרקי, זע איך, אַז דעם זעלביקן טאַג נאָך דעם בלוטבאַד האָט גאַרקי פאַרבראַכט שעהן און שעהן אין אַ שמועס מיט גאַפּאַן. עס האָט אים אַבער ניט געקאַנט איינפאַלן, אַז דער גלח איז אַ שפּילצייג אין די הענט פון פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט.

די קאַריערע פון גלח גאַפּאַן האָט זיך געענדיקט גענוג טראַג־גיש מיט אַן ערך צוויי יאָר שפּעטער. דער מחבר פון די שורות האָט געלעבט יענעם זומער אין אַ פּאַפּולערער, אַבער ניט זייער עלעגאַנטער פּאַרשטאַט פון פעטערבורג, וואָס האָט געהייסן אַזער־קי (מיטן טראַפּ אויפן לעצטן טראַפּ). יעדן טאַג פלעג איך פאַר־בייגיין אַ גאַנץ גרויסע און פּוסטע ווילע מיט פאַרמאַכטע לאַדנס. איך האָב געוואוינט אינעם צווייטן אַדער דריטן הויז פון דער ווילע.

פלוצלינג איז באַקאַנט געוואָרן, אַז די פּאָליציי, וועלכע האָט אומעטום אַרומגעזוכט די שפורן פון דעם ווי אין וואַסער פאַר־שוואונדענעם גאַפּאַן, האָט סוף־כל־סוף אים געפונען... אין אַזערקי, אין דער פאַרשלאַסענער און פּוסטער ווילע. אין דער ווילע האָט מיט אַ חודש פריער, אין מיטן נאַכט, אַ טריבונאַל פון די סאַציאַ־ליסטן־רעוואַלוציאַנערן פאַרנאַרט דעם גלח, וועלכער האָט געמיינט, אַז ער נאַרט זיי, אים געמשפט און פאַראורטיילט צום טויט און אים אויפן אַרט געהאַנגען. מען האָט דערציילט — און דאָס איז, דוכט זיך, קיין מאַל ניט געלייקנט געוואָרן — אַז דער באַקאַנטער סאַציאַליסט־רעוואַלוציאַנער רוטענבערג, שפּעטער דער בויער פון דער גרויסער עלעקטרישער סטאַציע אין ארץ־ישראל, האָט אָנגע־פירט מיט דעם פּראַצעס פונעם טריבונאַל.

מען קאן זיך קוים פאַרשטעלן די סענסאַציע פון דער דאָזיגער אַנטדעקונג. עס איז ניט געווען קיין קלענערע סענסאַציע, ווי די אַנטדעקונגען פון די "גרויסע" פראַוואַקאַטאָרן אַזעף אַדער לע-נינס פריינט מאַלינאַווסקי, מיטגליד פון דער פערטער דומע. אין איינעם פון זיינע גיפטיקע "טאַג-ביכער" צעשרייבט זיך דאָסאַיעווסקי וועגן טשערנישעווסקי, הערצען און בעלינסקי — ער האָט זיי גוט געקענט פערזענלעך און זיי באַוואַנדערט, אָבער וועגן יעדן פון זיי האָט ער צו זאָגן אַ פאַר בייסיקע שטעכווערט-לעך. אַלעקסאַנדער הערצען, זאָגט ער, האָט זיך אַליין געמאַכט פאַר אַן עמיגראַנט. ער מיינט, אַן עמיגראַנט אין ציטיר-צייכנס, דאָס איז אַ ספעציעלער רוסישער טיפּ פון מענטשן, וואָס ווערן אין רוסלאַנד געבוירן שוין פאַרטיקע עמיגראַנטן. עס זיינען דאָ ביי אונדז אַזעלכע, וויצלט ער זיך, וואָס האָבן אַפילו קיין מאַל ניט עמיגרירט, אָבער זיי זיינען "עמיגראַנטן", ווייל זיי פאַראַכטן דאָס רוסישע פאַלק.

דאָסאַיעווסקי איז נאָך די פיר יאָר, וואָס ער האָט פאַרבאַכט אויף קאַטאַרגע, געוואָרן, ווי באַקאַנט, אַ גרויסער מוסר-זאָגער און האָט פיינט געהאַט אַליין, וואָס איז ניט עכט רוסיש. לויט אים וואַלט פעטער קראַפּאַטקין אויך געווען אַזאַ "עמיגראַנט", וואָס פאַראַכט דאָס רוסישע פאַלק. דאָס וואַלט אָבער געווען פונקט אַזאַ בייזוויליקער ליגן, ווי די ווערטער וועגן הערצען. זיי האָבן ניט געהאַסט זייער פאַטערלאַנד, זיי האָבן זיך געשעמט און געווייטיקט פאַר זייער פאַטערלאַנד.

ווען עס ברעכן אויס די גרויסע געשעענישן פון 1904 און 1905, ווערט קראַפּאַטקין אינגאַנצן פאַרכאַפט פון זיי. ער קומט ניט מיט אַ מאַל צו האַסטיקע אויספירן, ער קען דאָס רוסישע פאַלק און האָט גוט באַנומען דעם פראַצעס פון דער אַנטוויקלונג אין זיין פולן צוזאַמענהאַנג. דאָס זעען מיר אינעם אויספירלעכן בריוו צו געאַרג בראַנדעס, וועלכער באַטראַכט רוסלאַנד און די רוסישע רעוואָלוציע ווי אַ זייטיקער אַבסערווירער, ניט ווי אַ צד, ניט ווי קראַפּאַטקין, דער רוסישער מענטש.

פעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעם

זינאַל בראַמליי, קענט.

17 מאי 1905.

”זייער טייערער פריינט.

אַט איז שוין אַ חודש צייט, וואָס איך וויל אייך שרייבן יעדן טאָג — און איך קום ניט דערצו! די גאַנצע צייט פאַרנומען מיט טויזנטער קלייניקייטן — חוץ דעם, מוז איך זאָגן דעם אמת, אַז אַ גרויסער טייל פון מיין צייט איז פאַרנומען מיט רוסישע ענינים. דאָס איז גוטע נייעס, ניט אמת? נאָך די יאָרן פון שטילקייט, רע-זיגנאַציע, מאַרקסיסטישער מעטאַפיזיק, נאָכן פּלוצימדיקן פאַרליי-קענען פון אַלץ, וואָס איז געווען אונדזער אידעאַל — נאָך דער הערשאַפט פון אַ מין קראַנקהייט, אַ יאָמערן אָן אַ סוף, און פאַר-לירן יעדע האַפענונג אין דער רעוואָלוציע...

דאָס האָט זיך איצט פּולשטענדיק געענדיקט. צו גיך אפשר, כדי צו זיין טיף, אָבער די געשיכטע מאַרשירט, די געשעענישן איילן זיך און צווינגען אַפילו די פאַרשלאַפענע, וואָס זיינען פאַר-פירט פון דער פרעסע, נאָכצופאַלגן די געשעענישן און די מאַסן. מיט אַן ערך צוויי יאָר צוריק האָט אַ קינסטלער, וועלכער איז געקומען פון פעטערבורג, מיר דערציילט, אַז זייערע האַפענונגען דאָרט זיינען פאַרבונדן מיט דער אַרבעטער-באַוועגונג, מען לייענט געהיימע צייטונגען פון דער ליבעראַלער אַפּאָזיציע, פון די סאָ-ציאַל-דעמאָקראַטן און סאָציאַל-רעוואָלוציאַנערן, מען לייענט זיי, יא, כדי צו באַרואיקן דאָס געוויסן. אָבער ס'רוב מאַכן אַן איינ-דרוק די פּראַקלאַמאַציעס פון די אַרבעטער, וואָס מען וויסט ניט, פּונדאָנען זיי קומען...

און ער האָט ריכטיק אַפּגעשאַצט די לאַגע. עס וואַקסט דאָרט אַ טיפע באַוועגונג, אַן אינטעליגענטע, וואָס האָט ניט קיין צוטרוי צו די ”הערשאַפטן“; זי פאַרכאַפט די געזעלשאַפט, וואָס זיינען דערלויבט פון דער פּאָליציי, עס וואַקסן אויס פּלוצלינג קאַאַפּע-ראַטיוון, בילדונגס-געזעלשאַפטן פאַר מענער- און פּרויען-אַרבע-

טער — קורץ גערעדט, אן אַרגאַניזאַציע, וואָס נעמט אַרום אַ זעקס־זיבן טויזנט מענטשן, וואָס האָבן אַן איינפלוס אויף אַן אַכציק טויזנט פּערזאָן, אַלץ אַרבעטער. דאָס איז געווען די באַוועגונג, וועלכע האָט געפירט צו גאַפּאַנס דעמאָנסטראַציע, די באַוועגונג האָט אַרויסגעבראַכט אַ מאַסע גאַנץ מערקווירדיקע מענטשן, וואָס האָבן זיך גרופירט אַרום גאַפּאַנען — אַ סך פון זיי זיינען דער־הרגעט געוואָרן! ער, גאַפּאַן, וועט אַ מאָל דערציילן וועגן דער ראַלע, וואָס ער האָט דערביי געשפּילט. ער אַליין איז אַ מערקוויר־דיקער מאַן, וואָס פאַר אַ שיינע זאַכן איר וואַלט געקאַנט שרייבן וועגן אים, אויב איר וואַלט אים באַגעגנט — וועגן אים און וועגן דער באַוועגונג, וואָס ער האָט אַרויסגערופּן, און וועגן דער גאַנצער עפּאַכע...

איך וואַלט אייך געקענט אַזוי אַנשרייבן צען זייטן, ריידנדיק וועגן רוסלאַנד, אָבער גענוג!

איך האָב אייך געשיקט מיט אַ פאַר טעג צוריק מיינס אַ ביי־כעלע, זייט ברייטהאַרציק. איר ווייסט, ווי אַזוי דאָס קינד איז גע־קומען אויף דער וועלט ("אידעאַלן און רעאַליטעט אין דער רוסי־שער ליטעראַטור" — פ. קראַפּאַטקין, לאַנדאָן, 1905; אַ נייע אויס־גאַבע פון דעם בוך אונטער דעם נאָמען: "רוסישע ליטעראַטור: אידעאַלן און רעאַליטעט" איז דערשינען אין לאַנדאָן, 1916. אין דעם עקזעמפּלאַר, וואָס קראַפּאַטקין האָט געשיקט צו געאַרג בראַג־דעס, איז געווען אַנגעשריבן: "מיין טייערן פּריינט געאַרג בראַנדעס, פעטער קראַפּאַטקין. ער וועט דאָ ניט געפינען גאַרניט, וואָס זאָל זיין ניי פאַר אים, אָבער ער וועט דאָ געפינען זיינע אידעען וועגן דער רוסישער ליטעראַטור, אונטערגעשטרעכן פון זיין תּלמיד און פּריינט". אין קראַפּאַטקינס בוך ווערן ציטירט טיילן פון בראַג־דעסעס סקיצע וועגן טורגעניעו. בראַנדעסעס סקיצע וועגן טור־געניעו ווערט דערמאַנט מערער מאָל אין דער קאַרעספּאַנדענץ צווישן די צוויי פּריינט — וול. גר.). איך וועל קיין מאָל ניט וואַגן אַפּצוגעבן זיך מיט ליטעראַרישער קריטיק. דעם אמת געזאָגט, איך ווייס גאַר ניט, ווי מען מאַכט עס. איך האָב אָבער זייער ליב אונדזער רוסישע ליטעראַטור, בפרט עטלעכע פון אונדזערע שריי־

בער, און איך האָב פשוט געפילט אַ באַדאַרף צו דערציילן, ווי גוט זיי זיינען. דאָס בוך וועט אָפט אַרויסרופן אַ שמייכל אויף אייערע ליפן צוליב דער נאַאיווקייט פון דער באַגייסטערונג. אַנ-דערע וועלן דאָס אפשר ניט באַמערקן, אָבער איר וועט עס דערזען. נעמט עס דעריבער אָן, טייערער פריינט, ווי אַ טייל פון אַ קאַ-לעקטיווער אויטאָביאָגראַפיע, אַ באַווייז פון דעם, ווי די רוסישע ליטעראַטור האָט געווירקט אויף מיר און אויף טויזנטער מענטשן פון מיין דור.

די פרעסע איז ביז איצט געווען זייער גינסטיק, אָבער דאָס זאָגט גאַרניט. מען נעמט איצט אין ענגלאַנד גאַרניט, וואָס האָט ניט קיין שייכות צו שאַוויניזם און רעליגיע. מודי, די בוכהאַנד-לונג, האָט גענומען, למשל, צוויי הונדערט קאָפיעס פון ספענסערס אויטאָביאָגראַפיע, ווייל מען האָט געמיינט, אַז דאָס איז "דאָס בוך פונעם סעזאָן". זעקס וואַכן נאָך דעם, ווי דאָס בוך איז דער-שינען, האָט דער פאַרוואַלטער פון דער בוכהאַנדלונג געזאָגט צו אַ רוסישן פריינט: "קיין מענטש לייענט עס ניט. ביז איצט האָט מען פאַרלאַנגט בלויז זיבן קאָפיעס".

ס'איז דאָ אַן עולם, וואָס לייענט: דאָס איז דער אַרבעטער, דער קליינער אַנגעשטעלטער, די לערערין — אָבער זיי קויפן נאָר ביכער, וואָס קאָסטן פון 6 ביז 9 פענס. די פאַרלעגערס ווילן אָבער האָבן טייערע ביכער און דאָס פובליקום, וואָס קען באַ-צאלן פאַר די טייערע ביכער, וויל לייענען נאָר אימפּעריאַליסטי-שע, נאַציאָנאַליסטישע און רעליגיעזע זאַכן. ביי דער בורזשואַזיע הערשט אַ שרעקלעכע רעאַקציע. דאָס פאַלק מעדיטירט, עס לייענט און עס פאַרטראַכט זיך.

מיין טייערער פריינט, ווי גייט עס אייך מיטן געזונט? זענט איר אין אַ גוטן צושטאַנד? זענט איר שטענדיק פריש און אַקטיוו? מיר האָבן זייער באַדויערט, וואָס איר זענט ניט געקומען. מען וואָלט דאָ געקאָנט אַרגאַניזירן עטלעכע פיינע לעקציעס... איך ווייס ניט, וואָס קומט דאָ פאַר מיט דעם ענגלישן פאַלק... עס קומט ביי זיי גאַרניט אַרויס — סידן דאָס ווערט אונטערגענומען פון די גלחים אָדער פון די פרויען פון דער "פרימראָז ליג"...

"פרימראז ליג" איז די קאנסערוואטיווע אַרגאַניזאַציע, געווידמעט דעם אַנדענקען פון לאָרד ביקאַנספילד־דיזראַעלי, דעם בויער פון דער בריטישער אימפעריע. — וול. גר.).

איך בין געזונט, אָבער אין דעצעמבער און אין יאַנואַר האָב איך פאַרבראַכט 7 וואָכן אין בעט — בראַנכאַ־פּנוימאַניאַ. עס זיין גען נאָך פאַרבליבן אייניקע שפורן, אָבער אין גרונט גענומען, איז עס אין אַרדענונג. סאַפיע און סאַשאַ (שוין אַ גרויס מיידל) שיקן אייך אַ סך, אַ סך גרוסן. מען האָט אייך שטאַרק ליב אין דער "וויאָלאַ".

אייער איבערגעגעבענער,

פּעטער קראַפּאַטקיין.

דער ענטפער אויף דעם דאָזיקן האַרציקן און וואַרעמען בריוו איז אויסערגעוויינלעך אינטערעסאַנט און טיפיש פאַר דעם אייביק־ברוינדיקן טעמפּעראַמענט פון פּעטער קראַפּאַטקיין. ער באַרירט אַ גאַנצע ריי פּראַבלעמען, ער רעדט קורץ, אָבער זיינע ווערטער שניידן ווי מיט אַ שאַרף מעסער. די געשיכטע גאַפּאַן געפעלט אים ניט. אים געפעלט אַ סך מער דער פינישער רעוואָלוציאַנער שאַו־מאַן, וועלכער האָט מיט אַ יאָר צוריק (16־טן יוני 1904) דערשאַסן דעם רוסישן גענעראַל־גובערנאַטאָר באַבריקאָוו (און באַלד דער־שאַסן זיך אַליין). דער מאָרד פון באַבריקאָוו האָט געמאַכט דענסט־מאַל אַ געוואַלדיקן איינדרוק אין דער גאַנצער וועלט. געאַרג בראַנדעס האָט גענומען אַן אַקטיוון אַנטייל אין דעם קאַמף פון פינלאַנד פאַר דער באַפרייאונג פון די אייזערנע קייטן, וואָס דער צאָריום האָט אויף איר אַרויפגעלייגט.

פון אַלע עקן פון דער רוסישער אימפעריע קומען אַן האַרצ־רייסנדיקע געשרייען וועגן איין בלוטבאַר נאַכן אַנדערן. און בראַנד־דעס האַלט ניט פאַר נייטיק צו פאַרשווייגן זיין צאָרן, ווען ער שרייבט צו זיין פריינט.

געאָרג בראַנדעם צו פעטער קראַפּאַטקין

קאַפענהאַגען, 18 יוני 1905.

“זייער טייערער און זייער גרויסער פריינט,

זיכער דאַרפט איר ניט ריידן אַזוי באַשיידן וועגן אייער בוך מיט ליטעראַרישער קריטיק, איר, וועלכער דריקט זיך אויס איינ-פאַך און אַזוי טיפּזיניק וועגן זאַכן, וועלכע איר קענט גרינטלעך און מיט וועלכע איר זענט פאַרבונדן אייער גאַנץ לעבן. איר האָט דאָך ניט די אַמביציע צו געפינען אַ נייע ליטעראַריש-קריטישע מעטאָדע; איר זענט אומרואַיק און איר רופט אַרויס עמאַציעס. איך וואָלט ניט געקאַנט אַנשרייבן אַזאַ בוך, סיידן איך וואָלט גע-דאַרפט ריידן וועגן אונדזערע ליטעראַטורן אין צפון, אָבער זיי פאַרכאַפן מיר ניט אַזוי, ווי איר זענט פאַרכאַפט פון אייער ליטע-ראַטור.

איך גלייב, אַז איר וועט האָבן די אמתע הצלחה ביים ענג-לישן פובליקום. עס מוז דאַרט זיין אַן עליטע פון מענטשן מיט האַרץ און מיט גייסט, וואָס לייענט אַזעלכע ביכער. ביי אונדז ביידן בלוטיקט דאָס האַרץ. איר זענט די גאַנצע צייט געווען אַ גרעסערער אַפטימיסט ווי איך. איר לעבט מיט האַפענונגען. איך בין אָבער ביז צום טויט געפלאַגט צוליב דער לאַנגזאַמקייט פונעם פראַגרעס. איך האָב דאָ ביי מיר אַ קליין ביכעלע, וואָס איז געשריבן מיטן צוועק צו פאַרהערלעכן גאַפאַנען. איר זענט אויך פול מיט לויבגעזאַנגען פאַר אים. אָבער, גאַט מיי-נער, אַרויספירן אַ מאַסע אומבאַוואַפנטע מענטשן אויף דער גאַט און לאָזן זיי צעשיסן — וואָס איז דאָ צו באַוואַנדערן?

יעדע מינוט לייען איך אַרטיקלען, געשריבן פון רוסן, וואו מען זאָגט אָן, וואָס וועט געשען, ווען די רעוואָלוציע וועט זיגן, אָבער דערווייל קומען-פאַר שחיתות אַן אַ סוף, מען הרגעט אַרמע-ניער, יידן, אינטעלעקטואַלן, פּאָליאַקן; אַ העלפט פונעם רוסישן פּאָלק באַשטייט דאָך פון מערדערס. און די קרבנות זיינען, מיט אַ קליינעם אויסנאַם, מענטשן אַן איניציאַטיוו. אפילו אין אונדזערע

סקאנדינאווישע צייטונגען מעלדעט מען, ווי א נצחון פאר דער רעוואלוציע, ווען קאזאקן האבן בשעת א רעוואלט געשמיסן אדער אויסגעהרגעט עטלעכע הונדערט מענער, פרויען און קינדער.

אויב גאפאן איז דער גרויסער מאן — און אויב איר זאגט עס, איז ער דאס — מיין איך, אז ער האט עס נאך ניט באוויזן, עס דאכט זיך מיר, אז ער האט אויפגעטאן ווייניקער ווי א שאר-לאטאן, וועלכער האט דערהרגעט א מאנסטער.

א קליינע ענגלישע פרוי, וועלכע איז געקומען פון דאנען, האט געהאט א לאנגע דיסקוסיע מיט אייער סאשא אנטשאט איבער-צוגעבן איך מיין גרוס. דאס האט מיך אמוזירט און איריטירט, ווייל איך באוואונדער סאשאן און איך וואלט וועלן, אז יעדע פער-זאן, וואס קומט פון קאפענהאגען, זאל אויף איר מאכן דעם בעסטן איינדרוק.

אייער איבערזעצערין, פרוי דראכמאן, האט מיר דערציילט וועגן איך, ווען זי האט מיך דא באזוכט מיט א קורצער צייט צוריק.

איך בין פארנומען איצט מיט פראנקרייך פון 18-טן יארהונ-דערט און האב אויך געדרוקט א בוך מיט דענישע סקיצן. מיר האבן דא געהאט אונדזער קליינע אימבאדייטיקע רעווא-לוציע אין נארוועגיע. די נארוועגיער געפינען שטענדיק א גרונט צו באוואונדערן נאך א מאל זיך אליין. ס'איז א פאלק "א נארציו" (שפיגלט זיך שטענדיק אינעם טראפן). איך פרעג זיך נאר, וועלן זיי א מאל אויפהערן צו באוואונדערן נאר זיך אליין? איך בין אן אלטער סקאנדינאווער און איך וואלט וועלן, אז די דריי לענ-דער זאלן ווערן איינס.

איך האב איך ליב פון גאנצן הארצן און איך בעט איך צו גריסן דאס הויז ק. אייער פריינט.

געאָרג בראַנדעס.

א פאר קורצע באמערקונגען אינעם בריוו פון געאָרג בראַנ-דעס נייטיקן זיך אין אן אויפקלערונג, ווייל זיי האבן צו טאן מיט

זייער וויכטיקע ענינים. ערשטנס, די לעצטע באמערקונג וועגן נאָר-וועגיע. אין יאָר 1905 האָט נאָרוועגיע, וואָס האָט געהערט צו אַ מלוכה-בונד מיט שוועדן, דאָס הייסט, געהערט צו דער שוועדישער קרוין, זיך דערקלערט אומאָפהענגיק און גענומען זיך דעם דענישן פרינץ קאַרל פאַר אַ קעניג אונטער דעם נאָמען: האַקאָן דער זיבעטער. דער קאָנפליקט צווישן שוועדן און נאָרוועגיע האָט צייטנווייז אָנגענומען זייער שאַרפע פאַרמען. אַ קרבן פון דעם קאָנפליקט איז צווישן אַנדערע געווען אויך דער איינציקער זון פון הענריק איבסען, זיגפריד, וועלכער איז אַ געוויסע צייט געווען דער נאָרוועגישער אַמבאַסאַדאָר אין שטאַקהאַלם און שפּעטער אַ גאַנץ קורצע צייט נאָרוועגישער פרעמיער-מיניסטער. ער איז אינ-גאַנצן אַרויסגעשטויסן געוואָרן, ווערנדיק באַשולדיקט אין ניט זיין גענוג נאָרוועגיש-נאַציאָנאַל. געאַרג בראַנדעס האָט ניט גע-וואַלט נעמען וועלכן עס איז אָנטייל אין דעם קאָנפליקט צווישן נאָרוועגיע און שוועדן און ער האָט זיך אָפּגעזאָגט צו שרייבן וועגן דעם ענין.

די פאַר ווערטער פון געאַרג בראַנדעס: "איך בין פאַרנומען איצט מיט פראַנקרייך פון 18-טן יאָרהונדערט" באַדייטן זייער פיל. בראַנדעס האָט געהאַלטן יענער צייט אַ סעריע לעקציעס אין דענעמאַרק און דייטשאַלנד וועגן פראַנסואַ וואַלטער, דעם גרויסן פראַנצויזישן דיכטער און דענקער פון 18-טן יאָרהונדערט, וועל-כער האָט מער ווי וועלכע עס איז אַנדערע פּערזענלעכקייט פון דער עפאָכע פאַר דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע באַגייס-טערט אונדזער ליטעראַטורקריטיקער. אין וואַלטערן האָט בראַנדעס געזען ניט נאָר דעם אויסערגעוויינלעך-רירעוודיקן, קלוגן און או-ניווערסאַל-געבילדעטן דיכטער און שרייבער, נאָר אויך דעם גייסט, וואָס האָט אומעטום אָנגעצונדן דאָס פייער פון דער קומענדיקער רעוואָלוציע, אונטערגעגראָבן די יסודות פון דער "באַשטייענדיקער אַרדענונג" און געווען קעגנערש צו אַלע מאַכטהאַבנדיקע אויטאָ-ריטעטן, ניט מורא האַבנדיק פאַר נייע פאַרפאַלגונגען. עס וואַלט ניט געווען צו פיל צו זאָגן דאָ, אַז אין זיינע עלטערע יאָרן האָט בראַנדעס אויף זיך געקוקט ווי אויף אַ גייטיקן יורש פון דעם

געניאלן פראנצויז און זיינע אויפטוען — א מוסטער פון א וועלט-
 בירגער מיט אפענע אויגן און א קוראזש אן גלייכן...
 דאס גרויסע בראנדעס-ווערק וועגן וואלטערן — צוויי ריזן-
 בענדער מיט איבער עלף הונדערט זייטן — איז דערשינען אין
 1916—1917. ער האט א גרויסן טייל פון זיין לעבן געווידמעט
 די "ענציקלאָפּעדיסטן" אָבער מער פון אַלעמען פראַנסואַ וואַלטערן.
 די רוסיש-יאַפּאַנישע מלחמה האָט זיך געענדיקט מיט אַ שרעק-
 לעכער מפּלה פאַר רוסלאַנד. די רוסישע אַרמיי אויפן ווייטן מזרח
 איז צעשמעטערט געוואָרן און דער פּלאַט פון אַדמיראַל ראָזש-
 דעסטווענסקי איז פאַרניכטעט געוואָרן אויף אַ שענדלעכן אופן.
 רוסלאַנד האָט געמוזט קאַפּיטולירן.

אין לאַנד גופא איז די אומרו געוואַקסן פון טאַג צו טאַג. די
 רעוואַלטן פון די פּויערים האָבן ניט געקענט דערטרונקען ווערן
 אין די טייכן בלוט. וואָס אַלערליי "אוסמיריטעלעס" האָבן פאַר-
 גאַסן. מען איז געשטאַנען גאַנץ באַענט צו אַן אַלגעמיינעם צוואַ-
 מעברוך.

עס איז דאָ אַ לעגענדע, אַז נאָך דער מפּלה פון רוסלאַנד איז
 דער קרימער מלחמה (1855) האָט ניקאָלאַי דער ערשטער באַ-
 גאַנגען זעלבסטמאָרד דורך נעמען סם. וועגן ניקאָלאַי דעם צווייטן
 קען אזאָ לעגענדע ניט געשאַפן ווערן. ער האָט באַשלאָסן צו ראַ-
 טעווען דעם רעזשים דורך אַ שפּיל מיט קאַמפּראַמיסן, דורך "שענ-
 קען" דעם פּאַלק אַ מין קאַנסטיטוציע און אין דער אייגענער צייט
 אַרגאַניזירן די פינצטערע, רעאַקציאָנערע כוחות פון לאַנד. גראַד
 אין דער צייט אַרום דעם "ליבעראַלן" מאַניפעסט פון 7-טן אַקטאָ-
 בער 1905 אַרגאַניזירן זיך ווי אַ שטאַרקע מאַכט "דער פאַרבאַנד
 פון פאַראַייניקטן אַדל" ("סאָיוז אַביעדיניאַנאַוואַ דוואַריאַנסטוואַ")
 און די פאַגראַם-פאַראַייניקונג "דער פאַרבאַנד פונעם רוסישן פּאַלק"
 ("סאָיוז רוסקאוואַ נאַראַדאַ"). ביידע אַרגאַניזאַציעס אונטער דעם
 פּערזענלעכן פאַטרעאַנאַזש פון ניקאָלאַי דעם צווייטן. ביידע האָבן
 צוגעגרייט די רעוואַלוציע...

ביידע, אי פּעטער קראַפּאַטקין, אי געאַרג בראַנדעס, האָבן
 נאַכגעפּאָלגט די געשעענישן אין רוסלאַנד מיט דער גרעסטער

שפאנגונג. ביידע, יעדער אויף זיין אייגענעם אופן, האָבן געקענט זייער גוט דאָס ריזיקע לאַנד, וואָס האָט זיך צעשפרייט פונעם באַלטישן ים ביז וולאַדיוואַסטאָק. בראַנדעס האָט באַזוכט רוסלאַנד, פינלאַנד און פוילן (דענסטמאַל טיילן פון רוסלאַנד) און האָט גע- טראָפן אַ גרויסע צאָל אויסערגעוויינלעכע, רעפּרעזענטאַטיווע רו- סישע פּערזענלעכקייטן אין פּאַריז; ער האָט זיך באַגענגט צווישן אַנדערע מיט וולאַדימיר סאַלאַוויאַוו, דעם אַריגינעלן פּילאַזאָף, מיט פּראָפעסאָר מאַקסימ קאַוואַלעווסקי, מיט מערעזשקאַווסקי, מיט אַ סך אַנדערע. דער קאַמף פאַר דער באַפרייאונג פון פינלאַנד און פוילן פון דער רוסישער אויבערהערשאַפט איז פאַר געאַרג בראַנדעס געווען אַ הייליקער ענין. זיין גרויסער אינטערעס פאַר רוסלאַנד און רוסישער קולטור האָט אָן שום צוויפל געשפּילט אַ ויכטיקע ראַלע אין דער פריינטשאַפט צווישן אים און קראַפּאַט- קין, האָט אים אינספּירירט צו שרייבן די באַקאַנטע קדמאָה צו קראַ- פּאַטקינס "זכרונות פון אַ רעוואַלוציאַנער". און איצט, וואָס נאָענ- טער צום יאָר 1905, איז געקומען דער קריטישער מאַמענט פאַר דער פריינטשאַפט. די צוויי פריינט האָבן ניט געהאַט דעם איי- גענעם קוק אויף די געשעענישן אין רוסלאַנד.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ בראַמליי, קענט,

27 דעצעמבער 1905.

"טייערער פריינט,

מען דאַרף זיין אַזאַ גוטער ווי איר, כדי צו שרייבן מיר, ניט געקוקט אויף מיין שווייגן, וואָס מען קען ניט מוחל זיין. אַט זיי- בען אַוועק פינף-זעקס חדשים און איך ווייס גאַרניט, ווי אַזוי און וואוהין איז די צייט אַוועקגעגאַנגען. די געשעענישן אין רוסלאַנד נעמען צו מיין גאַנצע אויפּמערקזאַמקייט — דאָס גאַנצע האַרץ. צי איך שרייב בריוו צו מיינע רוסישע פריינט אָדער איך טו עפעס אַנדערש — מיינע געדאַנקען זיינען שטענדיק דאָרט — און איך

זע, אז פון דאנען קען מען גארניט מאכן. מען דארף זיין אויפן פלאץ, און יאנואר פארן מיר אוועק קיין רוסלאנד. דאס וואלט שוין געשען א לאנגע צייט צוריק, ווען ניט די אלערליי שוועריי קייטן, וואס די רעגירונג מאכט פאר עמיגראנטן. מען האט גע- דארפט בעטן די דערלויבעניש צוריקצוקומען ביי דעם פאליציי- דעפארטאמענט — דאס וואלט געמאכט אבסאלוט אוממעגלעך דאס צוריקקומען. און אריינקומען באהאלטענערהייט און זיך באהאלטן — ניין, צו גוט קען מיר די ענגלישע פאליציי און אויך די אינ- טערנאציאנאלע פאליציי... הויך דעם, ביי מיין עלטער טאן עפעס באהאלטענערהייט וואלט געהייסן גארניט צו טאן, סוף כל סוף וועלן מיר אין גיכן פארט אריינקומען, אפן אריינקומען. איך ווארט נאר צו באקומען צו וויסן, צי איך וועל זיך דארפן שטעלן פאר א געריכט פון אומגערעכטיקייט « devant une Cour d'Injustice ».

די אמניסטיע פארשפרייט זיך ניט אויף די "וואס דער פסקדין האט זיי ניט דערגרייכט", און מען קען פארלאנגען, אז קומענדיק צוריק זאל איך זיך שטעלן פאר א טריבונאל...

סאָפיע און סאַשאַ זיינען אויך געשפּאַנט, זיי ברענען מיט דעם פּאַרלאַנג צו פּאַרן. מיר קענען גאַרניט טאָן...".

דער בריוו פון געאָרג בראַנדעס, אויף וועלכן קראַפּאַטקין ענט- פערט דאָ איז ניטאָ. אויך איז ניט קלאָר וועגן וועלכן אַרטיקל רעדט ער ווייטער אין דעם בריוו. מען באַקומט נאָר צו וויסן, אז קראַפּאַטקין איז אינגאַנצן פאַרכאַפּט פון דעם, וואָס ער באַטראַכט שוין כמעט ווי אַ געשעענע איבערקערעניש אין רוסלאַנד, אז ער איז גרייט צו זען דעם טייערסטן און טיפּסטן חלום פון זיין לעבן כמעט רעאַליזירט.

קראַפּאַטקין שרייבט:

" — דער אויספיר פונעם אַרטיקל, וועגן וועלכן איר רעדט, איז גראָד דאָס, וואָס איך מיין. איך האָב אַ סך געשטודירט די גע- שיכטע פון דער פראַנצויזישער רעוואַלוציע — אָבער אז מען קען זי אין איר אינטימען לעבן, איז זי גאָר אַנדערש ווי זי זעט

אויס פון די ביכער. מיר האָבן אַבסאָלוט דאָס אייגענע אין רוסי-לאַנד. די געשעענישן קומען נאָר גיכער; דאָס וואָס איז געשען אין 93-1792, האָט זיך אָנגעהויבן פון צוויי זייטן, איידער עס האָט זיך פאַרזאַמלט די קאָנסטיטוציאָנע. דערצו קומט אין אונדזער פאַל, אַז פון איין זייט איז די אַרמיי אָן אַ שיעור שטאַרקער און פון דער אַנדערער זייט זיינען די פּאָדערונגען פון די אַרבעטער אין די שטעט און פון די פּויערים אַ סך גרעסער, אַ יאָרהונדערט פון סאַציאַליסטישער פּראָפּאַגאַנדע מוז נאַטירלעך האָבן זיך איינ-פלוס.

די רעוואָלוציע וועט דויערן דריי-פיר יאָר, דאָס איז זיכער. שוין דאָס איינציקע יאָר פון רעוואָלוציע האָט פאַרוואַנדלט דאָס רוסישע פּאָלק אינגאַנצן אין אַן אַנדער פּאָלק, ווי עס איז געווען אין נאָוועמבער 1904. (אונטערגעשטראַכן פונעם מחבר פונעם בריוו. — וול. גר.). ס'זיינען אַנדערע אידעען, אַנדערע כוחות, אָן אַנדערער האָס, אַנדערע ליידנשאַפטן — אַנדערע מענטשן זיינען געבוירן, צווישן זיי אויסערגעוויינלעך-באַמערקווערטיקע, ווי דער כרוסטאַלעוו (נאָסאַר) — אָן אַרבעטער אַ סטודענט. און מענטשן פון דעם מיין זיינען שוין דאָ — אין די הונדערטער, אומעטום. דאָס איז שוין אַ געשעענער פּאָקט. דער גייסט פון פּאָלק איז אַ נייער (קראַפּאַטקינס באַטאָנונג. — וול. גר.).

איר וואָלט נאָר באַדאַרפט זען די רוסישע צייטונגען, למשל, די צייטונג "רוס" (אַ מאַדערנע ראַדיקאַלע), וואָס ברענגט אויף אירע שפּאַלטן אַלץ: באַריכטן פון די פאַרזאַמלונגען, די רעדעס, בריוו פון אַרבעטער א. א. וו.

אַ נייע וועלט איז געבוירן, אין די שטעט און אין די דערפער. אַ נייע וועלט אין דעם זינען, אַז די, וואָס האָבן ביז איצט ניט געוואָגט צו עפענען אַ מויל, און האָבן דעריבער ניט געקענט זיך אַליין, האָבן אָנגעהויבן ריידן און טאַן און אויף אַזאָ אופן האָט זיך איינגעפּינען אַ רעוואָלוציאָנערע אינטעליגענץ, אַ מוטיקע און באַוואוסטזיניקע. און אַזעלכע זיינען דאָ טויזנטער אומעטום:

— אַ ניי פּאָלק איז געבוירן. The birth of a new nation.
דערמיט איז אַלץ געזאַגט!

דער אַלטער רעזשים איז טויט, טויט אויף אייביק, וואָס איז
נוגע דעם נייעם רעזשים, וועט עס נעמען אַ שטיק צייט, ביז ער
וועט זיך קאָנסטיטואירן. די פּראָגע ווערט קאָמפּליצירט צוליב די
סאַציאַלע פּראָבלעמען:

“אַרבעטער, נעמט די פּאַבריקן!

פּויערים נעמט צו די ערד!”...

דאָס איז דער רעפּריין פון טשאַרלי קעלערס ליד “דאָס רעכט

פונעם אַרבעטער” — וול. גר.).

אַבער אַ כאָאָס קען ניט פּאַרבלייבן פּערמאַנענט. אַ נייע געזעל-
שאַפט מוז זיך קאָנסטיטואירן — און זי וועט זיך קאָנסטיטואירן.
וואָס מיך פּייניקט — דאָס איז די מורא, אַז עס זאָל ניט אויס-
ברעכן קיין מלחמה און דאָס קען געשען אין אַ חודש צייט פון
היינט. לויט מיינע ידיעות, וואָס קומען פון צוויי אויסגעצייכנטע
מקורות, דערביי איינע פון וויכטיקע פּינאַנץ-קרייזן (דאָס איז
צווישן אונדז), קען דער קריג אויסברעכן יעדן מאָמענט (אונטער-
געשטראַכן פונעם בריוו-שרייבער — וול. גר.). ביידע רעגירונגען,
אי די דייטשע, אי די פּראָנצויזשע, האַלטן די מלחמה פאַר אומ-
פאַרמיידלעך און דייטשאַלנד זוכט נאָר אַ פּרעטעקסט אויף אַנצו-
הייבן זי.”

מען לייענט די שורות פון פעטער קראָפּאַטקין מיט אַ ציטער
אין האַרצן — ער גלייבט מיט לייב און לעבן, אַז דער חלום, וואָס
ער האָט צענדליקער יאָרן געחלומט, האַלט טאַקע ביי פאַרווירק-
לעכט ווערן. ער באַטראַכט די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטישע לאַגע
און האָט מורא, אַז די באַרימטע רייזע פונעם דייטשן קייזער וויל-
העלם דעם צווייטן קיין אַלזשיר און מאַראַקאָ קען אפשר זיין דער
אויסרייד, וואָס דייטשאַלנד זוכט זיך און דערמיט קען געשטערט
ווערן דער גאַנג פון דער רוסישער רעוואָלוציע. עס איז אמת, אַז
ווילהעלם רייזע קיין מאַראַקאָ האָט אַרויסגערופן אַ גרויסע פאַ-
ניק, אַבער די דייטשע פּראָוואַקאַציע האָט זיך פאַרט ניט איינגע-
געבן. עס האָבן געדאַרפט אַוועקגיין נאָך ניין יאָר, איידער עס
האַט אויסגעבראַכן די ערשטע וועלט-מלחמה.

קראפטסקין גייט אן ווייטער אין דעם זעלביקן בריוו צו בראַנ-
דעסן אַזוי, ווי ער וואָלט גערעדט מיט זיך אַליין:

“— פּערזענלעך וואָלט איך אַרויסגעזאָגט אַזאַ מיינונג: “דער
פּרעטעקסט וועט ניט זיין מאַראַקאַ”. בשעת די ענגלישע קאָנסער-
וואַטיוון האָבן געגרייט די מלחמה צווישן דייטשלאַנד און פּראַנק-
רייך, האָבן זיי אין זייער אָפּמאַך מיט פּראַנקרייך אַריינגעשטעלט
די קלאַוזול, וואָס גאַראַנטירט פּראַנקרייך די הילף פון דער ענגלישער
אַרמיי “אין פאַל דייטשלאַנד זאָל דערקלערן אַ מלחמה פּראַנק-
רייך צוליב מאַראַקאַ”. מוז דייטשלאַנד געפינען אַן אויסוועג און
דערקלערן די מלחמה אין אַזעלכע אומשטענדן, וואָס פאַרפליכטן
ניט ענגלאַנד צו נעמען אַן אַנטייל אין איר. און אַזוי ווי די ענג-
לענדער אַליין, בפרט די ליבעראַלן, ווינטשן זיך ניט קיין בעסערס
ווי צו פּראַפּיטירן פון דער מלחמה, אַזוי ווי זיי האָבן עס געטאַן
מיט די יאַפּאַנער, ניט נעמענדיק קיין אַנטייל אין איר — די
הלוואה איז געווען אויף 6 פּראַצענט און צו אַ פּרייז פון 89 פאַר
אירע “טייערע” פאַרבינדעטע — וועט עס זיין די אויפגאַבע פון
אַ גוטער דיפּלאַמאַטיע צו געפינען אַ קאָנפּליקט מיט דייטשלאַנד
אויף אַן אַנדערן אופן.

מיין האַרץ בלוטיקט ביים געדאַנק פון אַ מלחמה, אַזוי ווי עס
האַט געבלוטיקט בשעת דער מלחמה אין מאַנדזשוריע...”

פּעטער קראַפטסקין רעדט אַרום פאַרשידענע מעגלעכע קאָמ-
בינאַציעס אין פאַל פון אַ דייטש-פּראַנצויזישער מלחמה, מאַכט
צופעליקע באַמערקונגען וועגן דעם כאַראַקטער פון ענגלישע פאַ-
ליטיקער און דערציילט, אַז ער האָט באַזוכט צוזאַמען מיט זיין
טאַכטער פאַריז, וואו ס'איז אים פאַרבאַטן געווען צו זיין זינט
דעם יאָר 1896.

“— יא, טייערער פּריינט, מיר האָבן פאַרבראַכט דעם זומער,
זיבן וואַכן, אין פּראַנקרייך, אין ברעטאַן. קיין מאַל, ווי עס זאָגן
סאַפּיע און סאַשאַ, איז דער זומער ניט געווען אַזוי אַנגענעם ווי

דאָס מאָל. מיר זיינען געווען צוזאַמען מיט צוויי רוסישע פּאַמיר-ליעס, אינגאַנצן אַ צוואַנציק מענטשן, און מיין טייערער דזשעמס ווילהעלם איז אויך געווען מיט אונדז. עס איז געווען אַזאַ פּאַר-געניגן צו זיין מיט דער רוסישער יוגנט. מיר זיינען געפאַרן מיט סאַשאַן קיין פּאַריז אויף פּופּצן טעג און דאָ האָבן איך געהאַט אַ זעקס-זיבן פּאַרזאַמלונגען מיט די פּריינט, די פּראַנצויזישע אַנאַר-כיסטן און רוסישע רעוואָלוציאַנערן. איך בין באמת געווען גליק-לעך — און סאַשאַן נאָך מער — אַרומגייענדיק איבער פּאַריז, באַ-זוכנדיק די מוזיען, "נאַטר דאַם" א. א. וו. איך האָבן ליב פּראַנק-רייך. איך בין אַ ביסל אַריינגעפאַלן ביי אונדזערע פּריינט די אַנטי-מיליטאַריסטן, ווייל איך האָבן געזאָגט און עס ווידער איבערגע-זורט, אַז איין זאָך באַדויער איך: אַז אין פּאַל פּון אַ דייטש-פּראַנ-צויזישער מלחמה וועל איך זיין צו אַלט אַריינצוטערען אין די לע-גיאַנען פּון די פּראַנצויזישע רעוואָלוציאַנערע שיערס. אַבער — אַזוי איז דאָס לעבן, מען טראַכט: מען ווערט פּאַרכאַפט פּון ליידיג-שאַפטן... און דאָ (אין ענגלאַנד. — וו. גר.) איז אַלץ טויט! דאָס פּראַבלעם איז וויפיל פּונטן, שילינג און פענסן וועלן אַנפילן די קעשענעס פּון די ליבעראַלן, וויפיל געלט וועט האָבן די און די פּאַרטיי אויף די וואַלן... עס איז אַ מין ניי האַלאַנד, וואָס גייט אונ-טער דערפּאַר, ווייל עס איז געוואָרן דער געלט-צענטער פּאַר דער גאַנצער וועלט, וועלכער לעבט פּריער פּון אַלץ און בעיקר, כדי צו באַנוצן זיך מיט דער שער אויף צו שניידן קופּאַנס און נע-גליזשירט אַלץ: אַגריקולטור, אינדוסטריע, דערציאונג.

עס זיינען דאָ אויסגעצייכנטע מענטשן, וועלכע וואַלטן זיך מיט באַגייטערונג אַריינגעוואָרפן אין אַ באַוועגונג, ווי למשל, אייער דענישע יוגנט אין די 60'ער יאָרן, אַבער עס פעלט זיי דער שוואונג, דאָס קענען פּאַרכאַפט ווערן, אַדער דער פרעטעקסט — און שניידט מען קופּאַנען און מען רעכנט אויס וויפיל הונדערטער מיליאַנען פּונטן שטערלינג קומען אַריין פּון די אַלע הלוואות אין דער וועלט! —

אַבער גענוג עס האָט איך שוין געמוזט נמאס ווערן פּון אַלע מיינע רייד...

ווי איז עס מיט אייער געזונט, מיין טייערער, גרויסארטיקער פריינט! זענט איר אין אַרדענונג? און אַלץ אַזוי ענערגיש? וואָס מאַכט מיס עדיט?

סאָפּיע און סאַשאַ שיקן אייך די בעסטע גרוסן און באַדויערן, וואָס זיי האָבן אייך ניט געזען אַזאַ לאַנגע צייט.

איך נעם אייך אַרום און גריס אייך פון מיין טיפן האַרצן.
פעטער קראַפּאַטקין.

פון קראַפּאַטקינס בריוו שפּריצט מיט יוגנט, מיט פּרישער ענערגיע, מיט גרייטקייט אַריינצואוואַרפן זיך אין אַ נייער רעוואַלוציאָנערער באַוועגונג. דער אַנהויב פון די שטורמישע געשעענישן אין רוסלאַנד האָט אים אַנגעפילט מיט אַזוי פיל האַפענונגען און מיט אַזאַ זיכערקייט, אַז ער גרייט זיך שוין צו פאַרלאָזן מערבֿ-אייראָפּע און אומקערן זיך קיין רוסלאַנד, וואו אַ "ניי פּאַלק" איז געבוירן געוואָרן. ער קען זיך גאַרניט פאַרשטעלן, אַז זיין פריינט, געאַרג בראַנדעס, איז דערשיטערט פון דעם געדאַנק אַליין, אַז קראַפּאַטקין קען זיך לאָזן אין וועג, בשעת אין רוסלאַנד הערשט שוין אַ בלוטיקע קאַנטר־רעוואַלוציע און פאַרן "אַהיין" הייסט פשוט צו ריזיקירן מיטן לעבן. די אויסניכטערונג וועט באַלד קומען אויך אין הויז פון פעטער קראַפּאַטקין. געאַרג בראַנדעס באַשווערט אים ניט צו וואַגן אַפילו צו ריזיקירן.

פאַר דעם ברויזנדיקן יוגנטלעכן טעמפּעראַמענט פון קראַפּאַטקין איז כאַראַקטעריסטיש דער צוגאַב צו דעם ערשט־געבראַכטן בריוו זיינעם, דער בריוו פאַרנעמט 4 געדרוקטע זייטן, אָבער נאָך אַלע נייעס האָט ער נאָך עפעס מיטצוטיילן זיין פריינט אין קאַפּענהאַגען:

"— ווען איך בין געקומען קיין פאַריז, האָט מען אַנולירט דעם (אַלטן) באַפעל וועגן אַרויסשיקן מיך. עס וואַלט באַמת גע־מאַכט אַ שלעכטן איינדרוק, אויב מען וואַלט מיך געהייסן אַוועק־פאַרן אַדער געלאָזט מיך זיצן זעקס חדשים פאַר דעם איבעררייס פון זעקס יאָר.

טויזנט מאָל אַ דאַנק אייך פאַר אייער "יונג דייטשלאַנד" (דאָס איז איינס פון די זעקס בענדער פון בראַנדעסעס באַרימט ווערק "הויפטשטרעמונגען פון דער אייראָפּעאישער ליטעראַטור אין 19-טן יאָרהונדערט" — וול. גר.). מיר לייענען דאָס בוך, סאַשאַ און איך, מיט דעם גרעסטן פאַרגעניגן. עס איז אַלץ דאָרט אַזוי גוט, אַזוי גוט! איך האָב אייך געשיקט די דייטשע איבערזעצונג פון מיין "רוסישע ליטעראַטור". איך וועל אייך אויך שיקן די רוסישע אויס-גאַבע פון מיינע מעמואַרן (— אַן שום פאַרקירצונגען —). וועלכע זיינען דערשינען אין פעטערבורג — ביז איצט שוין אין צוואַנציק טויזנט קאָפּיעס. איך וועל אייך שיקן מיין "ווערטער פון אַ רעוואַ-לוציאַנער", פון וועלכן איך האָב באַקומען די קאַרעקטורן, עס וועט שוין גיין, עס וועט שוין גיין!.

דרייצנטער קאפיטל

געאָרג בראַנדעס האָט געמוזט גאַנץ באַזונדערס זיין צופרידן מיט דער לעגאַלער רוסישער אויסגאַבע פון קראַפּאַטקינס "זכרונות פון אַ רעוואָלוציאַנער" מיט זיין ניט ווייניקער באַקאַנטן אַרייַנ-פיר צום בוך. אונדזערע לייענער געדענקען, אַז אין זיין הקדמה צו קראַפּאַטקינס זכרונות האָט געאָרג בראַנדעס דערקלערט, אַז דאָס איז דאָס אינטערעסאַנטסטע בוך, וואָס ער האָט ווען עס איז געלייענט אין זיין לעבן. אַ ניט-פרייע, אַזוי-גערופענע "אומלעגאַ-לע" רוסישע אויסגאַבע פון די זכרונות צוזאַמען מיט דער הקדמה פון געאָרג בראַנדעס האָט דער שרייבער פון די שורות געלייענט אין רוסלאַנד מיט אַן ערך זעכציק יאָר צוריק. דער נאַמען פון דעם דעניש-יידישן ליטעראַטור-היסטאָריקער איז צו יענער צייט געווען זייער באַקאַנט אין רוסלאַנד. אַזוי ווי רוסלאַנד האָט דענסטמאַל — פונקט אַזוי ווי סאָויעט-רוסלאַנד היינט — ניט געוואָלט זיין קיין שותף צו דער "בערנער קאַנווענץ" אויף צו באַשיצן אויטאָרן-רעכט, האָבן רוסישע פאַרלעגער, און גראַד גרויסע פאַרלעגער, ווי למשל, פאַולענקאָוו, אַרויסגעגעבן די ווערק פון בראַנדעסן אַזוי פיל ווי-פיל זיי האָבן געוואָלט. זיינע ווערק זיינען אַ סך געלייענט געוואָרן אין רוסלאַנד.

פעטער קראַפּאַטקיין האָט אַוועקגעשיקט זיין לאַנגן ענטוואַס-טישן בריוו קיין קאַפּענהאַגען דעם 27-טן דעצעמבער. ער האָט זיך קוים געקענט פאַרשטעלן, אַז אין אַ פאַר טעג אַרום, שוין דעם 1-טן יאַנואַר 1906, וועט אים געאָרג בראַנדעס שרייבן און אים לאַזן צו וויסן, וואָס פאַר אַ דראַמע עס שפּילט זיך אָפּ אין רוסלאַנד...

עס איז היינט, איבער פופציק יאָר נאָך די געשעענישן פון יענער צייט אין צאָריסטישן רוסלאַנד, אַ סך קלאָרער און דייט־ לעכער פאַר אונדז דער צוזאַמענברוך פון דעם אַלטן רעזשים. אין קנאַפּע אַכט יאָר נאָך דעם מאַניפעסט פון 17־טן אַקטאָבער און נאָך דער קאָנסטיטוציע איז געקומען די ערשטע וועלט־מלחמה, וואָס האָט אַ סוף געמאַכט צו דעם רעזשים און צו דער ראַמאַנאָוו־ דינאַסטיע. אין דער קורצער צייט האָט די רעגירונג צעטריבן דעם פאַרלאַמענט (די דומע), איבערגעמאַכט די קאָנסטיטוציע, חוּק גע־ מאַכט אַפילו פון דער נייער, רעגירונגס־געטרייער דומע און דע־ מאַראַליזירט דעם גאַנצן אַדמיניסטראַטיוון אַפאַראַט. אין דער קור־ צער צייט איז גאַנץ רוסלאַנד פאַרכאַפט געוואָרן פון אַ כּוואַליע בלוטיקע פאַגראַמען און אַרבעטער־ און פּויערים־אומרוען. די רע־ גירונג, דער "פאַראייניקטער אַדל" און דער קייזערלעכער הויף, וועלכער האָט אַפן געשפּילט די ראַלע פון אַ פאַטראָן און באַשיצער פון די פאַגראַם־באַנדעס — אַלע האָבן זיי שוין פאַרגעסן די לעק־ ציע פון דער רוסיש־יאַפּאַנישער מלחמה. עס איז געווען אַ פּאַלי־ טיק פון זעלבסטמאָרד.

קאַפּענהאַגען, די הויפטשטאָט פון דענעמאַרק, וואו געאַרג בראַנדעס האָט געלעבט און געאַרבעט, וועלטבאַרימט, אָבער אַ היפש ביסל איזאָלירט, איז געווען אַ באַזונדערס סענסיטיווער צענטער פאַר אַלץ, וואָס האָט געהאַט אַ שייכות צו די געשעענישן אין רו־ סלאַנד. די מוטער פון ניקאָלאַי דעם צווייטן, די קייזערין מאַריאַ פּיאַ־ דאַראָוואַ, אַ וויכטיקע פּערזאָן אין דער פּעטערבורגער הויף־קאָ־ מאַרייליע און ניט־ווייניק פאַרפלאַנטערט אין די שווינדל־קאַנצע־ סיעס אין קאַרעאַ, וועלכע האָבן געפירט דירעקט צו דעם רוסיש־ יאַפּאַנישן קריג, איז געווען דער שטאַלץ פון איר פּריערדיקן פּאַ־ טערלאַנד. קאַפּענהאַגען האָט געהאַט אַ מאַסע קאַנטאַקטן מיט רו־ סלאַנד. מער ווי ערגעץ־וואו האָט מען דאַרטן געוואוסט, וואָס עס שפּילט זיך אָפּ אין רוסלאַנד, דאָס האָט באַדייט אַ סך.

דער בריוו פון פּעטער קראַפּאַטקין, פול מיט באַגייסטערונג און האַפּענונגען, פול מיט באַוואונדערונג פאַר דעם "ניי־געבוירע־

נעם" רוסישן פאלק, זיין מוט און דראנג צו נייע דערגרייכונגען.
האָט דערשיטערט געאַרג בראַנדעסן:

געאַרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקי

קאַפּענהאַגען, 1 יאַנואַר 1906.

"מיין פריינט,

די ערשטע ווערטער, וואָס איך שרייב אייך אין יאָר 1906,
דאַרפן דינען ווי אַ דאַנק פאַר אייער לאַנגן און אינטערעסאַנטן
בריוו, פאַר וועלכן איר האָט געפונען צייט צו שרייבן מיר.
איך וועל ניט צונעמען אייער צייט און איך וועל זיך ניט
באַנוצן מיט פּוסטע דיסקוסיעס. איך בין אָבער באַזאָרגט וועגן
דעם געדאַנק פון אייער פאַרן קיין רוסלאַנד אין אַ צייט, ווען די
צערוודערונג דאַרט איז אַזוי גרויס און די געפאַר פאַר אייך איז
אַזוי פאַרשאַרפט, אַז איך האָב זייער מורא פאַר די "טריבונאַלן פון
אומגערעכטיקייט" און איך שרעק זיך פאַר אייער קוראַזש. איר
ריזיקירט און איר ריזיקירט אַנצושטויסן זיך אויף סכנות, וואָס
אַן אַנדערער, אַ יינגערער ווי איר און וועמענס לעבן איז ווייניקער
וויכטיק ווי אייערס, וואָלט געקענט ריזיקירן.
זיכער, עס באַגייסטערט מיך דער געדאַנק פון אייער אַנקומען
קיין פעטערבורג און פון דעם וואַרעמען קבלת־פנים, וואָס דער-
וואַרט אייך מצד דער יוגנט. איך האָב שטענדיק געהאַפט, אַז איך
וועל אין אַ שיינעם טאָג זיין אַן עדות פון אַזאַ סצענע און וועל
געניסן פון דעם. איך האָב אָבער געחלומט וועגן דעם אין צייטן
פון שלום און רו. איצט וואָלט עס געהייסן, אַז איר קומט אין אַ
צייט, ווען קוילן פליען אַרום פון אַלע זייטן, אין אַ צייט, ווען די
רעאַקציע שפּילט איר לעצט שפּיל פון פאַרצווייפלונג און ברוטאַ-
ליטעט.

איך האָב מורא פאַר אייך.

יאָ, איך גלייב, און איך גלייב אין דעם מיט אַ זיכערקייט,
אַז מיר וועלן איצט זען דעם סוף פון צאַריזם. אָבער איך האָב
שטאַרק מורא פאַר די שרעקלעכע געשעענישן.

וואָס איז שייך די מעגלעכקייטן פון אַ מלחמה, ווייס איך ניט, וואָס צו טראַכטן וועגן דעם. עס דוכט זיך מיר אויס, אַז ווילהעלם וועט עס ניט וואָגן.

איך בין צוגעוואוינט צו דעם געדאַנק, אַז נאָר ענגלאַנד האָט אַן אינטערעס אין אַ מלחמה מיט דייטשלאַנד, זי וויל ברעכן די ים-מאַכט, וואָס וואַקסט מיט אַזאַ אימפעט. איך זע ניט, וואָס פאַר אַ זין האָט עס פאַר ווילהעלמען צו שלאָגן און דערנידערקן אונדזער פראַנקרייך און איך גלייב ניט, אַז דייטשלאַנד שטייט הינטער אים אין דעם פאַל. עדוואַרד און גרויסבריטאַניע טוען ניט קיין אַנדערע זאַך, ווי נאָר צו פאַרזיכערן די וועלט אין זייערע פרידלעכע מחשבות. די ענגלישע ליבעראַלן וועלן זיך ניט שלאָגן און פראַנקרייך טאָר זיך ניט אַריינלאָזן אין אַ מלחמה מיט דייטש-לאַנד, ניט זייענדיק זיכער אין דער הילף פון ענגלאַנד. מיר וועלן דאָס אינגיכן זען און וויסן.

מיין טייערער, טייערער פריינט, באַטראַכט זיך גוט, איידער איר באַשליסט זיך אומצוקערן (קיין רוסלאַנד!) איר האָט געוואַרט דרייסיק יאָר, האָט נאָך עטלעכע חדשים געדולד! איר זענט נויט-ווענדיק אי פאַר דער צוקונפט פון רוסלאַנד, אי פאַר אונדז אַלעמען. טויזנט מאַל אַ דאַנק פאַר דעם בוך, וואָס איך האָב דערהאַלטן און פאַר די ביכער, וואָס איר האָט מיר צוגעשיקט. מיינע צערט-לעכסטע גרוסן צו אייער פרוי און צו סאַשא. זי דאַרף אייך נאָך אַ ביסל איינהאַלטן.

אייער

געאָרג בראַנדעט.

ווי מיר ווייסן, איז בראַנדעס גערעכט געווען אין זיין אַפּשאַצן די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטישע לאַגע. קיין מלחמה האָט דער-וויל ניט אויסגעבראַכן, ניט קוקנדיק אויף דער גרויסער שפּאַנונג און אויף אַלע הינטער-קויליסן-אינטריגעס, וועגן וועלכע עס האָט ניט קיין זין צו ריידן דאָ. צום גרויסן אומגליק, האָט די שוואַרצע רעאַקציע אין רוסלאַנד אינגאַנצן פאַרלוירן דעם קאַפּ. בראַנדעס איז ניט געווען דער איינציקער, וועלכער האָט זיך געבעטן ביי

קראַפּאַטקינען אַפּצואוואַרטן נאָך אַ ביסל. פון רוסלאַנד גופא, ווי מיר וועלן שפעטער הערן פון קראַפּאַטקינען אליין, האָבן זיך פריינט געווענדעט צו אים און געבעטן דערווייל ניט צו קומען. "געהאַלפן" האָט אויך, אויב מען מעג זיך אַזוי אויסדריקן, אַ פיינ-לעכער פּרעסע-סקאַנדאַל אַרום די ערשטע ידיעות וועגן קראַפּאַט-קינס פּלענער אומצוקערן זיך קיין רוסלאַנד. נאָך פיינלעכער איז געווען דער פּאַקט, וואָס אומפּאַראַנטוואַרטלעכע פּרעסע-לייט האָבן אַריינגעצויגן אין דעם פּרעסע-סקאַנדאַל אויך בראַנדעסן. צום גליק, האָט די מעשה ניט געהאַט קיין שום שלעכטן איינפלוס אויף דער פריינטשאַפט צווישן פעטער קראַפּאַטקין און געאַרג בראַנדעס.

פעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמליי, קענט.

6 יאַנואַר 1906.

"מיין זייער טייערער פריינט,

דאָ האָט איר (דעם אַרטיקל), וואָס דער "סטאַנדאַרד" און אַנ-דערע צייטונגען האָבן געדרוקט אייערנעכטן, דעם 4-טן יאַנואַר ("פירשט קראַפּאַטקינס אומקערן זיך", קאַפּענהאַגן, יאַנואַר 31, פון אונדזער אייגענעם קאַרעספּאַנדענט).

פירשט קראַפּאַטקין, דער גוט-באַקאַנטער רוסישער שרייבער, וועלכער האָט געלעבט אין בראַמליי, קענט, נאָך דעם ווי ער איז אַנטלאָפּן פון דער פּעטראַפּאָליאַווסקער פעסטונג אין סאַנט פעטער-בורג, איז אַוועקגעפאַרן קיין רוסלאַנד, אַזוי ווערט געמאַלדן. זיין פריינט, פּראַפעסאָר געאַרג בראַנדעס, האָט באַקומען ערב ניי-יאָר דעם ווייטערדיקן בריוו פונעם פירשט; מיין טייערער פריינט, ווען איר וועט דערהאַלטן די דאָזיקע מעלדונג, וועל איך שוין זיין אויפן וועג קיין רוסלאַנד. די שרעקלעכע אומגליקן, וואָס האָבן געטראָפּן מיין פּאַטערלאַנד, האָבן רייף געמאַכט מיין באַשלוס, ביי מיר דעם גערודפּטן, צו טראָצן אַלע סכּנות און נאָך אַ מאָל אַריבערטערען די גרענעצן פון מיין אומגליקלעכן לאַנד. איך גלייב, אַז רוסלאַנד

דארף מיד האָבן און דערפאַר פאַר איך צוריק. זאָלן זיי טאָן מיט מיר, וואָס זיי ווילן; ניט די מוראדיקייט פון דער פעטראָפּאָולאָוס-קער פעסטונג און ניט די קעלט פון סיביר וועלן מיד ניט אָפֿ-שרעקן. סאַשאַ, מיין בראָווע טאַכטער, פאַרט מיט מיר.

דער בריוו איז קיין מאָל ניט געשריבן געוואָרן פון פעטער קראָפּאַטקין. מיט אַ טאָג פריער איז דער בריוו, — דער פון עמעצן פאַבריצירטער פאַלשער בריוו, — געדרוקט געוואָרן אין אַ קאַפּענהאַגענער צייטונג, אָבער אַן דעם נאָמען פון געאַרג בראַנדעס, וועלכער זאָל אים כלומרשט האָבן באַקומען. די דענישע צייטונגען האָבן אָנגעגעבן ווי אַ קוואַל פאַר זייער אינפֿאַרמאַציע דייטשע ציי-טונגען און טעלעגראַמעס פון פעטערבורג.

די מעלדונגען אין די צייטונגען מיט דעם פאַלשן קראָפּאַטקין-בריוו, וואָס האָט אויך געקענט זיין אַ מין פראָוואַקאַציע, האָבן שטאַרק אויפגעבראַכט קראָפּאַטקינען, וועלכער האָט תיכף אָפּגע-לייקנט אין "סטאַנדאַרד" די ידיעה, אַז געאַרג בראַנדעס האָט עס געטאָן. די ליגנערישע געשיכטע איז ערשט שפּעטער, נאָך קראָפּאַטקינס טויט, אין יאָר 1921, פונאַנדערגעפלאַנטערט געוואָרן פון געאַרג בראַנדעס אין אַן אַרטיקל, געדרוקט אינעם חודש-זשורנאַל "טילסקוערן".

פעטער קראָפּאַטקין שרייבט ווייטער אין דעם בריוו:

"— איר פאַרשטייט אַליין, אַז איך בין געווען שטאַרק אומ-צופרידן צו לייענען די פראַגעס און די פלאַפלעריי, וואָס איך זאָל האָבן געברויכט. און נאָך עפעס: דאָס דערמאַנען דעם נאָמען פון סאַשאַן, — פאַר וואָס עפעס נאָר סאַשאַ און ניט מיין פרוי, וועלכע האָט מיד קיין מאָל ניט פאַרלאָזן אין משך פון דרייסיק יאָר? און בכלל די דאָזיקע נאַרישע פובליסיטי; האָב איך טאַקע תיכף גע-שיקט צום "סטאַנדאַרד" און די אַנדערע אַן אַפּליקענונג און גע-זאָגט, אַז איך האָב אייך געשריבן, אַז איך טראַכט אינגיכן זיך אומצוקערן קיין רוסלאַנד און אַז דער פובליצירטער בריוו מיינער איז אַן אויסטראַכטעניש. דער "סטאַנדאַרד" האָט געדרוקט דעם אינ-

האלט פון מיין בריוו, די אנדערע צייטונגען האבן דאס ניט געטאן, און איך פרעג זיך, צי אַזא מין מעלדונג איז ניט טעלעגראפירט גע- וואָרן קיין מאַסקווע.

נאַטירלעך בין איך איבערצייגט, אַז ניט איר האָט איבער- געגעבן דער פרעסע די נייעס. עס איז מסתמא עמעצער פון אייערע פריינט, מיט וועלכע איר האָט גערעדט און וואָס האָט מיסברויכט אייער פאַרטרויען. דערפאַר וויל איך איך דאָס לאָזן צו וויסן. אַ סך גרוסן פון אונדז דריי!

פעטער קראָפּאַטקיין.

אויב די אייגענע מעלדונג, וואָס איז דערשינען אין "סטאַנ- דאַרד", איז געשיקט געוואָרן צו די דענישע בלעטער, בעט איך איך זי אַפצולייקענען."

געאַרג בראַנדעס איז שוין פריער ניט איין מאָל געשטראַפּט געוואָרן מיט אַלערליי פאַלשע מעלדונגען וועגן אים אין דער פרעסע און געהאַט אויסצושטיין אַ סך זייער פיינלעכע אומאַנגענעמלעכ- קייטן. דערפאַר האָט ער דאָס מאָל אַזוי שאַרף רעאַגירט אויף דעם פאַלשן בריוו, אָבער צום סוף פון דעם ווייטערדיקן בריוו קערט ער זיך ווידער אום צו דעם ענין פון קראָפּאַטקינס פלאַן צו פאַרן באַלד קיין רוסלאַנד. עס איז מער פון אַ וואַרענונג, עס איז פאַר בראַנדעסן אַן ערנסטער, זייער אַן ערנסטער ענין:

געאַרג בראַנדעס צו פעטער קראָפּאַטקיין

9 יאַנואַר 1906.

"מיין טייערער פריינט,

איר קענט זיך פאַרשטעלן, ווי אויפגעבראַכט איך בין פון די אינדיסקרעציעס און ליגנס. און איך ווייס אַפילו, ווי אַזוי דאָס איז געשען. איר ווייסט ניט, ווי אַזוי איך האָב פראַטעסטירט קעגן דעם שוין אַ לענגערע צייט און האָב קלאַר געזאָגט, אַז דער בריוו איז פאַבריצירט געוואָרן.

אין אַוונט פונעם נייעם יאָר האָבן זיך ביי מיר פאַרזאַמלט עטלעכע פריינט, צווישן וועלכע עס איז אויך געווען דער דיכטער האַלגע דראַכמאַן. מען האָט גערעדט וועגן רוסלאַנד, האָב איך אים געזאָגט: קראַפּאַטקין גייט פאַרן קיין רוסלאַנד, ער, זיין פרוי און זיין טאָכטער. מסתמא האָט אים געטראָפן אַ רעפּאַרטער און דער רעפּאַרטער האָט מסתמא פאַבריצירט דעם בריוו. אָבער אין די דענישע צייטונגען איז מיין נאָמען גאָר ניט דעמאָנט געוואָרן. עס איז נאָר דערציילט געוואָרן, אַז איר האָט געשריבן צו אַ "פריינט". איך ווייס ניט פּונוואָנען האָט דער "סטאַנדאַרד" גענומען מיין נאָמען. איך פאַרזיכער אייך, אַז די דאָזיקע געמיינע פרעסע איז מיין פאַרצווייפלונג. מען רעדט מיט אַ פריינט און תיכף ווערט דאָס געזאָגטע פאַרדרייט, געענדערט און דער ווינט צעטראַגט עס אין אַלע זייטן.

אַ רעפּאַרטער האָט ביי מיר צוגענומען די פריינטשאַפט פון מאַקסיס קאַוואַלעווסקי אויף גאַנצע פּופּצן יאָר. קאַוואַלעווסקי האָט בשום אופן ניט געוואָלט גלייבן, אַז איך האָב גאָר ניט צו טאָן מיט די ליגנס אין אונדזער פרעסע וועגן זיין באַזוך אין שוועדן. דער רעפּאַרטער האָט עס באַקומען צו וויסן פון אַ פּערטער האַנט. איך בין צופרידן, וואָס איר גלייבט ניט אין דעם, אַז איך האָב עפעס דערמיט צו טאָן. איך וואָלט ניט דערציילט וועגן אייערע פּלענער דעם פריער דערמאָנטן דיכטער, אויב איר וואָלט מיר ניט געשריבן, אַז איר וועט זיך ניט אומקערן קיין רוסלאַנד באַהאַל-טענערהייט.

מיין טייערער פריינט, אין דעם בריוו, וואָס איך האָב באַקומען פון אייך, גלייב איך איז דאָ אַן ענטפּער אויף מיין לעצטן בריוו. אין וועלכן איך בעט זיך ביי אייך ניט צו פאַרן דערווייל (קיין רוסלאַנד), וואו די קאַנטר-רעוואַלוציע פּראָוועט אירע אַרגיעס. איר דאַרפט זיך ניט האַלטן ביי אייער צוואַנג. איר האָט געוואַרט געדולדיק דרייסיך יאָר, דאַרפט איר וואַרטן נאָך עטלעכע חדשים. איז דען דאָ אויף דער וועלט עפעס מער פיינלעכס און שרעקלעכס ווי די רוסישע רעאַקציע!

פון מיין גאַנצן האַרצן דאַנק איך אייך דערפאַר, וואָס איר האָט

ניט געהאט קיין חשד אויף מיר. איך בין שוין גענוג געשטרעפט דערמיט, וואָס איך האָב געגלייבט, אַז איך קען ריידן אין מיין אַרבעטס־צימער און ניט מורא האָבן דערביי, אַז מיינע ווערטער וועלן צעדרייט ווערן אין די צייטונגען.

דאָס איז אַבער ניט אַזוי וויכטיק. וויכטיק איז, אַז איר זאָלט ניט ריזיקירן מיט זיך אָן שום נוצן פאַר אייערע אידעען; איך בעט אייך, וואָרט נאָך אַ ביסל.

אייער געטרייער

געאָרג בראַנדעס.

דערווייל האָט קראַפּאַטקין באַקומען גענויען באַריכטן פון רוס־לאַנד וועגן דעם טויטנטאַנץ פון דער קאַנטר־רעוואַלוציע אין זיין טייערן, אַבער אומגליקלעכן פּאַטערלאַנד און עס איז פאַר אים געוואָרן קלאַר, אַז ער מוז זיך אָננעמען מיט כוח און וואָרטן. וואָלט ער זיך געקענט איצט באַציען מיט אַ געוויסער רואיקייט, ניט מיט אַ גלייכגילטיקייט, און מיט ישוב־הדעת אַפּשאַצן די געשעענישן, איז אַבער ווידער געשען עפעס, וואָס האָט אין אים אַרויסגערוּפּן אַ גרויסע אומרו. כמעט דעם אייגענעם טאָג, ווען קראַפּאַטקין האָט געשריבן זיין ערשטן בריוו צו בראַנדעסן וועגן דעם פּאַלשן בריוו אין "סטאַנדאַרד", האָט געאַרג בראַנדעס אַפּגעדרוקט אין דער קאַפּענהאַגענער צייטונג "פּאַליטיקעז" אַן אַרטיקל אונטערן נאָמען "קראַפּאַטקיןס אומקערן זיך קיין רוסלאַנד". ריינדדיק וועגן קראַפּאַטקיןס לעבן און שאַפן אויסער די גרענעצן פון רוסלאַנד, ד. ה. בעיקר אין ענגלאַנד, האָט בראַנדעס געשריבן, אַז נאָך אַזוי פיל יאָרן פאַרברענגען אין ענגלאַנד "קען ער פאַרט ניט פאַרטראַגן דאָס היינטיקע ענגלאַנד". אויף דעניש האָט ניט דער אויסדרוק קיין עלעמענט פון באַליידיקונג. אויף ענגליש אַבער איז דער אייגענער אויסדרוק אַ סך מער באַליידיקנדיק. אַ דענישער זשורנאַליסט האָט איבערגעזעצט אויף ענגליש דאָס אַרטיקל און צוגעשיקט אים צו קראַפּאַטקיןען. לויט דער איבערזעצונג, איז דער דענישער אויסדרוק "ער קען ניט פאַרטראַגן דאָס היינטיקע ענגלאַנד" אויף ענגליש אַרויסגעקומען: "ער פאַראַכט דאָס ענגלאַנד פון היינט".

עס וואלט ניט געווען ריכטיק צו זאגן, אז פאר קראפאטקינען
 איז דאס געווען סתם א פיינלעכע באמערקונג. די ביז גאר פיינלעכע
 און ניט ריכטיקע אפשאצונג פון זיין אמתער באציאונג צו ענגלאנד
 האט ארויסגערופן ביי אים א טיפן ווייטיק, ער האט באשלאסן, כדי
 אויסצומיידן א מיספארשטייעניש, אנצושרייבן אן אויספירלעכע דער-
 קלערונג און זי איבערשיקן צו געאָרג בראַנדעס — ניט כדי צו
 דרוקן זי, נאר כדי צו האַלטן זי ווי אַ דאָקומענט. און עס איז אַ
 וויכטיקער, אַ היסטאָרישער דאָקומענט, ווייל ער שטעלט מיט זיך פאַר
 אַן אינטערעסאַנטן אַנאַליז פון דער עקאָנאָמישער, סאָציאַלער און
 פאָליטישער אַנטוויקלונג פון ענגלאַנד אין דער צווייטער העלפט
 פון פאַריקן יאָרהונדערט. פראַפעסאָר קריגער (א פראַפעסאָר אין
 ליטעראַטור-פאַרשער אין אוניווערסיטעט פון דער גרויסער דענישער
 שטאָט אַרהויז), דער רעדאַקטאָר און מחבר פונעם צווייטן באַנד,
 אין וועלכן עס איז געדרוקט די גאַנצע קאַרעספּאָנדענץ צווישן געאָרג
 בראַנדעס און פעטער קראַפּאַטקין — ברענגט דעם גאַנצן דאָקומענט
 לויט דעם מאַנוסקריפּט פון פעטער קראַפּאַטקין. אויב מיר מאַכן ניט
 קיין טעות, איז דער דאָקומענט געדרוקט צום ערשטן מאל אַ דאַנק
 פראַפעסאָר קריגער. אין אַ קומענדיקן קאַפיטל וועלן מיר ברענגען
 די איבערזעצונג פון גאַנצן מאַנוסקריפּט. דער דאָקומענט גיט אונדז
 אַ קלאַרע פאַרשטעלונג וועגן דעם, ווי אזוי קראַפּאַטקין האָט נאָכ-
 געפּאָלגט דאָס לעבן אין ענגלאַנד און דעם גאַנג פון די געשעענישן
 אין דער פריערדיקער בריטישער אימפעריע.

פערצנטער קאפיטל

פערטער קראפאטקין וועגן אלטן ענגלאנד

דער היסטארישער דאקומענט, וואס מיר ברענגען דא, איז א באווייז — אויב א באווייז איז נייטיק, — אז קראפאטקין האט ניט יעדעס פארלאזן ענגלאנד ווי א פרעמדער, וועלכער האט זיך ניט געגעבן קיין מי אריינצוקוקן טיפער אינעם לעבן פון פאלק, וואס האט אים אזוי פריינטלעך אויפגענומען. הגם די בריטישע אימפעריע האט זיך געהאלטן פאר די לעצטע 75 יאר אין איין טראנספארמירן און היינט איז מער ניטא קיין בריטישע "אימפעריע", נאר עס איז דא א "בריטיש קאמאנוועלט און ניישאנס", האט עס פארט פאר אונדז א גרויסן אינטערעס צו לייענען קראפאטקין'ס היסטארישן אַנאַליז. דער מאַנקריפט, אונטערגעשריבן פון פערטער קראפאטקין, טראַגט די דאַטע: יאַנואַר 12, 1906. דער דאָקומענט איז ביז איצט קיינמאָל ניט פּובליקירט געוואָרן. דאַרף מען געדענקען, אז קראַפּאָטקין שרייבט וועגן ענגלאַנד פון יענע אַלטע צייטן. דאָ איז דער פּולער טעקסט פונעם דאָקומענט:

— מײן באַציאונג צו ענגלאַנד פון היינט קען ניט אויסגעדריקט ווערן מיט איין וואָרט. מײנע געפילן צום לאַנד זײנען צו קאַמ־פּליצירט, כדי איך זאַל עס אזוי איינפאַך דערליידיקן. שטעלט איך פאַר עמעצן, וועמען איר האַט באַוואונדערט אַ גרויסן טײל פון אײער לעבן. ער איז געווען אַ קעמפּער פאַר פּרייהײט, ער האַט עס דערגרייכט און האַט עס אײנגעהאַלטן; ער האַט סימפּאַ־טיזירט מיט די אַלע, וואָס האָבן געטאַן דאָס אײגענע; ווען איר זענט

געקומען צו אים אין הויז, האָט ער אייך אויפגענומען אויף דעם פיינסטן אופן גראָד דערפאַר, ווייל איר האָט געהאַט אַ געלעגנהייט צו טאָן אין אייער לעבן דאָס אייגענע וואָס ער.

אַבער שפעטער הייבט איר אָן באַמערקן אַ מערקווירדיקע ענ-דערונג ביי אייער פריינט. ער איז ניט דאָס, וואָס ער איז געווען. געפירט, ריכטיקער געזאָגט, פאַרפירט פון אַוואַנטוריסטן, וועלכע ווערן געטריבן פון זייערע אייגענע געלט-אינטערעסן, הייבט ער אָן צו זאָגן, אַז די אידעאַלן, וועלכע האָבן פון אים געמאַכט דאָס וואָס ער איז, די אידעאַלן, וועלכע האָבן פאַר אים געוואונען דעם רעס-פעקט, פון וועלכן ער געניסט, זיינען ניט מער ווי "סענטימענטאַלע באַבקעס", וואָס מען דאַרף אַרויסוואַרפן, אַז קעמפן פאַר פרייהייט איז אַן אומזין, ס'הייסט אויב קנעכטשאַפט און שקלאַפּעריי באַצאָלן זיך, דאַרף מען זיין פאַר קנעכטשאַפט און שקלאַפּעריי. ערלעכקייט אין אינטערנאַציאָנאַלע פאַרבינדונגען, דאָס האַלטן וואָרט, דאָס פירן זיך לויט אַנגענומענע פרינציפן — דאָס אַלץ איז גאַרניט מיט ניט, אַלטמאָדישע שפּיל... ביסלעכווייז באַמערקט איר, אַז אַלע געדאַנקען, אַלע אידעען, אַלץ, וואָס אייער פריינט זאָגט און טוט, האָבן זיך געביטן. און וואָס מער איר האָט אים אַמאָל באַוואונדערט, וואָס מער עס לעבן נאָך אין אייער האַרצן די אַלטע געפילן, אַלץ שטאַרקער טוט עס אייך איצט וויי, אַלץ מער פילט איר, אַז עס איז אייער חוב צו זאָגן אים, וואָס איר מיינט וועגן זיין נייער אַנטוויקלונג.

דאָס זיינען מיינע געפילן בנוגע דעם היינטיקן ענגלאַנד. דער דור, צו וועלכן איך געהער, איז אויסגעוואַקסן באַוואונ-דערנדיק דעם גייסט פון פרייהייט, וואָס איז געווען אַזוי כאַראַק-טעריסטיש פאַר דעם ענגלישן פּאָלק. מיר האָבן באַוואונדערט זיין קאַמף פאַר פרייהייט און פאַר איינהאַלטן די אויסגעקעמפטע רעכט. אַבער היינט, גאַנץ באַוונדערס די לעצטע צען-פופּצן יאָר, זעען מיר, אַז אַ מין בייזער פיבער האָט פאַרכאַפט דאָס לאַנד. אַלץ וואָס די מענטשן פון די פריערדיקע דורות — די מילס, די ספענסערס. די נאַכפּאָלגערס פון ראַבערט אָוען, נייך, אפילו די פּאָליטישע ראַ-דיקאַלן פון די זיבעציקער יאָרן, האָבן באַטראַכט ווי פונדאַמענטאַלע אַקסיאָמעס אין דער פּאָליטיק — ווערט איצט געשטעמפלט ווי

געפערלעכער סענטימענטאליזם. דאָס פאַרכאַפן לאַנד אומעטום אין דער וועלט אונטער קיין שום אַנדערן פּרעטעקסט ווי נאָר דאָס, וואָס "האַנדל קומט צוזאַמען מיטן פּלאַג", און דאָס אומפאַרשעמטע עקס-פּלאַטירן און באַרויבן די אַזוי גערופענע "נידעריקע ראַסן" פון זייער לאַנד און אפילו צונעמען זייערע בהמות — דאָס אַלץ ווערט איצט פּרעזענטירט ווי דאָס לעצטע וואָרט פון פּאָליטישער חכמה. לייב־אייגנטום ("סערפּדאָם") — דאָס איז דאָך צוואַנגס־אַרבעט: אַזוי פיל טאָג אין דער וואָך, באַצאָלט מיט אַ לעכערלעכן לוי, ווי דאָס האָבן איינגעפירט די ענגלענדער צווישן די מאַטאַבעלן — דאָס איז דאָך איצט אָפן דעקלאַרירט געוואָרן אויף דער פּאַן פון גרויס־בריטאַניע אין אירע אַפּריקאַנישע "דערגרייכונגען"; און ווען איר פּרעגט, וואָס איז געוואָרן פון די אַנטי־לייב־אייגנטום־פּרינציפּן, צוליב וועלכע מיר האָבן אַזוי שטאַרק רעספּעקטירט ענגלאַנד — דענסטמאַל זאָגן אונדז די היינטיקע פירערס: "באַש", "סענטימענט־טאַליזם", "וואו איז דאָ געלט?"

מיר זיינען אויסגעוואַקסן מיט דער אידעע, אַז שוין דאָס אַריינ־שטעלן אַ פּוס אויף דעם ענגלישן באַדן הייסט, אַז יעדער מאַן אָדער יעדע פּרוי איז פריי פון לייב־אייגנטום. אָבער איצט זאָגט מען אונדז, אַז אַ דאַנק דעם אַריינפירן פון כינעזער קיין טראַנסוואַל מיט דער פאַרפליכטונג פון לייב־אייגנטום, האָט מען די בעסטע מעטאָדע פאַר אַרויספּרעסן גרעסערע פּראָפּיטן פאַר די אַקציע־באַזיצערס פון די פאַרכאַפטע (גאָלד) גרובן. דאָס הייסט, אַז לייב־אייגנטום ווערט אַ בריטישע אינסטיטוציע.

פּריער, ניט שפּעטער ווי מיט צוואַנציק יאָר צוריק, איז די אַמביציע פון אַן ענגלישן אינדוסטריאַליסט באַשטאַנען אין דער אַנשטרענגונג אויפצוהייבן די מדרגה פון דער אינדוסטריע פון זיין לאַנד אַזוי פיל, אַז ער זאָל קענען דערגרייכן דעם הויכן סטאַנדאַרט און די שלמות פון אַנדערע לענדער און אויף אַזאַ אופן קאָנקורירן מיט אַלע אַנדערע פעלקער. איצט האָט דער ענגלישער אינדוסטריאַליסט אויפגעגעבן דעם קאַמף, ניט וועלנדיק אפילו נעמען אַן אַנטייל אין דער קאָנקורענץ. אַזוי ווי דער רוסישער פאַבריקאַנט אַ מאָל, — פאַרלאַנגט ער אויך געשטיצט צו ווערן (פון דער מלוכה).

ער אנערקענט דערמיט פון אנהייב אָן, אַז ער וועט קיינמאָל ניט זיין אימטשאַנד נאָכצוהאַלטן דעם יוגנטלעכן גייסט פון נייע דער- פינדונגען, דעם פראַגרעס פון דער פראַדוקציע, דאָס וואַקסן פון דער פראַדוקציע אַ דאָנק דעם מענטשנס אַרבעט, די שאַפנדיקע כוחות, דעם פראַגרעס פון דעם קינסטלערישן געשמאַק, ווי מען עס זעט היינט אין דער מאַדערנער אינדוסטריע פון זיינע גערמאַנישע, לאַטיינישע און סלאַווישע ברידער.

דער דור, וועלכער האָט געהאַט אַן איינפלוס אויף דער ענגלישער פּאָליטיק פון די זיבעציקער יאָרן, האָט פאַרשטאַנען, אַז נאָר אַ ווייט פאַרשפּרייטע, ברייט הומאַניטאַרע, אמת וויסנשאַפטלעכע דערציאונג איז דער ערשטער און תּוּכיקער צוועק פון דעם ענגלישן פראַגראַם, אויב ענגלאַנד וויל באַהאַלטן די פּאָזיציע, וועלכע זי האָט אַ מאָל פאַרנומען אין דער וועלט. היינטיקע צייטן אָבער שרייט אויס יעדער מיטגליד, מאַן און פרוי, פון דער "פּרימראָ ליגע" ("פּרימראָ ליגע") איז די קאָנסערוואַטיווע אַרגאַניזאַציע, וועלכע איז געשאַפן געוואָרן אין ענגלאַנד צום אַנדענקן פון דעם אַמאַליקן קאָנסערוואַטיוון פּרע- מייער- מיניסטער לאָרד ביקאָנספּילד דיזראַעלי — ז. 211. גר.): גענוג מיט דער פּלוידעריי וועגן דערציאונג! מען האָט שוין גענוג געטאַן פאַר די ברייטע מאַסן! וואָס פאַר אַ זין האָט עס צו ריידן צו זיי וועגן העכערער מענטשלעכקייט! ווער וועט דענסטמאַל טאָן די שווערע אַרבעט? זיי זיינען געבוירן אויף צו טאָן די אַרבעט און זאָלן זיי ניט חלומען וועגן אַ מצב, וואָס איז העכער פון דעם, ווי זיי זיינען געבוירן". דאָס איז עס, וואָס מיר הערן היינט.

מיט פּערציק אָדער פּופציק יאָר צוריק האָבן די אַנפירנדיקע פּערזענלעכקייטן פון אַ פראַגרעסיוון געדאַנק אין ענגלאַנד גוט פאַר- שטאַנען, אַז זייער פּאַטערלאַנד דאַרף אָנהייבן איינפירן אינטענסיווע קולטורן אויפן לאַנד און אַז די אַגריקולטור דאַרף ריכטיק אַרגאַ- ניזירט ווערן, אינטענסיוו, צוזאַמען מיט אַן אינטענסיווער אינדוס- טריע. אָבער היינט צו טאָג געפינען ניט די אייניקלעך פון די אייגענע מענטשן קיין אַנדער מיטל צו פאַרענטפּערן דעם פראַבלעם פון דער אַרבעטסלאָזיקייט-קראַנקייט ווי צו עקספּאַרטירן הונדערטער טויזנטער מענטשן אין אַנדערע לענדער, וואו זיי זאָלן זיין באַשעפטיקט אין

אגריקולטור-ארבעט, בשעת זייער אייגן לאַנד — אַ העלפט פון לאַנד, וואָס טויג פאַר אַגריקולטור — פאַרבלייבט ניט קולטיווירט און אויסגעוהונגערט. און כדי צו געבן אַן אמתן באַווייז פון זייער אינ-טעלעקטועלער אימפּאַטענץ, געפינען זיי ניט קיין בעסערע זאַך צו טאָן ווי איבערגעבן דעם עקספּאַרט פון די מענטשן אין די הענט פון די, וועלכע גייען אַרויס אין נאַמען פון קריסטנטום מיט טרומ-פייטן און פויקן און פרוואון אויפלעבן אין ענגלאַנד אַ מין ווילדן נעאַ-שאַמאַניזם, דעם אינדוסטריעלן שאַמאַניזם פון די אויסגעוהונגערטע סלאַמס!...

מיט צוואַנציק יאָר צוריק זיינען אין ענגלאַנד געווען עלעמענטן פאַר אויפבויען אַ מעכטיקע סאַציאַליסטישע באַוועגונג, וועלכע וואַלט געקענט ווערן אַ פּאַקטאָר ניט אַפּצושאַצן ביים פאַרענטפערן די גרויסע פּראַבלעמען פון דער מענטשהייט פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט. אַנשטאַט דעם איז דאָ דער אַרבעטער אַראַפּגעזונקען צו דער מדרגה פון דאַרפן קעמפן גאַר פאַר די עלעמענטאַרע רעכט, פאַר דעם רעכט צו שטרייקן, פאַר דעם רעכט צו פאַרוואַלטן זיינע אייגענע פּאַנדן, פאַר דעם רעכט אויף ניט-רעליגיעזער דערציאונג און אַזוי ווייטער.

און סוף כל סוף, דער אייגענער מיליטאַנטישער אימפּעריאַליזם, וואָס די פריערדיקע דורות האָבן געהאַסט און באַקעמפט אין רוסי-לאַנד און אין עסטרייך, איז איצט געוואָרן די ליבלינג-טעאָריע פון די פּאַפּולערסטע פּאַליטישע פירערס, וועלכע באַטראַכטן זי ווי דאָס לעצטע וואָרט פון פּאַליטישער חכמה. דער נייער דור איז דאָ דער-צויגן אויף די דאָזיקע אידעען. פאַר די לעצטע צוואַנציק יאָר האָט ענגלאַנדס אויסלענדישע פּאַליטיק — צום אומגליק, מוז איך זאָגן, מיט דער הסכמה פונעם פּאַלק — געמאַכט אַ פרוואו אומצוקערן זיך צו די ערגסטע טראַדיציעס פון פיט און פּאַלמערסטאָן, אַ צינישע פאַרלייקענונג פון די פרינציפן, פאַר וועלכע ענגלאַנד איז באַטראַכט געוואָרן אַ מאָל פאַר דעם טשעמפּיאָן אין דער ציוויליזירטער וועלט. אַליק, וואָס אונדזער דור האָט באַוואונדערט אין ענגלאַנד, ווערט אויף אַזאָ אופן געטראַטן מיט די פיס. דאָס ענגלאַנד פונעם סטאַק עקסטשענדזש, דאָס ענגלאַנד פון די, וואָס לעבן פון שניידן קופּפּאַנעס

פון זייערע ווערט-פאפירן, ד. ה. א צוויי אָדער דריי מיליאָן פונט, וועלכע זיינען אינוועסטירט אין "פאָרוואַסערטע" אויסלענדישע הלוואות, איינבאָן-געזעלשאַפטן, בענק און דאָס גלייכן, — דאָס איז געוואָרן דער הערשנדיקער פאַקטאָר אין דער פּאָליטיק פונעם לאַנד, אין זיינע געדאַנקען און אין זיין לעבן.

זיכער גלייב איך, אָ דו איצטיקע קראַנקייט פון דעם געזעל-שאַפטלעכן און פּאָליטישן לעבן אינעם היינטיקן ענגלאַנד איז נאָר אַ צייטווייליקע קראַנקייט. דאָס לאַנד האָט צו פיל געזונטע עלעמענטן אין זיך, — איך קען זיי פון מיינע פערזענלעכע פאַרבינדונגען מיט זיי — בכדי ניט צו זיין אימשטאַנד צו באַפרייען זיך פון דער אַלט-קייט-קרענק, וואָס קען מיט אַ מאָל ברענגען דאָס לאַנד צו אַ דע-גענעראַציע, ווי דאָס איז געשען מיט גענואַ, ווענעדיג, שפּאַניע און האַלאַנד. איך גלייב אין אַ געזונט ווערן און איך קען אפילו זען סימנים פון אַ ניי לעבן. אָבער די קראַנקייט, וועלכע איך קאָנסטאַטיר, מאַכט אויף מיר אַ שווערן איינדרוק.

די דאָזיקע באַמערקונגען קענען געבן אַ בעסערע פאַרשטעלונג פון מיין באַציאונג צום ענין. איך האָב פיינט פּראָזעס, אָבער דאָס קען איך דאָ זאָגן ערלעך: — — —

באַטראַכטנדיק די כמעט דרייסיק יאָר, וואָס איך האָב פאַר-בראַכט אין ענגלאַנד, מיט אַ קורצער הפסקה, פיל איך די גרעסטע דאַנקשאַפט פאַר דער קאָלאָסאַלער פריינטשאַפט, מיט וועלכער מען האָט מיך באַהאַנדלט דאָ, ווען איך בין צו ערשט געקומען אַהער אינגאַנצן אַן אומבאַקאַנטער מאַן אונטער דעם נאָמען לעוואַשאַוו. מער פון דעם: איך בין דאָך געקומען צו באַזעצן זיך דאָ נאָך דעם, ווי מען האָט מיך אַרויסגעלאָזן פון געפענגעניש אין פּראַנקרייך. די פולשטענדיק חברשע און אַפט באַגייסטערטע פריינטשאַפט, מיט וועלכער עס האָבן מיך באַגעגנט שטענדיק די אַרבעטערס אין ענגלאַנד, שאַטלאַנד און אירלאַנד; די גליקלעכע שעהן, וואָס איך און מיין משפּחה האָבן פאַרבראַכט מיט פריינט, די אויפריכטיקייט פון די פריינטשאַפטן, וואָס מיר האָבן דאָ געשאַפן — דאָס אַלץ האָט איבערגעלאָזן אין מיין האַרצן די טיפסטע שפורן, דאָס איז פון די אוצרות אינעם לעבן פון אַ מענטשן, וואָס מאַכט דאָס לעבן ווערט

צום לעבן. אָבער — וואָס בעסער און פריינטלעכער איך פיל זיך
אין עמעצנס הויז, אַלץ מער לייד איך, ווען איך זע, אַז עפעס איז
ניט אין אָרדענונג אין דעם הויז. דענסטמאַל פיל איך, אַז עס איז
מיין חוב צו זאָגן אָפּנהאַרציק, וואָס איך מיין וועגן דער אומאָרדענונג
— אפילו אויב איך ווייס, אַז מיין גאַסטגעבער איז צוליב די אָדער
אַנדערע סיבות זייער סענסיטיוו צו מיינע באַמערקונגען.

פ. קראָפּאַטקי

יאָנואַר 12, 1906.

דער דאָזיקער דאָקומענט נייטיקט זיך ניט אין קיין שום קאָמענ-
טאַרן. קראָפּאַטקי רעדט אין נאָמען פון זיין דור און נעמט אַרום
אַן עפאָכע פונעם מיטן פון פאַריקן יאַרהונדערט. דאָס זיינען געווען
אַנדערע צייטן און אַנדערע מענטשן, אַנדערע באַגריפן וועגן אונז-
ווערסאַליזם און נאַציאָנאַליזם.

דאָס היינטיקע ענגלאַנד איז אויפן וועג פון אַ פולשטענדיקן
דע־קאָלאָניאַליזם. קראָפּאַטקינס רייד וועגן די קאַפיטאַליסטישע אַוואַנ-
טורעס אין דעם דרום־אַפריקאַנישן טראַנסוואַל איז אינטערעסאַנט
צו הערן אין אַ צייט, ווען אפילו די קאָנסערוואַטיווע רעגירונג פון
ענגלאַנד טרייסלט פון זיך אַפּ דעם שטויב פון דרום־אַפריקע און איר
ראַסיסטישע פּאָליטיק.

קראָפּאַטקינס בריוו טראַגן אַלע סימנים פון אַ ברייטן אינטער-
נאַציאָנאַליסטישן פאַרנעם, אָבער עס איז אין דער אייגענער צייט אַ
דאָקומענט פון אַ טיפיש רוסישן דענקער, וועלכער קען ניט קיין
ראַסן און קיין גרענעצן.

אין זיין "דערקלערונג וועגן ענגלאַנד" שילדערט קראָפּאַטקי
דעם פריערדיקן דור און דעם אַמאָליקן גרויסן רעספעקט צו די
פרייהייטס־אידעאַלן פון ענגלישן פּאָלק, פאַר געאָראַג בראַנדעס איז
דער אידעאַליזם פון יענעם רוסישן דור ניט געווען קיין נייעס. דער
ענטוויאָזם פון פעטער קראָפּאַטקינס "מאַניפעסט", אויב מיר מעגן
אַנרופן אַזוי זיין דעקלאַראַציע, האָט געמוזט אים דערמאָנען אין
דער גלענצנדיקער רוסישער געזעלשאַפט, וועלכע האָט אים אויפ־
גענומען בעת זיין באַזוך אין פעטערבורג און מאַסקווע אין 1887.

ער האָט קיינמאָל נישט פאַרגעסן מאַקסיים קאָואַלעווסקי, סטאַסיר-
 לעוויוש, סאַבאַלעווסקי, קאַני, פאַסאַווער און אַ מאַסע אַנדערע
 פערזענלעכקייטן פון דער רוסישער שרייבערישער און אוניווערסי-
 טעט-וועלט, די בעסטע און מוטיקסטע פון דעם רוסישן ליבעראַ-
 ליום אין די פינצטערע צייטן פון אַלעקסאַנדער דעם דריטן. ווען
 די פּאָליציי האָט פאַרבאַטן איינעם פון די פאַרטראַגן פון געאַרג
 בראַנדעס, האָט די פּאַמיליע פון פירשט טענישעף איינגעלאָדן צו
 זיך אַהיים אויף אַ מיטאַג פּופציק געקליבענע פערזאָנען, כדי דער
 גאַסט זאָל פאַר זיי קענען האַלטן דעם פאַרטראַג. דער מאַסקווער
 אוניווערסיטעט האָט געשיקט קיין פעטערבורג אַ ספעציעלן שליח
 און פאַרבעטן דעם יידיש-דענישן ליטעראַטור-היסטאָריקער קיין
 מאַסקווע. אַלע זיינע לעקציעס אין ביידע הויפטשטעט פון רוסלאַנד
 זיינען געווען איבערגעפאַקט מיט אַ באַגייסטערטן עולם — דאָס
 אַלץ אין די צייטן, ווען אין לאַנד האָט געשטורעמט די שוואַרצע
 רעאַקציע.

דערפאַר איז פאַר בראַנדעסן איצט געווען אַזוי פּינלעך דאָס,
 וואָס זיין אינטימע פריינטשאַפט מיט קראַפּאַטקין האָט געקענט צע-
 שטערט ווערן צוליב סענסאַציע-אַפעטיטן פון צייטונגס-לייט. קראַפּ-
 פאַטקינס ענטפער אָבער האָט אים תּיכף באַוווּזן, אַז ער האָט צו
 טאָן מיט אַ מאַן פון אַ גרויסן פאַרמאַט. דאָס קעגנזייטיקע פאַרטרויען
 איז געבליבן גאַנץ.

פופצנטער קאפיטל

פעטער קראפאטקין צו געאָרג בראַנדעם

וויאַלאַ בראַמלי, קענט.

12-טער יאַנואַר 1906.

״זייער טייערער פריינט,

טויזנט מאל דאַנק איך איך פאַר אייער גוטן בריוו. קיין צווייפל ניט, איך האָב געוואוסט אויף זיכער, אַז די דאָזיקע (צייטונגס) מעלדונג האָט ניט געקענט קומען פון איך.

אין דער צווישנצייט האָב איך באַקומען אַ בריוו פון אַ געוויסן נאָרס, פונעם ״שטאַנדאַרד״, מיט אַן איבערזעצונג פון אייער אַרטיקל אין ״פּאַליטיקען״ פון 5-טן יאַנואַר. איך שיק איך דאָ אַ קאָפּיע פון מיין ענטפער. (קראַפּאָטקין האָט זיך אין דעם ענטפער צו דער צייטונג אָפּגעזאָגט צו שרייבן אַן אַרטיקל פאַר דעם ״שטאַנדאַרד״ און בכלל אָנגעוויזן, אַז ער בעט אים ניט צו שטערן, ווייל ער איז איצט פאַרנומען מיט אַנדערע וויכטיקע זאַכן — ז.ל. גר.)

אין אייער אַרטיקל — בכל אופן ווי דער מאַן, נאָרס, האָט אים איבערגעזעצט — איז דאָ אַ פּראָזע, וואָס וואָלט געקענט פירן צו אַ פּינלעכער מיספּאַרשטייעניש. עס ווערט דאָ געזאָגט: — ״פון דער אַנדער זייט, ניט געקוקט אויף דער גרויסער גאַסטפריינט־שאַפט, וואָס ענגלאַנד האָט אים אַרויסגעוויזן (זיין פּרייהייט איז דאָך אין געפאַר אומעטום, אַפילו אין דענעמאַרק, פּונוואַנען מען וואָלט אים אַרויסגעגעבן צו רוסלאַנד) — און הגם ענגלאַנד איז

דאָס איינציקע לאַנד, וואו ער האָט זיך געקענט פילן אַ סך זיכערער
אין משך פון דער לעבנסצייט פון אַ אַנצן דור, האָסט ער פאָרט
דאָס היינטיקע ענגלאַנד.

עמעצער קען אַ מאָל באַנוצן זיך דערמיט, כדי צו זאָגן, אַז ניט
געקוקט אויף דער גרויסער ענגלישער גאַסטפריינטשאַפט האָב איך
פיינט ענגלאַנד, און דאָס וועט דאָך ניט זיין קיין אמת. איך האָב
פיינט די טענדענץ פון דער היינטיקער ענגלישער פאָליטיק — ניט
דאָס פאָלק.

דערפאַר האָב איך אַזוי אויספירלעך אַנגעשריבן געדאַנקען
וועגן דעם ענין און דאָ שיק איך אייך דאָס אַנגעשריבענע. איך האָב
עס געשריבן אויף ענגליש, ניט טראַכטנדיק צו לאַנג. איך האַלט, אַז
עס איז בעסער אַליין אַנצושרייבן דאָס אויף ענגליש אידער צו
לאָזן דאָס איבערזעצן. (די קאַרעספּאָנדענץ, צווישן קראַפּאַטקין און
בראַנדעס איז געפירט געוואָרן אויף פראַנצויזיש — וו.ל. גר.)

עס דאַרף ניט פובליקירט ווערן איצט. אָבער אין פאַל, אַז נאָרס
אָדער עמעצער אַן אַנדערער וועט זיך וועלן נוצן מיטן אויסדרוק
פון "פיינט האָבן", וועל איך אייך בעטן דאָס צו פובליקירן.
איך האָב געמאַכט אַ קאָפּיע פון דעם פאַפּיר אויף דער מאַשין
און וועל זי באַהאַלטן ביי מיר.

און איצט קום איך צוריק צו אייער גוטן בריוו. איך קען אייך
גאַרניט איבערגעבן ווי גערירט מיר זיינען, סאָפּיע און איך, פון
אייער דעליקאַטן פריינטשאַפטלעכן סענטימענט אין אייערע צוויי
לעצטע בריוו. בעת עס האָבן זיך אַנגעהויבן די געשעענישן אין
מאַסקווע זיינען מיר גרייט געווען תיכף צו לאָזן זיך פאַרן. איצט
אָבער שרייבן אונדז אַלע פון רוסלאַנד, אַז דערווייל איז נאָך ניט
געקומען די צייט פאַר אונדזער פאַרן, אפילו די, וואָס האָבן אונדז
ערשט מיט אַ הודש צוריק געשריבן "קומט". עס ווייזט אויס, אַז
פון אונדזער פרעסע באַקומען מיר ניט קיין שום באַגריף פון דעם
פאַרנעם פון דער דאָרטיקער רעאַקציע. גאַנץ פעטערבורג און אַלע
גרויסע שטעט זיינען אין די הענט פון די דוואַרניקעס (קאַנסייערושען)
און פון דער פאָליציי, וועלכע ווערן נאָך דערצו געהאַלפן פון "פריי-
ויליקע", און מען זוכט אפילו אין די הייזער פון מענטשן מיט אַ

נאמען, מען נישטערט אן א ספעציעלן באפעל, אפט אן דעם בייזין פון דעם בעל הבית, אוועקטראגנדיק אפט מיט זיך זאכן אדער צע- שטערנדיק דאס, וואס זיי גלוסט זיך.

“מען דארף זיך שטארק קאנטראלירן, כדי ניט צו ענטפערן מיט א רעוואלווער-שאס אויף דער ווילדער חברה, וואס מען האט ארויס- געלאזן אויף דער באפעלקערונג” — דאס זאגן אפילו רואיקע, באשיידענע מענטשן. רוסישע צייטונגען באקומען מאסן בריוו, אין וועלכע מענטשן באקלאגן זיך אויף די גנבות פון געלט, וואס די הארדעס פון וויטע און דורנאווא פירן דורך בשעת די הויז-זוכונגען. (גראף וויטע איז געווען מיניסטער-פרעזידענט און דורנאווא אינערן מיניסטער בעת די אומרויאקע צייטן נאך דער רוסיש-יאפאנישער מלחמה. — 201. גר.)

די צייטונג “מאלווא” האט געשיקט איר ספעציעלן קארעספאנ- דענט, קלימאוו, וועלכער האט מיטגעטיילט, אז פיר און זעכציק פערזאנען זיינען דערשאסן געווארן אויף די ערשטע סטאנציעס פון דער אייזנבאן-ליניע מאסקווע-קאזאן לויט א רשימה, וואס מען האט איבערגעגעבן די אפיצערן. אלע האבן געזען די רשימה, וואס קען דא געטאן ווערן? וואס פאר א געריכט פראוועט די רעגירונג? קיינער קען זיך ניט געבן קיין עצה! און עפעס מוז דאך תיכף געטאן ווערן... נאטירלעך, עס וועלן ווידער זיין באמבעס, באמבעס אן א סוף.

רעדט וועגן דער רעאקציע אין אייערע צייטונגען. איר קענט געבן דער פרעסע אט די לעצטע צוויי נייעס ווי אבסאלוט זיכערע.

מען ארעסטירט יעדן איינציקן, אויב זיין נאמען איז באקאנט. פיר און פערציק צייטונגען זיינען אפגעשטעלט אדער דורכגעזוכט.

בשעת עס האט געברענט סיטינס דרוקעריי, וואס די סאלדאטן האבן אונטערגעצונדן, ווען קיין איינציקער מענטש האט זיך ניט געפונען אין דער דרוקעריי — דאס האט מיטגעטיילט די צייטונגען דער אייגנטימער פון דער דרוקעריי — האט מען פארברענט טייערע מאטעריאלן, צווישן זיי אויך א מאנוסקריפט פון מאקסיס קאווא- לעווסקי וועגן שטאטסרעכט, א מאנוסקריפט פון א בוך פון זעקס הונדערט זייטן, וואס מען האט געהאלטן אין אויסזעצן.

אָבער גענוג וועגן דעם, סאָפיע, סאַשאַ און איך, מיר אַלע דריי
שיקן איך אונדזערע בעסטע גרוסן.

פּעטער קראָפּאַטקין.

וויפל גערוועזיטעט, וויפל שרעק און אומרו צוליב דער דער-
גענטערונג פונעם גרויסן צוזאַמענבראַך! מען פילט די אומענדלעכע
פאַרצווייפלונג און אומבאַהאַלפנקייט ביי דעם אַלץ אָפּטער קראַנקן
מאַן מיט אַ קלאַרן קאַפּ און מיט אויגן, וואָס זעען קלאַר דעם צוואַ-
מענבראַך. אין 1901 איז דערשאַסן געוואָרן דער בילדונגס-מיניסטער
באַגאַלעפּאַוו. אין 1902 איז דערהרגעט געוואָרן דער אינערן-מי-
ניסטער סיפּיאַגין, עס קומט די גרויסע מפּלה פון דער מלחמה מיט
יאַפּאַן, אין 1904 ווערט דערשאַסן דער אינערן-מיניסטער פּלעווע, דער
אַרגאַניזאַטאָר פונעם קישינעווער פּאַגראַם און אין 1905 ווערט
אין מאַסקווע צעריסן פון אַ באַמבע דער גרויספירשט סערגיי אַלעק-
סאַנדראָוויטש. אין אַלע עקן פון לאַנד ברעכן אויס פויערים-אומרוען
און ווערן דערשטיקט, דערטרונקען אין טייכן בלוט. אָט וועט קומען
דער "מאַניפעסט פון 17-טן אַקטאָבער 1905" מיט דעם אָנזאָג פון
אַ קאַנסטיטוציע מיט אַ פאַרלאַמענט, כלומרשט אויסגעקעמפט פון
דער "ערשטער רעוואָלוציע", אָבער אין דער אמתן דער ספּאַזמאַטישער
קאַמף צווישן דער ראַמאַנאָוו-דינאַסטיע מיט דעם פאַראייניקטן אַדל
פון איין זייט און דעם פּאַלק פון דער צווייטער זייט, אַ קאַמף אויף
טויט און לעבן. עס איז געווען אַ גליק, וואָס געטרייע פריינט האָבן
באַרוואיקט פּעטער קראָפּאַטקינען און איבערגערעדט אים, באַוווּזן
אים, אַז עס איז נאָך ניט געקומען די צייט פאַר אים צו וואַרפן זיך
אין פייער. געאַרג בראַנדעס האָט ניט געשאַנעוועט זיינע פאַטריאַ-
טישע געפילן. נאָך דעם ווי ער האָט אויפגעקלערט דעם נאַרישן
ענין מיט דער פאַלשער צייטונגס-מעלדונג שרייבט ער אים:

געאָרג בראַנדעם צו פעטער קראָפּאַטקין

קאָפּענהאַגען, 17-טער יאָנואַר 1906.

"...איר האָט מיר אַראָפּגענומען אַ שטיין פון האַרצן, מיך לאַזנדיק וויסן, אַז איר האָט אָפּגעלייגט אייער פּאַרן קיין רוסלאַנד אויף בעסערע צייטן. איר קענט ניט אַריינשטעקן אייער קאָפּ אין שטייג פון דער ווילדער חיה. צום גליק זייט איר איצט געבליבן גאַנץ, אָבער וויפל קרבנות זיינען דאָ און וואָס פאַר אַ שרעק! דאָס זיינען דאָך ווילדע חיות. עס זיינען ניטאָ אין דער וועלט אַזעלכע ווילדע חיות, וואָס קענען אָפּטאָן אַ הונדערט חלק פון דעם, וואָס עס טוען אָפּ אין רוסלאַנד די מאַנסטערס, וואָס דינען דער רעגירונג.

אייער

געאָרג בראַנדעס."

דאָס זיינען געווען ברוטאַלע ווערטער און פעטער קראָפּאַטקין האָט געמוזט שטאַרק וויי טאָן צו הערן זיי פון אַן אויסלענדער, וועלכן ער האָט אַזוי שטאַרק רעספעקטירט, ווייל יענער האָט פאַרט געקענט דאָס לאַנד אַ ביסעלע און האָט געהאַט אַזאַ גרויסן אינטערעס אין רוסישער קולטור. עס איז מעגלעך, אַז קראָפּאַטקין האָט זיך דערמאָנט אין די ווערטער פון בראַנדעס, ווען ער איז שפעטער געקומען קיין רוסלאַנד און האָט זיך געטראָפּן פנים אל פנים מיט די גרויזאַמע פאַקטן פון דער רוסישער ווירקלעכקייט. אפשר האָט ער זיך דערמאָנט אין די ווערטער בעת זיינע עטלעכע שמועסן מיט לענינען...

עס גייען אַזעק נאָר עטלעכע טעג און געאָרג בראַנדעס באַ-קומט אַ קורצן אָבער וואַרימען בריוו פון זיין פריינט אין ענגלאַנד.

פעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

בראַמלי, קענט.

19-טער יאַנואַר.

“טייערער פריינט,

נאַר אַ פאַר ווערטער, נאַר כּדי אייך צו זאַגן, אַז עס איז ביי מיר
ניט געווען די מינדסטע אידעע פון מאַכן אייך אַ פאַרוואורף. דער
מאַנסקריפט (וועגן מיין באַציאונג צו ענגלאַנד), וואָס איך האָב אייך
געשיקט איז נאַר אויף דעם פּאַל, אויב (דער זשורנאַליסט) נאַרס
אָדער עמעצער אַן אַנדערער וועט אויפהייבן די פּראָגע. מיין פריינט-
שאַפט צו אייך איז אַ טיפע — דאָס ווייסט איר. איך האָב אייך
ליב — דאָס איז אַלץ.

פעטער קראַפּאַטקין.

זיי זיינען געמיין און משוגע אין רוסלאַנד. האָט איר געלייענט
דעם באַפעל פון דעם גענעראַל גובערנאַטאָר אין אָדעס? דאָ (אין
ענגלאַנד) האָבן די אַרבעטערס אַ גרויסן נצחון. די ליבעראַלן זיינען
פאַראייניקט קעגן די קאַנסערוואַטאָרן (ביי די פאַרלאַמענט-וואַלן
אין יאַנואַר 1906 האָבן די ליבעראַלן אַ סך געוואוינען). די “הער-
שאַפט” האָבן ניט געהאַט אַזאַ מין דערשיטערונג זינט 1832. דאָס
איז וואונדערלעך! איר קענט זיך גאַרניט פאַרשטעלן די באַגייס-
טערונג פון די אַרבעטערס. זיי הייבן אַן פילן זייער כוח. ניין,
ענגלאַנד איז ניט טויט — דאָס איז אַן אַנטפלעקונג, וואָס זאַגט
צו אַ סך.”

וויפל לעבן און וויפל יוגנטלעכע פרישקייט אין דעם דאָזיקן
מערקווירדיקן, וואַרימען בריוו. די פאַמיליע איז צוזאַמען מיט אים
פאַרכאַפט פון די שרעקלעכע געשעענישן אין רוסלאַנד און האַלט
אין איין צוגרייטן זיך אַריבערצופאַרן אַהין. אָבער קראַפּאַטקין איז
ניט ווייניקער פאַרנומען מיט אַלע וויכטיקע זאַכן, וואָס שפילן זיך
אַפּ אויסער די גרענעצן פון רוסלאַנד, באַזונדערס אויב עס האָט אַ
שייכות צו זיינע אידעען, צו זיינע נאָענטע פריינט, אָדער צו די,

וועלכע אידענטיפיצירן זיך מיט זיינע אידעען. געאָרג בראַנדעס פאַרשטייט זייער גוט דעם צאָפּלדיקן כאַראַקטער פון זיין פּריינט און פירט מיט אים אַ באַרואיקנדיקן שמועס...

די צוויי פּריינט האָבן זיך שוין כמעט צען יאָר ניט געזען, ביידע זיינען געווען איבער דעם קאַפּ פאַרנומען, יעדער מיט זיין אייגענער גרויסער אַרבעט, אָבער אַזוי טיף און אַזוי אינטענסיוו, אַזוי אינ-האַלטסרייך איז געווען זייער פּריינטשאַפט און דאָס קעגנזייטיקע פאַרטרויען, אַז זיי האָבן זיך געטיילט מיט יעדער וויכטיקער ניס, מיט יעדן נייעם געדאַנק, עס איז אינטערעסאַנט צו זען, ווי בראַנדעס, וועלכער גרייט צו צו דער צייט זיינע מאַנומענטאַלע ווערק וועגן געזע, וואַלטער, צעזאַר, מיקעל אַנדזשעלאַ און איז בכלל ניט צו-גענגלעך, געפינט צייט און אינטערעס צו פאַרנעמען זיך מיט ענינים, וועלכע האָבן צו אים קיין שייכות ניט, זיינען אָבער פון אַ געוויסער וויכטיקייט פאַר קראַפּאַטקין. מיר מיינען דערמיט דעם ענין מיטן נאָרוועגישן מחבר פון דער "ביבל פון אַנאַרכיזם", האַנס יעגער. אין אַ בריוו פון 14-טן פעברואַר 1906 פרעגט זיך אָן קראַפּאַטקין ביי געאָרג בראַנדעסן, צי ער האַלט דעם נאָרוועגער פאַר אַן ערנסטן מענטשן. ער ענטפּערט אים תיכף גאַנץ אויספירלעך.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

שטאָקהאָלם, גראַנד האַטעל.

17-טער פעברואַר 1906.

"מיין טייערער פּריינט,

צו ערשט אַ דאַנק פאַר אייער שאַרמאַנטן און ברייטהאַרציקן אופן צו רעאַגירן אויף דער געשיכטע מיטן פיקטיוון בריוו. אַן אַנדערער וואַלט געווען אַ היפש ביסל ביז אויף מיר. עס איז קלאַר, איך האָב גאַרניט געדרוקט פון אייער מאַנוסקריפט וועגן אייער מיינונג בנוגע דעם היינטיקן ענגלאַנד. באַנוצט זיך אַליין דערמיט, ווען איר וועט עס האַלטן פאַר נייטיק. עס איז געווען פּיין פון אייער זייט צו שיקן מיר אַ קאַפּיע פון מאַנוקריפט.

איך בין איצט אין שטאָקהאָלם, וואו איך האָלט לעקציעס. איך
 קום פון אופסאָלאָ. אַזוי ווי איך בין דאָ ניט געווען זיבעצן יאָר,
 פֿייערט מען מיד און מען איז צו מיר זייער פֿריינטלעך.
 וואָס איז נוגע האַנס יעגער האָט איך געוואוסט, אַז ער האָט
 אייך געשריבן. איך האָב זיך אָפּגעזאָגט צו געבן אים אַ רעקאָמענד־
 דאַציע צו אייך. זיין פּאַל איז אַן אויסערגעוויינלעכער, אָבער ער איז
 אַן ערלעכער מאַן. וואָס זאָל איך זאָגן? דאָס איז אַ מין מאַניאַק
 פּול מיט שטאַלץ און באַגייסטערונג. ער איז אויפֿריכטיק. זיין יוגנט
 איז צוגעגאַנגען אַזוי: נאָך גאַנץ יונג איז ער פּאַרכאַפט געווען פּון
 צוויי אידעען — פֿרייע ליבע און איבערגעטריבענער נאַטוראַליזם.
 ער פּראָקלאַמירט אַ טעאָריע, אַז די אמתע ליטעראַטור דאַרף באַ־
 שטיין פּון ביאָגראַפֿיע אַן עפּעס צו פּאַרשווייגן, און די צווייטע
 טעאָריע איז, אַז פֿרייע ליבע וועט מאַכן די מענטשהייט גליקלעך.
 ער שרייבט אַ בוך "די באַהעמע פּון קריסטיאַנאַ" (אַזוי האָט פֿריער
 געהייסן די היינטיקע הויפטשטאַט פּון נאָרוועגיע, אָסלאָ — וול. גר.),
 אַ בוך, אין וועלכן עס איז דאָ טאַלאַנט און ברוטאַליטעט. מען איז
 געווען גענוג נאַריש (ס'איז געווען, דוכט זיך, אין 1885) צו קאָנפּיס־
 קירן דאָס בוך און אַריינזעצן אים אין געפּענגעניש. מען איז אַזוי
 אַנגעשראָקן אין דעם לאַך וואָס קריסטיאַנאַ איז, אַז ער קען ניט
 געפֿינען אפֿילו וואו צו וואוינען. ער גייט אין גלות קיין פּאַריז און
 לעבט דאָ אין גרויסער אַרימקייט. ווייטער — ער האָט אַ ליבעס־
 געשיכטע מיט אַ נאָרוועגישער פּרוי און דערציילט זיינע ליבעס אין
 אַ ריי פּון בענדער (זייער סעקסועל, אָבער זייער נאַטוראַליסטיש);
 ער האָט ליב און פּאַרגעטערט אין זיינע ביכער אַלץ די אייגענע
 פּרוי, אָבער ער קאַמפּראַמיטירט זי שרעקלעך, ווייל ער דרוקט
 אירע ליבעס־בריוו, וואָס זי איז געווען לייכטזיניק אים צו שרייבן.
 ער ווערט אַרויסגעשטויסן פּון דער געזעלשאַפֿט, אָבער פּאַרשיידענע
 זאַכן, וואָס ער האָט אָפּגעטאַן און וואָס אַנדערע מענטשן באַטראַכטן
 פּאַר ווילדע מעשים, לאָזן זיך דערקלערן מיט זיין פּאַנאַטיזם און
 זיין איבערזייגונג, אַז ער איז דערצו באַרעכטיקט.
 איצט באַטראַכט ער זיך פּאַר אַן איבערזייגטן אַנאַרכיסט; ער
 האָט אַנגעשריבן אַ ווערק "די ביבל פּון אַנאַרכיזם" (לויט אייערע

אידעען, זאגט מען). דער דענישער פארלעגער האָט ניט געוואָלט דרוקן דאָס בוך אָן אייער הקדמה. (דאָס בוך איז דערשינען אין 1906 אויף דעניש אין קאָפּענהאַגען און אין קריסטיאַנאַ אין דעם באַקאַנטן פאַרלאַג פון גילדענדאַל אָן קראָפּאַטקינס הקדמה). ער וועט אייך בעטן צו לייענען דעם מאָנאָקריפט. אָבער ער וועט אויך זיין צופרידן, אויב איר וועט לייענען נאָר עטלעכע זייטן וועגן זיין אַנאַרכיזם בכלל.

מיט מיין ליבע צו אייך פון טיפּן האַרצן.

אייער געאָרג בראַנדעס.

די קאַרעספּאָנדענץ קלינגט אפשר אַ ביסל מערקווירדיק היינט, אָבער אַ בוך וועגן אַנאַרכיזם, געדרוקט אין די סקאַנדינאַווישע לענדער מיט עטלעכע און פּופּציק יאָר צוריק, ווען דאָרט האָט גע־הערשט די רעאַקציע און די פּראַקטיק פון פאַרגאַנגענעם יאָרהונדערט, האָט געמוזט ווירקן ווי אַ באַמבע, און אַ שרייבער מיט די בעסטע אידעען און איבערצייגונגען האָט געמוזט האַבן אַ סך קוראָזש, כדי צו וואַגן אָפּ אַרויסטרעטן מיט די אידעען, ווען דער גרויסער נאַרוועגישער דראַמאַטורג הענריך איבסען האָט אָנגעשריבן זיין באַרימט ווערק "די געשפּענסטער", האָט די אַזוי גערופּענע עפּנט־לעכע מיינונג פון לאַנד ניט געקענט געפינען גענוג שאַרפע ווערטער, כדי צו פאַרמשפּטן דעם מחבר. ווען געאָרג בראַנדעס האָט געהאַלטן זיין ערשטע לעקציע אין קאָפּענהאַגענער אוניווערסיטעט און האָט גערעדט וועגן דעם פּראַנצויזישן נאָוועליסט פּלאַבער און זיין ראַמאַן "מאַדאַם באַוואַרי", איז די רעאַקציע אַנערע פּרעסע אַרויסגעטראָטן מיט אַלאַרמירנדיקע געשרייען קעגן זיין פּריידיקן "פּרייע ליבע". אַלע דערקלערונגען פון בראַנדעס, אַז ער האָט אין זיין פּאַרטראַג ניט גערעדט ניט וועגן פּרייער ליבע און ניט וועגן ליבע בכלל, ניט גערעדט און ניט דערמאָנט אפילו, האַבן ניט געהאַלפּן און ניט אָפּגעשטעלט די קאַמפּאַניע. דערפאַר האָט בראַנדעס, ניט האַבנדיק מסתמא קיין זייער גרויסן אינטערעס פאַר האַנס יעגער און זיין ליטעראַרישער פּראָדוקציע, געהאַלטן פּונדעסטוועגן פאַר נייטיק צו געבן זיין פּריינט קראָפּאַטקין אַזוי פיל אינפאַרמאַציע וועגן דעם

מחבר פון דער "ביבל פון אַנאַרכיזם", וויפל עס איז נאָר געווען מעגלעך.

דאָס יאָר 1906 האָט באַטייט זייער פּיל פאַר פעטער קראַפּאַטקין. די געשעענישן אין רוסלאַנד פאַרפאַלגט ער מיט דער גרעסטער אויפּמערקזאַמקייט און שפּאַנונג. פון אַלע עקן פון רוסלאַנד קומען אָן אויספירלעכע ידיעות וועגן דער ווילדקייט פון דער רוסישער רעאַקציע און איר אכזריות. די דומע ווערט צעטריבן. דער טעראָר פון ביידע זייטן פאַרשטאַרקט זיך. דעם 31-טן יאַנואַר 1907 ווערט אין וואַרשע דערשאָסן גרין, דער שעף פון דער געהיימער פּאָליציי. קראַפּאַטקין שרייבט זיינע ווערק וועגן דער פּראַנצויזישער רעוואַ-לוציע, באלד נאָך דעם וועגן טעראָר אין רוסלאַנד. ער איז זייער אומרואַיק.

זומער 1906 קומט בראַנדעס קיין לאַנדאָן, כדי צו האַלטן אַ פאַרטראַג דעם 5-טן יוני, דעם טאָג פון דער דענישער קאָנסטי-טוציע, פאַר דער דענישער קאָלאָניע. קראַפּאַטקין ווערט איינגעלאָדן צו דעם אַוונט, אָבער ער זאָגט זיך אָפּ צו קומען, ווייל ער ווייסט, אַז מען וועט ריידן וועגן דעם דענישן קעניג. בכלל האָט ער ניט ליב קיין צערעמאָניעס פון דעם סאַרט. קראַפּאַטקין בעט געאַרג בראַנדעסן צו וואוינען ביי אים אין לאַנדאָן בעת זיין באַזוך, אָבער בראַנדעס מוז זיך אַפּזאָגן, ווייל ער וועט דאַרפן קומען שפּעט ביי נאַכט און ער וויל ניט שטערן. זיי האָבן אָבער איצט די שוין לאַנג געוואונן-טשענע געלעגנהייט צו זיין צוזאַמען, צו ריידן, צו פילן די נאַענט-קייט פון אַ טייערן פריינט. עס וועלן אַוועקגיין עטלעכע חדשים און זיי וועלן ביידע נעמען אַן אַקטיוון אַנטייל אין אַן ענין, וואָס האָט אויפגעטרייסלט די עפנטלעכע מיינונג פון גאַנץ איראָפּע. דאָס איז דער ענין פון דעם רוסישן רעוואַלוציאָנער טשערניאַק, וועלכער איז אַרעסטירט געוואָרן אין שטאַקהאַלם אונטער דער אַנקלאַגע פון דער רוסישער רעגירונג. אַז ער האָט אַנטיילגענומען אין אַ טעראָריסטישער געלט-עקספּראָפּיאַציע. אויסליפּערן טשערניאַקן הייסט שיקן אים צו דער תּליה.

געאַרג בראַנדעס ווערט קראַנק זומער 1906 און ליגט אין שפּיטאַל. פונעם קראַנקבעט שרייבט ער בריוו צו קראַפּאַטקיןען און

בעט ביי אים זיין אדרעס אין רוסלאַנד, אויב, ניט געקוקט אויף די רייד פון אַלע פריינט, ער וועט פאַרט אַוועקפאַרן אַהין. קראַפּאַטקין גייט אָן מיט דער אַרבעט אויף זיין ווערק וועגן דער פּראַנצויזישער רעוואַלוציע. די זאַכן אין הויז ווערן דערווייל געפאַקט, די פּאַמיליע זיינע פאַרט אַריבער קיין פּראַנקרייך. אין מיטן פון די נייעס, וואָס קומען אָן פון רוסלאַנד, ברעכט אויס דער סקאַנדאַל אַרום דעם אַרעסטירטן טשערניאַק. אַ גרויסע אויפּרעגונג הערשט אין פּאַריז. דער פּרעזידענט פון דער ליגע פאַר דער פּאַרטיידיקונג פון מענטשן־רעכט, פּרעסאַנסע, און אַנאַטאַל פּראַנס, ווי פּרעזידענט פון דער געזעלשאַפט "פריינט פון רוסישן פּאַלק", צוזאַמען מיט אַ גרויסער צאַל אַנדערע באַרימטע פּערזענלעכקייטן שרייבן אונטער אַ פעטיציע צום שוועדישן פּאַרלאַמענט, בעטנדיק, אַז מען זאָל ניט דערלאָזן טשערניאַקס דעפּאַרטאַציע קיין רוסלאַנד. אין דער גרויסער דענישער צייטונג "פּאַליטיקען" ווערט פּובליצירט דעם 1טן פעברואַר 1907 ער ערשטער אַרטיקל פון געאַרג בראַנדעס וועגן דעם ענין טשערניאַק אונטער דעם קאַפּ: "אַן אַפּיל צו דער עפּנטלעכער מיינונג פון שוועדן". דעם 5טן פעברואַר 1907 דערשיינט אין "פּאַליטיקען" דער צווייטער אַרטיקל פון געאַרג בראַנדעס וועגן דעם ענין מיט אַ ריי איינצלהייטן. איין טאַג פאַרן דערשיינען פון דעם ערשטן פּראַטעסט־אַרטיקל באַקומט בראַנדעס דעם ווייטערדיקן בריוו פון קראַפּאַטקין:

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

וויאַלאַ, בראַמלי, קענט.

2טער פעברואַר 1907.

"מיין טייערער פריינט,

זייט מיר מוחל מיין כתב! איך שרייב ליגנדיק אין בעט מיט אַ מיאוסער אינפלענציע; ס'איז אַבער אַ דרינגלעכער ענין. איר ווייסט, אָן ספק, וועגן דעם, אַז מען האָט אַרעסטירט אין שוועדן אַ סאַציאַליסט־רעוואַלוציאַנער טשערניאַק. די רוסישע רע-

גירונג פארלאנגט, אז מען זאל אים אויסליפערן, ווייל ער זאל האבן זיך כלומרשט באטייליקט אין א באוואפנטן איבערפאל אין פעטער-בורג אויף א קאנוואי, וואס האט טראנספארטירט געלט פון דער מלוכה. מען האט ביים איבערפאל צוגענומען זעקס הונדערט טויזנט רובל.

פריער פון אלץ, די באשולדיקונג איז ניט באוויזן. פארקערט, עס איז באוויזן מיט ערנסטע עדות, אז די באשולדיקונג איז א פאלשע און טשערניאק האט זיך גאר געפינען צו יענער צייט אין אויסלאנד. ניט אין דעם אבער באשטייט די פראגע. מען דארף באקומען צו וויסן, צי א רעגירונג פון א ציוויליזירט לאנד ווי שוועדן קען בכלל אויסליפערן וועמען עס זאל ניט זיין, בפרט א פאליטישן פליכטלינג, צו א רעגירונג פון בארבארן פון מיטלאלטער, וואס די רעגירונג פון ניקאלאי דעם צווייטן שטעלט מיט זיך היינט פאר, א רעגירונג, וואס פייניקט אירע ארעסטירטע פיזיש אויף דעם געמיינסטן אופן. די פאקטן לאזן זיך ניט אפלייקענען, מיט עטלעכע חדשים צוריק האט די גאנצע רוסישע פרעסע געלאזט וויסן, אז די מלוכה-פאליציי האט געשיקט דעטעקטיוון אין תפיסה פון ווארשע, וואו זיי האבן אויף אן אכזריותדיקן, ווילדן אופן, געפייניקט א געוויסע צאל ארעסטירטע.

דער מלוכה-פראקוראר אליין איז געווען אויפגעבראכט און האט פארלאנגט, אז די געהימע פאליציי זאל אנגעקלאגט ווערן. דער פראקוראר איז אראפגעזעצט געווארן פון זיין פאסטן. איר האט געקענט לייענען היינט טעלעגראמעס, אז די רעוואלוציאנערן זיינען געצוואונגען געווען צו מאכן א סוף צו די פייניקונגען און דערהרגעט דעם שעף פון דער געהימער פאליציי אין ווארשע.

ס'איז ווי אין בוכארע און ערגער ווי אין פערסיע. און דער פייניקער אין יעקאטערינאסלאוו, טרוסעוויטש, וועל-כער האט געטאן דאס אייגענע אין דרום רוסלאנד — דאס געריכט האט אים פארמשפט, ס'איז צום לאכן, צו איין חודש טורמע. די ריכטערס האבן גערעכנט, אז אויב מען וואלט אים געגעבן אן ערנסטע שטראף, וואלטן אגענטן פון דער רוסישער רעגירונג געמאכט א סוף צו אים.

אפשר קומט עס נאך פאָר אין בוכאַראַ (איך באַשטיי ניט אויף דעם, ניט וועלנדיק באַליידיקן דעם עמיר) — אָבער אזוי ווי דאָס ווערט ברוטאַל פּראַקטיצירט אין רוסלאַנד, ווערן דערמיט אַליין אָפּגעשאַפט אַלערליי אָפּמאַכן וועגן אויסליפּערן. נאָר באַצאַלטע מענטשן קענען איבערגעבן עמעצן אין די הענט פון מערדערס און פייניקערס, וואָס זיצן אין פעטערהאַף (די רעזידענץ פונעם צאַר צו יענער צייט — 1771, גר.).

איך מוז איצט פאַרענדיקן דעם בריוו — איך בין נאָך צו שוואַך צו קענען שרייבן, אָבער איך בעט איך, מיין טייערער, גוטער פריינט, נוצט אויס אייער גאַנצן איינפלוס אין דער סקאַנדינאַווישער פרעסע, כדי ניט צו דערלאָזן, אַז דער גוטער נאָמען פון די שוועדן זאָל ווערן צו אַן אַלגעמיינער שאַנדע, אויב מען וועט דערלאָזן די דאָזיקע דעפּאַרטאַציע.

די בעסטע גרוסן פון אונדז אַלע דריי, ברידערלעך אייער

פּעטער קראַפּאַטקי.

די עפנטלעכע מיינונג אין שוועדן האָט זיך אַרויסגעוויזן שטאַרקער פון רעאַקציאָנערן רעזשיים. די אַרבעטער-פירער יאַל-מאַר בראַנטינג און קאַרל לינדעהאַגען זיינען געווען די פאַרטיידיקער פון טשערניאַקן און דער רוסישער רעוואָלוציאָנער איז ניט אַרויס-געשיקט געוואָרן פון שוועדן. אָבער דעם 14-טן פעברואַר האָבן די צייטונגען געמאַלדן, אַז בשעת אַ שיף איז אָנגעקומען קיין אַנט-ווערפן, האָט מען געבראַכט אויפן ברעג דעם טויטן קערפּער פון טשערניאַקן. די אויספאַרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז "אַן אַקסי-דאַן" (אַן אומגליקספאַל) איז געשען... "אַן אומגליקספאַל", דאָס איז אמת...

פאַר געאַרג בראַנדעס האָט דער ענין טשערניאַק געהאַט די געוויינלעכע פּאַלגן; אַ קאַמפּאַניע פון זידלעריי און אַ כוואַליע פון אַנאַנימע בריוו — צוזאַמען מיט דער באַוואַנדערונג פון זיינע פריינט אין איראַפע. עס האָט געאַרג בראַנדעסן קיין מאַל ניט געפעלט קיין קוראַזש, ווען מען האָט געדאַרפט פאַרטיידיקן די אינ-

טערעסן פון יושר, אפילו דענסטמאָל, ווען דער קרבן איז געלעגן
מאַכטלאָז אין די הענט פון זיינע שונאים.
זיי זיינען ביידע געווען קראַנק בעת די שטורמישע טעג, אָבער
ביידע האָבן ניט גערוט, גאַנץ באַזונדערס קראַפּאַטקין.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעם

וויאַלאַ בראַמליי, קענט,
16 פעברואַר 1907.

”זייער טייערער פריינט,

נאָר אַ פּאַר ווערטער. וואָס איז דאָס פאַר אַ צווייטער ”בראַנ-
דעס־אַרטיקל” אין ”פּאַליטיקען”, וועלכער האָט אַזוי אויפגעבראַכט
”מיט זיין גיפטיקן טאָן” דעם מלוכה־ראַטמאַן פעטערסאָן?...
איך ברען מיטן פאַרלאַנג צו באַקומען דעם נומער פון דער
צייטונג נאָך דעם, ווי איך האָב געלייענט דעם באַריכט וועגן דעם
ענין טשערניאַק אין דער ”געטעבאַרגער צייטונג” (געטעבאַרגער
טידניג), דאָס איז אַ באַרימטע ליבעראַלע צייטונג אין שוועדן. —
וול. גר.).

אָבער דער אַרעמער, אַרעמער מענטש. וואָס פאַר אַ טויט!
איז דאָס געווען אַן ”אַקסידאַנט”? און אפשר איז דאָס איינע פון די
דראַמעס, וואָס די אייזנבאַן־געזעלשאַפטן און שייף־געזעלשאַפטן
באַהאַלטן, ווי מען באַהאַלט די סודות פון אַ געפּענגעניש.
איך האָב אויך געשריבן צו דער צייטונג ”שטאַקהאַלמס דאַג-
בלאַד”, אָבער איך צווייפל, צי זיי וועלן דריקן מיין בריוו.
די נייע אויסגאַבע פון מיינע ”זכרונות” איז דערשינען מיט
אַ נייער הקדמה, וואָס איר וועט אפשר אַריינקוקן אין איר. איך
שיק אייך דאָס בוך. (חוץ דעם באַקאַנטן פאַרוואַרט פון געאַרג
בראַנדעס האָט קראַפּאַטקין אליין אָנגעשריבן אַ פאַרוואַרט, אין
וועלכן ער רעדט אַרום די אַקטועלע געשעענישן אין רוסלאַנד. —
וול. גר.).

נאָך דעם ווי איך האָב פאַרבראַכט פּופּצן טעג אין פאַריז, בין

איך איצט געקומען צוריק מיט אַ נייער בראַנקאַ-פּנוימאַניאַ. אַט
זיינען שוין אַוועק פיר וואַכן, ווי איך מוז היטן דאָס הויז און
כמעט די גאַנצע צייט זיין אין בעט.
אַ סך, אַ סך גרוסן פון אונדז דריי,
אייער אויפריכטיקער

פּעטער קראַפּאַטקיין.

זעכצנטער קאפיטל

קראפאטקין איז ניט געווען קיין פראפעסיאנעלער מאראל-פרידיקער אָדער מוסר-זאָגער. זיינע פילאָזאָפישע און סאָציאל-פאָליטישע געדאַנקען האָבן זיך שטענדיק אַנטוויקלט מעטאָדיש און וויסנשאַפטלעך, אָבער זיי האָבן זיך שטענדיק געפאַרט אויף אַ גאַנץ באַזונדערן אופן מיט אַ וואַרעמער מענטשלעכקייט. ער איז געווען אַ גרויסער קענער, אָבער ניט קיין דאָקטרינער, ניט קיין טרוקענער געלערנטער, וואָס איז ווייט פון די לופטיקע און אַקטועלע געשעענישן. דער טראַגישער פאַל טשערניאַק האָט אים טיף דערשיטערט, ווי עס האָבן אים געהאַלטן אין דער גרעסטער שפּאַנונג אַלע נייעס פון רוסלאַנד. געאַרג בראַנדעס האָט רעאַ-גירט אויף די אייגענע נייעס ניט ווייניקער שטורמיש און האָט זיך תיכף געטיילט מיט זיינע געפילן מיט זיין פריינט.

געאַרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאָטקין

קאָפּענהאַגען, 18 פעברואַר 1907.

”מיין טייערער פריינט,

איך בין ווידער אין שפיטאַל מיט מיין קראַנקהייט — צום דריטן מאל זינט איך האָב אייך געזען, אָבער איך וועל זיין מיט אַלעמען אין עטלעכע טעג אַרום. דעם אויגנבליק, ווען איך האָב באַקומען אייער בריוו, האָב איך שוין געהאַט געשריבן דעם אַר-טיקל וועגן טשערניאַקן. דאָס האָבן פאַרלאַנגט פון מיר פריילן שאַומאַן פון העלסינגפאַרס, די שוועסטער פון דעם, וואָס האָט

דערשאַסן באַבריקאַוו (גענעראַל-גובערנאַטאָר פון פינלאַנד), און אַ סך אַנדערע. נאָך אייער בריוו האָב איך ווידער געשריבן אַן אַרטיקל, דאָס איז "דער צווייטער אַרטיקל מיט גיפט", וועגן וועלכן איר רעדט לויט דעם, ווי די מיזעראַבלע שוועדישע צייטונגען שרייבן, און וועלכע איך האָב ניט געזען. ניין, דאָס איז ניט מיין אַרטיקל, נאָר פון די אַגענטן פון רוסלאַנד, וואָס האָבן פאַרסמט טשערניאַקן. רוסלאַנד האָט ניט געוואַלט אַרויסלאָזן פון די הענט לעבעדיק דעם קרבן, וואָס פאַר אַ טראַגעדיע!

איך האָב ניט געדאַרפט קענען די גאַנצע געשיכטע, כדי עס זאָל ווערן גרעסער מיין עקל צו צייטונגען, זשורנאַליסטן, צו דער עפנטלעכער מיינונג, שאַוויניזם א. א. וו. און אויב ס'איז פאַרט נייטיק געווען, האָט אַט דער פאַל מיר דאָס געגעבן.

די לעצטע דריי אַדער פיר וואָכן באַמבאַרדירט מען מיך פון אין דער פרי ביז ביינאַכט מיט אַנאַנימע בריוו פון שוועדן, פול מיט באַליידיקונגען און זידלערייען, מיט אַרטיקלען פון צייטונגען, וואָס זיינען אין כעס, און פאַר וואָס? ווייל ווי האָב איך געוואַגט, איך אַ פּריוואַט מענטשעלע, צו בעטן זיך ביים הייליקן און שטאַלצן שוועדן ניט צו ווערן אַ לאַקיי און אַ תּליון ביי דער רוסישער רע-גירונג — איך האָב אָבער דאָס אייגענע געטאַן אַ סך מאָל בנוגע דער דענישער רעגירונג (די פרוי פון אַלעקסאַנדער דעם דריטן, די מוטער פון ניקאָלאַי דעם צווייטן, מאַריאַ פּיאָדאַראַוואַ, איז געווען די טאַכטער פון דעם דענישן קעניג פּרעדעריק. — וול. גר.). זינט מען האָט פאַרלוירן נאָרוועגיע איז דער שוועדישער שאַ-וויניזם זיך אַווי צעוואַקסן, אַז גאַנץ רואיקע מענטשן האָבן זיך פאַרוואַנדלט אין מאַניאַקן. אָבער — מען וואַלט געדאַרפט זיין צו פיל פאַרנומען, אויב מען זאָל רעאַגירן אויף אַלע נאַרישקייטן און ווילדיקייטן פון מענטשן.

זינט דעם זומער ווייס איך גאַרניט וועגן אייך. איך וואַלט צייטנווייז וועלן וויסן, וואו זענט איר און וואוהיין פאַרט איר. חודש יוני אַדער יולי האָב איך אייך געשריבן פון שפיטאַל, איר זייט ניט געווען אין אַ שטימונג מיר צו ענטפערן. מיר זיינען ביידע שטאַרק פאַרנומען און ביידע זיינען גיט געזונט.

מיין טאכטער האָט חתונה געהאַט און לעבט אין בערלין.
סאַשאַ איז נאָך פריי, איז אפשר קען זי מיר שרייבן אַ פאַר שורות,
אויב איר האָט ניט קיין צייט. איך דריק אייך אַלעמען די האַנט.
אייער פריינט,

געאָרג ב."

בראַנדעס איז ניט אין קיין גוטער שטימונג. ער האָט ניט
קיין פריינט אַרום זיך פון אַזאַ פאַרמאַט ווי פעטער קראַפּאַטקין.
די אייגענע שטימונגען באַהערשן קראַפּאַטקינען, אָבער די קאַרעס-
פאַנדענץ טראַגט אַ מער אַדער ווייניקער צופעליקן כאַראַקטער. די
געשעענישן אין רוסלאַנד און די דערוואַרטונג, די דערוואַרטונג
פון דעם, וואָס לויט קראַפּאַטקין מוז אונטער אַלע אומשטענדן קו-
מען, דריקן און פּלאַגן די צוויי מענטשן.

פון 1908 זיינען ניטאָ קיין בריוו. פון 1909 איז דאָ אַ לאַנגער
בריוו פון סאַשאַ, קראַפּאַטקינס טאכטער, אין וועלכן זי דערציילט,
אַז זי האָט באַזוכט רוסלאַנד און איז געבליבן דאָרט זעקס חדשים.
זי איז געווען אין פעטערבורג גאַנצע צוויי חדשים, אָבער די שטאָט
איז איר ניט געפעלן געוואָרן. זי האָט באַוואונדערט מאַסקווע,
אַרויסגעפאַרן אויף דער וואַלגע און זיך צוגעקוקט צום לעבן פון
די פאַרשידענע באַפעלקערונג-גרופעס און קלאַסן. זייענדיק צוואַ-
מען מיט די נאַענטסטע קרובים, ד. ה. מיט דער משפּחה פונעם
פאַטער, האָט זי ניט געהאַט קיין שום מעגלעכקייט צוצוקומען נאָ-
ענט צו די פויערים, ווייל די משפּחה האָט ניט געהאַט קיין שום
פאַרבינדונג מיט זיי. ערשט ווען די יונגע פרוי איז אַליין אַרומ-
געפאַרן, האָט זי געקענט זיין צוזאַמען מיט פאַלקס-מענטשן. אויף
דעם בריוו פון סאַשאַן האָט בראַנדעס געענטפערט ליגנדיק אין
שפיטאַל מיט אַן אויספירלעכן בריוו.

די צוויי קלענערע ווערק, וואָס קראַפּאַטקין האָט אין די יאָרן
געשריבן וועגן דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע און וועגן טעראָר
אין רוסלאַנד (לאַנדאָן, 1909) — האָבן געמאַכט אַ שטאַרקן איינ-
דרוק אויף געאָרג בראַנדעס. אין אַ בריוו צו קראַפּאַטקינען (30-
טער נאָוועמבער 1909) שרייבט ער, אַז "דאָס ווערטפולע בוך

וועג דער פראנצויזישער רעוואלוציע האט ער געלייענט און ווי-
דער געלייענט" און אז די בראשור וועגן דער קאנטר-רעוואלוציע
אין רוסלאנד האט ער געלייענט "מיט די טיפסטע עמאציעס":
"יא, דאס, פאר וואס איך האב אזוי מורא געהאט, איז געשען, און
קיין זאך, וואס מיר האבן דערווארט, איז ניט רעאלזירט געווארן.
מענטשן, ווי מאקסימ קאזאלעווסקי און פירשט פאזעל דאלגא-
רוקי, זיינען אפילו בשעת די געשעענישן פון 1906 געבליבן אומ-
גלייכלעכע אפטימיסטן".

ביידע, בראנדעס און קראפאטקין, האבן געארבעט, געשריבן
און ארומגעפארן, געזוכט א געלעגנהייט ערגעץ זיך צו טרעפן
און אלץ ניט געקענט. ביז דאס איז סוף כל סוף געשען אין לא-
קארנא, אנהייב זומער 1910. אין א בריוו פון 3-טן יולי 1910,
שרייבט בראנדעס צו קראפאטקיןען:

— "מיינע געדאנקען קערן זיך אום צו לאקארנא, מיט אן-
דערע ווערטער צו איך. אייער פריינטשאפט, אייער גרויסע גוטס-
קייט און מענטשלעכקייט האבן געמאכט מיין פארברענגען מיט
איך (אין לאקארנא) גרויסארטיק און אומפארעסלעך. עס איז
א פרייד צו זען אייער פיין שמייכל; צו הערן איך ריידן איז א בא-
זונדער פארגעניגן, זייער א זעלטענער פארגעניגן".

אז דאס טרעפן זיך האט געמאכט א שטארקן, מען וואלט
געקענט אפשר זאגן, א נייעם און דערפרישנדיקן איינדרוק אויף
בראנדעסן, ווייטט מען פון דעם, וואס ער האט געשריבן אין "פא-
ליטיקען", ווען ער איז געקומען אהיים. איינער פון די ארטיקלען
איז אפגעדרוקט אין א באנד פון פארטרעטן און עסייען אונטער
דעם נאמען "פוגלעפערספעקטיוו" (1913), וואס אויף יידיש לאזט
זיך עס גרינג איבערזעצן מיטן ווארט "פויגל-פערספעקטיוו". אין
דעם ארטיקל מאלט ער א בילד פון קראפאטקיןס פערזענלעכקייט.
א בילד פול מיט באוואונדערונג און באגייסטערונג. בראנדעס
מאכט אן אינטערעסאנטן פארגלייך צווישן קראפאטקין און טאל-
סטאיי, וועלכער האט, ווי בראנדעס פארמולירט עס צום סוף פון
זיין לעבן גענומען א סך פון קראפאטקיןס אידעען (*):

(*) "פוגלעפערספעקטיווען", זייט 308 (דעניש).

— עס איז צו שטוינען, ווי שטארק טאלסטאָי האָט אין זיינע לעצטע יאָרן זיך דערנענטערט צו קראָפּאַטקינען און צו זיינע גרונט־אידעען. אין זיינע קליינע שריפטן באַרופט זיך טאַלסטאָי שטענדיק אויף אים, ספּעציעל אויף זיין ווערק "פעלדער, פּאַבריקן און וואַרשטאַטן". עס זיינען ניטאָ קיין גרויסע אונטערשידן אין זייערע סאַציאַלע אידעען, אָבער עס זיינען דאָ גרעסערע אונטער־שידן אין זייערע פּערזענלעכקייטן".

בראַנדעס אַנאַליזירט קורץ דעם לעבנסוועג פון ביידע און קומט צום אויספיר, אַז קראָפּאַטקיין האָט געהאַט אַ סך מער פּאַר־פּאַלגונגען אויסצושטיין — בעת טאַלסטאָי האָט זיך אָפּגעזאַגט פון אַלע פּערזענלעכע באַקוועמלעכקייטן און איז פּאַרבליבן דער לי־בער, וואַרעמער מענטש, אָן שום פּרעטענזיעס. בעת די רוסישע רעגירונג האָט ניט געוואָגט עפּעס שלעכטס צו טאָן טאַלסטאָיען און געהייסן לאָזן אים צורוי, האָט מען פּאַרפּאַלגט קראָפּאַטקינען אויף יעדן שריט און טריט. אָפּילו די פּראַנצויזישע רעגירונג האָט אַריינגעוואָרפּן קראָפּאַטקינען אין טורמע און געהאַלטן אים דאָרטן יאָרנלאַנג, כדי צו הנפּענען די רוסישע רעגירונג. אָפּילו אין לאַנד־דאָן האָבן אָגענטן פון דער רוסישער פּאַליציי אָן אַן אויפהער שפּיאַנירט אַרום זיין הויז. דאָס אַלץ האָט ניט געענדערט קראָפּאַט־קינען.

געאָרג בראַנדעס זאָגט ניט, אַז קראָפּאַטקיין איז גרעסער פון לעוו טאַלסטאָי, אָבער ער איז פאַר אים גייסטיק "נאָך העכער". אויב עמעצער האָט געהאַט גרונט צו זיין דורכגעדרונגען מיט אומ־צוטרוי צום מענטשן, איז דאָס ער, אָבער ניט געקוקט אויף אַלץ, איז ער פּאַרבליבן "דער מענטשן־פּריינט, אָפּנהאַרציק און וואַרעם". איך ווייס ניט, צי בראַנדעס האָט אַזוי גערעדט און געשריבן נאָך וועגן עמעצן. עס איז ניט געווען סתּם באַגייסטערונג פאַר אַ פּריינט, וועמען ער שעצט זייער הויך, נאָר דאָס קלאַרע באַוואוסט־זיין, אַז זיין פּריינט איז אַ זעלטענע דערשיינונג, אַ פּערזענלעכקייט מיט גרויסע עטישע פּרינציפּן, אַ מוסטער פון אַ גייסיקן מנהיג. פעטער קראָפּאַטקיין האָט באַקומען צו וויסן וועגן די אַרטיקלען

און איז געווען שטארק גערירט. גאנץ באזונדערס צוליבן אוועק-
שטעלן אים צוזאמען מיט לעוו טאלסטאָי. אינגאנצן פריי פון באַ-
רימעריי און סנאָביזם איז עס פאַר אים געווען טייער צו דער-
שפירן די פריינטשאַפט און אויפריכטיקע איבערגעגעבנקייט פון
בראַנדעסן. דעם פאַרגלייך מיט טאלסטאָיען האָט בראַנדעס געמאַכט
מערער מאַל.

די גאַנצע צייט איז קראַפּאַטקין פאַרנומען מיט זיינע ווערק,
וועלכע דערשיינען אין פאַרשידענע שפראַכן, באַזונדערס זיינע
"פעלדער, פאַבריקן און וואַרשטאַטן". דאָס בוך דאַרף איצט אַרויס
אויף פראַנצויזיש. עס בלייבט ווייניק צייט. מען דאַרף זיך גרייטן
צום פאַרן אַהיים...

עס וואַלט מסתמא געווען שווער צו געפינען אַ צווייטן וויסנ-
שאַפטסמאַן, אַ דענקער און סאַציאַלאַג, ווי פעטער קראַפּאַטקין,
וועלכער וויל געניסן פון אַלע פאַרגעניגנס פון לעבן אין דעם
בעסטן זין פון דעם וואַרט. אין מיטן פון זיין אַרבעט מיט אַ רע-
ווידירטער אויסגאַבע פון די "פעלדער, פאַבריקן און וואַרשטאַטן",
אין מיטן פון איבערלייענען פונדאַסניי אַלע ווערק פון טאלסטאָי
און אויך די גרויסע אַרבעט פון געאַרג בראַנדעס וועגן די צוויי
נאַרוועגער, איבסען און ביאַרנסאָן, איז קראַפּאַטקין פאַרנומען מיט
אַזאַ ספעציעלער טעמע, ווי לאַמאַרקוזם. זשאַן באַפטיסט לאַמאַרק
(1744-1829) איז געווען דער באַרימטער פראַנצויזישער געלערנ-
טער, אַ מחבר פון גרויסע ווערק וועגן "פילאָזאָפיע פון סאַציאַלאַ-
גיע" און פאַלעאָנטאָלאַגיע, וועלכער האָט צוגעגרייט דעם באַדן
פאַר דאַרווין (1809-1882) און דאַרוויניזם; קראַפּאַטקין דרוקט אין
דעם יולי-נומער פון דעם "ניינצנטן יאַרהונדערט" אַן אַרטיקל "די
ווירקונג פון דער סביבה אויף חיות", אין הויז איז מען פאַרנומען
מיט גרייטן זיך צום פאַרן, דערווייל איבערזעצט אויף ענגליש די
טאַכטער, סאַשאַ, קראַפּאַטקינס "גרויסע פראַנצויזישע רעוואָלוציע".

פעטער קראָפּאָטיקין צו געאַרג בראַנדעם

וויאַלאַ, מוסוועל היל ראָאָד,
לאַנדאָן, 22 יולי 1910.

”מיין טייערער פריינט,

די צייט לויפט אַזוי גיך, אַזוי גיך — ווען מען האָט אַ דרינג־
לעכע אַרבעט און דערצו נאָך די גאַנצע צייט אַ מאַסע באַזוכער —
לאַנדאָן ווערט אין די חדשים יוני און יולי פשוט אַ גרויסע סטאַנ־
ציע פאַר דורכרייזנדיקע אַמעריקאַנער, רוסי, דייטשן, אַריענטאַלער!
שוין איבער פּופּצן טעג ווי איך האָב באַקומען אייער פיינעם בריוו
און יעדן טאַג טראַכט איך אַלץ, אַז איך דאַרף אייך ענטפערן.
טייערער פריינט, איך קען אייך ניט זאַגן, ווי צופרידן איך
בין, ווען איך דערזע אייער כתב און לייען אייערס אַ בריוו, אַזאַ
פריינטלעכן, און באַקום צו וויסן, אַז איר זייט געזונט און צופרידן
מיט אייער רייזע.

אַט זיינען שוין אַוועק כמעט צוויי חדשים זינט איך האָב זיך
אומגעקערט פון דער רייזע און די גאַנצע צייט בין איך פאַרנומען
מיט אַ רעוויזירטער פראַנצויזישער אויסגאַבע פון די ”פעלדער,
פאַבריקן”. ציפערן, לאַגאַריטמען, חשבונות אַן אַן עק, אַלץ אַ דאַנק
דער מענטשלעכער גאַרישקייט פון ניט וועלן אַקצעפטירן דעם
דעצימאַ־סיסטעם ביים רעכענען. אַבער דערפאַר האָב איך אויך
אַנגעפילט דאָס ביכל מיט זייער אינטערעסאַנטע זאַכן. דאָס פראַנ־
צויזישע דאַרף איז אומגלייבלעך שטאַרק אַקטיוו, פול מיט קולטור
און מיט קליינע אינדוסטריעס, נייע אינסטרומענטן, נייע פראַצעסן
פון אַרבעט — דאָס אַלץ אין מיטן פון אַ שטענדיק וואַקסנדיקער
קולטור: פעלדער, גערטנער, באַוואַסערונג — דאָס דאַרפישע פראַנק־
רייך, וואָס איך האָב אַזוי ליב, זעט איצט אויס אינגאַנצן באַנייט.
וואָס פאַר אַ בילד וואַלט איך געקענט שילדערן, ווען איך וואַלט
געהאַט צייט!

דאָס איז אַבער ניט אַלץ מיט וואָס איך בין פאַרנומען. אין
לאַנדאָן איז איצט דער מוזיק־סעזאָן און מיר האָבן געהערט דאָ

וואונדערלעכע מוזיק און אַ וואונדערלעך רוסיש זינגען. און ווייסט איר, מיין טייערער פריינט, וואָס באַגייסטערט מיך? ס'איז דאָס וואָרט. ס'איז שוין אַלט און די וועלט לעבט אַזוי אינטענסיוו, אַבער עס איז שוין, זייער שוין — אויף יעדן פּאַל פאַר מיר: — איך לייען מיט אַ גרויסן פאַרגעניגן, איך לייען איבער ווידער אַ מאָל יעדע זייט. דאָס איז אייער גרויסער פאַרנעם אין אייער ענגלישן אַר-טיקל וועגן איבסען און ביאַרנסאָן. אַ פריינדין האָט מיר געשיקט דעם גאַנצן טאַלסטאָי; איך האָב אים ביסלעכווייז אַזוי ווידער אי-בערגעלייענט כמעט אינגאַנצן — מיר איז געפּעלן דער פאַרגלייך צווישן טאַלסטאָי און איבסען — ווי איר האָט עס געטאָן — און איך האָב זיך גענומען לייענען אייער בוך, איך געניס עס: עס צווינגט איינעם צו טראַכטן.

דער אַרטיקל וועגן לאַמאַרקיום, בעסער געזאָגט, וועגן דעם דירעקטן איינפלוס פון דער סביבה אויף די פּלאַנצן, איז געדרוקט אין דעם יולי-נומער פון דעם "ניינצנטן יאָרהונדערט". איך גלייב, אַז דער אַרטיקל וועט צווינגען די ענגלישע אַנטי-לאַמאַרקיסטן צו פאַרטראַכטן זיך.

מיין פרוי און סאַשאַ אַרבעטן אויך: סאַשאַ איבערזעצט און סאַפיע גרייט צו איר רעדע (פאַר דער גרויסער סופּראַזשיסטן-מאַ-ניפעסטאַציע). ביידע שיקן זיי אייך אַ סך, אַ סך גרוסן און ביידע זיינען זיי מיך מקנא, וואָס איך האָב אייך געקענט ווידער זען און הערן אייך ריידן. דרך אגב, סאַשאַ שפּילט אַ ביסל טעאַטער אין אונדזער קליינעם קלוב אויפן נאָמען פון הערצען, דאָס קען אייך געבן אַן אידעע, ווי אַזוי מען פאַרבראַכט דאָ די צייט. איך בעט אייך, גיט איבער אַ סך, אַ סך גרוסן אייערע דענישע פריינט, מיט וועלכע איך האָב געהאַט דאָס פאַרגעניגן צו באַקענען זיך אין לאַקאַרנאַ.

און אייך, טייערער פריינט, נעם איך אַרום מיטן גאַנצן האַרצן און גוטער ברודערשאַפט; איך פרעג זיך שוין — וועט מען זיך ווידער זען קומענדיקן פּרילינג?
מיט די האַרציקסטע גרוסן,

פּעטער קראַפּאַטקיין.

דעם 23-טן יולי 1910 איז אין לאַנדאָנער הייד פאַרק פאַרגע-
קומען אַ גראַנדיעזע מאַניפעסטאַציע פון די אָנהענגער פון דער
באַוועגונג פאַר פרויען-עמאַנציפאַציע. די צייטונגען האָבן גערעדט
וועגן אַ פערטל מיליאָן מאַניפעסטאַנטן. עס איז זייער מעגלעך, אַז
סאָפיע קראַפּאַטקינ, די פרוי פון פעטער קראַפּאַטקינ, האָט גערעדט
פון איינער פון די פערציק פּלאַטפאָרמעס, וועלכע מען האָט אויפ-
געשטעלט אין הייד פאַרק. די פאַמיליע האָט גענומען אַן אַנטייל
אין דעם פולסירנדיקן עפנטלעכן לעבן פון לאַנדאָן.

ווילאַ טערעזאַ
פּאַסאַטאַ די מאַנטע
סאַפּאַלאַ, איטאַליע.

“מיין טייערער פריינט,

צו ערשט לאָזט מיך אייך דאַנקען פון טיפסטן האַרצן פאַר די
גוטע ווערטער, וואָס איר האָט מיר געווידמעט אין אייער אַרטיקל
וועגן טאַלסטאַי, געדרוקט אין “רוסקאַיע סלאַוואַ” (מאַסקווע). דאָס
איז אַן אויסדרוק פון אייער גוטסקייט און איך בין זייער גערירט.
דאַרף איך אייך נאָך זאָגן, מיט וואָס פאַר אַ פאַרגעניגן איך
האָב געלייענט דעם אַרטיקל? די לעצטע צייט זיינען געשריבן
זייער פיינע זאַכן וועגן טאַלסטאַי און מיט אַ סך געפיל. עס איז
אַלץ זייער ריכטיק, וואָס ווערט געזאָגט, אָבער מען דאַרף אויך זאָגן
דאָס, וואָס אונדזער שכל דיקטירט אונדז — און איר זאָגט עס.
איך האָב אויך געפרוואוט עפעס זאָגן וועגן דעם אין אַן אַנדער
צייטונג אין מאַסקווע — “אויטראַ ראַסיי” (*), דער “מאַרגן פון
רוסלאַנד”. דער רעדאַקטאָר האָט באַקומען צו וויסן פון זיין לאַג-
דאַנער קאַרעספּאָנדענט, אַז איך שרייב איצט וועגן טאַלסטאַי און
האָט געבעטן ביי מיר אַן אַרטיקל. דאָס איז געשען צום ערשטן

(* דער וואָס איבערזעצט דאָ די קאַרעספּאָנדענץ צווישן בראַנדעס און
קראַפּאַטקינ איז געווען דער פאַרטרעטער פון דער צייטונג אין דער דומע
און שפעטער אין אויסלאַנד, ביו די באַלשעוויקעס האָבן ליקווידירט די ציי-
טונג. — וול. גר.)

מאָל, אַז אַ רעדאַקטאָר פֿון אַ רוסישער צייטונג זאָל בעטן ביי מיר אַן אַרטיקל פֿאַר זיין צייטונג! האָב איך דען געקענט אָפּזאָגן? פֿאַרקערט, איך האָב עס געטאָן מיט אַן אמתן פֿאַרגעניגן. דער אַרטיקל איז דערשינען אַן שום קירצונגען; אמת, איך בין געווען אַליין זייער אָפּגעהיט און אויסגעמיטן עפעס צו זאָגן פֿון וואָס די צייטונג וואָלט געקענט ליידן. ס'איז אַ רעזומע, אַ קיצור פֿון דעם, וואָס איך האָב נישט לאַנג געשריבן וועגן טאַלסטאַי, אַן ערך אַזוי גרויס ווי אייער אַרטיקל.

איך ווייס ניט, צי איך האָב איך געזאָגט אין לאַקאַרנאָ, אַז אַ רוסישער פֿריינט האָט מיר געשיקט גאַנץ טאַלסטאַי, 13 בענדער. אַ רוסישע אויסגאַבע, וואָס איך אַליין האָב ניט געקענט קויפֿן צוליב דעם טייערן פֿרייז, און אַז איך האָב זיך אַוועקגעזעצט דאָס איבערליינען; איך האָב ביים לייענען דאָס אייגענע געפֿיל פֿון זיין גרויסקייט, וואָס איר האָט געפֿילט; איך האָב אויך דאָס געפֿיל, אַז נאָך דעם ווי אַלץ איז שוין וועגן אים געזאָגט געוואָרן איז נאָך דאָ גענוג צו זאָגן. עס איז איצט אַרויס דער צווייטער באַנד פֿון ביריוקאָווס ווערק "לעאַ טאַלסטאַי, דאָס לעבן און דאָס ווערק", אינטערעסאַנט אין העכסטן גראַד. דערביי האָב איך געטראָפֿן אַן אַן ענגלישן פֿריינט, וועלכער האָט געזען היינטיקן חודש יולי — איר קענט דאָך זיין פֿאַרלאָזן זיין היים, ווייל זיין פֿרוי האָט אים זיין לעבן אוממעגלעך געמאַכט צוליב דעם טעסטאַמענט — די דראַמע פֿון זיין לעבן ווי ער האָט עס אַליין געשילדערט אין זיינע ווערק — עס איז געוואָרן אַלץ טראַגישער וואָס נאָענטער עס איז געקומען צום סוף — דאָס אַלץ האָט מיך אַזוי פֿאַרכאַפֿט, אַז איך האָב גע- שטודירט זיינע ווערק צוויי אַדער דריי חדשים און געשריבן וועגן דעם. איך האָב אַוועקגעשיקט אַן אַרטיקל נאָך טאַלסטאַיס טויט צו אַ פֿריינט אין אַמעריקע, אָבער איך ווייס ניט, וואָס דערפֿון איז געוואָרן. האַפֿנטלעך האָט ער עס ערגעץ-וואו געדרוקט.

— ווי איר זעט, זיינען מיר איצט אין ראַפּאַלאַ — סאַפֿיע און איך. דעם 22-טן נאָוועמבער האָט סאַשאַ חתונה געהאַט מיט אַ שאַרמאַנטן רוסישן יונגן מאַן, באַריס לעבעדעו — זי האָט אייך אַליין געזאָלט שרייבן וועגן דעם, מיין פֿרוי און איך האָבן אים

שטארק ליב, זייער שטארק. ער איז געווען אן אדוואקאט אין מאַסקווע. אן אינטעליגענטער מענטש האָט ער זייער ליב קונסט, קונסט אין אַלע פאַרמען — קורץ גערעדט, מיר ביידע האָבן זיך ניט געקענט ווינטשן קיין בעסערן מאַן פאַר סאַשאָ. זיי האָבן זיך געקענט די לעצטע דריי יאָר. זיי האָבן צוזאַמען איבערגעזעצט אַן ענגלישע דראַמע, צוזאַמען געווען פאַרטאָן אין טעאַטער, האָבן זיך באַקומען ליב און מיר זיינען זייער צופרידן. דעם 22-טן נאַוועמבער האָבן זיי חתונה געהאַט אין לאַנדאָן און דעם 3-טן דעצעמבער זיינען מיר, איך און סאַפּיע, אַוועקגעפאַרן צום דרום. אויב איר קומט פּרילינג קיין ראַפּאַלאָ, וועט איר דאָרט געפינען צוויי פּריינט, וואָס מאַכט איר? ווי איז אייער געזונט? גיט אַכטונג אויף זיך בעתן ווינטער און קומט אַהער, אויב דער קאַפענ-האַגענער קלימאַט טויג ניט פאַר אייך. עס איז דאָ אַזוי שיין! מיר האָבן דאָ אַ קליינע וואוינונג פאַר זיך — אין דער זון, און די זון מיינט דאָך לעבן.

מיינע קאַסטנס מיט ביכער זיינען סוף כל סוף אַנגעקומען און איך נעם זיך צו דער אַרבעט — עס וועט זיין מיין דריטער אַרטיקל וועגן לאַמאַרקוזם און דאַרוויניזם פאַר דעם "ניינצנטן יאָרהונדערט".

מיר ביידע, סאַפּיע און איך, שיקן אייך אונדזערע בעסטע וואונטשן פאַר אַ גוטן און גליקלעכן ניי-יאָר. מיינע גרוסן צו אייער פּריינדין, מיט וועלכער איך האָב געהאַט דאָס פאַרגעניגן זיך צו באַקענען (דאָס לעצטע מאַל) אין לאַקאַרנאַ. אַ סך גרוסן —

פעטער קראַפּאַטקיין.

איך שיק אייך גלייכצייטיק די פּראַנצויזישע איבערזעצונג פון "פעלדער, פאַבריקן און וואַרשטאַטן". צוליב פאַרשידענע סיבות האָב איך די איבערזעצונג פאַרשעפּט. די איבערזעצונג האָט געמאַכט לעריי. איך האָב רעווידירט אַלע צאָלן און האָב צוגע-געבן נייע מאַטעריאַלן."

איז דאָס ניט אַ וואונדערלעכער בריוו! ?

קיין פאטאגראפישע אויפנאמע קען ניט געבן אזא פילזייטיקן רעליעף-בילד, אזוי קלאר און דייטלעך, ווי דער דאזיקער בריוו, אין וועלכן די קלייניקייטן זיינען ניט ווייניקער אינטערעסאנט ווי די ערנסטע פראבלעמען: ס'איז דער לעבעדיקער קראפאטקין. אין הייז האט געהערשט פולשטענדיקע פרייהייט. אין די נאטיצן צו דער קארעספאנדענץ צווישן קראפאטקין און געאָרג בראַנדעס ברענגט פראפעסאָר קריגער אַ ציטאַטע פון אַ בריוו, וואָס שאַט קראַפּאַטקין האָט געשריבן צו בראַנדעסן (20 סעפּטעמבער 1910):

— "איך האָב אייך מיטצוטיילן דאָס מאָל אַן אינטערעסאַנטע נייעס. איך גיי חתונה האָבן. און גאָר אין גיכן, אָנהייב חודש נאָוועמבער. נאַטירלעך, מיט אַ רוס, יאָ, יאָ! איר ווייסט גאָר ניט וואָס פאַר אַ "פאַטריאַט" איך בין — ביז איצט קען איך ניט דערלאַנגען די האַנט אַ יאַפּאַנער! דער ערגסטער רוס איז פאַרט בעסער ווי אַן אויסלענדער!..!"

איך בין ניט זיכער, צי פראפעסאָר קריגער האָט, ברענ-גענדיק די ווערטער פון קראפאטקינס טאכטער, זיי אפגעשאצט ווי געאָרג בראַנדעס האָט זיי אפגעשאצט, לייענענדיק זיי מיט פערציק יאָר צוריק. ער האָט זיך זיכער פאַרטראַכט און זיך געפרעגט, צי די האַלב וויציקע און האַלב ערנסטע ווערטער האָט געשריבן די טאכטער פונעם גרויסן רוסישן רעוואָלוציאַנער.

די יאַפּאַניש־רוסישע מלחמה איז שוין געווען אזוי גוט ווי פאַרגעסן, אָבער מען האָט ניט געקענט פאַרגעסן, אַז אויף די סטעפעס פון מאַנדזשוריע איז אויפגעריסן געוואָרן דער בלאַטער פונעם צאַרן־רעזשים. "פאַטריאַטיזם" איז אין רוסלאַנד ניט געווען קיין באַליבטע אָדער רעספעקטאַבלע מטבע אין יענער צייט, ווען שאַט קראַפּאַטקין האָט חתונה געהאַט מיט באַריס לעבעדעוו.

זיבנצנטער קאפיטל

פעטער קראפאטקיין האָט געמוזט זיין שטאַרק גערירט און יעדער מענטש, וועלכער האָט געקענט דעם שטייגער פון געאָרג בראַנדעסעס לעבן און אַרבעט, מוז באַוואַנדערן די איבערגעגעבנ־ קייט זיינע און די אַקטיווע הילף ביים פאַרשפּרייטן קראַפּאַטקינס אידעען. מען מעג צווייפלען, צי בראַנדעס, וועלכער איז גראַד אין דער צייט געווען פאַרנומען מיט פאַרענדיקן זיינע מאַנומענטאַלע ווערק, איז פאַרכאַפט געווען פון די "פעלדער, פאַבריקן און וואַר־ שטאַטן", אָבער ער איז זיכער פאַרכאַפט געווען פון דעם אַרבעט־ אימפעט פון דעם ניט מיד ווערנדיקן קראַפּאַטקיין, פון זיין אייביקן ברען, באַקומענדיק פון קראַפּאַטקינען די נייע פראַנצויזישע אויס־ גאַבע פון בוך, האָט ער תיכף געשיקט קיין פאַריז זיין אַרטיקל.

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקיין

קאָפּענהאַגען, 14 יאַנואַר 1911.

"מיין פריינט,

איר דאַרפט מיר ניט דאַנקען; איך האָב געשריבן דעם אַר־ טיקל, וועגן וועלכן איר רעדט אַזוי פריינטלעך, נאָך אין חודש אויגוסט; איך האָב ניט קיין קאַפּיע און מען האָט מיר ניט געשיקט קיין רוסישע איבערזעצונג; איך געדענק איצט נאָר אייבן־אויפיק, וואָס אין דעם אַרטיקל איז געווען.

כדי איינצופירן ביים פראַנצויזישן לייענער אייערע "פעלדער, פאַבריקן און וואַרשטאַטן", וואָס איר האָט געהאַט די גוטסקייט מיר

צו שיקו, האָב איך אין סעפטעמבער געדרוקט אַן אַרטיקל "קראָ-
פּאַטקי" אין "פּאַריז־זשורנאַל". צום באַדויערן, איז דאָס בוך אַנ-
געקומען צום פּראַנצויזישן לייענער אַזוי שפעט, אַז דער גאַנצער
עפעקט פון מיין אַרטיקל איז געגאַנגען פאַרלוירן. נאָך מער ערגער-
לעך איז דאָס, וואָס דעם נומער, וואָס איך האָב אייך געוואַלט
שיקן, האָב איך ערגעץ־וואו פאַרלייגט.

אַ דאַנק פאַרן בוך. איך פריי זיך זייער, וואָס איר האָט אויס-
געברייטערט דאָס פעלד פון אייערע דערפאַלגן. דאָ שיק איך אייך
איינס פון מיינע אַלטע ביכער, וואָס זיינען ערשט איבערגעזעצט,
נאָך דרייסיק יאָר. ס'איז צו שפעט (פּערדינאַנד לאַטאַל, לאַנדאָן,
ניר־יאָרק, 1911).

מען האָט מיר געטאָן אַן עוולה, דרוקנדיק נאָך דעם טויט פון
טאַלסטאָי עפעס, וואָס איך האָב אַ מאַל וועגן אים געשריבן. איך
וואַלט אַנדערש און מער באַוואוסט געשריבן איצט נאָך דעם טויט
פונעם גרויסן מאַן.

האַפנטלעך, איז אונדזער סאַשאַ געזונט. אין אונדזערע ציי-
טונגען האָט מען וועגן איר געשריבן אין פאַרבינדונג מיט איר
פּראָטעסט קעגן דעם משפּט אין יאַפּאַן, ווי וועגן אייער זון (*). מען
האַט זיך ניט פאַרגעשטעלט, אַז אַזאַ יונגע טאַכטער איז פעאיק צו
אַזאַ עפנטלעכן אַקט. איך האָב אָבער געוואוסט, אַז סאַשאַ איז ניט
מאַסקוויץ.

מיין פריינדין, וועלכע איז דערמאַנט אַזוי פריינטלעך, רעדט
אַפט וועגן אייך און האַפט אייך ווידער צו זען.

איך בין צופרידן, וואָס פרוי קראַפּאַטקיין איז צוזאַמען מיט
אייך און אַז דאָס יונגע פאַרפאַלק וועט אויך קומען צו אייך.

איך דריק אייך ביידע הענט.

אייער פריינט

ג. ב.״

(* דער יאַפּאַנישער פּראָצעס קעגן 26 אַנגעקלאַגטע אין אַ קאָנספּיראַציע
קעגן דעם מיקאַדאָ. זיי זיינען פאַרמשפּט געוואָרן צום טויט און דער משפּט
איז אויסגעפירט געוואָרן.)

פעטער קראָפּאָטקין צו געאָרג בראַנדעס

ווילאָ קאָססאָ, לאַקאַרנאָ,

שווייץ, 11 מאַי 1911.

״זייער טייערער פריינט,

וידער דאַרף איך אָנהייבן מיין בריוו מיט בעטן איך מיר מוחל זיין, וואָס איך האָב אַזוי לאַנג ניט געשריבן, דאָס הייסט, אַז איך האָב שווער געאַרבעט אין ראַפּאַלאָ, געאַרבעט ביז צו דער לעצטער מינוט. עס איז געבליבן נאָר אַ ביסל צייט אויף צו פאַר-פאַקן דריי קאָסטנס מיט ביכער, געזעגענען זיך מיט די פריינט אין ראַפּאַלאָ און אוועקפאַרן. סאָפיע איז געפאַרן דירעקט קיין לאַנדאָן און איך פאַרלאָז זי אין בעלינצאַנאַ און וועל פאַרברענגען אַ פאַר וואַכן אין אַן אַנדערן קלימאַט, איידער איך קום קיין לאַנדאָן.

(* בראַנדעס איז געווען אין פּאַלאַנצאַ, איטאַליע, קראָפּאָטקין אין לאָ קאַרנאַ, שווייץ, מען האָט אָפּגערעדט צו טרעפן זיך, אָבער ביידע זיינען געוואָרן קראַנק און מען האָט זיך ניט געקענט טרעפן.

און איר, מיין גוטער פריינט? וואָס מאַכט איר? איך האָב געהאַט וועגן איך נייעס פון עמעצן, וואָס האָט מיר געזאָגט, אַז איר זענט געזונט. האָט איר ניט בדעה צו קומען אַהער און פאַר-ברענגען אַ פאַר טעג? ס'איז דאָ אַזוי שיינ! איך האָב קיין מאָל ניט געזען לאַקאַרנאָ אַזוי שיינ ווי זי איז איצט. דאָס גרינס אויף די בערג איז פון אַ הערלעכער פרישקייט און קראַפט. דער פריי-לינג איז געקומען שפעט און איצט איז אַלץ אין בלומען... בלומען אַן אַ שיעור.

קומט — איך בין זיכער, אַז עס וועט איך געפעלן! פאַר מיר וואָלט עס געווען אַן אמתער יום-טוב!

איך אַרבעט ניט, ס'הייסט, איך לייען איבער צום לעצטן מאָל דעם מאַנוסקריפט פון אַ קליינער אַרבעט (אַן ערך 180 זייטן). ״די מאַדערנע וויסנשאַפט און אַנאַרכיזם״. דאָס האָב איך געשריבן אין 1903, אָבער איך האָב דאָס איצט שטאַרק רעוויזירט און קאָמ-פלעטירט.

איך האָב געלייענט מיט גרויס פאַרגעניגן די נייע טעגלעכע צייטונג פון פאַריז "דער סינדיקאַליסטישער קאַמף", וואָס די "אַל-געמיינע קאָנפּעדעראַציע פון אַרבעט" און אירע פריינט גיבן אַרויס. ס'איז דאָס אייגענע, וואָס איך האָב אַ מאָל געפרוואוּט צו טאָן אין מיין "רעוואָלט", מיט ווייניקער טעאָריע וועגן אַנאַרכיזם, אָבער מיט דער גרעסטער וואָג. די קראַפט פון אַ גרויסער מאַסע אַר-בעטער. די צייטונג פאַרנעמט זיך מיט אַלע פּראָבלעמען פון פּראָנקרייכס פּאָליטישן לעבן פון שטאַנדפונקט פון פרייען סאָציאַל-ליזם — אַנטי-פּאַרלאַמענטאַרישן.

עס איז אינסטרקטיוו אין העכסטן גראַד. עס איז אַ נייע ליניע. ס'איז דאָס, וואָס דער אינטערנאַציאָנאַל האָט געוואָלט זיין נאָך אין די אַכציקער יאָרן, אויב די דייטשן וואָלטן ניט אוועק אויפן וועג פון פּאַרלאַמענטאַריזם.

פאַראַן אַזוי פיל זאַכן אַרומצוריידן, אויב איר וואָלט געקור-מען אַהער.

אַ סך גרוסק, איך נעם אייך אַרום

פעטער קראַפּאַטקין.

גיט איבער, איך בעט אייך, מיינע בעסטע גרוסן אייער שאַר-מאַנטער פריינדין, וואָס איז פאַראַיאָרן געווען אין לאַקאַרנאַ. סאַשאַ איז אין אַרדענונג. זי אַרבעט אַ סך צוזאַמען מיט איר מאַן. מיין פרוי שרייבט, אַז איר געזונט איז איצט אויסגעצייכנט."

אַזוי גייט עס די גאַנצע צייט ביידע פריינט: שווערע אַרבעט, קראַנקהייט, אינטענסיווע קאַרעספּאָנדענץ און ווידער קראַנקהייט. דער קלימאַט פון ענגלאַנד איז ניט אויסצוהאַלטן, דער קלימאַט פון קאַפּענהאַגען איז קיין סך ניט בעסער — און געאַרג בראַנדעס האָט פאַרבראַכט אַ היפּשן טייל פון זיין לעבן אין בעט. אָבער ביידע זיינען אָנגעגאַנגען מיט דער אַרבעט. קראַפּאַטקין נעמט מיט אויף זיינע רייזעס "דריי קאַסטנס מיט ביכער". געאַרג בראַנ-דעס ליגט אין בעט, אָבער פון דער קעניגלעכער ביבליאָטעק אין קאַפּענהאַגען פירט מען צו אים אַן אַ סוף גאַנצע קערב מיט ביכער

און צוריק. און צווישן דער שווערער אַרבעט — די פריינטלעכע, אינטימע בריוו, רייך-פערזענלעכע, אַבער וויכטיקע פאַר זיי ביידע.

פּעטער קראַפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעם

9 שעשאַם סטריט, ברייטאַן,

4 פעברואַר 1912.

”מיין טייערער פריינט,

היינט איז אייער געבוירן-טאָג און אונדזערע געדאַנקען זיינען פאַרנומען מיט אייך.

מיר טראַכטן דאָ וועגן דעם, וואָס פאַר אַ מאַסע פון יונגע פון אַלע נאַציאָנאַליטעטן האָט איר אינספּירירט צו אַלץ, וואָס איז שייך, וואָס איז גוט, וואָס איז גרויס. וויפיל מענטשן זיינען אייך שולדיק — אייניקע גיבן זיך ניט אָפּ קיין דין וחשבון, אַנדערע ווייסן דאָס אַבער גוט, — אייך און נאָך עטלעכע גייסטער פונעם יאָרהונדערט, פאַר דעם אידעאָליזם, וואָס נאָר אַ דאַנק אים קען מען לעבן, ניט קוקנדיק אויף אַלע קאַטאַקליזמען און די שוואַרצע צייטן פון דער רעאַקציע.

איר זאָלט לאַנג לעבן, טייערער פריינט! איר זענט נאָך אַזוי פול מיט יונגע כוחות, אז איר וועט נאָך אַ סך מאַל אַרויסברענגען ווערטער, וואָס מאַכן דאָס האַרץ ציטערן און וואָס באַרייכערן דאָס לעבן מיט די בעסטע ווערטן.

מיר האָבן דערוואַרט סוף יאָר אין לאַנדאָן צוזאַמען מיט פרוי שאטע. איך וואָלט אַזוי שטאַרק געוואָלט אייך ביידן זען. מיין פרוי וועט זיכער ליב האָבן פרוי שאטע.

צום באַדויערן, זיינען מיר זינט דעם סוף אַקטאַבער אין ברייטאַן. אַבער עס איז ניט ווייט פון לאַנדאָן, און אויב איר קומט אַהער, קענט איר זיין ביי אונדז אַ ״וויקענד״. עס איז דאָ שייך. מיר האָבן אַ סך זון און אַפילו אויב מיר האָבן ערשט היינט געהאַט אַ שניי-שטורעם, האָבן מיר עס ניט געפילט אין אונדזער הויז. — סאַשאַ קומט אונדז באַזוכן, אַבער זעלטן; פאַר דער גאַנצער

צייט געווען ביי אונדז נאָר דריי מאָל. איך האָב באַשלאָסן ניט צו פאַרברענגען דעם ווינטער אין לאַנדאָן. — זי און איר מאַן האַלטן אין איין איבערזעצן און שרייבן. איר ווייסט, וואָס דאָס איז פאַר אַ לעבן.

סאָפיע און איך שיקן אייך אַ סך, אַ סך גרוסן, טייערער פריינט, און אונדזערע בעסטע וואונטשן צו זיין פריש און געזונט. גריסט פון מיר, איך בעט אייך, פרוי שאטע. האַרציק אייערער

פעטער קראָפּאָטקין.

אין רוסלאַנד זאָמלען זיך כוחות פון ביידע זייטן צום לעצטן, צום אָפּענעם קאַמף. די רעאַקציע מאַביליזירט אירע כוחות הינטער די קוליסן, דער פאַרלאַמענט, די דומע, טוט עס אָפּן. די רעאַקציע שטיצט זיך אָפּן אויפן טראָן.

די קאַרעספּאָנדענץ צווישן געאָרג בראַנדעס און פעטער קראָפּאָטקין איז קיין מאָל ניט געווען אַזוי אינהאַלטסרייך און וואַרעם ווי אין די יאָרן פאַר דער ערשטער וועלט־מלחמה. בראַנדעס ווייסט, אַז קראָפּאָטקין גרייט זיך פאַרן וואָס גיכער "אַהיים", הגם ער איז גוט אינפאַרמירט וועגן דער אַלגעמיינער צעפּאַלנקייט אין דער היים. די מלחמה איז אויסגעבראַכן אין 1914 און אַ האַלב יאָר שפעטער האָבן זיך אַנגעהויבן קאַטאַסטראַפּעס אויף אַלע רוסישע פּראָנטן.

צום גרויסן באַדויערן האָט פּראָפּעסאָר קריגער, דער דעני־שער ליטעראַטור־היסטאָריקער, וועלכער האָט אָפּגעגעבן אויף זוכן מאַטעריאַלן יאָרן פון שווערער אַרבעט און לאַנגע רייזעס, ניט געפונען אין די אַרכיוון קיין בריוו פון בראַנדעס צו קראָפּאָטקין אָדער אומגעקערט פאַר די יאָרן: 1914, 1915 און 1916. עס איז אַבסאָלוט אוממעגלעך, אַז זיי זאָלן ניט האָבן קאַרעספּאָנדירט גראַד אין דער צייט, ווען עס האָבן זיך אָפּגעשפּילט אַזעלכע קאַלאַסאַלע געשעענישן. עמעצער האָט געמוזט זאָרגן פאַר דעם, אַז די קאַרעס־פּאָדענץ זאָל צייטווייליק אָדער אויף שטענדיק פאַרשווינדן פון די אַרכיוון...

גראד אין די יארן האָט געאַרג בראַנדעס איבערגעלעבט צוויי זייער וויכטיקע "קאָמפּאַניעס": איינע פון זיי האָט געהאַט צו טאָן מיט דעם גרויסן יידישן חורבן אין סאַמע אָנהייב פון דער ער-שטער וועלט-מלחמה, ווען דער הויפט-קאָמאַנדיר פון דער רוסי-שער אַרמיי, גרויספירשט ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש און דער שעף פון זיין גענעראַל-שטאַב, דער רוסיש-פּוילישער גענעראַל יאַנוש-קעוויטש, האָבן דעקרעטירט און דורכגעפירט דעם גירוש פון זעקס הונדערט טויזנט יידן פון פּוילישן ליטע און די באַלטישע פּראָווינצן. די צווייטע איז געווען די אויסערגעוויינלעך-פּאַרבי-טערטע קאָרעספּאַנדענץ צווישן בראַנדעס און זיין אַלטן פּריינט זשאַרזש קלעמאַנסאָ; די קאָרעספּאַנדענץ איז געקומען צוליב בראַנדעסעס אָפּזאָגן זיך צו באַטייליקן אין אַ מלחמה-העץ-קאָמפּאַניע קעגן דייטשלאַנד און האָט זיך געענדיקט מיט אַ פּולשטענדיקן אויפלייז פון דער אַלטער פּריינטשאַפט און מיט קלעמאַנסאָס באַ-רימטן אַרטיקל: "אַדיע, בראַנדעס!".

פוילן האָט שטענדיק פאַרהערלעכט געאַרג בראַנדעס פאַר זיין מוטיקן אויפטרעטן קעגן דער צאַרישער אונטערדריקונגס-פּאָלי-טיק אין פּוילן. אין פּוילן האָט געאַרג בראַנדעס געהאַט געטרייע און באַגייסטערטע פּריינט, אָבער עס איז געווען גענוג, אַז ער זאָל פּראָטעסטירן קעגן דער באַטייליקונג פון געוויסע פּוילישע רעאַק-ציאָנערע עלעמענטן אין דער באַרבאַרישער באַהאַנדלונג פון די פּוילישע יידן דורך דער רוסישער אַרמיי, אַז פּוילן זאָל אויפ-טרעטן קעגן בראַנדעסן מיט די מיאוסטע זידלערייען, מיט די ווילדסטע געשרייען. די דאָזיקע שענדלעכע קאָמפּאַניע קעגן דעם שוין איבער 70 יאָר אַלטן דענקער און קעמפּער פאַר דער פּריי-הייט פון נאַציאָנאַלע מינדערהייטן אין אַ סך לענדער, האָט אויף אים געמאַכט זייער אַ דעפּרימירנדיקן אינדרוק. ער איז ניט גע-וואָרן קיין מיאָנאַרשאַפ, קיין האַפענונגסלאָזער פּעסימיסט און אַ פּיינט פון מענטשן, אָבער די פּוילישע רעאַקציע צוזאַמען מיט דעם פּראַנצוויזישן שאָוויניזם האָבן אים גענוג פאַרביטערט. ס'איז אומ-מעגלעך, מוזן מיר דאָ איבערחזרן, אַז ער זאָל ניט שרייבן וועגן

דעם צו פעטער קראָפּאַטקי, וועלכער האָט זיך אויך געטיילט מיט אים מיט גוטע און מיט שלעכטע נייעס.

סוף 1913 געפינט זיך בראַנדעס אין ענגלאַנד. ער באַזוכט לאַנדאָן, קעמברידזש, מאַנטשעסטער, שעפילד. ער האַלט פאַר איי-בערגעפאַקטע הייזער פאַרטראַגן וועגן שעקספיר, נאַפּאַלעאָן און נישטע. אין יעדער שטאַט פייערט מען אים מיט גרויסע באַנקעטן, מיט שטורמישע אַפּלאַדיסמענטן. אומעטום נעמט מען אים אויף "ווי אַ קעניג", ווי ער דערציילט עס אין אַ בריוו צו אַ באַקאַנטן פראַנצויזישן שרייבער, אַנדרע רואוויע. אָבער קראָפּאַטקי איז קראַנק און דאַקטוירים היסן אים פאַרלאָזן ענגלאַנד. צוויי מאָל, אין אַ בריוו פון 20-טן נאַוועמבער 1913 און אַ ביסל שפעטער, אין אַ בריוו פון 29-טן נאַוועמבער, דריקט ער אויס זיין באַדויערן, וואָס ער קען ניט זיין דערביי אין לאַנדאָן, ווען מען וועט פייערן זיין פריינט: "איך קען אייך ניט איבערגעבן וואָס פאַר אַ האַרצ-ווייטיק עס איז פאַר מיר ניט צו האָבן דאָס פאַרגעניגן צו זען אייך אין לאַנדאָן, צו ריידן מיט אייך, ארומנעמען אייך...".

עס קומט איצט דער לאַנגער איבעררייס אין דער קאַרעס-פאַנדענץ. אַ קורץ פאַסטקאַרטל פון געאַרג בראַנדעס צו קראָפּאַט-קינען פון 24-טן אַפּריל 1917, באַשטעטיקט נאָר אונדזער פאַרדאַכט, אַז עס איז ניט געווען קיין איבעררייס און אַז די קאַרעספּאַנדענץ איז אַנגעגאַנגען. בראַנדעס שרייבט:

"...איך קען ניט ביישטיין דעם נסיון צו לאָזן אייך וויסן מיין אומגעהויער-גרויסע פרייד צוליב די לעצטע געשעענישן. דאָס, צוליב וואָס איר האָט אַזוי געליטן, געאַרבעט, געשריבן, איז סוף כל סוף פאַרווירקלעכט געוואָרן. איר האָט געגלויבט מער ווי ווער ס'איז און איר זענט צו לעצט דער זיגער."

געאָרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

7 טשעטאַם סטריט, ברייטאַן,

28 מאי 1917.

“מיין טייערער פריינט,

נאַר אַ פּאַר ווערטער, כדי אייך צו זאָגן, ווי איך האָב זיך געפרייט מיט אייער שאַרמאַנטן קאַרטל. די גאַנצע צייט האָבן מיר אָפט געטראַכט וועגן אייך, שטענדיק מיט דער אייגענער וואַרע- מער פריינטשאַפט. ניט לאַנג האָבן מיר ביידע, סאַפיע און איך, ביי פאַרשידענע געלעגנהייטן, זיך געזאָגט: “בראַנדעס וועט זיין גליקלעך צו זען, וואָס עס קומט פאַר”. אייער בריוו פון 24-טן אַפּריל איז אַנגעקומען אַהער ערשט מיט אַ פינף אָדער זעקס טעג צוריק! דער בריוו איז אַנגעקומען אין מיטן דער אַרבעט ביים אויסקלייבן פאַפירן און ביכער, וואָס האָבן זיך אַנגעזאַמלט אין משך פון דרייסיק יאָר לעבן אין ענגלאַנד! איר קענט זיך פאַר- שטעלן, וואָס דאָס איז. און קיינער העלפט אונדז ניט חוץ איינעם, וואָס קומט אויף אַ פינף-זעקס שעה אין דער וואַך. אין מיין עלטער! נו, און זינט אַ יאָר צייט, נאָך צוויי זייער ערנסטע אַפּעראַציעס, בין איך געזונט. נאַר צוליב די לונגען מוז מען זיין אַפּגעהיט. דערפאַר האָט מען מיר ניט דערלויבט אַנצוהויבן די לאַנגע רייזע, איידער עס וועט קומען דער סעזאָן פון די שיינע וועטערן. סאַשאַ און איר מאַן זיינען שוין אין פעטראַגראַד, ביידע זייער אַקטיוו, אָבער סאַשאַ איז אָפט קראַנק.

גיט איבער, איך בעט אייך, מיין האַרציקן דאַנק פרוי שיוטע פאַר איר פיינעם סאוועניר און פאַר איר גוטער פריינטשאַפט. מיר וועלן צופאַרן קיין לאַנדאָן אויף אַ טאַג אָדער צוויי, כדי צו טרעפן פריינט. עס בלייבן נאָך אַ צוועלף טעג פאַר אונדזער אַוועקפאַרן. אויב די דייטשע אונטערוואַסער-שיפן וועלן ניט צע- פלאַנטערן אונדזערע פלענער, וועט אונדזער אַדרעס אין רוסלאַנד זיין: פעטער קראַפּאַטקין, רינאַטשנאַיאַ 10, פעטראַגראַד. דאָס איז אויך דער אַדרעס פון סאַשאַ.

האַרציק אייער, פעטער קראַפּאַטקין.

סאָפיע איז אין אַרדענונג. זי זעט ניט אויס אויף קיין שום פּאַל ווי אירע 60 יאָר (*). זי אַרבעט דאָ אין אַ שפּיטאַל ווי אַ פּריי-וויליקע קראַנקשוועסטער. זי שיקט איך אירע בעסטע גרוסן. מיינע בעסטע גרוסן צו פרוי שיוטע".

די פּאַסט איז אין קריגסצייטן ניט קיין זייער גיכע. אַ בריוו פון לאַנדאָן קיין קאַפּענהאַגען נעמט אַ סך וואַכן. געאַרג בראַנדעס האָט באַקומען דעם לעצטן בריוו פון קראַפּאַטקינען פאַר זיין אַוועק-פאַרן קיין רוסלאַנד ערשט די צווייטע וואַך אין יולי. אַזוי ווי די קראַפּאַטקינס האָבן פאַרלאָזן ענגלאַנד דעם 10-טן יוני, איז אַ גרוי-סער צווייפל, צי ער האָט באַקומען דעם בריוו. מיר ברענגען איצט דעם לעצטן בריוו פון בראַנדעס צו זיין פּריינט.

געאַרג בראַנדעס צו פעטער קראַפּאַטקין

קאַפּענהאַגען, 12 יולי 1917.

"מיין טייערער און זייער געשעצטער פּריינט,

עס זיינען שוין אַ פאַר וואַכן זינט איך האָב באַקומען אייער בריוו פון ברייטאַן. ס'איז צו האַפּן, אַז איר האָט שוין געהאַט, ביי אייער אַנקומען, די געלעגנהייט צו לייענען די באַגריסונג, וואָס איך האָב איך געשיקט דורך דער צייטונג "אוטראַ ראַסיי" (*). עס איז אַ גרויסער גליק פאַר אייערע פּריינט צו וויסן, אַז איר זענט שוין אין אייער אייגענעם לאַנד, פּריי און באַערט, און עס איז אַ פאַרגעניגן צו וויסן, אַז איר זענט אַלע צוזאַמען אין דעם אייגענעם הויז, איר און פרוי סאָפיע און פרוי סאַשאַ און הער לעבעדעוו. איך האָף, אַז סאַשאַ איז ניט קראַנק. איר האָט גע-שריבן, אַז זי איז אַפט קראַנק. איר מוזט וויסן, אַז סאַשאַ איז

(* קראַפּאַטקין איז צו דער צייט געווען 75 יאָר אַלט.

(* דער איבערזעצער פון דער קאַרעספּאָנדענץ, חל. גר., וועלכער איז אין דער צייט געווען דער קאַפּענהאַגענער קאַרעספּאָנדענט פון דער צייטונג "אוטראַ ראַסיי", האָט פאַרבונדן בראַנדעסן מיט דער צייטונג.

מיין ליידנשאפט. בעת מיין לעצטן באַזוך אין ענגלאַנד האָב איך זי מערערע מאָל געזען. מיין גאָט! ווי פיין זי איז. און וואָס פאַר היפּאָקריטטוואָ דאָס איז פון אַ געוויסן סאַרט מענטשן, וואָס האָבן זי ניט געלאָזן קומען צו מיר העלפן מיר פאַקן מיינע וואַליועס.

זאָגט אייער ליבער פרוי, אַז איך וועל איר זיין שטענדיק דאַנקבאַר פאַר דער גוטסקייט, וואָס זי האָט מיר אַרויסגעוויזן — איין מאָל האָט זי מיך אַפילו באַגלייט אויף מיין וועג פון לאַנד קיין לאַנדאָן.

זאָגן איך דעם אמת, איך האָב אייך אַלעמען ליב פון מיין גאַנצן האַרצן, אויך לעבעדעוואָן, כאַטש איך קען אים דערווייל צו ווייניק. איך זאָג "דערווייל", זייענדיק 75 יאָר אַלט, ווייל איך האָלט עס ניט פאַר אוממעגלעך, אַז איך וועל נאָך לעבן אַ ביסל און וועל קענען אייך באַזוכן אין פעטראָגראַד — אין אַקטאַבער 1913 האָט מען מיר פאַרבאָטן צו קומען, ווען איך האָב דאָרט געזאָלט ריידן.

דאָס קען אַבער געשען אין אַ ווייטערער צוקונפט, ווען די מלחמה וועט שוין זיין פאַרענדיקט. עס איז פאַר מיר טרויעריק צו הערן, אַז איר האָלט, אַז די מלחמה דאַרף נאָך ווייטער אַנגיין. איך קען אַבסאָלוט ניט פאַרשטיין, וואָס פאַר אַ נוצן עס קען ברענגען דער מענטשהייט דאָס ווייטערע אַנגיין מיט דער מלחמה. די צענזור, וועלכע איז אויסגעפונען געוואָרן פונעם צאַריזם און איז איצט אַן אינסטרומענט אינעם קאַמף פאַר פרייהייט, דערלויבט מיר ניט ווייטער ממשיך צו זיין (מיט מיינע אַרגומענטן).

מיין פריינט, פרוי טאַליטאַ שיוטע, איז גליקלעך צו הערן, אַז איר דערמאָנט זי. מיר קענען זיך אַביסל מער פון צוועלף יאָר. היינט טיקן זומער טרעף איך זי זעלטן, ווייל זי פאַרברענגט אויפן לאַנד ביי סקאַגען. דער זומער איז ביי אונדז שייך, אַבער עס איז צו טרוקן. מיר ליידן גענוג פונעם דוחק אין לעבנסמיטלען און פון דער טייערקייט אויף אַלין.

מיין טאַכטער האָט חתונה געהאַט אין אויסלאַנד און קומט מאַרגן מיט אירע צוויי קינדער, אַ טאַכטער פון 8 יאָר, וואָס

איך האָב זייער ליב און אַ יינגעלע פון 5 יאָר, זייער שיין און
בראַוו. זיי וועלן דאָ פאַרברענגען אַ פאַר וואָכן.
אויף ווידערזען, מיין טייערער פריינט, איך דריק אייך ביידע
הענט !

געאַרג בראַנדעס.

דאָס איז געווען דער לעצטער זייגעזונט פון געאַרג בראַנדעס
צו פעטער קראַפּאַטקין. די פראַגע וועגן יאָ אַנגיין ווייטער מיט
דער מלחמה אָדער ניט האָט דענסטמאַל געשפּאַלטן די סאַציאַל-
ליסטישע וועלט. דער באַלשעוויסטישער סעקטאָר האָט געהאַט
אין דער פראַגע זיין אייגענעם חשבון: וואָס מער קאַטאַסטראַפּע,
וואָס מער חורבן און פאַניק און פּולשטענדיקע דעמאָראַליזאַציע
און דעזאָרגאַניזאַציע אַלץ בעסערע מעגלעכקייטן פאַר אַ טאָ-
טאַלער רעוואָלוציע. אַלע מיטלען זיינען געווען כשר, כדי צו
דערגרייכן דעם צוועק.

קראַפּאַטקין האָט ניט געהאַט קיין שום אילוזיעס וועגן דער
ערנסטקייט פון דער לאַגע, איידער ער האָט פאַרלאָזן ענגלאַנד,
אַבער ער איז ניט געווען גרייט מקריב צו זיין דאָס לאַנד און
דאָס פּאַלק לויט דעם באַלשעוויסטישן פּלאַן. ער האָט גוט געוואוסט,
וואָס ער קען דערוואַרטן אין דער היים.

געאַרג בראַנדעס, ווי מיר האָבן עס ערשט געזען, האָט זיך
ניט אַריינגעלאָזן אין אַ דיסקוסיע, ניט באַשטאַנען אויף זיינס.
ער האָט געקענט זיין אַלטן פריינט.

ערשט מיט אַנדערהאַלבן יאָר שפּעטער האָט ער באַקומען
דעם לעצטן גרוס פון פעטער קראַפּאַטקין — פון מאַסקווע.

לעצמער קאפיטר

עס איז געשען דאָס, וואָס ס׳האַט געזאָלט געשען. די ערשטע וועלט-מלחמה האָט געהאַלטן ביים פאַרענדיקן זיך מיט דער פול-שטענדיקער מפלה פאַר דער רוסישער אַרמיי. די גאַסדאַרסטווע-נאַיאַ דומאַ האָט געזען קלאַר פאַר זיך דעם צוזאַמענבראַך און כדי צו געפֿינען אַן אויסוועג געמאַכט דעם לעצטן פּראַווו צו קומען צו אַ פאַרשטענדיקונג מיטן טראָן. דער בילדונגס-מיניסטער גראַף איגנאַטיעוו און דער פינאַנץ-מיניסטער באַרק זיינען גע-בעטן געוואָרן צו פאַרן אין דעם הויפטקוואַרטיר פון דער אַרמיי און ריידן מיט דעם צאַר ניקאָליי דעם צווייטן, איבערצייגן אים, אַז כדי צו ראַטעווען דאָס לאַנד און דעם טראָן, מוז ער אָנער-קענען די צענטראַלע ראַלע פונעם פאַרלאַמענט און קומען צו אַ הסכם מיט דער פאַלקס-פאַרטערעטונג. די מיסיע איז פולשטענ-דיק דורכגעפאַלן. די צאַרין, די הויף-קליקע, די נאַענטסטע צו דעם פאַרלירענעם און צעטומלטן ״הערשער״ האָבן אים געהאַלטן ווי אַ געפאַנגענעם אין זייערע הענט.

דעם 2-טן מערץ 1917, פינף מינוט נאָך דריי, האָט ניקאָליי דער צווייטער אַבדיקירט, איבערגעבנדיק די ירושה דעם ברודער, דעם גרויספירשט מיכאַאיל אַלעקסאַנדראָוויטש. אויף מאַרגן, דעם 3-טן מערץ 1917*) האָט דער גרויספירשט איבערגעגעבן די מאַכט דער צייטווייליקער רעגירונג און פאַרגעשלאָגן צונויפצורופן די קאָנסטיטואַירנדיקע פאַרזאַמלונג. דאָס איז געווען דער אָפֿיציעלער אָנהייב פונעם סוף.

* די דאַטעס זיינען לויט דער אַלטער רוסישער צייטרעכענונג.

אנהויב יוני 1917 האָט פעטער קראָפּאַטקין פאַרלאָזן ענג-לאַנד און איז איבער דעם נאַרוועגישן האַפּן בערגען און קריס-טיאַניאַ (אַסלאָ), איבער שטאַקהאַלם, געפאַרן צפונדיק קיין האַפּאַ-ראַנדאַ און פון דאָרט קיין פעטערבורג. אַ ריזיקע פאַלקסמאַסע, מען רעכנט זעכציק טויזנט מענטשן, האָט אים דערוואָרט און שטורמיש באַגריסט, ווען ער איז אָנגעקומען צוויי אַ זייגער ביי נאַכט פון פינלאַנד קיין פעטראָגראַד — דאָס איז געווען דער נייער נאָמען פון פעטערבורג. אַ מיליטער־אַרקעסטער האָט גע-שפילט די מאַרסעליעזע. נאָך 41 יאָר גלות איז פעטער קראָפּאַטקין ווידער געווען אין דער היים.

דער גאַנצער וועג איבער סקאַנדינאַוויע איז פאַר אים געווען אַ טריאומף מאַרש. אין שטאַקהאַלם האָט אים ביי דער באַן באַ-גענגט דער גרויסער שוועדישער שטאַטסמאַן יאַלמאַר בראַנטינג צוזאַמען מיט פריינט. קראָפּאַטקין האָט גערעדט מיט זיי וועגן דער נויטווענדיקייט אָנצוגיין ווייטער מיט דער מלחמה. דאָס איז נאָך דער צימערואַלד קאַנפערענץ אין דער שווייץ — די סאַציאַ-ליסטישע "שלום־קאַנפערענץ". עס איז געווען גראַד דעמאַלט, ווען אין שטאַקהאַלם זיינען אָנגעגאַנגען סאַציאַליסטישע "שלום-פאַרהאַנדלונגען". פעטער קראָפּאַטקין איז געווען פאַר אָנגיין מיט דער מלחמה.

דער לעצטער בריוו, וואָס מען האָט געקענט געפינען אין די בראַנדעס־אַרכיוו, געשריבן פון פעטער קראָפּאַטקין, איז דאָטירט 28-טער אַפּריל 1919, געשיקט פון דמיטראָוו, מאַסקווער גובערניע, געשיקט דורך אַ פריינט. פאַרגעסן איז "צימערואַלד", פאַרגעסן איז "שטאַקהאַלם". וויכטיקערע זאַכן זיינען געשען צווישן 1917 און 1919: פּונאַדערגעטריבן די קאַנסטיטואַנטע, דער בירגער-קריג אין פּולן גאַנג, טעראָר און מאַסנמאָרד, שוין לאַנג פאַר-שוואונדן איז די פּראַוויזאָרישע רעגירונג פון קערענסקי, פאַרניכט די קאָרען פון די סאַציאַליסטן־רעוואָלוציאַנערן און אַנאַרכיסטן, פאַרניכט אַלץ, וואָס האָט זיך געשטעלט אין וועג דער דיקטאַטור פון די סאָויעטן.

פעטער קראָפּאַטקין צו געאַרג בראַנדעס

דמיטראָוו, מאַסקווער גובערניע
28 אַפּריל 1919.

״זייער טייערער פריינט,

סוף־סוף האָב איך אַ געלעגנהייט אייך צו שרייבן, וויל איך זיך באַנוצן מיט דער געלעגנהייט, ניט זייענדיק זיכער, אַז דער בריוו וועט אַנקומען צו אייך.

מיר ביידע דאַנקען אייך האַרציק פאַר דעם ברידערלעכן אינטערעס, וואָס איר האָט אַרויסגעוויזן פאַר אייער אַלטן פריינט, ווען עס איז פאַרשפּרייט געוואָרן דער קלאַנג, אַז איך בין אַרעס־טירט. דאָס איז אַן אַבסאָלוט פאַלשער קלאַנג, ווי פאַלש עס זיינען אויך די מעשיות וועגן מיין געזונט.*

דער דאָקטאָר מ... וועלכער וועט אייך איבערגעבן דעם בריוו, וועט אייך דערציילן, אַז מיר פירן אַן אַפּגעזונדערט לעבן אין אונדזער קליינער פּראָווינק־שטאָט. אין מיין עלטער איז עס מיר פיזיש אוממעגלעך צו נעמען אַן אַנטייל אין עפּנטלעכן לעבן אין אַ צייט פון אַ רעוואָלוציע. און באַשעפטיקן זיך דערמיט ווי אַ ליבהאַבער איז ניט אין מיין כאַראַקטער. דעם לעצטן ווינטער האָבן מיר פאַרבּראַכט אין מאַסקווע און איך האָב מיט אַ גרופּע מיטאַרבּעטערס שטודירט די עלעמענטן פון אַ פעדעראַטיווער רעפּובליק. אָבער די גרופּע איז געצוואונגען געווען זיך צו צע־שפּרייטן, האָב איך זיך גענומען צו דער אַרבעט אויף מיין ״עטיק״, וואָס איך האָב אָנגעהויבן נאָך אין ענגלאַנד מיט פּופּצן יאָר צוריק.

דאָס איינציקע, וואָס איך קען איצט טאָן, איז צו געבן אייך אַן אַלגעמיינע אידעע וועגן דער איצטיקער לאַגע אין רוסלאַנד, וואָס, לויט מיין מיינונג, מען פאַרשטייט ניט גוט אין מערב־

* דער בריוו איז געווען אַפּגעדרוקט דעם 10־טן אָקטאָבער 1919 אין דער פּאַריזער ״הומאַניטע״. די רעדאַקציע האָט געמאַלדן, אַז בראַנדעס האָט באַקומען דעם בריוו דעם אייגענעם טאָג, ווען ער איז געדרוקט געוואָרן.

איראָפּע. אַ געוויסער פאַרגלייך קען אפשר אויפקלערן דאָס מיט־
פאַרשטייעניש.

מיר מאַכן איצט דורך דעם פּראָצעס, וואָס פּראַנקרייך האָט
דורכגעמאַכט בעת דער רעוואָלוציע פון די יאַקאָבינער, פון סעפֿ־
טעמבער 1792 ביז יולי 1794; דערצו קומט נאָך צו, וואָס אַ
סאַציאַלע רעוואָלוציע זוכט זיך אַן אויסוועג.

די דיקטאַטור פון די יאַקאָבינער איז געווען אַ פאַלשער דרך.
זי איז ניט געווען אימשטאַנד צו שאַפן אַ סטאַבילע אַרגאַניזאַציע
— האָט זי זיך פאַרוואַנדלט אין אַ רעאַקציע. פונדעסטוועגן האָבן
די יאַקאָבינער געהאַט זייערע דערגרייכונגען. אין יולי 1793 האָבן
זיי אָפּגעשאַפט די פּעאַדאַלע פּריווילעגיעס, וואָס מען האָט אָנ־
געהויבן אין 1789 און וואָס ניט די קאָנסטיטואַנטע און ניט די
לעגיסלאַטיווע פאַרזאַמלונג האָבן ניט געוואָלט פאַרענדיקן, זיי
האַבן אויך פּראַקלאַמירט די גלייכע פּאַליטישע רעכט פאַר אַלע
בירגערס. דאָס זיינען געווען צוויי פונדאַמענטאַלע דערגרייכונגען,
וועלכע האָבן פאַרכאַפט גאַנץ איראָפּע אין פאַרלוף פון גיינצנטן
יאָרהונדערט.

דאָס אייגענע איז געשען אין רוסלאַנד. די באַלשעוויקעס
שטרענגען זיך אַן מיט דער הילף פון דיקטאַטור פון איין פּראַקציע
פון דער סאַציאַלדעמאָקראַטיע דורכצופירן די סאַציאַליזירונג פון
דער ערד, פון דער אינדוסטריע און פונעם האַנדל. די ענדערונג
וואָס זיי ווילן דורכפירן, איז דער גרונט־פּרינציפּ פון סאַציאַליזם.
צום באַדויערן, איז דער מעטאָד, וואָס זיי ווילן באַנוצן דערצו
אין אַ מלוכה, וואָס איז שטאַרק צענטראַליזירט, אַ קאָמוניזם, וואָס
דערמאָנט בעבעלס סאַציאַליזם, — מיט דעקרעטן און פאַראַלי־
זירנדיק אַ קאָנסטרוקטיווע אַקטיוויטעט פונעם פּאַלק — אַט דער
מעטאָד מאַכט אַ דערפאַלג אַבסאָלוט אוממעגלעך. דאָס רופט
אַרויס אַ שטורמישע, אַ בייזוויליקע רעאַקציע, וועלכע אַרגאַניזירט
זיך, כדי אומצוקערן זיך צום אַלטן רעזשים. די רעאַקציע באַנוצט
זיך דערמיט, וואָס עס הערשט אַן אַלגעמיינע מידיקייט ווי אַ
רעזולטאַט פריער פון אַלץ פון דער מלחמה און פון דעם הונגער
אין צענטראַל־רוסלאַנד. עס איז אַ פולשטענדיקע דעזאָרגאַניזאַציע

פון דעם טראנספארט און פון דער פראדוקציע, אומפארמיידלעך בעת אזא געוואלטיקער רעוואלוציע, דורכגעפירט מיט דעקרעטן. מען רעדט אין מערב-איראפע וועגן שאפן "ארדענונג" אין רוסלאנד מיט דער הילף פון א באוואפנטער אינטערווענץ פון די פארבינדעטע. גוט, מיין פריינט, איר ווייסט דאך ווי פארברעכעריש עס איז בנוגע צו דעם סאציאלן פראגרעס פון איראפע, לויט מיין מיינונג, דאס אויפטערעטן פון די אלע, וואס שטרענגען זיך אן צו דעזארגאניזירן די ווידערשטאנדס-קראפט פון רוסלאנד — דאס האט פארלענגערט די מלחמה מיט א גאנץ יאר, דאס האט געפירט צו א דייטשער אינוואזיע כלומרשט צוליב אן אפמאך און פארגאסן טייכן בלוט, כדי ניט צו דערלאזן, אז דאס זיגרייכע דייטשלאנד זאל צעשמעטערן איראפע אונטער דעם שטיוול פון דעם רייך. איר קענט גוט מיינע מיינונגען וועגן דעם.

איך פראטעסטיר מיט אלע מיינע כוחות קעגן אזא מין מיליטערישער אינטערווענץ פון די פארבינדעטע אין רוסישע ענינים. די דאזיקע אינטערווענץ וועט נאר פירן צו דער פארשטארקונג פונעם רוסישן שאוויניזם — די סימנים פון דעם זיינען שוין דא — עס וועט אונדז ברענגען צוריק א שאוויניסטישע מאנארכיע — און, האט עס גוט אין זינען, — עס וועט ארויסרופן ביים גאנצן רוסישן פאלק א פיינטשאפט צו מערב-איראפע, וואס וועט פירן צו טרויעריקע קאנסעקווענצן. די אמעריקאנער האבן דאס שוין גוט פארשטאנען.

מען מיינט אפשר, אז דערמיט, וואס מען שטיצט אדמיראל קאלטשאק און גענעראל דעניקין, שטיצט מען א ליבעראלע פארטיי, א רעפובליקאנישע. דאס איז אבער א גרויסער טעות. וואס עס זאלן ניט זיין די פערזענלעכע כוונות פון די צוויי מיליטערישע קאמאנדירן טראגט זיך ארום דער גרעסטער טייל פון די, וואס זיינען מיט זיי, מיט גאר אנדערע געדאנקען. נאטירלעך, דאס וואס זיי קענען אונדז ברענגען איז נאר מאנארכיע, רעאקציע און טייכן בלוט.

די יעניקע פארבינדעטע, וועלכע קענען זען קלאר די גע-שעענישן, דארפן ניט דערלאזן קיין מיליטערישע אינטערווענץ.

אויב זיי מיינען באמת צו העלפן רוסלאַנד, קענען זיי אַ סך אויפטאָן אַרבעטנדיק אין אַן אַנדער ריכטונג.

עס פעלט אונדז ברויט אויף דעם קאַלאַסאַלן שטח פון די צענטראַלע און צפונדיקע פּראָווינצן. כדי צו באַקומען אין מאַסקווע אַדער אין דמיטראָוו אַ פונט שוואַרצן ברויט אַדער קאַרן ברויט — אַ פונט, אַדער אַ פּערטל פונט פּראָ פּערזאָן, וואָס די רעגירונג שטעלט צו צו זייער הויכע פּרייזן, אָבער אין פּאַרגלייך פאַרט באַשיידענע — דאַרף מען באַצאָלן 25 אַדער 30 רובל (ד. ה. 62 ביו 75 פּראַנק) — אַ פונט פון 450 גראַם. אָבער נאָך אַלעמען: מען באַקומט עס גאַרניט. ס'איז דאָ הונגער מיט אַלע קאַנסעק-ווענצן פון הונגער. אַ גאַנצער דור גייט אונטער... און מען זאָגט אונדז אַפּ דאָס רעכט צו קויפן ברויט אין מערב-איראָפּע... פאַר וואָס? כדי אונדז צו ברענגען צוריק אַ ראַמאַנאָוו?

אומעטום אין רוסלאַנד פעלן אונדז אויס פאַרביצירטע סחורות. דער פּויער באַצאָלט משוגענע פּרייזן פאַר אַ סערפּ, אַ האַק, פאַר עטלעכע טשוועקעס, פאַר נאָדלען. פאַר אַ מעטער פון וועלכן עס איז שטאַף; — טויזנט רובל (עס פּלעגט אויסמאַכן אַ מאָל 2500 פּראַנק) פאַר פיר רעדער פון אַ שלעכטן רוסישן וואָגן. אין דער אוקראַינע איז עס נאָך ערגער: מען קריגט בכלל ניט קיין שום סחורות.

אַנשטאָט דעם, אַז מען זאָל שפּילן די ראַלע, וואָס עסטרייך, פּרייסן און רוסלאַנד האָבן געשפּילט אין 1793 בנוגע צו פּראַנק-רייך, וואָלטן די פאַרבינדעטע געדאַרפט העלפן דעם רוסישן פּאַלק זיך אַרויסצודרייען פון דער שרעקלעכער לאַגע. חוץ אַלעמען, מען וועט פאַרגיסן טייכן בלוט, כדי אומצוקערן דאָס רוסישע פּאַלק צו זיין פּריערדיקן מצב — דאָס וועט אָבער ניט געשען! בויען אַ נייע צוקונפט, צוגרייטן קאַנסטרוקטיוו אַ ניי לעבן — דאָס לאָזט זיך שוין איצט שפירן, ניט געקוקט אויף אַלץ — וואָלטן די פאַרבינדעטע אונדז געדאַרפט העלפן.

העלפט אונדזערע קינדער, פאַרלירט ניט קיין צייט! קומט אונדז העלפן מיט קאַנסטרוקטיווער דרינגלעכער אַרבעט! מען דאַרף אונדז שיקן ניט קיין דיפּלאַמאַטן און ניט קיין גענעראַלן,

נאָר ברויט, ווערקצייג פאַר אַרבעט און אַרגאַניזאַטאָרן, וועלכע האָבן געוואוסט, ווי צו העלפן די פאַרבינדעטע די שרעקלעכע פינף יאָר, כדי ניט צו דערלאָזן אַן עקאָנאָמישע רעאָרגאַניזאַציע און ניט דערלאָזן אַן אינוואַזיע פון די דייטשע באַרבאַרן...
מען זאָגט מיר, אַז איך דאַרף פאַרענדיקן דעם בריוו, וועלכער איז שוין סיי ווי גענוג לאַנג. איך נעם אייך ברידערלעך אַרום.
פּעטער קראַפּאַטקין.

פרוי קראַפּאַטקין און סאַשאַ שיקן אייך די בעסטע גרוסן. איך האָף אייך צו שרייבן ווידער אין גיכן, ווייל סאַשאַ, וועלכע האָט ווינטער געאַרבעט מיט דעם נאַרוועגישן רויטן קרייך, האָפט צו זיין אין גיכן אין שוועדן און נאַרוועגיע. איך האָב ניט לאַנג געהאַט נייעס וועגן אייך פון ביאַרקלונד, וועלכער איז געקומען מיך זען אין דמיטראָוו. מיר זיינען אַלע פיר געווען צופרידן צו הערן, אַז אייער געזונט איז גוט און מיר אַלע שיקן אייך די בעסטע וואונטשן.
פ. ק.

דאָס איז אַ שרעקלעכער דאַקומענט. ניט פון עלטער — פּע-טער קראַפּאַטקין איז געווען 77 יאָר אַלט, ווען ער האָט געשריבן דעם בריוו — איז ער געווען געבראַכן, נאָר פון דעם, וואָס ער האָט געזען אין דעם נייעם סאָויעטישן רעזשים. פאַר אים איז דאָס געווען ניט נאָר אַן אַנטווישונג, אַ טראַגישע. ווי פאַר עמאַ גאַלדמאַן — "מיין אַנטווישונג אין רוסלאַנד" — נאָך איר באַזוך אין רוסלאַנד. פּעטער קראַפּאַטקין האָט קלאָר געזען פאַר זיך דעם טיפן תהום, וואוהין דער נייער רעזשים פירט דאָס פאַרפייניקטע פּאַלק.

ווען געאַרג בראַנדעס האָט דערהערט די קלאַנגען, פאַלשע קלאַנגען, וועגן דעם, אַז קראַפּאַטקין איז אַרעסטירט, האָט ער שטורמיש פּראַטעסטירט אין אַן אַרטיקל אין "פּאַליטיקען" (15.9.1918) קעגן אַזאַ מין אַקט און האָט זיך אָפּגעזאָגט צו גלייבן, אַז אַזוינס איז מעגלעך, אָבער וועגן קראַפּאַטקין אַליין האָט ער געשריבן:

"— דער, וואָס קען קראַפּאַטקינען, ווייסט, אַז ער וועט

שטארבן ווי סאקראטעס, ניט נאָר אָן באַקלאַגן זיך, נאָר אין דער
טיפּעניש פון זיין האַרץ וועט ער פילן אַ הייסע סימפּאַטיע פאַר
זיינע אומוויסנדיקע תּלינים...".

דאָס איז דער לעצטער בריוו פון פעטער קראַפּאַטקין צו גע-
אַרג בראַנדעס, וואָס מען האָט געפונען. סאַשאַ קראַפּאַטקין איז
שפּעטער ניט געקומען קיין שטאַקהאַלם. סאַפּיע קראַפּאַטקין האָט
געוואוינט אינעם הויז פונעם קראַפּאַטקין־מוזעאום ביז צו אירע
לעצטע טעג, זי איז געשטאַרבן אין 1938.
געאַרג בראַנדעס איז געשטאַרבן אין 1927.

(ף10)

אינהאלט

- אריינפיר : געאָרג בראַנדעס און פעטער קראַפּאַטקיין** 9—18
- ערשטער קאָפּיטל** 19—25
די ערשטע בריוו. — דער טויט פון סטעפּניאַק. —
דער יחיד אָדער דער קאַלעקטיוו?
- צווייטער קאָפּיטל** 26—34
סאָציאַליסטישער אינטערנאַציאָנאַל פון 1896. —
טורגעניעוו. — דזשאַן סטיוואַרט מיל. — נאַציאָנאַלע
מינדערהייטן.
- דריטער קאָפּיטל** 35—44
מאַרד פון קייזערין עליזאַבעט אין גענף. — קאַמפּאַ-
ניע קעגן בראַנדעס און קראַפּאַטקיין. — סטעפּניאַקס
ליטעראַרישע ירושה.
- פערטער קאָפּיטל** 45—54
נאָך סערען קירקעגאָר. — שפּיגאָזאַ. — סאָלאַוויאַוס
אַטענטאַט. — קראַפּאַטקינס געפּענגניש-יאָרן. —
וועגן טעראָר.
- פינפטער קאָפּיטל** 55—73
צאַרישע אַגענטן. — ליטעראַרישע שמועסן. —
פּוילן. — גאַליציע. — זכּרונות פון אַ רעוואָלוציאָ-
נער. — דאָס קליינע דענעמאַרק.
- זעקסטער קאָפּיטל** 74—88
קראַנקהייט און אַרבעט. — „פעלדער, פּאַבריקן,
ווערקשטאַטן“. — „זכּרונות“. — דרייפּוס-פּראַצעס.
- זיבעטער קאָפּיטל** 89—96
דרייפּוס-פּראַצעס. — די הקדמה צו די „זכּרונות“
פון קראַפּאַטקיין. — סאַשאַ.
- אַכטער קאָפּיטל** 97—115
מלחמה אין דרום-אַפּריקע 1899. — אַ מלחמה
פּייערונג אין ענגלאַנד. — „זכּרונות“, קאַרעקטורן
און ווידער קאַרעקטורן. — די קריטיק. — שוועדישע
ליטעראַטור.

- 116—130 **ניינטער קאפיטל**
 קראפטסקין אין אמעריקע. — בראנדעס און די
 נאציאנאלע מינדערהייטן. — „איבער מענטש“ פון
 גיטשע. — „המון“ און „די גרויסע פערזענלעכ-
 קייט“.
- 131—137 **צענטער קאפיטל**
 אינדיווידואליזם. — בראנדעס אין רוסלאנד. — פאָ-
 גראם אין קישינעו. — פאר דער רעוואָלוציע.
- 138—150 **עלפטער קאפיטל**
 די רוסיש-יאפאנישע מלחמה. — אנהויב רעוואָלוציע.
 — „פעטראָפאָולאָוסק“. — „אנאָרכיסט מאָראַליטי“.
 — צוריק אַהיים?
- 151—173 **זוועלפטער קאפיטל**
 געשעענישן אין רוסלאנד 1904. — רעוואָלוציע? —
 גאפאן אין פעטערסבורג. — קראפטסקינס רוסישע
 ליטעראַטור. — „אַ גיי פאָלק איז געבוירן“.
- 174—183 **דרייצנטער קאפיטל**
 בראנדעס וועגן קראפטסקינס פארן „אַהיים“. —
 פאלשע קלאַנגען אין דער פרעסע.
- 184—191 **פערצינטער קאפיטל**
 קראפטסקינס דעקלאַראַציע וועגן ענגלאַנד.
- 192—206 **פופצנטער קאפיטל**
 טראַגישע גייעס פון רוסלאַנד. — טעראָר אין רוס-
 לאַנד. — מעשה טשערניאַק אין שוועדן. — מאָרד.
- 207—218 **זעכצנטער קאפיטל**
 ענין טשערניאַק. — אין לאַקאַנאַ. — קראַפטסקין
 און טאַלסטאָי. — לאַמאַרקיוזם. — סאַפיע קראַ-
 פאַטקין.
- 219—230 **זיבצנטער קאפיטל**
 בראנדעס אין לאַנדאָן. — די רעאַקציע אין רוסלאַנד.
 — אַרטיקלען פון קראַפטסקין און בראַנדעס אין דער
 רוסישער פרעסע.
- 231—238 **לעצטער גרום**
 קראַפטסקינס לעצטער בריוו צו בראַנדעס פון רוס-
 לאַנד.

ווערק פון וולאדימיר גראסמאן

י י ד י ש

געאָרג בראַנדעס און פעטער קראַפּאַטקיין
אַמאָל און הייַנט

ע נ ג ל י ש

פּאָן-דזשערמאַניק וועב¹
די סאַל איז קאַלינג²
דריי בענדער קאַנעדיען דזשואיש יירבוך³

ד ע נ י ש

קאַזאַקלאַנד
דע גאַמלע רוסלאַנד אַ דע נייע⁴
פאַריז (געקרוינט מיט אַ פּרייז)
קאַרסווייען (דראַמע)⁵

צוגעגרייט צום דרוקן :

היינריך היינע, זיין לעבן און זיין ווערק

(1) פּאָן-געראַמאַניזם. (2) די ערד רופט. (3) קאַנאַדעריידיש יאַרבוך.
(4) דאָס אַלטע רוסלאַנד און דאָס נייע. (5) אויפן קרייצזעג.

